EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 11. 6. 2021
COM(2021) 312 final

ANNEX 1

PRÍLOHA

k

návrhu na

ROZHODNUTIE RADY

o podpise v mene Európskej únie a predbežnom vykonávaní Dohody o partnerstve medzi Európskou úniou na jednej strane a členmi Organizácie afrických, karibských a tichomorských štátov (organizácia OAKTŠ) na strane druhej

DOHODA O PARTNERSTVE
MEDZI EURÓPSKOU ÚNIOU NA JEDNEJ STRANE
A ČLENMI ORGANIZÁCIE AFRICKÝCH, KARIBSKÝCH
A TICHOMORSKÝCH ŠTÁTOV NA STRANE DRUHEJ

ČASŤ I – VŠEOBECNÉ USTANOVENIA

ČASŤ II – STRATEGICKÉ PRIORITY

HLAVA I – ĽUDSKÉ PRÁVA, DEMOKRACIA A SPRÁVA VECÍ VEREJNÝCH V SPOLOČNOSTIACH ZAMERANÝCH NA ĽUDÍ A ZALOŽENÝCH NA PRÁVACH

HLAVA II – MIER A BEZPEČNOSŤ

HLAVA III – ĽUDSKÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ

HLAVA IV – INKLUZÍVNY UDRŽATEĽNÝ HOSPODÁRSKY RAST A ROZVOJ

HLAVA V – ENVIRONMENTÁLNA UDRŽATEĽNOSŤ A ZMENA KLÍMY

HLAVA VI – MIGRÁCIA A MOBILITA

ČASŤ III – GLOBÁLNE ALIANCIE A MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

ČASŤ IV – PROSTRIEDKY SPOLUPRÁCE A VYKONÁVANIA

ČASŤ V – INŠTITUCIONÁLNY RÁMEC

ČASŤ VI – ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

REGIONÁLNE PROTOKOLY:

AFRICKÝ REGIONÁLNY PROTOKOL

ČASŤ I – RÁMEC SPOLUPRÁCE

ČASŤ II – KĽÚČOVÉ OBLASTI SPOLUPRÁCE

HLAVA I – INKLUZÍVNY UDRŽATEĽNÝ HOSPODÁRSKY RAST A ROZVOJ

HLAVA II – ĽUDSKÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ

HLAVA III – ŽIVOTNÉ PROSTREDIE, MANAŽMENT PRÍRODNÝCH ZDROJOV A ZMENA KLÍMY

HLAVA IV – MIER A BEZPEČNOSŤ

HLAVA V – ĽUDSKÉ PRÁVA, DEMOKRACIA A SPRÁVA VECÍ VEREJNÝCH

HLAVA VI – MIGRÁCIA A MOBILITA

KARIBSKÝ REGIONÁLNY PROTOKOL:

ČASŤ I – RÁMEC SPOLUPRÁCE

ČASŤ II – KĽÚČOVÉ OBLASTI SPOLUPRÁCE

HLAVA I – INKLUZÍVNY UDRŽATEĽNÝ HOSPODÁRSKY RAST A ROZVOJ

HLAVA II – ENVIRONMENTÁLNA UDRŽATEĽNOSŤ, ZMENA KLÍMY A UDRŽATEĽNÝ MANAŽMENT PRÍRODNÝCH ZDROJOV

HLAVA III – ĽUDSKĚ PRÁVA, SPRÁVA, MIER A BEZPEČNOSŤ

HLAVA IV – ĽUDSKÝ ROZVOJ, SOCIÁLNA SÚDRŽNOSŤ A MOBILITA

TICHOMORSKÝ REGIONÁLNY PROTOKOL:

ČASŤ I – RÁMEC SPOLUPRÁCE

ČASŤ II – KĽÚČOVÉ OBLASTI SPOLUPRÁCE

HLAVA I – ENVIRONMENTÁLNA UDRŽATEĽNOSŤ A ZMENA KLÍMY

HLAVA II – INKLUZÍVNY A UDRŽATEĽNÝ HOSPODÁRSKY ROZVOJ

HLAVA III – OCEÁNY, MORIA A RYBOLOV

HLAVA IV – BEZPEČNOSŤ, ĽUDSKÉ PRÁVA, DEMOKRACIA A SPRÁVA VECÍ VEREJNÝCH

HLAVA V – ĽUDSKÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ

PRÍLOHY

PRÍLOHA I: PROCESY NÁVRATU A READMISIE

PRÍLOHA II: OPERÁCIE EURÓPSKEJ INVESTIČNEJ BANKY

EURÓPSKA ÚNIA, ďalej označovaná aj ako „EÚ“, na jednej strane a

ANGOLSKÁ REPUBLIKA,

ANTIGUA A BARBUDA,

BAHAMSKÉ SPOLOČENSTVO,

BARBADOS

BELIZE,

BENINSKÁ REPUBLIKA,

BOTSWANSKÁ REPUBLIKA,

BURKINA FASO,

BURUNDSKÁ REPUBLIKA,

KAMERUNSKÁ REPUBLIKA,

KAPVERDSKÁ REPUBLIKA,

STREDOAFRICKÁ REPUBLIKA,

ČADSKÁ REPUBLIKA,

KOMORSKÝ ZVÄZ,

KONŽSKÁ REPUBLIKA,

COOKOVE OSTROVY,

REPUBLIKA POBREŽIA SLONOVINY

KUBÁNSKA REPUBLIKA,

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA,

DŽIBUTSKÁ REPUBLIKA,

DOMINICKÉ SPOLOČENSTVO,

DOMINIKÁNSKA REPUBLIKA,

ERITREJSKÝ ŠTÁT,

ESWATINSKÉ KRÁĽOVSTVO,

ETIÓPSKA FEDERATÍVNA DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA,

FIDŽIJSKÁ REPUBLIKA,

GABONSKÁ REPUBLIKA,

GAMBIJSKÁ REPUBLIKA,

GHANSKÁ REPUBLIKA,

GRENADA,

GUINEJSKÁ REPUBLIKA,

GUINEJSKO-BISSAUSKÁ REPUBLIKA,

REPUBLIKA ROVNÍKOVEJ GUINEY,

GUYANSKÁ KOOPERATÍVNA REPUBLIKA,

HAITSKÁ REPUBLIKA,

JAMAJKA,

KENSKÁ REPUBLIKA,

KIRIBATSKÁ REPUBLIKA,

LESOTHSKÉ KRÁĽOVSTVO,

LIBÉRIJSKÁ REPUBLIKA,

MADAGASKARSKEJ REPUBLIKY,

MALAWIJSKÁ REPUBLIKA,

MALIJSKÁ REPUBLIKA,

REPUBLIKA MARSHALLOVÝCH OSTROVOV,

MAURITÁNSKA ISLAMSKÁ REPUBLIKA,

MAURÍCIJSKÁ REPUBLIKA,

MIKRONÉZSKE FEDERATÍVNE ŠTÁTY,

MOZAMBICKÁ REPUBLIKA,

NAMÍBIJSKÁ REPUBLIKA,

NAURUSKÁ REPUBLIKA,

NIGERSKÁ REPUBLIKA,

NIGÉRIJSKÁ FEDERATÍVNA REPUBLIKA,

NIUE,

PALAUSKÁ REPUBLIKA,

NEZÁVISLÝ ŠTÁT PAPUA-NOVÁ GUINEA,

RWANDSKÁ REPUBLIKA,

SVÄTÝ KRIŠTOF A NEVIS,

SVÄTÁ LUCIA,

SVÄTÝ VINCENT A GRENADÍNY,

SAMOJSKÝ NEZÁVISLÝ ŠTÁT,

DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA SVÄTÉHO TOMÁŠA A PRINCOVHO OSTROVA,

SENEGALSKÁ REPUBLIKA,

SEYCHELSKÁ REPUBLIKA,

SIERRALEONSKÁ REPUBLIKA,

ŠALAMÚNOVE OSTROVY,

SOMÁLSKA FEDERATÍVNA REPUBLIKA,

JUHOAFRICKÁ REPUBLIKA,

JUHOSUDÁNSKA REPUBLIKA,

SUDÁNSKA REPUBLIKA,

SURINAMSKÁ REPUBLIKA,

TANZÁNIJSKÁ ZJEDNOTENÁ REPUBLIKA,

VÝCHODOTIMORSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA,

TOGSKÁ REPUBLIKA,

TONGSKÉ KRÁĽOVSTVO,

REPUBLIKA TRINIDADU A TOBAGA,

TUVALU,

UGANDSKÁ REPUBLIKA,

VANUATSKÁ REPUBLIKA,

ZAMBIJSKÁ REPUBLIKA,

ZIMBABWIANSKA REPUBLIKA,

ďalej len ako členovia Organizácie afrických, karibských a tichomorských štátov (alebo „organizácia OAKTŠ“), na strane druhej,

SO ZRETEĽOM NA revidovanú Georgetownskú dohodu, ktorou sa zakladá Organizácia afrických, karibských a tichomorských štátov, na jednej strane a na Zmluvu o Európskej únii, ako aj na Zmluvu o fungovaní Európskej únie na strane druhej;

BERÚC DO ÚVAHY silné väzby a úzke politické, hospodárske a kultúrne putá, ktoré ich spájajú;

OPÄTOVNE POTVRDZUJÚC oddanosť svetovému poriadku založenému na pravidlách, ktorého hlavnou zásadou je multilateralizmus a v ktorom ústrednú úlohu plní Organizácia Spojených národov;

POTVRDZUJÚC svoj záväzok na udržateľný rozvoj v súlade s Agendou 2030 pre udržateľný rozvoj;

ZDÔRAZŇUJÚC význam pravidelného dialógu o otázkach spoločného záujmu, na všetkých príslušných úrovniach;

OPÄTOVNE POTVRDZUJÚC záväzok posilniť partnerstvo prostredníctvom koordinácie opatrení na medzinárodných fórach, ktoré sú založené na spoločných záujmoch, spoločných hodnotách a vzájomnej úcte, a vedomí si schopnosti formovať globálne výsledky, keď konajú spoločne;

POTVRDZUJÚC svoj záväzok dodržiavať demokratické zásady a ľudské práva stanovené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a v ďalších príslušných medzinárodných nástrojoch v oblasti ľudských práv, ako aj zásady právneho štátu a dobrej správy vecí verejných;

PRIPOMÍNAJÚC svoje odhodlanie posilniť mier a bezpečnosť a dodržiavať svoje medzinárodné záväzky týkajúce sa nešírenia zbraní hromadného ničenia, ako aj odhodlanie zabraňovať najzávažnejším trestným činom vyvolávajúcim znepokojenie medzinárodného spoločenstva a trestne ich stíhať;

OPÄTOVNE POTVRDZUJÚC záväzok podporovať multilaterálnu spoluprácu na podporu dosiahnutia udržateľného rozvoja po zohľadnení rôznych úloh, ktoré zohrávajú rozličné zainteresované strany, pričom sa zabezpečí, aby všetky strany pôsobili v rámci právnych noriem;

ZDÔRAZŇUJÚC naliehavosť riešenia globálnych environmentálnych výziev, dôležitosť Parížskej dohody o zmene klímy, naliehavú potrebu vybudovať stabilné a udržateľné nízkouhlíkové hospodárstva a spoločnosti odolné voči zmene klímy a napredovať s cieľom dosiahnuť spoločné ciele v oblasti životného prostredia, zmeny klímy a obnoviteľných zdrojov energie;

UZNÁVAJÚC význam štrukturálnej hospodárskej transformácie pri dosahovaní inkluzívneho a udržateľného hospodárskeho rastu a rozvoja;

PRIPOMÍNAJÚC svoj záväzok týkajúci sa zásad a pravidiel, ktorými sa riadi medzinárodný obchod, najmä však zásad a pravidiel dohodnutých v Svetovej obchodnej organizácii;

PRIPOMÍNAJÚC svoj záväzok týkajúci sa dodržiavania pracovných práv s ohľadom na zásady stanovené v dohovoroch Medzinárodnej organizácie práce;

UZNÁVAJÚC významnú úlohu vedy, technológií, výskumu a inovácií pri zrýchľovaní prechodu na vedomostné spoločnosti, uľahčeného prostredníctvom používania digitálnych nástrojov v snahe dosiahnuť udržateľný rozvoj;

PRIPOMÍNAJÚC svoj záväzok týkajúci sa podpory ľudského a sociálneho rozvoja, odstraňovania chudoby a boja proti diskriminácií a nerovnosti, aby sa na nikoho nezabudlo;

UZNÁVAJÚC, že demografické zmeny spolu s hospodárskymi, sociálnymi a environmentálnymi zmenami ponúkajú príležitosti a predstavujú výzvy pre udržateľný rozvoj;

PRIPOMÍNAJÚC, že rodová rovnosť a posilnenie postavenia žien a dievčat sú nevyhnutné na zabezpečenie inkluzívneho a udržateľného rozvoja;

UZNÁVAJÚC dôležitosť mladých ľudí pri formovaní budúcnosti a prispievaní k udržateľnému rozvoju;

PRIPOMÍNAJÚC svoj záväzok na podporu partnerstva zameraného na ľudí, ako aj na posilňovanie kontaktov medzi ľuďmi, a to aj prostredníctvom spolupráce a výmen v oblastiach vedy, technológií, inovácií, vzdelávania a kultúry;

PRIPOMÍNAJÚC svoj záväzok týkajúci sa posilňovania spolupráce a vedenia dialógu o migrácii a mobilite;

UZNÁVAJÚC zvýšené riziká spôsobené prírodnými katastrofami, hospodárskymi a ďalšími vonkajšími otrasmi vrátane pandémií;

POTVRDZUJÚC svoju vôľu spolupracovať na podporu regionálnej a kontinentálnej integrácie, najmä s cieľom dosiahnuť ciele stanovené v Agende 2063 Africkej únie a v rámcoch pre spoluprácu a integráciu karibskej a tichomorskej oblasti;

PRIPOMÍNAJÚC zásady súdržnosti politík v záujme rozvoja a účinnosti pomoci, ako aj zásady v rámci akčného programu z Addis Abeby;

SO ZRETEĽOM na Dohodu o partnerstve medzi členmi skupiny afrických, karibských a tichomorských štátov na jednej strane a Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na strane druhej, podpísanú v Cotonou 23. júna 2000, zmenenú v Luxemburgu 25. júna 2005 a v Ouagadougou 22. júna 2010,

SA DOHODLI TAKTO:

ČASŤ I

VŠEOBECNÉ USTANOVENIA

ČLÁNOK 1

Ciele

1. Touto dohodou sa vytvára posilnené politické partnerstvo medzi zmluvnými stranami s cieľom prinášať vzájomne výhodné výsledky v oblasti spoločných alebo prekrývajúcich sa záujmov a v súlade s ich spoločnými hodnotami.

2. Dohoda prispeje k dosahovaniu cieľov udržateľného rozvoja, pričom sa partnerstvo bude riadiť Agendou 2030 pre udržateľný rozvoj a Parížskou dohodou o zmene klímy ako zastrešujúcimi rámcami.

3. Cieľom tejto dohody je:

a) podporovať, chrániť a uplatňovať ľudské práva, demokratické zásady, zásady právneho štátu a dobrú správu vecí verejných, pričom sa bude zvláštna pozornosť venovať rodovej rovnosti;

b) budovať mierumilovné a odolné štáty a spoločnosti, pričom sa bude reagovať na existujúce a vznikajúce hrozby pre mier a bezpečnosť;

c) podporovať ľudský a sociálny rozvoj, a najmä odstrániť chudobu a riešiť problém nerovností, čím sa zabezpečí, že každý bude môcť prežiť dôstojný život a že sa na nikoho nezabudne, pričom sa zvláštna pozornosť bude venovať skupine žien a dievčat;

d) mobilizovať investície, podporovať obchod a rozvoj súkromného sektora s cieľom dosiahnuť udržateľný a inkluzívny rast a vytvárať dôstojné pracovné miesta pre všetkých;

e) bojovať proti zmene klímy, chrániť životné prostredie a zabezpečiť udržateľný manažment prírodných zdrojov a

f) vykonávať komplexný a vyvážený prístup k migrácii s cieľom využiť prínosy bezpečnej, legálnej a regulárnej migrácie a mobility, zastaviť neregulárnu migráciu a riešiť jej základné príčiny, a to pri plnom dodržiavaní medzinárodného práva a v súlade s príslušnými právomocami zmluvných strán.

4. Partnerský dialóg a opatrenia prispôsobené osobitostiam zmluvných strán predstavujú hlavné nástroje na dosiahnutie cieľov tejto dohody.

5. Touto dohodou sa uľahčí prijatie spoločných stanovísk zmluvnými stranami na svetovej scéne a zároveň sa posilnia partnerstvá na podporu multilateralizmu a medzinárodného poriadku založeného na pravidlách, a to s cieľom dosiahnuť pokrok na globálnej úrovni.

ČLÁNOK 2

Zásady

1. Zmluvné strany v duchu spoločnej zodpovednosti, solidarity, vzájomnosti, vzájomnej úcty a zodpovednosti presadzujú ciele tejto dohody.

2. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoj záväzok rozvíjať priateľské vzťahy medzi národmi, ktoré sú založené na dodržiavaní zásady zvrchovanej rovnosti všetkých štátov, a zaväzujú sa zdržať sa hrozby alebo použitia sily proti územnej celistvosti alebo politickej nezávislosti ktoréhokoľvek štátu alebo akýmkoľvek iným spôsobom nezlučiteľným s Chartou Organizácie Spojených národov.

3. Zmluvné strany sa dohodli na vykonávaní každého regionálneho protokolu v súlade so všeobecnými zásadami dohodnutými vo všeobecnej časti, pričom zohľadnia osobitnosti regiónov. Okrem toho sa dohodli na tom, že vzhľadom na rôzne výzvy, ktorým čelia najmenej rozvinuté krajiny, vnútrozemské štáty, malé ostrovné rozvojové štáty a nízko položené pobrežné štáty, prispôsobia svoje opatrenia rôznym potrebám týchto krajín.

4. Zmluvné strany prijímajú rozhodnutia a vykonávajú opatrenia na najvhodnejšej domácej, regionálnej alebo viacnárodnej úrovni.

5. Zmluvné strany systematicky podporujú rodové hľadisko a zabezpečia, aby sa rodová rovnosť začlenila do všetkých politík.

6. Zmluvné strany presadzujú integrovaný prístup k ich spolupráci, ktorý zahŕňa politické, hospodárske, sociálne, environmentálne a kultúrne prvky.

7. Zmluvné strany zintenzívnia úsilie o presadzovanie regionálnej integrácie a spolupráce s cieľom čo najlepšie riadiť bezpečnostné hrozby, využívať hospodárske výhody globalizácie a podľa potreby riešiť problémy a príležitosti nadnárodného charakteru.

8. Zmluvné strany podporujú multilaterálny prístup na umožnenie aktívneho zapojenia širokého okruhu subjektov do procesov partnerského dialógu a spolupráce vrátane parlamentov, miestnych orgánov, občianskej spoločnosti a súkromného sektora.

9. S cieľom účinnejšie a efektívnejšie plniť ciele partnerstva by mali presadzovať spoluprácu v rámci formálnych a ad hoc regionálnych formátov. Zmluvné strany sa takisto môžu dohodnúť na ustanoveniach a pružných postupoch, ktoré zainteresovaným stranám umožnia prehlbovať dialóg a spoluprácu, pokiaľ ide o konkrétne tematické a medziregionálne otázky.

ČLÁNOK 3

Partnerský dialóg

1. Zmluvné strany sa v záujme účinného vykonávania tejto dohody zúčastňujú na pravidelnom, vyváženom, komplexnom a hlbokom partnerskom dialógu o všetkých oblastiach tejto dohody, ktorý vedie k záväzkom a prípadne k opatreniam na oboch stranách.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že cieľom partnerského dialógu je výmena informácií, zveľaďovanie vzájomného porozumenia a uľahčovanie určovania dohodnutých priorít a spoločnej agendy na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni. Zmluvné strany spolupracujú a koordinujú svoje činnosti v súvislosti so záležitosťami spoločného záujmu a nových výziev na medzinárodnej úrovni.

3. Zmluvné strany sa dohodli, že dialóg sa povedie flexibilným spôsobom prispôsobeným podľa potreby, v pravidelných intervaloch, vo vhodnom formáte a na najvhodnejšej domácej, regionálnej alebo viacnárodnej úrovni a v plnej miere sa v ňom využijú všetky možné kanály vrátane kanálov na regionálnej a medzinárodnej úrovni. Zmluvné strany súhlasia s monitorovaním a hodnotením účinnosti dialógu a podľa potreby prispôsobia jeho rozsah.

4. Zmluvné strany sa dohodli na riadnom informovaní parlamentov a v náležitých prípadoch aj zástupcov organizácií občianskej spoločnosti a súkromného sektora, konzultáciách s nimi a vytvorení možností na ich zapojenie sa do partnerského dialógu. K tomuto dialógu sa podľa potreby pridružia regionálne a kontinentálne organizácie.

ČLÁNOK 4

Súdržnosť politík

1. Zmluvné strany sa v záujme dosiahnutia cieľov tejto dohody usilujú o súdržnosť politík na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni prostredníctvom cieleného, strategického a partnersky orientovaného prístupu.

2. Zmluvné strany jednotlivo a aj spoločne podporujú synergie medzi politikami s cieľom predchádzať prípadným negatívnym vplyvom ich politík na ďalšie zmluvné strany alebo tieto vplyvy minimalizovať. Zmluvné strany sa zaväzujú, že ďalšie zmluvné strany informujú o iniciatívach a opatreniach, ktoré môžu mať na ďalšie zmluvné strany výrazný vplyv, a v relevantných prípadoch s nimi o týchto iniciatívach a opatreniach konzultujú.

3. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoj záväzok týkajúci sa súdržnosti politík v záujme rozvoja ako kľúčového prvku na dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja.

ČLÁNOK 5

Aktéri

1. Zmluvné strany uznávajú, že vlády zohrávajú v rámci partnerstva ústrednú úlohu, pretože vo svojich krajinách vymedzujú a vykonávajú priority a stratégie. Zmluvné strany uznávajú kľúčovú úlohu parlamentov pri formulovaní a prijímaní právnych predpisov, schvaľovaní rozpočtov a vo vedení vlád k prevzatiu zodpovednosti. Zmluvné strany uznávajú úlohu a prínos miestnych orgánov, pokiaľ ide o posilňovanie demokratickej zodpovednosti a doplnenie vládnych opatrení.

2. Zmluvné strany uznávajú významnú úlohu subregionálnych, regionálnych, kontinentálnych a medzikontinentálnych organizácií pri dosahovaní cieľov tejto dohody, predovšetkým organizácií v rámci troch regionálnych protokolov.

3. Zmluvné strany uznávajú významnú úlohu a prínos zainteresovaných strán vo všetkých ich formách a národných charakteristikách, najmä úlohu a prínos občianskej spoločnosti, hospodárskych a sociálnych partnerov vrátane odborových organizácií, ako aj súkromného sektora, a dohodli sa, že budú podporovať a posilňovať ich účinnú účasť s cieľom rozvíjať politické postupy, ktoré budú viac inkluzívne a budú zahŕňať viac zainteresovaných strán. Zmluvné strany na tieto účely zabezpečia, aby všetky zainteresované strany boli v relevantných prípadoch informované o stratégiách a sektorových politikách, aby sa s nimi o týchto otázkach konzultovalo, aby prispievali do širokého procesu dialógu, aby dosiahli posilnenie kapacít v kritických oblastiach a aby sa zúčastňovali na vykonávaní programov spolupráce v oblastiach, ktoré sa ich týkajú. Účasť na programoch spolupráce je založená na rozsahu, v ktorom sa venujú potrebám obyvateľstva, a na ich špecifických právomociach, pričom majú zodpovedné a transparentné štruktúry riadenia.

ČLÁNOK 6

Štruktúra

1. Táto dohoda pozostáva zo všeobecnej časti (časti I, II, III, IV, V, VI, prílohy a vyhlásenia) a troch regionálnych protokolov.

2. Ustanovenia všeobecnej časti a jej príloh sú právne záväzné pre všetky zmluvné strany tejto dohody.

3. Ustanovenia regionálnych protokolov sú právne záväzné pre EÚ a zmluvné strany Afriky, Karibiku a Tichomoria. Žiadne ustanovenie v regionálnych protokoloch ani ich výklad a vykonávanie nemá vplyv na ustanovenia všeobecnej časti tejto dohody a rozhodnutia Rady ministrov OAKTŠ – EÚ ani sa od nich nemôžu odchýliť.

ČLÁNOK 7

Prierezové témy

1. Zmluvné strany sa dohodli, že v záujme vykonávania informovaných opatrení vo všetkých oblastiach spolupráce sa musia systematicky zohľadňovať tieto prierezové témy: ľudské práva, demokracia, rodová rovnosť, mier a bezpečnosť, ochrana životného prostredia, boj proti zmene klímy, kultúra a mladí ľudia.

2. Zmluvné strany spolupracujú na podpore budovania kapacít s cieľom účinne riešiť problémy a dosahovať ciele stanovené v tejto dohode. Ich cieľom je podporovať posilnenie postavenia inštitúcií, výmenu najlepších postupov a uľahčovať prenos a výmenu vedomostí.

3. Zmluvné strany sa dohodli, že posilnia odolnosť krajín, spoločenstiev a jednotlivcov, a predovšetkým zraniteľného obyvateľstva, v prípade, že budú musieť čeliť environmentálnym problémom a problémom súvisiacim so zmenou klímy, hospodárskym otrasom, konfliktom a politickým krízam, ako aj epidémiám a pandémiám.

ČASŤ II

STRATEGICKÉ PRIORITY

HLAVA I

ĽUDSKÉ PRÁVA, DEMOKRACIA A SPRÁVA VECÍ VEREJNÝCH V SPOLOČNOSTIACH ZAMERANÝCH NA ĽUDÍ A ZALOŽENÝCH NA PRÁVACH

ČLÁNOK 8

Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoje odhodlanie podporovať, chrániť a uplatňovať ľudské práva, základné slobody a demokratické zásady, ako aj posilňovať právny štát a dobrú správu vecí verejných v súlade s Chartou OSN, Všeobecnou deklaráciou ľudských práv a medzinárodným právom, predovšetkým s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv a v relevantných prípadoch s medzinárodným humanitárnym právom. Zmluvné strany podporujú politiky zamerané na ľudí a založené na právach, ktoré zahŕňajú všetky ľudské práva a zabezpečujú rovnaký prístup k príležitostiam pre všetkých členov spoločnosti smerujúce k udržateľnému rozvoju zameranému na človeka. Zmluvné strany uznávajú, že rešpektovanie demokracie, ľudských práv, základných slobôd, zásad právneho štátu a dobrej správy vecí verejných je neoddeliteľnou súčasťou udržateľného rozvoja.

ČLÁNOK 9

Ľudské práva, demokracia a právny štát

1. Zmluvné strany uznávajúc, že ľudské práva sú univerzálne, nedeliteľné, vzájomne závislé a prepojené, podporujú, chránia a uplatňujú všetky ľudské práva bez ohľadu na to, či ide o občianske, politické, hospodárske, sociálne alebo kultúrne práva. Zmluvné strany chránia a zabezpečujú plné a rovnaké užívanie všetkých základných slobôd, napríklad slobody presvedčenia a prejavu, slobody zhromažďovania a združovania a slobody myslenia, náboženského vyznania a viery.

2. Zmluvné strany sa zaväzujú, že budú podporovať všeobecné rešpektovanie a dodržiavanie ľudských práv a základných slobôd pre všetkých, bez diskriminácie z akéhokoľvek dôvodu vrátane z dôvodu pohlavia, etnického alebo sociálneho pôvodu, náboženstva alebo viery, politického či iného presvedčenia, zdravotného postihnutia, veku alebo iného stavu. Zmluvné strany sa zaväzujú, že budú bojovať proti všetkým formám rasizmu, rasovej diskriminácie, xenofóbie a s tým súvisiacej neznášanlivosti, ako aj proti všetkým formám násilia a diskriminácie vrátane všetkých prípadov šírenia nenávisti. Zmluvné strany sa zaväzujú uznávať a presadzovať práva pôvodného obyvateľstva, ako je stanové vo Všeobecnej deklarácii OSN o právach pôvodného obyvateľstva.

3. Zmluvné strany vedú partnerský dialóg na dvojstrannej úrovni o otázke trestu smrti. V prípade, že je trest smrti stanovený vo vnútroštátnych právnych predpisoch a naďalej sa uplatňuje, sa zmluvné strany zaväzujú dodržiavať riadny proces a medzinárodne dohodnuté minimálne normy.

4. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú, že všeobecne uznávané demokratické zásady, ktoré sú oporou organizácie štátu, zabezpečujú legitímnosť jeho autority, legálnosť jeho krokov odrážajúcich sa v ústavnom, legislatívnom a regulačnom systéme a existenciu mechanizmov účasti riadenia vecí verejných. Zmluvné strany chránia a posilňujú uplatňovanie týchto zásad zabezpečením inkluzívnych, transparentných a dôveryhodných volieb s náležitým rešpektovaním suverenity, ako aj umožnením a podporou participatívnych rozhodovacích procesov. Zmluvné strany podporujú dodržiavanie najlepších volebných postupov a spoluprácu medzi zmluvnými stranami prípadne vrátane pozorovania volieb v rámci EÚ a členov organizácie OAKTŠ.

5. Zmluvné strany aktívne podporujú upevňovanie právneho štátu na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, pričom uznávajú jeho rozhodujúci význam pre ochranu ľudských práv a pre účinné fungovanie demokratických inštitúcií. Zahŕňa to zabezpečenie existencie nezávislého, nestranného a dobre fungujúceho justičného systému, rovnosti pre zákonom, práva na spravodlivý a riadny proces a prístupu k účinným mechanizmom právnych prostriedkov nápravy.

6. Zmluvné strany uznávajú právo na rozvoj založené na nedeliteľnosti, vzájomnej závislosti, univerzálnosti a neodcudziteľnosti všetkých ľudských práv, podľa ktorých každý človek a všetci ľudia majú právo zúčastňovať sa na hospodárskom, sociálnom, kultúrnom a politickom rozvoji, prispievať k nemu a využívať tento rozvoj, v rámci ktorého sa môžu v plnej miere uplatňovať všetky ľudské práva a základné slobody. Zmluvné strany podporujú opatrenia na posilňovanie práva na rozvoj a okrem iného zabezpečia rovnosť príležitostí pre všetkých na prístup k základným zdrojom a službám a ich využívanie, ako sú vzdelávanie, zdravotná starostlivosť, potraviny, ubytovanie, zamestnanie a spravodlivé rozdelenie príjmov.

7. Zmluvné strany sa dohodli, že dodržiavanie ľudských práv, demokratických zásad a zásad právneho štátu predstavuje základ ich domácich a medzinárodných politík a tvorí zásadný prvok tejto dohody.

ČLÁNOK 10

Rodová rovnosť

1. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoj pevný záväzok dosiahnuť rodovú rovnosť, úplné uplatňovanie všetkých ľudských práv každým jednotlivcom a posilnenie postavenia všetkých osôb ako hnaciu silu udržateľného rozvoja. Zmluvné strany sa zaväzujú zahrnúť zásadu rodovej rovnosti do národných ústav alebo ďalších relevantných právnych predpisov.

2. Zmluvné strany uznávajú, že rodová nerovnosť pripravuje ženy o ich základné ľudské práva a príležitosti. Zmluvné strany prijmú a posilnia vykonateľné právne predpisy, právne rámce a stabilné politiky, programy a mechanizmy s cieľom zabezpečiť rovnaký prístup, rovnaké príležitosti, rovnakú kontrolu, plnú a rovnakú účasť žien a dievčat vo všetkých oblastiach života, a to za rovnakých podmienok, ako majú chlapci a muži.

3. Zmluvné strany sa konkrétne zamerajú na zlepšovanie prístupu žien a v relevantných prípadoch aj dievčat k všetkým zdrojom, ktoré počas svojho života potrebujú na úplné využitie svojich možností a na plný výkon svojich ľudských práv a základných slobôd, napríklad pokiaľ ide o kvalitu vzdelávania, zdravotnú starostlivosť, pracovné príležitosti, prístup k hospodárskym zdrojom a kontrolu nad nimi, politické rozhodovanie, štruktúry riadenia a súkromné podnikanie, pričom zvláštna pozornosť sa venuje zraniteľným ženám. Zmluvné strany podporujú plné a účinné zapojenie, ako aj rovnaké príležitosti žien v oblasti vedenia na všetkých úrovniach rozhodovania v politickom, hospodárskom a verejnom živote.

4. Zmluvné strany sa zaväzujú zabraňovať a predchádzať všetkým formám sexuálne a rodovo motivovaného násilia a diskriminácie vo verejnej a súkromnej oblasti vrátane nezákonného obchodu s ľuďmi a sexuálneho vykorisťovania a zneužívania a trestne ich stíhať. Zmluvné strany prijmú všetky opatrenia potrebné na boj proti hlboko zakoreneným rodovým predsudkom a na odstránenie všetkých škodlivých tradičných praktík, ako sú detské, skoré a nútené manželstvá a mrzačenie ženských pohlavných orgánov.

ČLÁNOK 11

Inkluzívne a pluralitné spoločnosti

1. Zmluvné strany sa zaviazali zabezpečiť rovnaké príležitosti pre všetkých členov spoločnosti vo všetkých oblastiach života. Zmluvné strany sa zaviazali zabrániť, zakázať a odstrániť diskriminačné praktiky a prijať účinné opatrenia s cieľom zabezpečiť plné a rovnaké využívanie všetkých ľudských práv.

2. Zmluvné strany chránia a podporujú slobodu prejavu, slobodu presvedčenia, slobodu zhromažďovania, ako aj nezávislosť médií a pluralizmus ako piliere demokracie a konštatujú, že nepredstavujú len ľudské práva, ale aj predpoklad demokracie, rozvoja a dialógu.

3. Zmluvné strany podporujú rozvoj inkluzívnych a pluralitných spoločností vrátane demokracie viacerých strán. Zmluvné strany podporujú kľúčovú úlohu účinných, transparentných a zodpovedných národných a miestnych zhromaždení a politických strán. Zmluvné strany takisto podporujú aktívne a skutočné zapojenie všetkých zainteresovaných strán a občanov vrátane žien a mladých ľudí do kladných, inkluzívnych, participatívnych a reprezentatívnych politických procesov a do rozhodovania na všetkých úrovniach.

4. Zmluvné strany chránia a rozširujú priestor priaznivý pre aktívnu, organizovanú, transparentnú občiansku spoločnosť, uznávajú jej úlohu pri podpore a monitorovaní demokracie, ľudských práv, základných slobôd, sociálnej spravodlivosti a inklúzie, jej úlohu obhajcu držiteľov práv a zásad právneho štátu, čím podporuje domácu transparentnosť a zodpovednosť.

5. Zmluvné strany, uznávajúc, že internet ponúka platformu na výmenu vedomostí a myšlienok, usilujú sa o úplné využitie potenciálu digitálnych riešení s cieľom podporovať rovnaký verejný prístup k informáciám na všetkých úrovniach a k participatívnemu rozhodovaniu, ako aj zlepšovať digitálne kompetencie a zároveň riešiť riziká zneužívania a podporovať otvorené postoje a rešpektovanie rozmanitosti.

ČLÁNOK 12

Dobrá správa vecí verejných

1. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú, že dobrá správa vecí verejných spočíva na transparentných, zodpovedných a participatívnych vládach, ako aj na primeraných mechanizmoch dohľadu. Zmluvné strany sa dohodli, že dobrá správa vecí verejných je kľúčová vo vzťahu k všetkým ľudským právam, demokratickým zásadám a zásade právneho štátu. Zmluvné strany sa zaväzujú poskytovať všeobecný prístup k verejným službám bez akejkoľvek formy diskriminácie. Zmluvné strany sa ďalej zaväzujú dodržiavať transparentnosť a zodpovednosť ako neoddeliteľné prvky dobrej správy vecí verejných a budovania inštitúcií.

2. Zmluvné strany sa zaväzujú k transparentnému a zodpovednému manažmentu ľudských, prírodných, hospodárskych a finančných zdrojov na účely spravodlivého využívania výhod a udržateľného rozvoja.

3. Zmluvné strany sa zaväzujú vytvoriť priaznivé prostredie pre rozmach transparentnosti a zodpovednosti vo verejnej správe vrátane zvyšovania integrity a nezávislosti správnych inštitúcií. Zmluvné strany vytvárajú a uplatňujú systémy správneho riadenia verejných financií, ktoré sú zlučiteľné so základnými zásadami účinnosti, transparentnosti a zodpovednosti, s cieľom chrániť verejné financie a zlepšovať poskytovanie verejných služieb prostredníctvom odstraňovania administratívnych slabín a riešením regulačných nedostatkov.

4. Zmluvné strany zabezpečujú transparentnosť a zodpovednosť v oblasti verejného financovania vrátane finančnej pomoci a v oblasti poskytovania verejných služieb. Zmluvné strany zlepšujú výber príjmov a bojujú proti daňovým únikom a vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam, ako aj proti nezákonným finančným tokom. Zmluvné strany sa dohodli, že budú spolupracovať v boji proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu a budú sa včas zapájať do partnerského dialógu na dvojstrannej a medzinárodnej úrovni o otázkach súvisiacich s bojom proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu.

5. Zmluvné strany bojujú proti všetkým formám korupcie na všetkých úrovniach, pričom vypracovávajú a vykonávajú alebo zachovávajú účinné, koordinované politiky v oblasti boja proti korupcii, v ktorých sa zohľadňujú zásady právneho štátu, dobrého riadenia verejných záležitostí a hospodárenia s verejným majetkom, integrita, transparentnosť a zodpovednosť. Zmluvné strany prijmú legislatívne alebo iné opatrenia s cieľom predchádzať úplatkárstvu a sprenevere, zneužitiu verejných financií alebo inému zneužitiu zdrojov verejnými činiteľmi vo svoj priamy alebo nepriamy prospech a trestne stíhať tieto činy, ako aj vymáhať a prinavracať majetok získaný prostredníctvom korupcie.

6. Zmluvné strany uznávajú zásady dobrej správy v daňových záležitostiach vrátane globálnych noriem v oblasti transparentnosti a výmeny informácií, spravodlivého zdaňovania, ako aj minimálnych noriem v boji proti narúšaniu základu dane a presunu ziskov (BEPS), pričom sa zaväzujú, že tieto zásady budú uplatňovať. Zmluvné strany presadzujú dobrú správu v daňových záležitostiach, zlepšujú medzinárodnú spoluprácu v oblasti daní a uľahčujú výber daňových príjmov. Zmluvné strany spolupracujú pri zvyšovaní kapacít potrebných na zabezpečenie súladu s týmito zásadami a normami a využívajú výhody zdravého finančného sektora založeného na pravidlách. Zmluvné strany sa dohodli na zapojení sa do partnerského dialógu na dvojstrannej a medzinárodnej úrovni o daňových záležitostiach.

7. Zmluvné strany sa dohodli, že dobrá správa vecí verejných predstavuje základ ich domácich a medzinárodných politík a tvorí podstatný prvok tejto dohody. Súhlasia takisto s tým, že vážne prípady korupcie vrátane skutkov úplatkárstva vedúceho k takejto korupcii predstavujú porušenie tohto prvku.

ČLÁNOK 13

Verejná správa

Zmluvné strany, uznávajúc význam dobre zaistených, efektívnych a účinných systémov a postupov verejných služieb so silnou základňou ľudských zdrojov, zaväzujú sa podporovať spoluprácu v tejto oblasti. Dohodli sa takisto na spolupráci s cieľom modernizovať svoju verejnú správu a rozvíjať zodpovednú, efektívnu, transparentnú a profesionálnu verejnú službu. Z tohto hľadiska je cieľom ich úsilia okrem iného zlepšiť organizačnú efektivitu, zvýšiť účinnosť inštitúcií pri poskytovaní služieb, zrýchliť zavádzanie elektronickej správy vecí verejných a digitálnych služieb a digitalizáciu verejných registrov, ako aj posilniť procesy decentralizácie v súlade s vnútroštátnymi hospodárskymi a sociálno-rozvojovými stratégiami.

ČLÁNOK 14

Štatistika

1. Zmluvné strany, uznávajúc, že štatistické údaje sú kľúčové na dosiahnutie udržateľného rozvoja, vytvoria a posilnia vlastné štatistické systémy vrátane zberu, spracovania, kontroly kvality a šírenia štatistických údajov s cieľom prispievať k dlhodobému cieľu kvalitných, medzinárodne porovnateľných, prístupných, včasných a spoľahlivých roztriedených údajov, ktoré majú kľúčový význam ako zdroj informácií pre rozhodovanie na podporu ich vlastných priorít v oblasti sociálneho a hospodárskeho rozvoja, ako aj s cieľom podporovať a monitorovať pokrok.

2. Zmluvné strany sa zaväzujú, že zvýšia štatistickú gramotnosť a podporia používanie údajov pri rozhodovaní prostredníctvom zapojenia používateľov vo vládnych orgánoch aj mimo nich a prostredníctvom využívania nových technológií a zdrojov údajov. Zmluvné strany spolupracujú v oblasti používania technológií na zber a ochranu údajov a podporujú šírenie porovnateľných štatistických údajov na vnútroštátnej a regionálnej úrovni.

3. Zmluvné strany zabezpečia profesionálnu nezávislosť štatistických úradov.

ČLÁNOK 15

Osobné údaje

1. Zmluvné strany uznávajú svoj spoločný záujem chrániť právo každého jednotlivca na súkromie v súvislosti so spracúvaním osobných údajov, ako aj význam zachovávania spoľahlivých režimov ochrany údajov a zabezpečenia ich účinného presadzovania. Okrem iného zmluvné strany zabezpečia, aby sa osobné údaje spracúvali spravodlivo a transparentne, zbierali sa na jasné, konkrétne a oprávnené účely a nespracúvali sa spôsobom, ktorý je nezlučiteľný s týmito účelmi.

Na účely tohto článku je „spracúvanie“ operácia alebo súbor operácií s osobnými údajmi alebo súbormi osobných údajov, napríklad získavanie, zaznamenávanie, usporadúvanie, štruktúrovanie, uchovávanie, prepracúvanie alebo zmena, vyhľadávanie, prehliadanie, využívanie, poskytovanie prenosom, šírením alebo poskytovanie iným spôsobom, preskupovanie alebo kombinovanie, obmedzenie, vymazanie alebo likvidácia, bez ohľadu na to, či sa vykonávajú automatizovanými alebo neautomatizovanými prostriedkami.

2. Zmluvné strany zabezpečia vysokú úroveň ochrany osobných údajov každého jednotlivca v súlade s existujúcimi mnohostrannými normami a medzinárodnými právnymi nástrojmi a postupmi. Na tento účel zmluvné strany vytvoria primerané právne a regulačné režimy a politiky, ako aj zodpovedajúce administratívne kapacity na ich vykonávanie vrátane nezávislých dozorných orgánov.

HLAVA II

MIER A BEZPEČNOSŤ

ČLÁNOK 16

Zmluvné strany uznávajú, že mier, stabilita a bezpečnosť vrátane ľudskej bezpečnosti a odolnosti sú nevyhnutné pre udržateľný rozvoj a prosperitu. Bez mieru a bezpečnosti nemožno dosiahnuť udržateľný rozvoj a bez inkluzívneho rozvoja nemožno dosiahnuť udržateľný mier a bezpečnosť. Zmluvné strany vykonávajú komplexný a integrovaný prístup ku konfliktom a krízam vrátane nestabilných situácii, k boju proti šíreniu zbraní hromadného ničenia a k riešeniu všetkých závažných trestných činov vyvolávajúcich znepokojenie medzinárodného spoločenstva. Zmluvné strany sa zaoberajú riešením nových alebo zvyšujúcich sa bezpečnostných hrozieb vrátane terorizmu a jeho financovania, násilného extrémizmu, organizovanej trestnej činnosti, šírenia zbraní hromadného ničenia, pirátstva a obchodovania s ľuďmi, drogami, so zbraňami a s ďalším nelegálnym tovarom, ako aj počítačovej kriminality a ohrozenia kybernetickej bezpečnosti.

ČLÁNOK 17

Konflikty a krízy

1. Zmluvné strany uplatňujú integrovaný prístup ku konfliktom a krízam vrátane ich predchádzania, sprostredkovávania mieru, riešenia konfliktov a úsilia o zmierenie po ich skončení, ako aj krízového riadenia, udržiavania a podpory mieru. Zmluvné strany podporujú spravodlivosť v prechodnom období prostredníctvom špecifických opatrení na podporu pravdy, spravodlivosti, nápravy škôd a záruk neopakovania. Zmluvné strany prispievajú k budovaniu inštitúcií a štátu, ako aj k ľudskej bezpečnosti s osobitým dôrazom na nestabilné situácie.

2. Zmluvné strany spolupracujú pri celkovom predchádzaní a riešení základných príčin konfliktu a nestability. Osobitnú pozornosť venujú účinnému hospodáreniu s prírodnými zdrojmi, najmä v súvislosti so surovinami tak, aby to bolo prínosné pre spoločnosť ako celok, a zabezpečia, aby ich nezákonné využívanie a obchodovanie s nimi neprispievalo k vzniku a pretrvávaniu konfliktov.

3. Zmluvné strany uznávajú význam vzájomne úctivého dialógu a konzultácií ako prostriedkov na riešenie konfliktov so zapojením miestnych orgánov a spoločenstiev, ako aj organizácií občianskej spoločnosti. V tomto kontexte konajú v úzkej spolupráci s kontinentálnymi a regionálnymi organizáciami.

4. Zmluvné strany v koordinácii prijmú všetky vhodné kroky, aby zabránili intenzifikácii násilia, obmedzili jeho územné rozšírenie a uľahčili mierové riešenie sporov. Zvláštnu pozornosť venujú zabezpečeniu takého využitia finančných zdrojov, ktoré je v súlade so zásadami a cieľmi tejto dohody, a zabráneniu odklonu finančných prostriedkov na vojnové účely. Zmluvné strany takisto prijmú opatrenia na predchádzanie žoldnierskym činnostiam, riešenie problému detských vojakov a usilujú sa o stanovenie zodpovedných limitov vojenských výdavkov.

5. Zmluvné strany v situáciách po skončení konfliktu prijmú všetky vhodné opatrenia na stabilizáciu situácie počas prechodného obdobia, aby sa uľahčil návrat k nenásilnej, stabilnej a demokratickej situácii. Môže to zahŕňať podporu odzbrojenia a demobilizácie, ako aj návratu a udržateľného opätovného začlenenia bývalých bojovníkov do spoločnosti. Zmluvné strany zabezpečia vytvorenie nevyhnutných prepojení medzi núdzovými opatreniami, rehabilitáciou a dlhodobými rozvojovými cieľmi.

6. Zmluvné strany podporujú účinné zapojenie všetkých občanov vrátane žien a mladých ľudí do procesu upevňovania mieru, predchádzania konfliktom, sprostredkovania mieru, riešenia konfliktu a humanitárnej reakcie, ako aj do krízového riadenia, udržiavania a podpory mieru. Zmluvné strany považujú za dôležité riešenie situácie žien a dievčat, ktoré sú obeťami rodovo motivovaného násilia počas konfliktov, ako aj riešenie výrazného problému trestných činov a násilia proti zraniteľným osobám a osobám so zdravotným postihnutím.

ČLÁNOK 18

Nešírenie zbraní hromadného ničenia

1. Zmluvné strany uznávajú, že šírenie zbraní hromadného ničenia a ich nosičov štátnym aj neštátnym subjektom predstavuje jednu z najvážnejších hrozieb pre medzinárodnú stabilitu a bezpečnosť. Zmluvné strany sa preto zaväzujú spolupracovať a prispievať k boju proti šíreniu zbraní hromadného ničenia a ich nosičov dôsledným plnením existujúcich záväzkov, ktoré im vyplývajú z medzinárodných zmlúv a dohôd o odzbrojení a nešírení zbraní hromadného ničenia, ako aj z ďalších príslušných medzinárodných záväzkov, a ich vnútroštátnou implementáciou. Zmluvné strany sa dohodli, že toto ustanovenie predstavuje zásadný prvok tejto dohody.

2. Zmluvné strany sa ďalej dohodli na spolupráci v oblasti boja proti šíreniu zbraní hromadného ničenia a ich nosičov: po prvé, prostredníctvom prijatia krokov na podpísanie, ratifikáciu alebo pristúpenie a úplnú implementáciu a dodržiavanie všetkých príslušných medzinárodných nástrojov; po druhé, vytvorením a prevádzkovaním účinného systému kontrol vývozu, kontrol vývozu a tranzitu tovaru súvisiaceho so zbraňami hromadného ničenia vrátane kontrol konečného použitia technológií s dvojakým použitím v súvislosti so zbraňami hromadného ničenia, ktorý obsahuje účinné sankcie za porušenia kontrol vývozu; a po tretie, prostredníctvom spolupráce v rámci mnohostranných fór a režimov kontroly vývozu.

3. Zmluvné strany sa dohodli, že nadviažu pravidelný partnerský dialóg, ktorým sa doplní a upevní ich spolupráca v boji proti šíreniu zbraní hromadného ničenia a ich nosičov.

4. Zmluvné strany s ohľadom na skutočnosť, že chemické, biologické, rádiologické a jadrové riziká môžu mať veľmi nepriaznivý vplyv na spoločnosti, a uznávajúc, že môžu pochádzať z trestnej činnosti vrátane nezákonného šírenia, obchodu, terorizmu, ako aj z nehôd alebo z prírodných nebezpečenstiev, ako sú pandémie, zaväzujú sa spolupracovať s cieľom posilňovať inštitucionálne kapacity na zmiernenie týchto rizík.

ČLÁNOK 19

Závažné trestné činy vyvolávajúce znepokojenie medzinárodného spoločenstva

1. Zmluvné strany sa dohodli na spoločnom postupe s cieľom predchádzať genocíde, zločinom proti ľudskosti a vojnovým zločinom použitím primeraných dvojstranných a mnohostranných rámcov v súlade so zásadou zodpovednosti za ochranu.

2. Zmluvné strany opätovne potvrdzujúc, že najzávažnejšie trestné činy vyvolávajúce znepokojenie medzinárodného spoločenstva ako celok nesmú zostať nepotrestané, zabezpečia ich spravodlivé a účinné vyšetrovanie a trestné stíhanie prijatím opatrení na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, a to podľa potreby.

3. Zmluvné strany považujú zriadenie a účinné fungovanie Medzinárodného trestného súdu za dôležitý krok vpred pre medzinárodný mier a spravodlivosť. Zmluvné strany opätovne vyzdvihujú svoj záväzok plne spolupracovať s vnútroštátnymi, regionálnymi a medzinárodnými mechanizmami trestnej justície vrátane Medzinárodného trestného súdu v súlade so zásadou komplementárnosti. Zmluvné strany sa vyzývajú, aby ratifikovali a uplatňovali Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu a súvisiace nástroje a aby ďalej zvyšovali účinnosť Medzinárodného trestného súdu. Úsilie sa vynaloží na posilnenie mechanizmov trestnej justície na všetkých úrovniach.

ČLÁNOK 20

Terorizmus a násilný extrémizmus

1. Zmluvné strany znova opakujú, že rozhodne odsudzujú všetky činy terorizmu, násilného extrémizmu a radikalizácie, a zaväzujú sa bojovať proti týmto činom prostredníctvom medzinárodnej spolupráce v súlade s Chartou Organizácie Spojených národov a medzinárodným právom, príslušnými dohovormi a listinami. Zmluvné strany, uznávajúc, že boj proti terorizmu a všetkým jeho formám a prejavom predstavuje spoločnú prioritu, spolupracujú na všetkých úrovniach s cieľom predchádzať terorizmu, násilnému extrémizmu a radikalizácii a bojujú proti nim. Zmluvné strany, uznávajúc význam riešenia všetkých faktorov, ktoré prispievajú k násilnému extrémizmu vo všetkých jeho formách, vrátane náboženskej neznášanlivosti, nenávistného prejavu, xenofóbie, rasizmu, ako aj iných foriem neznášanlivosti, sa zaviazali, že sa postavia proti násilnému extrémizmu a podporia prostredie náboženskej znášanlivosti a dialóg medzi náboženstvami.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že je nevyhnutné, aby sa boj proti terorizmu vykonával pri plnom rešpektovaní zásady právneho štátu a v plnom súlade s medzinárodným právom, a to vrátane medzinárodného práva v oblasti ľudských práv, medzinárodného utečeneckého práva a medzinárodného humanitárneho práva, ako aj so zásadami Charty OSN, relevantnými vyhláseniami a rezolúciami Bezpečnostnej rady OSN a príslušnými medzinárodnými listinami v oblasti boja proti terorizmu.

3. Zmluvné strany spolupracujú pri ochrane kritickej infraštruktúry, riešení výziev súvisiacich s terorizmom, ktoré majú vplyv na hranice, ako aj pri posilňovaní bezpečnostnej ochrany civilného letectva.

ČLÁNOK 21

Organizovaná trestná činnosť

1. Zmluvné strany, uznávajúc negatívne politické, hospodárske, kultúrne a sociálne dôsledky organizovanej trestnej činnosti, posilnia spoluprácu s cieľom účinnejšie predchádzať tejto činnosti a bojovať proti nej. Zmluvné strany spolupracujú v rámci integrovaného prístupu s cieľom riešiť základné príčiny a poskytovať alternatívy k trestnej činnosti. Z tohto hľadiska sa úsilie zmluvných strán zameria na prepojenia medzi organizovanou trestnou činnosťou, obchodovaním s ľuďmi, prevádzačstvom, nezákonným obchodovaním so zbraňami, s nebezpečnými látkami, drogami a ich prekurzormi, voľne žijúcimi druhmi, drevom, predmetmi kultúrnej hodnoty, ako aj inými nezákonnými hospodárskymi a finančnými činnosťami.

2. Zmluvné strany sa zaväzujú, že zvýšia úsilie s cieľom predchádzať obchodovaniu s ľuďmi, bojovať proti nemu a odstrániť ho a že podporia návrh a vykonávanie primeraných právnych predpisov a inštitucionálnych rámcov a stratégií s osobitnou pozornosťou venovanou zraniteľným osobám a ich osobitným potrebám vrátane žien, detí a maloletých osôb bez sprievodu. Zmluvné strany naďalej dodržiavajú normy Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a Protokolu o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi.

3. Zmluvné strany zvýšia úsilie s cieľom vymáhať a vrátiť odcudzený majetok a bojovať proti všetkým formám organizovanej trestnej činnosti. V tejto súvislosti zmluvné strany posilnia právne a administratívne rámce na boj proti praniu špinavých peňazí a nezákonným finančným tokom vrátane fiškálneho podvodu a podvodu v rámci verejného obstarávania, ako aj aktívnej aj pasívnej korupcie v súkromnom aj verejnom sektore, ktorá môže mať zničujúci vplyv na mobilizáciu domácich zdrojov.

4. Zmluvné strany podporujú bezpečnosť občanov s osobitným zameraním na posilňovanie inštitúcií a právneho štátu, ochranu ľudských práv a podporu reformy súdnictva a sektora bezpečnosti. Zmluvné strany podporujú viacdisciplinárne programy zamerané na riešenie otázky zraniteľných skupín a na pomoc obetiam násilia vrátane násilia páchaného strelnými zbraňami, ako aj na mediáciu a iné komunitné riešenia v oblasti prevencie a zmierenia.

ČLÁNOK 22

Námorná bezpečnosť

1. Zmluvné strany sa dohodli na posilňovaní námornej bezpečnosti, a to predovšetkým riešením rôznych foriem trestných činov páchaných na mori a nezákonného obchodovania, bojom proti pirátstvu a ozbrojeným lúpežiam na mori, ochranou kritických námorných infraštruktúr, ako aj podporou slobody plavby a vlády práva na mori v súlade Dohovorom Organizácie Spojených národov o morskom práve.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že posilnia úsilie v oblasti presadzovania morského práva s cieľom reagovať na námorné hrozby v krajinách najviac postihnutým trestnou činnosťou páchanou na mori. Zmluvné strany sa dohodli, že posilnia procesy vyšetrovania a trestného stíhania ako spôsobu boja proti trestnej činnosti páchanej na mori. Zároveň sa dohodli na podpore zavádzania modelov trestného stíhania pirátstva v jurisdikcii štátu ako regionálnej odpovede trestnej justície a odstrašujúceho mechanizmu na trestné činy páchané na mori, ako sú pirátstvo, ozbrojená lúpež, znečistenie morí a vôd, prevádzačstvo migrantov, nezákonné obchodovanie so zbraňami a s drogami a preprava jadrového odpadu. Zmluvné strany sa dohodli, že podporia regionálne iniciatívy v oblastiach ochrany námornej dopravy, boja proti pirátstvu a ochrany proti znečisťovaniu mora.

ČLÁNOK 23

Ručné a ľahké zbrane a iné konvenčné zbrane

1. Zmluvné strany uznávajú, že nezákonné šírenie ručných a ľahkých zbraní predstavuje závažné ohrozenie medzinárodného mieru a bezpečnosti.

2. Zmluvné strany sa dohodli na posilňovaní boja proti nezákonnému obchodovaniu, nadmernému hromadeniu a nekontrolovanému šíreniu ručných, ľahkých a iných konvenčných zbraní a ich munície, a to aj v dôsledku nedostatočne zabezpečených a zle spravovaných skladov a zásob v súlade s Akčným programom Organizácie Spojených národov na predchádzanie nedovolenému obchodovaniu s ručnými a ľahkými zbraňami vo všetkých jeho aspektoch, na boj proti nemu a jeho odstránenie. Zmluvné strany sa dohodli na podpore sledovania sietí nezákonného obchodovania na základe spravodajských informácií s cieľom účinnejšie bojovať s rizikom, ktoré pre stabilitu regiónu naďalej predstavuje rozsiahly odliv štátnych zásob. Zmluvné strany pracujú na zvýšení vnútroštátnych kapacít príslušných útvarov presadzovania práva a kontaktných miest na zber, zaistenie, sledovanie a analýzu nelegálnych zbraní a súvisiacich údajov v oblasti trestného práva s cieľom zvýšiť porozumenie tokov nezákonného obchodovania, zlepšiť ich sledovanie a podporiť výmenu informácií a medzinárodnú spoluprácu.

3. Zmluvné strany uznávajú význam zavádzania kontrol medzinárodného obchodu s konvenčnými zbraňami vrátane ich dovozu a vývozu, a to v súlade s existujúcimi medzinárodnými normami vrátane Zmluvy o obchodovaní so zbraňami a príslušnými rezolúciami OSN. Zmluvné strany sa zaviazali uplatňovať tieto kontroly zodpovedným spôsobom ako príspevok k medzinárodnému a regionálnemu mieru, bezpečnosti a stabilite a k zmierneniu ľudského utrpenia, ako aj k zabráneniu odklonu konvenčných zbraní do rúk neoprávnených subjektov. Zmluvné strany takisto uznávajú význam domácej regulácie a kontroly legálneho nadobúdania a držania zbraní s cieľom znižovať ozbrojené násilie.

4. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom odstraňovať míny a výbušné pozostatky vojny vrátane improvizovaných výbušných zariadení.

ČLÁNOK 24

Nelegálne drogy

1. Zmluvné strany sa usilujú o zabezpečenie komplexného, vyváženého a integrovaného prístupu založeného na dôkazoch v oblasti prevencie a riešenia nezákonného obchodu s drogami a novými psychoaktívnymi látkami, ako aj o podporu znižovania dopytu po drogách. Na tento účel sa s cieľom prispieť k budovaniu mierových a inkluzívnych spoločností zaoberajú riešením rizikových faktorov, ktoré ovplyvňujú jednotlivcov, spoločenstvá a spoločnosť a ktoré môžu zahŕňať nedostatok služieb, potreby v oblasti infraštruktúry, násilie spojené s drogami, vylúčenie, marginalizáciu a sociálnu dezintegráciu.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že protidrogové politiky a opatrenia, a to aj prostredníctvom zapojenia občianskej spoločnosti, vedeckej a akademickej obce, sa zamerajú na posilnenie štruktúr na prevenciu a na účinný boj proti nelegálnym drogám, merateľné znižovanie ich ponuky, obchodovania s nimi a dopytu po nich.

3. Zmluvné strany sa zameriavajú na zníženie nepriaznivých dôsledkov užívania drog na jednotlivcov a spoločnosť ako celok, ako aj na účinné zníženie zneužívania určených a neurčených prekurzorov a nedovoleného obchodovania s nimi vrátane takzvaných dizajnérskych prekurzorov.

4. Zmluvné strany úzko spolupracujú navzájom, ako aj s príslušnými medzinárodnými organizáciami s cieľom udržiavať koordinované úsilie a opatrenia v boji proti obchodovaniu s nelegálnymi drogami.

ČLÁNOK 25

Kybernetická bezpečnosť a počítačová kriminalita

1. Zmluvné strany uznávajú význam otvoreného, bezpečného a stabilného, prístupného a mierového prostredia informačných a komunikačných technológií (IKT) založeného na normách, pravidlách a zásadách zodpovedného postupu štátu, ako aj na uplatňovaní existujúceho medzinárodného práva. Na tento účel sa zmluvné strany zaviazali posilniť spoluprácu s cieľom podporiť kybernetickú bezpečnosť, predchádzať trestnej činnosti páchanej prostredníctvom moderných technológií, počítačovej a elektronickej trestnej činnosti a zneužívaniu sociálnych médií, bojovať proti nej a zlepšiť sieťovú bezpečnosť prostredníctvom výmeny najlepších postupov, ktorými sa zvyšuje kybernetická odolnosť, aj pokiaľ ide o ochranu kritickej infraštruktúry.

2. Zmluvné strany uznávajú potrebu predchádzania počítačovej kriminalite a boja proti nej vrátane sexuálneho vykorisťovania a zneužívania detí na internete, a to prostredníctvom spolupráce a výmeny najlepších postupov v boji proti počítačovej kriminalite vychádzajúcich z existujúcich medzinárodných noriem a štandardov vrátane tých, ktoré vyplývajú z Budapeštianskeho dohovoru o počítačovej kriminalite a z Dohovoru Africkej únie o kybernetickej bezpečnosti a ochrane osobných údajov.

ČLÁNOK 26

Spolupráca v oblasti presadzovania práva

1. Zmluvné strany uľahčujú spoluprácu medzi regionálnymi a medzinárodnými orgánmi, agentúrami a službami pôsobiacimi v oblasti presadzovania práva s cieľom narúšať a odstraňovať spoločné hrozby nadnárodnej trestnej činnosti a teroristické hrozby. Takáto spolupráca prispeje k predchádzaniu trestnej činnosti a okrem iného obsahuje výmenu názorov na legislatívne rámce, ako aj administratívnu a technickú pomoc zameranú na posilnenie inštitucionálnych a prevádzkových kapacít orgánov presadzovania práva a na výmenu informácií a opatrení týkajúcich sa vyšetrovaní.

2. Zmluvné strany, uznávajúc význam zabezpečených hraníc, sa snažia riadiť existujúce a budúce výzvy, ktoré majú vplyv na hranice, a to presadzovaním prístupu integrovaného riadenia hraníc. Zmluvné strany podporujú legitímne medziodvetvové reakcie, ktorých cieľom je predchádzanie cezhraničnej trestnej činnosti a ďalším rizikám, ich odhaľovanie a v relevantných prípadoch ich potláčanie.

HLAVA III

ĽUDSKÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ

ČLÁNOK 27

Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoje odhodlanie spoločne pracovať na udržateľnom rozvoji a odstránení všetkých foriem chudoby, bojovať proti nerovnosti a podporovať sociálnu súdržnosť. Dohodli sa aj na spolupráci s cieľom zabezpečiť, aby všetci mali prostriedky potrebné na to, aby mohli prežiť dôstojný život s primeranou životnou úrovňou, a to aj prostredníctvom vhodných systémov sociálnej ochrany a sociálnych služieb. Osobitnú pozornosť venujú ženám a dievčatám, mládeži, deťom a najzraniteľnejším a najviac znevýhodneným skupinám osôb v súlade so zásadou na nikoho nezabudnúť a pomáhať najskôr tým, čo zaostávajú najviac. Zároveň sa dohodli na spolupráci na riešení problémov a príležitostí, ktoré predstavuje rýchly rast populácie.

KAPITOLA 1

PRÍSTUP K SOCIÁLNYM SLUŽBÁM

ČLÁNOK 28

Vzdelávanie

1. Zmluvné strany podporujú inkluzívne celoživotné vzdelávanie a rovnoprávne kvalitné vzdelávanie na všetkých úrovniach. Zmluvné strany vyvinú úsilie, aby zabezpečili, že všetky dievčatá a všetci chlapci absolvujú bezplatné, spravodlivé a kvalitné primárne a sekundárne vzdelávanie a že majú prístup ku kvalitnému rozvoju a starostlivosti v ranom detstve a k predškolskému vzdelávaniu s riadnym zreteľom na rodové rozdiely. Zmluvné strany vyvinú úsilie, aby zabezpečili rovnaký prístup všetkých žien a mužov k cenovo dostupnému, kvalitnému technickému, odbornému a terciárnemu vzdelávaniu vrátane univerzitného vzdelávania. Zvláštnu pozornosť venujú investovaniu do oblasti vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM) a podpore digitálneho a umeleckého vzdelávania dostupného pre všetkých.

2. Zmluvné strany zintenzívnia úsilie o zabezpečenie, aby každý mal vedomosti, zručnosti a spôsobilosti na to, aby mohol využívať lepšiu kvalitu života, v plnej miere sa zapájať do života spoločnosti, prispievať k sociálnemu a hospodárskemu blahobytu svojho spoločenstva, ako aj aktívne a v spravodlivej miere sa zúčastňovať na demokratickom a kultúrnom živote.

3. Zmluvné strany podporujú bezpečnosť v školách a dobre fungujúce vzdelávacie systémy s primeranými zdrojmi na plánovanie, riadenie a zabezpečenie účinnosti poskytovania vzdelávania a odbornej prípravy, a to aj prostredníctvom online vzdelávania alebo iných nekonvenčných prostriedkov. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom zaviesť a posilniť systémy zabezpečovania kvality a vzájomné uznávanie kvalifikácií. Zmluvné strany uľahčia mobilitu študentov, pedagogických zamestnancov a akademických pracovníkov medzi africkými, karibskými a tichomorskými krajinami a Európskou úniou.

ČLÁNOK 29

Zdravotná starostlivosť

1. Zmluvné strany uznávajú, že zdravotná starostlivosť je ústredným prvkom života ľudí a kľúčovým ukazovateľom udržateľného rozvoja. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoj záväzok chrániť a podporovať najvyššie dosiahnuteľné úrovne fyzického a duševného zdravia pre všetkých.

2. Zmluvné strany posilnia vnútroštátne systémy zdravotnej starostlivosti prostredníctvom udržateľných zdrojov a mechanizmov financovania, operačných infraštruktúr, kvalifikovaných zdravotných pracovníkov vrátane ich náboru a udržania, ako aj primeraných technológií, ako sú digitálne nástroje, na podporu rozvoja mobilného zdravotníctva.

3. Zmluvné strany podporia všeobecne dostupnú zdravotnú starostlivosť, spravodlivý a univerzálny prístup ku komplexným a kvalitným službám zdravotnej starostlivosti, ako aj prístup k bezpečným, účinným, kvalitným a cenovo dostupným základným liekom a vakcínam.

4. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom predchádzať výskytu prenosných ochorení a iných cezhraničných ohrození zdravia, ako je antimikrobiálna rezistencia, a bojovať proti nim a znižovať zaťaženie neprenosných ochorení prostredníctvom lepšej prevencie a kontroly. Zmluvné strany spolupracujú na riešení globálnych zdravotných kríz a predchádzaní ich vystupňovania, a to okrem iného prostredníctvom podpory systémov včasného varovania na rýchlu výmenu informácií, pripravenosť a včasnú reakciu v oblasti životy zachraňujúcej humanitárnej pomoci, ako aj prostredníctvom rozvoja súdržných a viacodvetvových plánov s cieľom zvýšiť kapacity zdravotníckych systémov. Zmluvné strany podporujú výskum a vývoj, ako aj zavádzanie vakcín, diagnostiky a liekov.

5. Zmluvné strany podporujú univerzálny prístup k tovarom a službám zdravotnej starostlivosti v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia vrátane informácií a vzdelávania týkajúcich sa plánovaného rodičovstva, ako aj integráciu reprodukčného zdravia do vnútroštátnych stratégií a programov.

ČLÁNOK 30

Potravinová bezpečnosť a lepšia výživa

1. Zmluvné strany uznávajú, že dosiahnutie potravinovej bezpečnosti a lepšej výživy predstavuje hlavnú svetovú výzvu v boji proti chudobe a rastúcej nerovnosti, a preto sa dohodli riešiť ich štrukturálne príčiny, medzi ktoré patria konflikty, krízy, degradácia prírodných zdrojov a zmena klímy.

2. Zmluvné strany podporujú odolné živobytia, zabezpečený prístup k pôde, vode a ďalším zdrojom a inkluzívny a udržateľný rast v oblasti poľnohospodárskej výroby a produktivity, ako aj účinné hodnotové reťazce.

3. Zmluvné strany podporujú opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy a variabilitu hodnotových reťazcov potravinárskej výroby.

4. Zmluvné strany sa snažia poskytnúť prístup k cenovo dostupným, bezpečným a výživným potravinám, zvyšovať kapacitu na diverzifikovanú výrobu potravín a rozvíjať politiky v oblasti potravinovej bezpečnosti a výživy a mechanizmy sociálnej ochrany pre potravinovú bezpečnosť a lepšiu výživu, ktorými sa zvyšuje odolnosť najzraniteľnejších osôb, najmä v krajinách, ktoré čelia opakujúcim sa krízam.

5. Zmluvné strany posilnia koordinované, zrýchlené a medziodvetvové úsilie na ukončenie hladu, venujú pozornosť riešeniu všetkých foriem podvýživy a zabezpečia, aby sa za všetkých okolností predchádzalo hladomoru.

ČLÁNOK 31

Voda, sanitačné služby a bývanie

1. Zmluvné strany podporujú univerzálny prístup k primeranej zásobe zdravotne bezpečnej pitnej vody, a to aj prostredníctvom udržateľného a integrovaného hospodárenia s vodami a vodovodnými systémami, ako aj prostredníctvom efektívnejšieho používania vody a jej recyklácie.

2. Zmluvné strany sa snažia zabezpečiť primeraný a spravodlivý prístup k sanitačným službám vrátane nakladania s odpadom a podpory hygieny pre všetkých s osobitým dôrazom na potreby žien a dievčat, ako aj zraniteľných osôb.

3. Zmluvné strany uznávajú, že primerané, bezpečné a cenovo dostupné bývanie má transformačný vplyv na zraniteľné a marginalizované spoločenstvá a významný vplyv na zdravie ľudí a sociálno-ekonomický rozvoj ich spoločenstiev. Zmluvné strany sa usilujú o zabezpečenie prístupu k primeranému, bezpečnému a cenovo dostupnému bývaniu pre všetkých prostredníctvom rozvoja politík, stratégií, plánovania a stavebných predpisov, ako aj o zlepšenie slumov.

4. Zmluvné strany podporujú prístup k cenovo dostupnej, spoľahlivej, udržateľnej a modernej energii pre všetkých, ako aj k zavedeným energetickým systémom, ktoré okrem iného podporujú odvetia vodohospodárstva, sanitačných služieb a bývania.

KAPITOLA 2

NEROVNOSŤ A SOCIÁLNA SÚDRŽNOSŤ

ČLÁNOK 32

Sociálna súdržnosť a ochrana

1. Zmluvné strany sa zameriavajú na zvyšovanie sociálnej súdržnosti postupným dosahovaním väčšej rovnosti a sociálnej inkluzívnosti a zabezpečením, aby sa v rámci pokroku v oblasti ľudského a sociálneho rozvoja a súčasného hospodárskeho rozvoja na nikoho nezabudlo. Zvláštnu pozornosť venujú znevýhodneným, zraniteľným a marginalizovaným osobám vrátane starších osôb a sirôt, a to v súlade so zásadami solidarity a nediskriminácie. Konkrétne podporujú:

a) hospodárske politiky zamerané na inkluzívnejšiu spoločnosť, ktoré umožňujú lepšie rozdelenie vytvorených príjmov a hodnoty;

b) spravodlivé a zdravé fiškálne a mzdové politiky, ktoré umožňujú lepšie prerozdelenie bohatstva, zabezpečujú primeranú úroveň sociálnych výdavkov a obmedzujú neformálne hospodárstvo;

c) účinné sociálne politiky a spravodlivý prístup k sociálnym službám, sociálnej pomoci a zabezpečeniu, ako aj sociálnej spravodlivosti; a

d) politiky zamestnanosti navrhnuté na dosiahnutie plnej a produktívnej zamestnanosti a dôstojnej práce pre všetkých vrátane mladých ľudí a osôb so zdravotným postihnutím, ako aj na dosiahnutie rovnakej odmeny za rovnakú prácu.

2. Zmluvné strany podporujú rozvoj a vykonávanie politík a systémov sociálnej ochrany a zabezpečenia s cieľom odstrániť chudobu a zvýšiť sociálnu súdržnosť. Zmluvné strany uznávajú, že systémy a politiky v oblastiach sociálnej ochrany zohrávajú v spoločnosti transformačnú úlohu, podporujú rovnosť, sociálne začlenenie a dialóg so sociálnymi partnermi a posilňujú inkluzívny a spravodlivý hospodársky rast. Zmluvné strany sa zaviazali postupne budovať univerzálne štátne systémy sociálnej ochrany vrátane prijatia miním sociálnej ochrany.

3. Zmluvné strany podporujú práva osôb so zdravotným postihnutím s cieľom zabezpečiť ich úplné začlenenie do spoločnosti a rovnakú účasť na trhu práce s ohľadom na ich osobité potreby. Zmluvné strany prijmú konkrétne opatrenia na podpísanie, ratifikáciu a úplné vykonávanie Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím.

ČLÁNOK 33

Dôstojná práca

1. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoj záväzok dosiahnuť plnú a produktívnu zamestnanosť a dôstojnú prácu pre všetky ženy a mužov vrátane mladých ľudí a osôb so zdravotným postihnutím. Na tento účel podporujú program dôstojnej práce, ako je stanovený vo vyhlásení Medzinárodnej organizácie práce (MOP) z roku 2008 o sociálnej spravodlivosti pre spravodlivú globalizáciu.

2. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoje povinnosti vyplývajúce z členstva v MOP a záväzky vyplývajúce z Deklarácie MOP o základných zásadách a právach pri práci a jej následných opatrení. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoj záväzok viesť sociálny dialóg a podporovať a účinne uplatňovať medzinárodné uznávané základné pracovné normy tak, ako sú definované príslušnými dohovormi a protokolmi Medzinárodnej organizácie práce (MOP) o slobode združovania a práve na kolektívne vyjednávanie, zrušení nútenej práce a odstránení moderného otroctva a obchodovania s ľuďmi, odstránení najhorších foriem detskej práce, minimálnom veku na prijatie do zamestnania, rovnakom odmeňovaní a nediskriminácii, pokiaľ ide o zamestnanie. Zmluvné strany sa nepretržite a trvalo usilujú ratifikovať tie dohovory a protokoly, ktoré ešte neprijali, alebo sa v relevantných prípadoch usilujú o pristúpenie k nim.

3. Zmluvné strany podporujú bezpečné pracovné prostredie pre všetkých pracovníkov. Zmluvné strany prijímajú a vykonávajú opatrenia a politiky v súvislosti s bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci, a to aj v rámci formálneho, aj neformálneho hospodárstva, a vyvíjajú úsilie zamerané na zavedenie a zachovávanie účinného systému inšpekcií práce v súlade s medzinárodnými pracovnými normami, ako ich definovala MOP.

KAPITOLA 3

POPULÁCIA A ROZVOJ

ČLÁNOK 34

Demografia

1. Zmluvné strany uznávajú, že demografický rast a demografické posuny môžu mať významný vplyv na výdobytky rozvoja a hospodársky pokrok, a spoločne pracujú na integrovanom prístupe, ktorým sa minimalizujú problémy a maximalizujú výhody vyplývajúce z demografickej dividendy. Na tento účel zmluvné strany vytvoria, podporujú, zachovávajú a udržiavajú štrukturálne reformy a transformácie v rámci hospodárskych a sociálnych systémov s cieľom vytvárať dôstojné príležitosti v oblasti vzdelávania, zamestnania a živobytia pre mladú populáciu.

2. Zmluvné strany podporujú postupy inkluzívneho dialógu o politike a zapracujú demografické trendy a projekcie do všetkých politík s cieľom posilniť postavenie detí a mladých ľudí a podporovať ich plnú a aktívnu účasť v spoločnosti a posilňovať postavenie starších ľudí, chrániť ich potreby a umožniť ich aktívne zapojenie.

3. Zmluvné strany zvyšujú mieru urbanizácie, ktorá je inkluzívna a udržateľná, prostredníctvom účinnej mestskej správy a plánovania s cieľom minimalizovať všetky nepriaznivé vplyvy na životné prostredie a riešiť všetky ďalšie negatívne spoločenské a hospodárske dôsledky spôsobené silným populačným rastom v mestských oblastiach. Zmluvné strany vyvíjajú úsilie na účinné riešenie výziev a príležitostí vyplývajúcich z rýchlej urbanizácie, a to aj prostredníctvom vnútroštátnych mestských politík, participatívneho integrovaného územného plánovania, poskytovania komunálnych služieb vrátane nakladania s odpadom, ako aj financovania rozvoja miest a infraštruktúr s cieľom vytvárať odolné mestá vhodné na život.

ČLÁNOK 35

Mládež

1. Zmluvné strany sa dohodli na podpore účasti mladých ľudí v spoločnosti vrátane tvorby politík, ktoré sa ich dotýkajú, ich vykonávania a následných opatrení v rámci týchto politík. To zahŕňa:

a) podporu pri získavaní vedomostí, zručností a spôsobilostí na to, aby sa mohli plne zapájať do spoločnosti vrátane zručností potrebných na trhu práce, a to prostredníctvom vzdelávania, odbornej a technickej prípravy a prístupu k digitálnym technológiám;

b) vytváranie dôstojných pracovných príležitostí vrátane podpory podnikateľstva mladých ľudí; a

c) podporu posilnenia postavenia mládeže a zodpovedného občianstva prostredníctvom vytvárania priestorov na ich aktívnu účasť na politickom a kultúrnom živote, ako aj na budovaní a udržiavaní mieru, a to vrátane boja proti radikalizácii a násilnému extrémizmu.

2. Zmluvné strany súhlasia, že poskytovanie bezpečného a priaznivého prostredia pre deti je kľúčovým prvkom pri podpore zdravej mladej populácie schopnej naplno rozvinúť svoje možnosti, a to vrátane fyzického, psychického, sociálneho a hospodárskeho rozmeru. Zmluvné strany vyvíjajú úsilie, aby zabezpečili uznanie a uplatňovanie práv a potrieb dievčat a chlapcov, a to od narodenia a raného detstva po adolescenciu a počas prechodu do dospelého života. Zmluvné strany pracujú na zlepšení ochrany detí a ich účasti v rozhodovaní, ktoré sa ich týka.

ČLÁNOK 36

Rodová rovnosť a posilnenie postavenia žien a dievčat

1. Zmluvné strany uznávajú, že rodová rovnosť a posilnenie hospodárskeho postavenia žien sú nevyhnutné na dosiahnutie spravodlivého udržateľného rozvoja a inkluzívneho rastu. Zmluvné strany vykonávajú reformy, a to aj prostredníctvom vytvorenia a upevnenia právnych rámcov s cieľom poskytnúť ženám rovnaké práva na hospodárske a finančné zdroje, ako aj prístup k pôde a prírodným zdrojom, dedičstvu a ďalším formám majetku a zabezpečiť, aby ich mohli vlastniť a mať nad nimi kontrolu. Zmluvné strany prijímajú opatrenia na zvýšenie úplnej a účinnej účasti žien v politickom živote.

Zmluvné strany popri rovnakom prístupe k zamestnaniu a dôstojným pracovným podmienkam podporujú uznávanie neplatenej starostlivosti a práce v domácnosti poskytovaním verejných služieb, infraštruktúry a politík sociálnej ochrany, ako aj podporou spoločnej zodpovednosti v rámci domácnosti a rodiny vo všeobecnosti.

2. Zmluvné strany sa zaviazali v plnej miere a účinne vykonávať Pekinskú deklaráciu a akčnú platformu a akčný program Medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji a výsledky konferencií venovaných ich preskúmaniu, ako aj v tejto súvislosti presadzovať sexuálne a reprodukčné zdravie a práva.

3. Zmluvné strany uznávajú, že menštruačné zdravie a starostlivosť sú dôležité pre zdravie žien a dievčat, ako aj pre ich dôstojnosť, mobilitu a blahobyt, a preto sa dohodli na podpore primeraných a dostatočných podporných opatrení.

KAPITOLA 4

KULTÚRA

ČLÁNOK 37

Kultúra a udržateľný rozvoj

1. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú, že kultúra predstavuje kľúčový prvok udržateľného rozvoja a je neoddeliteľnou súčasťou jeho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozmeru. Zmluvné strany prijímajú záväzok začleniť kultúrne hľadisko do svojich rozvojových politík a stratégií, pričom zohľadnia kultúrne črty, ako aj miestne a pôvodné vedomostné systémy.

2. Zmluvné strany posilnia príspevok kultúrnych subjektov k udržateľnému rozvoju ich zapojením do intenzívneho dialógu, profesionálnych sietí a multilaterálnych partnerstiev.

ČLÁNOK 38

Kultúrna rozmanitosť a vzájomné porozumenie

1. Zmluvné strany uznávajú, že všetci ľudia majú v súlade so Všeobecnou deklaráciou ľudských práv právo slobodne sa zúčastňovať na kultúrnom živote spoločenstva, a zaviazali sa, že budú chrániť kultúrne práva a slobodu umeleckého prejavu.

2. Zmluvné strany sa dohodli na podpore vízie ľudského a sociálneho rozvoja, ktorý zahŕňa dialóg medzi kultúrami a uznávanie kultúrnej rozmanitosti ako spoločného dedičstva ľudstva. Zmluvné strany sa zaviazali posilňovať vzájomné porozumenie a vedomosti o príslušných kultúrach s náležitým rešpektovaním rozmanitosti, univerzálnych hodnôt a ľudských práv zveľaďovaním kultúrneho rozmeru vzdelávania, ako aj prostredníctvom kultúrnych výmen a spoločných iniciatív zameraných na podporu medzikultúrneho dialógu.

3. Zmluvné strany uznávajú úlohu kultúry pri zachovávaní mieru a národnej súdržnosti. Zmluvné strany potvrdzujú, že úcta k rozmanitosti kultúr, znášanlivosť, dialóg a spolupráca v prostredí vzájomnej dôvery a porozumenia sú kľúčové na vytvorenie a udržiavanie mieru a bezpečnosti a procesov zmierenia, ako aj obnovy kolektívnej pamäte a sociálnych väzieb medzi spoločenstvami. Zmluvné strany posilnia úlohu kultúry pri budovaní odolnosti, ako aj pri dosahovaní udržateľnej obnovy a rekonštrukcie po skončení krízy, najmä v oblasti rozvoja miest.

ČLÁNOK 39

Kultúrne dedičstvo a kreatívne odvetvia

1. Zmluvné strany podporujú uznávanie dedičstva ako zjednocujúceho faktora, v ktorom sa môžu odrážať identity a kultúrny odkaz a ktorý zároveň rozvíja tvorbu spoločných hodnôt. Zmluvné strany v súlade s medzinárodnými normami a dohovormi vyvíjajú úsilie v oblasti ochrany, zachovania a rozvoja hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva ako nástroja sociálnej súdržnosti, tvorivosti a inovácie.

2. Zmluvné strany súhlasia, že kultúrne a kreatívne odvetvia vrátane moderného umenia sú kľúčové pre inkluzívny hospodársky rast, diverzifikáciu a vytváranie pracovných príležitostí. Na tento účel zmluvné strany podporujú podnikanie v oblasti kultúry a dlhodobý rozvoj kultúrnych a kreatívnych odvetví.

3. Zmluvné strany v súlade s existujúcim medzinárodným právom prijmú opatrenia s cieľom zabrániť nezákonnému dovozu, vývozu a presunu vlastníctva kultúrnych objektov a bojovať proti nim. Podporujú ochranu, budovanie kapacít a spoluprácu medzi odborníkmi v oblasti kultúrneho dedičstva, zdrojovými spoločenstvami a kultúrnymi inštitúciami a zapájajú sa do medzinárodnej spolupráce a nepretržitého dialógu s cieľom podporovať prístup ku kultúrnemu dedičstvu.

HLAVA IV

INKLUZÍVNY UDRŽATEĽNÝ HOSPODÁRSKY RAST A ROZVOJ

ČLÁNOK 40

1. Zmluvné strany uznávajú význam posilňovania hospodárskych vzťahov v spoločnom záujme a na vzájomný prospech s cieľom dosiahnuť štrukturálnu hospodársku transformáciu prostredníctvom inkluzívneho udržateľného hospodárskeho rastu a rozvoja, a to v súlade s cieľmi udržateľného rozvoja a s ohľadom na príslušné úrovne rozvoja jednotlivých krajín. Zmluvné strany vykonajú integrované stratégie, ktoré zahŕňajú hospodársky, sociálny a environmentálny rozmer udržateľného rozvoja. Zmluvné strany prijmú primerané opatrenia s cieľom vytvárať dôstojné pracovné miesta pre všetkých a podporiť prechod na nízkoemisné hospodárstva efektívne využívajúce zdroje. Zmluvné strany podporujú posilnenie sociálno-ekonomického postavenia marginalizovaných skupín, žien a mládeže.

2. Zmluvné strany podporujú rozvoj súkromného sektora a lákajú a udržiavajú domáce a zahraničné investície vrátane investícií z diaspóry. Zmluvné strany podporujú obchod a spolupracujú v oblasti vedy, technológií, inovácií a výskumu s cieľom vytvoriť silné, konkurencieschopné a diverzifikované hospodárstva, prehlbovať regionálnu integráciu a podporovať integráciu hospodárstiev členov organizácie OAKTŠ do regionálnych a globálnych hodnotových reťazcov. Zmluvné strany vyvíjajú úsilie v záujme zlepšenia makroekonomickej a finančnej stability, čím sa zvýšia investície a posilní udržateľný hospodársky rast. Zmluvné strany sa dohodli na zvýšení výrobných a regulačných kapacít, posilňovaní podnikania a podpore výroby a industrializácie so zameraním na inovácie a pridanú hodnotu v odvetviach výroby a služieb. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom posilniť kapacity na uľahčenie štrukturálnej transformácie hospodárstva a zvýšiť udržateľný obchod.

3. Zmluvné strany podporujú dialóg medzi súkromným a verejným sektorom so zameraním na otázky, ktoré pozitívne ovplyvňujú ich úsilie súvisiace s hospodárskou transformáciou a udržateľným hospodárskym rastom, zapájajú sa do dialógu so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami a zabezpečia dodržiavanie ľudských práv a základných pracovných noriem.

KAPITOLA 1

INVESTÍCIE

ČLÁNOK 41

Mobilizácia udržateľných a zodpovedných investícií

1. Zmluvné strany sa zaviazali mobilizovať udržateľné a zodpovedné investície s cieľom zvyšovať inkluzívny udržateľný hospodársky rast a rozvoj. Na tento účel zmluvné strany vytvoria priaznivé investičné prostredie, ktoré priláka domáce a zahraničné investície vrátane investícií z diaspóry a v ktorom je zachovaná právomoc regulácie prostredníctvom transparentných, predvídateľných a účinných regulačných, administratívnych a politických rámcov.

2. Zmluvné strany sa dohodli na podpore potrebných hospodárskych a inštitucionálnych reforiem a politík, ktoré vychádzajú z celkovej stratégie rozvoja krajiny a ktoré sú súdržné a synergické na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, a to s cieľom vytvárať priaznivé prostredie pre udržateľné investície a uľahčiť rozvoj dynamického, životaschopného a konkurencieschopného súkromného sektora.

3. Zmluvné strany spolupracujú na vytvorení zdravých finančných systémov s cieľom mobilizovať investície na udržateľné projekty. Zmluvné strany prijmú opatrenia na podporu investícií zlepšením prístupu k financovaniu prostredníctvom technickej pomoci, grantov, záruk a inovatívnych finančných nástrojov, a to s cieľom znížiť riziko, podporiť dôveru investorov a využiť súkromné a verejné zdroje financií. Zároveň zohľadnia aj potrebu riešiť zlyhania trhu alebo suboptimálne investičné situácie, pričom musia zabezpečiť doplnkovosť investícií, ku ktorým by bez týchto podporných opatrení nedošlo. Špeciálnu pozornosť venujú prioritným sektorom stanoveným v článku 44 ods. 6.

4. Zmluvné strany sa dohodli na zlepšení regulačného prostredia, ako aj kvality, dostupnosti a prístupnosti finančných a nefinančných služieb, s cieľom podporiť rozvoj mikropodnikov, malých a stredných podnikov v rámci mobilizácie domácich investícií.

5. Zmluvné strany chápu a uznávajú význam zodpovedných investícií príslušných aktérov ako prostriedku na dosahovanie dlhodobej udržateľnej, hospodárskej, sociálnej a environmentálnej hodnoty. Na podporu tohto cieľa zmluvné strany podporujú praktiky sociálnej zodpovednosti podnikov (SZP) a zodpovedného obchodného správania vrátane medzinárodne uznávaných vykonávacích usmernení, noriem a uplatniteľných nástrojov, ktoré investorom, vládam a ďalším subjektom poskytujú usmernenia o vykonávaní sociálnej zodpovednosti podnikov a zodpovedného obchodného správania ako doplnku k vnútroštátnemu právu a ďalším uplatniteľným právnym predpisom.

ČLÁNOK 42

Uľahčovanie a ochrana investícií

1. Zmluvné strany sa dohodli, že uľahčia investície prostredníctvom právnych predpisov, iných predpisov a politík zameraných na znižovanie regulačných a administratívnych prekážok, čím sa zvýši transparentnosť a zabráni škodlivej súťaži o investície. Zmluvné strany sa zhodli, že tieto opatrenia sa vypracujú transparentným spôsobom a zverejnia sa s cieľom podporiť dialóg medzi súkromným a verejným sektorom a umožniť zapojenie všetkých zainteresovaných strán.

2. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom podporiť účinné využívanie digitálnych nástrojov na uľahčenie investovania.

3. Zmluvné strany sa v súlade s vlastnými stratégiami zhodli na význame poskytovania právnej istoty a primeranej ochrany pre zavedené investície, pričom zaobchádzanie s týmito investíciami musí mať nediskriminačnú povahu a musí zahŕňať účinný mechanizmus na predchádzanie sporom a na ich urovnávanie. Z tohto hľadiska zmluvné strany opätovne potvrdzujú význam uzatvárania medzinárodných investičných dohôd, ktoré v plnej miere chránia ich suverénne právo regulovať investície na legitímne účely verejnej politiky.

4. Zmluvné strany posilňujú kapacitu príslušných verejných a súkromných inštitúcií účinne podporovať a uľahčovať investície, ako aj riešiť spory týkajúce sa investícií a predchádzať im.

KAPITOLA 2

HOSPODÁRSKY RAST, DIVERZIFIKÁCIA A INDUSTRIALIZÁCIA

ČLÁNOK 43

Inkluzívny a udržateľný rast

1. Zmluvné strany sa zhodli na význame hospodárskej transformácie, rozvoja súkromného sektora a priemyselného pokroku pre inkluzívny a udržateľný rast. Zmluvné strany podporujú plnú a produktívnu zamestnanosť a dôstojnú prácu pre všetkých prostredníctvom vyššej konkurencieschopnosti, diverzifikácie, digitalizácie, inovácií, prístupu k financiám, pridanej hodnoty v sektoroch výroby a služieb a spojení medzi odvetviami a priemyslami. Špeciálnu pozornosť venujú miestnym mikropodnikom, malým a stredným podnikom, ako aj formalizácii neformálnych hospodárskych činností.

2. Zmluvné strany podporujú prechod na nízkoemisné hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje. Zmluvné strany podporujú prístupy udržateľnej spotreby a výroby, nakladanie s odpadmi a chemikáliami environmentálne vhodným spôsobom, ako aj opatrenia na znižovanie všetkých foriem znečisťovania. Zmluvné strany súhlasia, že dobre riadená urbanizácia je kľúčovým prvkom pri dosahovaní pokroku v oblasti udržateľného rozvoja. Spolupracujú preto na účinnom riešení výziev a príležitostí, ktoré predstavuje rýchla urbanizácia, a podporujú rozvoj miest a infraštruktúry a účinné spojenia medzi mestami a vidieckymi oblasťami.

3. Zmluvné strany sa dohodli na spolupráci v oblasti zamestnanosti a sociálnych vecí, najmä na podpore hospodárskeho a sociálneho začlenenia a posilnenia postavenia žien, mladých ľudí a najchudobnejších a najzraniteľnejších skupín osôb. Ďalej sa dohodli, že zabezpečia dodržiavanie pracovných a sociálnych noriem zakotvených v dohovoroch a protokoloch Medzinárodnej organizácie práce, ako aj prístup k spravodlivosti na základe riadneho procesu vrátane primeraných a účinných prostriedkov nápravy.

ČLÁNOK 44

Hospodárska transformácia a industrializácia

1. Zmluvné strany posilnia spoluprácu v oblasti hospodárskej transformácie vrátane industrializácie. Zmluvné strany podporujú prechod zo závislosti od komodít na diverzifikované hospodárstva a obohacovanie prírodných zdrojov, zvyšovanie pridanej hodnoty a integráciu do regionálnych a globálnych hodnotových reťazcov. Dohodli sa na významnej úlohe odvetvia služieb v procese hospodárskej transformácie a industrializácie.

2. Zmluvné strany spolupracujú na podpore rozvoja v oblasti výrobných kapacít, zvyšovania produktivity, diverzifikácie a konkurencieschopnosti. Zmluvné strany sa zaviazali prekonávať obmedzenia na strane ponuky okrem iného prostredníctvom podpory, zintenzívňovania a šírenia technologických inovácií, zlepšovania podnikateľského a investičného prostredia, posilňovania regulačných kapacít, makroekonomickej stability, ako aj rozvoja efektívnych kapitálových trhov a zdravých finančných systémov na lepší prístup k financiám, najmä v rámci súkromného sektora. Na tento účel zmluvné strany potvrdzujú význam digitalizácie hospodárstva pri zrýchľovaní budovania výrobných kapacít. Pozornosť sa zameria na sektory a priemyselné odvetvia s vysokou pridanou hodnotou a s vysokým potenciálom vytvárania dôstojných pracovných miest.

3. Zmluvné strany sa zaviazali upevňovať makroekonomickú a finančnú stabilitu presadzovaním zdravých a transparentných fiškálnych a menových politík a podporovať hospodárske a štrukturálne reformy tak, aby sa vytvorilo priaznivé prostredie pre vyššie investície a aby sa podporil rozvoj súkromného sektora. Zmluvné strany ďalej uznávajú význam nezávislosti centrálnych bánk pri stanovovaní cieľov svojich politických cieľov a vykonávaní menových politík. Ďalej sa dohodli na zachovaní dialógu a na výmene informácií podľa potreby medzi svojimi orgánmi s cieľom zlepšiť porozumenie základom hospodárstiev jednotlivých krajín zmluvných strán.

4. Zmluvné strany takisto zintenzívnia úsilie v oblasti technického a odborného vzdelávania a prípravy, ako aj v oblasti výskumu a inovácie a účinnejšie prepoja tieto opatrenia s príležitosťami a potrebami zručností na trhu práce. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom využívať vzájomné skúsenosti, a to aj v oblasti budovania výrobných kapacít prostredníctvom rozvoja zručností a podpory prenosu technológií, ako aj vytváraním spojení medzi podnikmi členov organizácie OAKTŠ a podnikmi EÚ s dôrazom na mikropodniky a malé a stredné podniky.

5. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú významnú úlohu infraštruktúry pri riešení obmedzení na strane ponuky a pri rozvoji konkurencieschopných regionálnych a subregionálnych hodnotových reťazcov prostredníctvom uľahčovania efektívneho pohybu tovaru, služieb a kapitálu. Spolupracujú na vytváraní efektívne fungujúcej a udržateľnej infraštruktúry vrátane leteckej, pozemnej a námornej prepravy, energetiky, vodného hospodárstva a digitálnej prepojenosti s náležitým ohľadom na rôznorodé potreby hospodárstiev najmenej rozvinutých, suchozemských a ostrovných štátov. V súlade s tým zmluvné strany spolupracujú na mobilizácii verejných a súkromných zdrojov vrátane investícií na rozvoj infraštruktúry.

6. Zmluvné strany sa v rámci záväzku usilovať sa o spoločný hospodársky rast dohodli na spolupráci okrem iného v týchto oblastiach, ktoré sa považujú za prioritné odvetvia: poľnohospodárstvo a agropodnikanie, živočíšna výroba a výroba kože, modré hospodárstvo, rybárstvo, baníctvo a ťažobný priemysel, kultúrny a kreatívny priemysel, udržateľný cestovný ruch, udržateľná energetika, informačné a komunikačné technológie a doprava. Zmluvné strany potvrdzujú významnú úlohu týchto odvetví pri zvyšovaní pridanej hodnoty, vytváraní dôstojných pracovných miest, zvyšovaní výrobných kapacít, ako aj pri celkovom úsilí o hospodársku transformáciu. V súlade s tým spolupracujú s cieľom identifikovať stimuly rastu v každom odvetví, mobilizovať investície a riešiť obmedzení, ktoré oslabujú vytváranie budúcej a spätnej prepojenosti.

7. Zmluvné strany podporujú dialóg, stimulujú prenos zručností a technológií, vyvíjajú úsilie v záujme zlepšenia hodnotových reťazcov a posilnenia spolupráce v rámci vzájomného obohacovania sa skúsenosťami a šírenia najlepších postupov v odvetví poľnohospodárstva. Okrem toho sa zaviazali spolupracovať s cieľom podporovať mechanizmy a rámce na zvyšovanie udržateľnej a kvalitnej poľnohospodárskej výroby.

ČLÁNOK 45

Rozvoj súkromného sektora

1. Zmluvné strany, uznávajúc význam rozvoja súkromného sektora pre hospodársku transformáciu a vytváranie pracovných miest, zamerajú sa na podporu podnikania, ako aj na rozvoj a zvyšovanie konkurencieschopnosti podnikov. Osobitnú pozornosť venujú mikropodnikom a MSP vrátane startupov, a to najmä prostredníctvom podpory právnych, administratívnych a inštitucionálnych rámcov s cieľom ich úspešného začlenenia do udržateľných dodávateľských a hodnotových reťazcov. Zvláštnu pozornosť venujú aj neformálnemu sektoru a premene neformálnych hospodárskych činností na formálne, ako aj podpore integrácie cieľov súvisiacich s udržateľnosťou do obchodných modelov. Zmluvné strany sa ďalej dohodli na podpore rozvoja podnikania medzi ženami a mladými ľuďmi v kontexte posilnenia ich hospodárskeho postavenia a podpory inkluzívneho rozvoja. Zmluvné strany potvrdzujú význam budovania regionálnych a vnútroštátnych kapacít s cieľom zlepšiť konkurencieschopnosť v oblasti technologicky stredne vyspelej a vyspelej výroby.

2. Zmluvné strany podporujú dialóg medzi súkromným a verejným sektorom a ich spoluprácu, a to aj prostredníctvom podnikateľských fór súkromného sektora. Zmluvné strany posilnia spoluprácu v záujme vzájomného obohacovania sa skúsenosťami a šírenia najlepších postupov, ktoré posilňujú podnikavosť, podporujú dialóg a nadväzovanie kontaktov medzi podnikmi a stimulujú prenos zručností a technológií.

3. Zmluvné strany sa dohodli na potrebe vytvoriť stratégie a rozvíjať politiky a primerané právne predpisy a zlepšiť prístup k financiám a k finančným a nefinančným službám, a to aj prostredníctvom mechanizmov inovatívneho financovania, s osobitým dôrazom na poskytovanie cenovo dostupných úverov pre rodinných poľnohospodárov, malých poľnohospodárov, mikropodniky a MSP, ženy a mladých podnikateľov.

4. Zmluvné strany uznávajú, že verejné aj súkromné zdroje financovania zohrávajú kľúčovú úlohu pri podpore rozvoja súkromného sektora, ako aj pri stimulovaní investícií vo všetkých relevantných odvetviach vrátane rozvoja infraštruktúry, a to prostredníctvom nástrojov a mechanizmov, ako sú verejno-súkromné partnerstvá a kombinované financovanie. V súlade s tým zmluvné strany spolupracujú s cieľom vytvárať transparentné a predvídateľné rámce a stratégie v oblasti využívania verejno-súkromných partnerstiev vrátane posilňovania inštitucionálnych kapacít na rokovanie o projektoch v rámci verejno-súkromných partnerstiev, na vykonávanie týchto projektov a ich monitorovanie.

KAPITOLA 3

VEDA, TECHNOLÓGIE, INOVÁCIE A VÝSKUM

ČLÁNOK 46

Veda, technológie a inovácie

1. Zmluvné strany uznávajú úlohu vedy, technológií a inovácií pri rozširovaní hraníc poznania, pri zrýchľovaní prechodu a pokroku smerom k udržateľnému rozvoju prostredníctvom hospodárskej transformácie, doplnenia hodnotových reťazcov a prepojení medzi podnikmi, ako aj pri podpore rozvoja vedomostí a posilnenia postavenia ľudí, najmä žien a mládeže, a pri podpore rozhodovacích subjektov a tvorcov politík v ich úsilí o udržateľný rozvoj.

2. Zmluvné strany vyvíjajú úsilie na rozvoj vedomostných spoločností. Dohodli sa, že budú investovať do ľudského kapitálu, podporovať prijímanie súdržných a komplexných politických a regulačných rámcov, ako aj rozvíjať prepojenosť infraštruktúry a digitálne nástroje.

3. Zmluvné strany posilňujú spoluprácu založenú na vzájomnom prospechu, ktorá vychádza z existujúcich mechanizmov, pričom preskúmajú nové možnosti financovania vedy, technológií a inovácií, na ktoré sa vzťahuje primeraná a účinná ochrana práv duševného vlastníctva. Podporujú vedomosti z pôvodných, tradičných a miestnych zdrojov ako nástroj na prekonanie vedomostných a technologických rozdielov v príslušných sektoroch.

4. Zmluvné strany podporujú investície v oblasti vytvorenia, šírenia a prenosu nových technológií s osobitným dôrazom na čisté a inovatívne technológie, ktoré chránia životné prostredie. Zmluvné strany podporujú energiu z obnoviteľných zdrojov a spolupracujú na budovaní výrobných a regulačných kapacít.

5. Zmluvné strany sa zaoberajú možným vplyvom technológií na spoločnosť, riešia otázky súvisiace s kybernetickou bezpečnosťou, zaisťujú ochranu osobných údajov a posudzujú vplyvy prelomových technológií vrátane umelej inteligencie a robotiky.

6. Zmluvné strany uznávajú úlohu vesmíru ako faktora prinášajúceho sociálne a hospodárske výhody, a to aj v oblasti životného prostredia, zmeny klímy, správy oceánov, dopravy, energetiky, poľnohospodárstva, ťažby nerastných surovín a lesného hospodárstva. Spolupracujú na otázkach spoločného záujmu v oblasti civilných činností v kozmickom priestore, ako sú kozmický výskum, aplikácie a služby globálneho navigačného satelitného systému, vývoj systému so satelitným rozšírením, využívanie aplikácie a služieb pozorovania Zeme a veda o Zemi.

ČLÁNOK 47

Výskum a vývoj

1. Zmluvné strany sa zhodli, že výskum a vývoj sú kľúčové na vytváranie hospodárskeho blahobytu a príležitostí na dôstojnú prácu a môžu predstavovať zásadný príspevok k dosahovaniu cieľov tejto dohody.

2. Zmluvné strany podporujú získavanie a šírenie nových vedomostí, pričom zohľadňujú ich možné následky vrátane nepriaznivých účinkov na spoločnosť a životné prostredie. Podporujú rozširovanie zručností s cieľom nezaostať za technologickým pokrokom a inováciami a podporujú mobilitu a odbornú prípravu výskumných pracovníkov. Zmluvné strany podporujú partnerstvá medzi priemyslom, akademickou obcou a verejným sektorom, ako aj činnosti súkromného sektora zamerané na získavanie vedomostí a testovanie nápadov s cieľom vytrvávať nové výrobky so skutočným obchodným potenciálom, a to s osobitým dôrazom na ženy a mládež ako inovátorov.

3. Zmluvné strany podporujú investície do výskumu a vývoja, najmä v segmentoch hodnotových reťazcov s vysokou pridanou hodnotou, a vyvinú úsilie na riešenie spoločenských problémov, najmä v oblastiach životného prostredia, zmeny klímy, energetiky, bezpečnosti potravín a potravinovej bezpečnosti, ako aj v oblasti zdravotnej starostlivosti.

ČLÁNOK 48

IKT a digitálne hospodárstvo

1. Zmluvné strany spolupracujú na zužovaní digitálnej priepasti podporou spolupráce v oblasti rozvoja digitálnej spoločnosti s cieľom prinášať výhody pre občanov a podniky, a to prostredníctvom prístupnosti digitálnych technológií vrátane informačných a komunikačných technológií (IKT) prispôsobených miestnym podmienkam. Zmluvné strany podporujú opatrenia, ktoré umožnia jednoduchý prístup k IKT, a to okrem iného aj prostredníctvom používania cenovo dostupných a obnoviteľných zdrojov energie, ako aj vývoja a zavádzania nízkonákladových bezdrôtových sietí. Zmluvné strany zároveň pracujú na dosiahnutí vyššej miery komplementárnosti a harmonizácie komunikačných systémov a ich prispôsobení novým technológiám.

2. Zmluvné strany súhlasia, že digitálne hospodárstvo zohráva ústrednú úlohu pri zrýchľovaní a zintenzívnení zmien, ktoré môžu stimulovať značnú hospodársku diverzifikáciu, vytvárať pracovné miesta a zrýchliť rast. Zmluvné strany sa dohodli na dosiahnutí pokroku v oblasti digitalizácie s cieľom znížiť transakčné náklady a zmenšiť informačnú asymetriu v záujme celkového cieľa zvýšenia produktivity a udržateľnosti.

3. Zmluvné strany propagujú a podporujú digitálne podnikanie, najmä medzi ženami a mladými ľuďmi, ako aj digitálnu transformáciu mikropodnikov a MSP. Podporujú rozvoj elektronického obchodu s cieľom vylepšiť dodávateľské reťazce a rozšíriť trhy a podporujú rozširovanie elektronického bankovníctva, okrem iného s cieľom znížiť náklady na remitencie, ako aj zavádzanie riešení pre elektronickú verejnú správu.

4. Zmluvné strany spolupracujú na vytváraní a riadení politík v oblasti ochrany súkromia a osobných údajov, podporujú opatrenia na uľahčenie dátových tokov a regulačný rámec na podporu tvorby, predaja a poskytovania digitálnych produktov a služieb.

KAPITOLA 4

OBCHODNÁ SPOLUPRÁCA

ČLÁNOK 49

Obchod a udržateľný rozvoj

1. Zmluvné strany uznávajú, že sociálny a hospodársky rozvoj a ochrana životného prostredia sú navzájom závislé a vzájomne sa posilňujú. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoj záväzok, s riadnym ohľadom na príslušnú úroveň svojho rozvoja, týkajúci sa podpory začlenenia udržateľného rozvoja, ktorý pozostáva z hospodárskeho rozvoja, sociálneho rozvoja a ochrany životného prostredia, do každého aspektu svojich obchodných vzťahov s cieľom podporiť udržateľný rast. Na tento účel zmluvné strany v rámci vzájomných obchodných vzťahov podporujú vysokú úroveň ochrany práce, životného prostredia a sociálnej ochrany, najmä pokiaľ ide o záväzky stanovené v článku 54 a v kapitolách 1 až 3 hlavy V a v kapitole 2 hlavy III v tejto časti II, s cieľom dosiahnuť dohodnuté ciele udržateľného rozvoja podľa Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj. Zmluvné strany sa okrem toho dohodli, že environmentálne a sociálne opatrenia by sa nemali využívať na protekcionistické účely.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že je nevhodné podporovať obchod a investície znížením alebo ponukou zníženia úrovne ochrany zakotvenej vo vnútroštátnych environmentálnych alebo pracovnoprávnych predpisoch alebo ich presadzovaním.

3. Zmluvné strany uznávajú svoje príslušné práva na stanovenie cieľov a priorít politík udržateľného rozvoja a určovanie vlastných úrovní vnútroštátnej ochrany v sociálnej, pracovnoprávnej a environmentálnej oblasti vrátane zmeny klímy, ako uznajú za vhodné a za predpokladu, že prijaté právne predpisy a politiky nie sú v rozpore so záväzkami vyplývajúcimi z medzinárodne uznaných noriem ochrany a príslušných dohôd.

4. Zmluvné strany podporujú obchod s výrobkami prostredníctvom udržateľného riadenia, ochrany a efektívneho využívania prírodných zdrojov. Zmluvné strany zároveň v súlade so svojimi medzinárodnými záväzkami spolupracujú na podpore obchodu a investícií v oblasti tovaru a služieb osobitného významu pre zmiernenie zmeny klímy vrátane nízkouhlíkových vyrábaných a repasovaných výrobkov, energie z obnoviteľných zdrojov a energeticky účinných výrobkov a služieb.

5. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom podporovať súdržnosť a vzájomnú podporu medzi obchodnými, pracovnými a environmentálnymi politikami posilnia dialóg a výmenu informácií a najlepších postupov o obchodných aspektoch udržateľného rozvoja, do ktorých sa zapoja aj príslušné zainteresované strany. V tejto súvislosti sa zmluvné strany dohodli aj na spolupráci s cieľom podporovať praktiky sociálnej zodpovednosti podnikov (SZP) a zodpovedné obchodné správanie vrátane medzinárodne uznávaných usmernení, noriem a uplatniteľných nástrojov prostredníctvom zapracovania týchto praktík do obchodných a podnikateľských činností. Okrem toho sa spolupráca zameria na riešenie problémov a príležitostí, ktoré predstavujú obchodné aspekty súkromných a verejných dobrovoľných systémov zabezpečenia udržateľnosti – týkajúcich sa okrem iného práce, životného prostredia, ochrany biodiverzity, udržateľného využívania a obhospodarovania lesných zdrojov, udržateľných rybolovných postupov a obchodu s produktmi udržateľne riadeného rybárstva.

6. Zmluvné strany sa v kontexte ich obchodných vzťahov dohodli, že zachovajú alebo v relevantných prípadoch vytvoria systémy na podporu a monitorovanie aktuálneho vykonávania medzinárodne uznaných sociálnych, pracovných a environmentálnych noriem a príslušných dohôd, a to aj prostredníctvom zvýšenia inštitucionálnych kapacít na prijímanie a presadzovanie relevantných právnych predpisov.

ČLÁNOK 50

Obchodné opatrenia

1. Zmluvné strany v kontexte svojich obchodných vzťahov uznávajú význam budovania na výsledkoch dosiahnutých dohodou z Cotonou. Zmluvné strany zdôrazňujú význam obchodu v rámci celkových vzťahov a zaviazali sa podporovať zintenzívnenie a diverzifikáciu obchodných tokov v záujme spoločného prospechu, najmä s cieľom integrácie hospodárstiev členov organizácie OAKTŠ do regionálnych a globálnych hodnotových reťazcov.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že obchodná spolupráca sa bude vykonávať v súlade s multilaterálnym obchodným systémom založeným na pravidlách s cieľom posilňovať slobodný, spravodlivý a otvorený obchod na dosiahnutie udržateľného rastu a rozvoja, najmä v členoch organizácie OAKTŠ. Na tento účel spolupráca prebieha v súlade s povinnosťami prevzatými oboma zmluvnými stranami v rámci Svetovej obchodnej organizácie (WTO) vrátane ustanovení o osobitnom a diferencovanom zaobchádzaní.

3. Zmluvné strany uznávajú význam uzatvárania obchodných dohôd na dosiahnutie väčších obchodných príležitosti a na podporu svojho účinného začlenenia do celosvetového hospodárstva. Zmluvné strany uznávajú svoje príslušné práva uzatvárať regionálne alebo mnohostranné dohody na zníženie alebo odstránenie nesadzobných opatrení, ktoré majú vplyv na obchodovanie s výrobkami a službami. Zmluvné strany sa ďalej snažia obmedziť možné negatívne vplyvy svojich príslušných obchodných dohôd s tretími stranami na konkurenčné postavenie každej zmluvnej strany na domácom trhu druhých strán.

4. Zmluvné strany, majúc na pamäti potrebu budovania na existujúcich preferenčných obchodných dojednaniach a dohodách o hospodárskom partnerstve (DHP) ako nástrojoch ich obchodnej spolupráce, uznávajú, že spolupráca sa posilní primárne s cieľom podporiť konkrétne vykonávanie týchto existujúcich nástrojov.

5. Zmluvné strany sa ďalej dohodli, že rámec dohody o hospodárskom partnerstve bude inkluzívny a zohľadní sa v ňom heterogénnosť situácií v členských štátoch a regiónoch organizácie OAKTŠ, ktoré sa nachádzajú v rôznych fázach procesu dohody o hospodárskom partnerstve, ako aj úroveň rozvoja členov organizácie OAKTŠ. Signatári dohôd o hospodárskom partnerstve opätovne potvrdzujú svoj záväzok prijať všetky opatrenia potrebné na zabezpečenie ich úplného vykonávania, ktoré by mali prispievať k hospodárskemu rastu a rozvoju a zároveň prispievať k prehlbovaniu postupov regionálnej integrácie v Afrike, Karibiku a Tichomorí. Zmluvné strany uznávajú význam rozširovania rozsahu pôsobnosti dohôd o hospodárskom partnerstve a podpory pristúpenia nových členských štátov. Zmluvné strany sa dohodli, že zachovajú alebo na príslušných úrovniach uzatvoria dohody medzi krajinami AKT a EÚ s cieľom monitorovať vykonávanie dohôd o hospodárskom partnerstve a posudzovať ich vplyv na rozvoj hospodárstiev členov organizácie OAKTŠ vo všetkých regiónoch AKT a na postupy regionálnej integrácie.

6. Zmluvné strany sa vo vzťahu k dohodám o hospodárskom partnerstve dohodli, že v nich obsiahnuté odkazy na ustanovenia o primeraných opatreniach v dohode z Cotonou sa chápu ako odkazy na zodpovedajúce ustanovenia v tejto dohode.

7. Zmluvné strany sa ďalej dohodli, že spolupráca prispeje k zintenzívneniu úsilia a procesov regionálnej integrácie v Afrike, Karibiku a Tichomorí, ako aj k ďalšej podpore regionálneho obchodu medzi krajinami AKT.

8. Zmluvné strany zdôrazňujú význam svojej aktívnej účasti v organizácii WTO, ako aj v iných príslušných medzinárodných organizáciách tým, že sa stávajú členmi týchto organizácií a že pozorne sledujú ich agendu a aktivity. Strany sa dohodli na úzkej spolupráci pri identifikovaní a presadzovaní svojich spoločných záujmov v medzinárodnej hospodárskej a obchodnej spolupráci, najmä v rámci WTO. V tejto súvislosti sa zvláštna pozornosť venuje zlepšeniu prístupu tovaru a služieb s pôvodom v členoch organizácie OAKTŠ na trhy Európskej únie a na ostatné trhy.

9. Zmluvné strany sa dohodli na tom, že je dôležité, aby sa v rámci pružnosti pravidiel WTO zohľadnili rozličné úrovne rozvoja krajín a regiónov AKT, ako aj ťažkosti pri napĺňaní ich záväzkov. Zmluvné strany sa preto ďalej dohodli na spolupráci pri budovaní potrebných a primeraných kapacít s cieľom účinne plniť svoje záväzky voči WTO. Zmluvné strany takisto uznávajú inovatívny prístup k osobitnému a diferencovanému zaobchádzaniu zapracovaný do dohody WTO o uľahčení obchodu, ktorá umožňuje najmenej rozvinutým krajinám a rozvojovým krajinám v plnej miere plniť svoje záväzky podmienené poskytovaním požadovanej podpory obchodu v súlade s ich oznámeniami o vykonávaní podľa dohody o uľahčení obchodu.

10. Zmluvné strany uznávajú význam prehlbovania dialógu s cieľom riešiť obchodné a s obchodom súvisiace otázky spoločného záujmu. Zaviazali sa podporovať zapojenie občianskej spoločnosti a súkromného sektora do týchto dialógov.

ČLÁNOK 51

Obchod so službami

1. Zmluvné strany sa zhodli, že obchod so službami je silnou hnacou silou rastu a rozvoja ich hospodárstiev, a ďalej potvrdzujú svoje príslušné práva a povinnosti vyplývajúce zo Všeobecnej dohody o obchode so službami (GATS).

2. Zmluvné strany sa zaviazali spolupracovať a posilňovať obchod so službami, najmä v súvislosti so spôsobmi poskytovania služieb, ktoré sú ich vývozným záujmom, vrátane pohybu fyzických osôb na podnikateľské účely a v odvetviach, ktoré považujú za prioritu vrátane sektora informačných a komunikačných technológií, cestovného ruchu, environmentálnych služieb, finančných služieb a športových služieb či prípadne iných prioritných odvetví.

3. Zmluvné strany s ohľadom na článok 39 ods. 2 spolupracujú s cieľom posilňovať kapacitu v oblasti poskytovania služieb týkajúcich sa kultúrneho a kreatívneho priemyslu.

4. Zmluvné strany spolupracujú na odstraňovaní prekážok obchodu so službami s cieľom uľahčiť prístup na trhy a zintenzívniť obchod. Ďalej sa dohodli, že posilnia spoluprácu s cieľom podporovať vývoj domácich regulačných rámcov a kapacít, zlepšiť schopnosť poskytovateľov služieb dodržiavať na kontinentálnej, regionálnej, vnútroštátnej a nižšej úrovni predpisy a normy EÚ a členov organizácie OAKTŠ, ako aj podporovať v relevantných prípadoch uzatváranie dohôd o vzájomnom uznávaní v odvetviach obojstranného záujmu uvedených v odseku 2.

5. Zmluvné strany uznávajú význam nákladovo účinných a efektívnych služieb námornej dopravy ako hlavného spôsobu dopravy uľahčujúceho obchod. Zmluvné strany zvýšia konkurencieschopnosť služieb námornej dopravy posilnením prepojení s cieľom zlepšiť bezpečné toky tovaru a osôb v sektore námornej dopravy. Na tento účel spolupracujú v rámci príslušných fór na liberalizácii námornej dopravy ako hlavného spôsobu prepravy na uľahčenie obchodu. Zmluvné strany umožňujú prístup na trhy medzinárodnej námornej dopravy, do prístavov a k službám v prístavoch na nediskriminačnom a obchodnom základe. Zmluvné strany spolupracujú v úsilí o rozvoj a podporu nákladovo účinných a efektívnych služieb námornej dopravy v členoch organizácie OAKTŠ s cieľom zvýšiť účasť prevádzkovateľov z týchto štátov na službách medzinárodnej dopravy.

ČLÁNOK 52

Oblasti súvisiace s obchodom

1. Zmluvné strany uznávajú čoraz väčší význam nesadzobných opatrení v oblasti obchodu vzhľadom na rušenie colných prekážok obchodovania. Uznávajú preto potrebu spolupráce s cieľom monitorovať a odstraňovať zbytočné prekážky obchodu, a tak podporovať a uľahčovať obchod medzi EÚ a členmi organizácie OAKTŠ, ako aj medzi členmi organizácie OAKTŠ. V tejto súvislosti sa zmluvné strany dohodli, že zachovajú alebo v relevantných prípadoch stanovia opatrenia na riešenie nesadzobných opatrení, ktoré môžu negatívne ovplyvňovať trh druhej strany.

2. Zmluvné strany sa dohodli na rozšírení svojej spolupráce v oblasti normalizácie a certifikácie tovarov s cieľom prevencie, odhaľovania a odstraňovania zbytočných technických prekážok obchodu v rozsahu pôsobnosti Dohody WTO o technických prekážkach obchodu (ďalej len „dohoda TBT“) a na snahe nadviazať na túto dohodu prostredníctvom zvyšovania a posilňovania transparentnosti. Zmluvné strany sa dohodli, že budú spolupracovať na vytváraní a posilňovaní technických spôsobilostí a inštitucionálnej infraštruktúry v súvislosti s otázkami týkajúcimi sa technických prekážok obchodu.

3. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú práva každej zmluvnej strany prijímať alebo presadzovať sanitárne a rastlinolekárske opatrenia s cieľom ochrany života alebo zdravia ľudí, zvierat alebo rastlín na svojom území, pričom sa zabezpečí, aby tieto opatrenia prijaté každou zmluvnou stranou nevytvárali zbytočné prekážky obchodu v zmysle Dohody WTO o uplatňovaní sanitárnych a fytosanitárnych opatrení (ďalej len „dohoda SPS“). Na tento účel sa zmluvné strany dohodli na rozšírení svojej spolupráce na účinné vykonávanie zásad a pravidiel Dohody o uplatňovaní sanitárnych a fytosanitárnych opatrení s ohľadom na príslušnú úroveň svojho rozvoja. V tomto kontexte zmluvné strany spolupracujú na riešení sanitárnych a rastlinolekárskych otázok vrátane riadenia antimikrobiálnej rezistencie, ako aj na riešení záležitostí týkajúcich sa dobrých životných podmienok zvierat s cieľom posilniť kapacity zmluvných strán a zlepšiť prístup na trhy druhej zmluvnej strany, pričom sa zachová primeraná úroveň ochrany osôb, zvierat a rastlín.

4. Zmluvné strany uznávajú, že systém duševného vlastníctva je určený na podporu hospodárskeho, spoločenského a kultúrneho pokroku stimulovaním tvorivej práce a technologických inovácií, najmä medzi EÚ a regiónmi AKT, pričom prispieva k udržateľnejšiemu a inkluzívnejšiemu hospodárstvu. V tomto kontexte zmluvné strany opätovne potvrdzujú význam ochrany a presadzovania duševného vlastníctva, ako sa uvádza v článku 7 Dohody o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva (ďalej len „dohoda TRIPS“), ktoré by mali prispievať k podpore technologickej inovácie a prenosu a rozširovaniu technológií a ktoré sú v záujme spoločného prospechu tvorcov a používateľov technologických poznatkov, a to spôsobom vhodným pre spoločenský a hospodársky blahobyt a na účely vyváženia práv a povinností. Zmluvné strany uznávajú potrebu ochrany práv duševného vlastníctva vrátane autorského práva a s nimi spojených práv, ochranných známok, zemepisných označení, priemyselného dizajnu, topografie integrovaných obvodov, práv k odrodám rastlín a patentov. Súčasťou tejto ochrany je aj ochrana proti nekalej hospodárskej súťaži a ochrana dôverných informácií. Zmluvné strany v tejto súvislosti zdôrazňujú význam dodržiavania Dohody WTO o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva, Dohovoru o biologickej diverzite a dohovorov, na ktoré sa odkazuje v časti I Dohody o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva, a to v súlade s úrovňou svojho rozvoja. Zmluvné strany ďalej zdôrazňujú význam spolupráce a technickej pomoci v oblasti duševného vlastníctva pre opatrenia, postupy a prostriedky nápravy nevyhnutné na zabezpečenie presadzovania práv duševného vlastníctva s cieľom dosiahnuť účinnú úroveň ochrany, a to najmä v členoch organizácie OAKTŠ.

5. Zmluvné strany súhlasia s tým, že zavedenie a vykonávanie účinnej a stabilnej politiky a pravidiel hospodárskej súťaže majú kľúčový význam pri zlepšovaní a zabezpečovaní priaznivého investičného prostredia, udržateľnej industrializácie a transparentnosti prístupu na trhy. Zmluvné strany za zaviazali vykonávať vnútroštátne alebo regionálne pravidlá a politiky s cieľom účinne bojovať proti obchodným postupom narúšajúcim hospodársku súťaž vrátane dotácií na hospodárske činnosti poskytnutých zmluvnými stranami, ktoré môžu narúšať správne fungovanie trhov a negatívne ovplyvňovať obchodné záujmy ostatných zmluvných strán. Zmluvné strany sa zaviazali zabezpečiť rovnaké podmienky medzi verejnými a súkromnými účastníkmi trhu. Zároveň sa dohodli, že s cieľom formulovať a podporiť politiky účinnej hospodárskej súťaže posilnia spoluprácu v tejto oblasti s príslušnými vnútroštátnymi a regionálnymi orgánmi, ktoré postupne zabezpečia efektívne presadzovanie pravidiel hospodárskej súťaže. V tejto súvislosti sa zmluvné strany dohodli, že budú spolupracovať na budovaní dostatočných kapacít s cieľom vytvoriť primeraný právny rámec na ochranu hospodárskej súťaže a jej presadzovanie prostredníctvom príslušných agentúr na ochranu hospodárskej súťaže, najmä na území členov organizácie OAKTŠ.

6. Zmluvné strany sa dohodli na zvýšení spolupráce s cieľom zabezpečiť lepšie fungovanie medzinárodných komoditných trhov a zvýšenie transparentnosti trhu.

7. Zmluvné strany uznávajú význam transparentného verejného obstarávania s cieľom podporovať hospodársky rozvoj a industrializáciu. Zmluvné strany sa dohodli na význame spolupráce s cieľom zlepšiť vzájomné pochopenie príslušných systémov verejného obstarávania. Zmluvné strany sa zaviazali dodržiavať zásady transparentnosti, konkurencieschopnosti a predvídateľnosti systémov verejného obstarávania a spolupracovať na nich.

ČLÁNOK 53

Uľahčenie obchodu

Zmluvné strany uznávajú význam znižovania obchodných nákladov s cieľom dosiahnuť inkluzívny a udržateľný rast svojich hospodárstiev. Spolupracujú preto s cieľom zjednodušiť dovozné, vývozné, tranzitné a iné colné režimy vrátane digitalizácie postupov týkajúcich sa ciel a colných konaní, ako aj s cieľom zvýšiť transparentnosť colných a obchodných predpisov a uľahčiť zákonný obchod, pričom vychádzajú zo svojich príslušných záväzkov vyplývajúcich z Dohody WTO o uľahčení obchodu. V súlade s ustanoveniami Dohody o uľahčení obchodu členovia organizácie OAKTŠ potrebujú dostatočnú a predvídateľnú technickú pomoc na budovanie svojich kapacít, aby mohli v plnej miere vykonávať túto dohodu. Zmluvné strany sa ďalej zaviazali poskytnúť túto pomoc na základe potrieb vykonávania členov organizácie OAKTŠ, ako sa uvádza v Dohode o uľahčení obchodu.

HLAVA V

ENVIRONMENTÁLNA UDRŽATEĽNOSŤ A ZMENA KLÍMY

ČLÁNOK 54

1. Zmluvné strany súhlasia, že zhoršovanie stavu životného prostredia, neudržateľné využívanie prírodných zdrojov a zmena klímy predstavujú vážnu hrozbu, pokiaľ ide o dosiahnutie udržateľného rozvoja, a ohrozujú život, kvalitu života a živobytia súčasných a budúcich generácií. V tejto súvislosti zmluvné strany opätovne potvrdzujú potrebu vysokej úrovne ochrany životného prostredia a účinnej ochrany a udržateľného manažmentu prírodných zdrojov vrátane biologickej biodiverzity. Zároveň opätovne potvrdzujú potrebu dohodnúť sa na ambicióznych opatreniach na riadenie a zníženie negatívnych účinkov zmeny klímy, ako aj nasmerovať svoje hospodárstva na cestu udržateľného, odolného a nízkouhlíkového rastu, pričom budú prispievať k vytváraniu dôstojných pracovných miest pre všetkých.

2. Zmluvné strany zaradia environmentálnu udržateľnosť, boj proti zmene klímy a úsilie o dosiahnutie environmentálne udržateľného rastu do všetkých politík, plánov a investícií. Zmluvné strany vyvíjajú úsilie o budovanie účinných medzinárodných spojenectiev v relevantných otázkach s cieľom dosiahnuť pokrok na globálnej úrovni a zabezpečiť konštruktívne vzťahy s miestnymi orgánmi, občianskou spoločnosťou a súkromným sektorom. Zmluvné strany účinne vykonávajú mnohostranné environmentálne dohody, ktorých sú stranami.

3. Zmluvné strany vyvíjajú úsilie na budovanie a posilňovanie odolnosti, najmä zraniteľných skupín obyvateľstva, vzhľadom na problémy súvisiace so životným prostredím a so zmenou klímy, ako aj vzhľadom na prírodné katastrofy a katastrofy spôsobené ľudskou činnosťou.

4. Zmluvné strany v rámci podpory environmentálnej udržateľnosti, boja proti zmene klímy a riešenia následkov prírodných katastrof zohľadnia: i) zraniteľnosť malých ostrovných rozvojových štátov, najmenej rozvinutých krajín, vnútrozemských rozvojových štátov a pobrežných populácií vrátane ich úsilia o adaptáciu, najmä na hrozby, ktoré predstavuje zmena klímy a vyčerpanie prírodných zdrojov; ii) vystavenie krajín prehlbujúcim sa problémom so suchom, s povodňami, eróziou pobrežia, nedostatkom vody, degradáciou pôdy a lesov, so stratou biodiverzity, s odlesňovaním a dezertifikáciou a ich zraniteľnosť voči týmto problémom; iii) potrebu minimalizovať straty a škody spojené s nepriaznivými následkami zmeny klímy vrátane javov s pomalým priebehom, ako je zvyšovanie hladiny morí, predchádzať týmto stratám a škodám a riešiť ich; iv) prepojenia medzi stratégiami v oblasti zmeny klímy a znižovaním rizika katastrof, odolnosťou a potravinovou bezpečnosťou; v) kľúčovú úlohu prírodných ekosystémov pri zabezpečovaní potravinovej bezpečnosti a výživy, ako aj pri boji proti zmene klímy; vi) vzťah medzi zhoršovaním životného prostredia a zmenou klímy a núteným vysídľovaním obyvateľstva a migráciou; a vii) negatívny vplyv zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia na mier a bezpečnosť.

KAPITOLA 1

ENVIRONMENTÁLNA UDRŽATEĽNOSŤ

ČLÁNOK 55

Životné prostredie a prírodné zdroje

1. Zmluvné strany pracujú na zachovaní, ochrane, zlepšení a obnove životného prostredia. Na tento účel podporujú opatrenia na vnútroštátnej, regionálnej a globálnej úrovni okrem iného aj v oblastiach vysokej hodnoty biodiverzity a ochrany prirodzených ekosystémov, kvality ovzdušia a vody, nedostatku vody a sucha, odpadového hospodárstva, priemyselného znečisťovania a hrozieb, ako aj nakladania s chemikáliami.

2. Zmluvné strany podporujú ochranu a udržateľný manažment a používanie prírodných zdrojov vrátane pôdy, vody, lesov, biodiverzity a ekosystémov. Podporujú opatrenia na ukončenie obchodovania s chránenými druhmi rastlín a živočíchov a na obmedzenie dopytu po nezákonných produktoch z voľne žijúcich druhov a ich ponuky. Zmluvné strany podporujú udržateľné riadenie vo vzťahu k držbe pôdy, rybárstvu a lesnému hospodárstvu.

3. Zmluvné strany podporujú právne nástroje, integrované environmentálne a rozvojové stratégie a dobrú správu vecí verejných z hľadiska začleňovania aspektov biodiverzity do všetkých relevantných sektorov s cieľom zastaviť stratu biodiverzity a zachovať fungovanie ekosystémových služieb. Zmluvné strany v záujme dosiahnutia environmentálnych cieľov podporujú prístupy založené na ekosystémoch a riešenia blízke prírode. Uznávajú význam ekosystémov a biodiverzity v boji proti zmene klímy a pre ochranu a obnovu všetkých ekosystémov vrátane vodných a suchozemských ekosystémov. Okrem toho ustanovujú chránené územia, riadia ich a zlepšujú ich správu.

4. Zmluvné strany uznávajú, že prírodné ekosystémy, najmä lesy, poskytujú biotopy pre živočíchy a rastliny a zohrávajú významnú úlohu pri zmierňovaní zmeny klímy a adaptácií na ňu, pri zachovaní biodiverzity, ako aj pri predchádzaní dezertifikácii a degradácii pôdy a boji proti nim. Uznávajú takisto, že lesy, mokrade a savany poskytujú ochranu vody a pôdy, ako aj ochranu pred prírodnými nebezpečenstvami a iné environmentálne služby. Vzhľadom na uvedené skutočnosti zmluvné strany podporujú ochranu a zachovanie všetkých ekosystémov vrátane lesov.

5. Zmluvné strany sa zaviazali bojovať proti dezertifikácii, degradácii pôdy a suchám a usilujú sa o obnovu a rekultiváciu degradovanej pôdy s cieľom prispievať k udržateľnému obhospodarovaniu pôdy a dosiahnuť prostredie bez degradácie pôdy. Zmluvné strany znižujú stratu biodiverzity, vytvárajú pracovné príležitosti a pomáhajú zlepšovať poskytovanie ekosystémových služieb a funkcií, a to aj zvyšovaním pripravenosti na riziko sucha a odolnosti voči nemu a ďalším znižovaním rizík spojených s piesočnými a prachovými búrkami a ich vplyvu.

6. Zmluvné strany podporujú spravodlivé a rovnoprávne spoločné využívanie prínosov z používania genetických zdrojov a primeraný prístup k týmto zdrojom podľa medzinárodných dohôd.

7. Zmluvné strany podporujú prístupy obehového hospodárstva a postupy udržateľnej spotreby a výroby a snažia sa využívať investičné príležitosti vyplývajúce z najlepších dostupných čistých technológií.

KAPITOLA 2

OCEÁNY, MORIA A MORSKÉ ZDROJE

ČLÁNOK 56

Správa oceánov

1. Zmluvné strany uznávajú čoraz väčšie tlaky človeka a ich kumulatívne vplyvy na moria a oceány a uznávajú podstatu morí a oceánov ako prepojeného spoločného statku, ktorého zachovanie, ochrana a správa predstavuje spoločnú zodpovednosť, ktorá si vyžaduje kolektívne a koordinované opatrenia zainteresovaných strán. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú univerzálny a jednotný charakter Dohovoru Organizácie Spojených národov o morskom práve ako základu pre vnútroštátne, regionálne a globálne opatrenia a spoluprácu v morskom a námornom sektore.

2. Zmluvné strany posilňujú správu oceánov a účinne riešia zvyšovanie tlakov na moria a oceány, ktoré ohrozuje odolnosť morských ekosystémov a ich príspevok k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu.

3. Zmluvné strany s cieľom dosiahnuť zdravé a produktívne oceány podporujú a zlepšujú ochranu a obnovu morských ekosystémov, ako aj ochranu a udržateľné obhospodarovanie morských zdrojov, a to vrátane oblastí presahujúcich ich príslušné právomoci. Zmluvné strany podporujú udržateľné riadenie rybárstva na vnútroštátnej, regionálnej a globálnej úrovni prostredníctvom spolupráce s príslušnými regionálnymi organizáciami pre riadenie rybárstva a prostredníctvom boja proti nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu (ďalej len „NNN rybolov“). Zmluvné strany podporujú zachovanie ohrozených vodných druhov a opatrenia na kontrolu znečisťovania a morského odpadu, ako aj na riešenie vplyvov zmeny klímy vrátane okysľovania oceánov.

4. Zmluvné strany podporujú udržateľný rozvoj modrého hospodárstva s cieľom zaručiť príspevok oceánov k potravinovej bezpečnosti a výžive, zlepšovať životnú úroveň, vytvárať pracovné príležitosti a zabezpečiť sociálnu spravodlivosť a kultúrny blahobyt pre súčasnú aj budúce generácie.

5. Zmluvné strany podporujú vykonávanie politík a stratégií modrého rastu s cieľom podporovať integrovanú správu oceánov, ktorá obnovuje, chráni a udržiava diverzitu, produktivitu, odolnosť, základné funkcie a vlastnú hodnotu morských ekosystémov.

6. Zmluvné strany podporujú dialóg o všetkých aspektoch správy oceánov a spoluprácu týkajúcu sa týchto aspektov vrátane záležitostí súvisiacich so zmenou klímy, zvyšovaním hladiny oceánov a ich možnými vplyvmi a dôsledkami, s ťažbou na morskom dne, rybolovom, so znečisťovaním morí, ako aj s výskumom a vývojom.

KAPITOLA 3

ZMENA KLÍMY

ČLÁNOK 57

Záväzky v oblasti klímy

1. Zmluvné strany uznávajú, že nepriaznivé vplyvy zmeny klímy a klimatická variabilita predstavujú hrozbu pre životy a živobytie ľudí. Potvrdzujú svoj záväzok prijímať naliehavé opatrenia na predchádzanie zmene klímy, riešiť jej následky, ako aj spolupracovať naliehavým a koordinovaným spôsobom na medzinárodnej, regionálnej, medziregionálnej a vnútroštátnej úrovni s cieľom posilňovať globálnu reakciu na zmenu klímy.

2. Zmluvné strany účinne vykonávajú Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC) a Parížsku dohodu prijatú na základe tohto dohovoru.

3. Zmluvné strany sa zaväzujú dosiahnuť celkový cieľ udržiavať nárast priemernej globálnej teploty výrazne pod úrovňou 2 °C v porovnaní s predindustriálnymi úrovňami a pokračovať v úsilí zameranom na obmedzenie zvyšovania teploty na 1,5 °C v porovnaní s predindustriálnymi úrovňami, zvyšovať schopnosť adaptácie, čím sa znižuje zraniteľnosť a posilňuje odolnosť, ako aj zosúladiť všetky investície a finančné toky s Parížskou dohodou.

ČLÁNOK 58

Opatrenia v oblasti klímy

1. Zmluvné strany sa dohodli na prijatí opatrení v oblasti klímy, ktoré sa zaoberajú adaptáciou, zmiernením, ako aj prostriedkami vykonávania a zameriavajú sa na najzraniteľnejšie krajiny vrátane malých ostrovných rozvojových štátov, nízko položených pobrežných štátov, najmenej rozvinutých krajín a vnútrozemských rozvojových štátov.

2. Zmluvné strany sa dohodli na vykonávaní vnútroštátne stanovených príspevkov (ďalej len „NDC“) a monitorovaní ich pokroku pri ich dosahovaní a na snahe o vypracovanie a oznámenie dlhodobých stratégií nízkoemisného rozvoja do polovice storočia s cieľom dosiahnuť teplotné ciele dohodnuté v Parížskej dohode, pričom zohľadnia svoju spoločnú, ale rozdielnu zodpovednosť a príslušné spôsobilosti so zreteľom na rôzne vnútroštátne okolnosti. Zmluvné strany sa zaviazali posilňovať spojenia medzi vnútroštátne stanovenými príspevkami, Agendou 2030 a svojimi vnútroštátnymi stratégiami.

3. Zmluvné strany sa dohodli, že sa zapoja do procesov plánovania adaptácie, jej vykonávania a monitorovania pokroku pri vykonávaní národných adaptačných plánov (ďalej len „plány NAP“) a iných stratégií. Zmluvné strany na tento účel vytvoria a posilnia účinné štruktúry riadenia. Uznávajú potrebu ďalej posilňovať začleňovanie národných adaptačných plánov a ďalších adaptačných stratégií do národných stratégií a postupov s cieľom dosiahnuť udržateľný rozvoj odolný voči zmene klímy.

ČLÁNOK 59

Zmena klímy a bezpečnosť

Zmluvné strany sa dohodli riešiť bezpečnostnú hrozbu, ktorú predstavuje zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia, najmä v nestabilných situáciách a v najzraniteľnejších krajinách. Zmluvné strany vypracujú stratégie odolnosti so zreteľom na bezpečnostné hrozby.

KAPITOLA 4

PRÍRODNÉ KATASTROFY

ČLÁNOK 60

Znižovanie a riadenie rizika katastrof

1. Zmluvné strany uznávajú negatívne následky prírodných katastrof na udržateľný rozvoj vrátane katastrof, ako sú vlny cunami, zemetrasenia a sopečné erupcie, ako aj zvyšujúcu sa frekvenciu a intenzitu javov súvisiacich s klímou, ako sú cyklóny, hurikány, záplavy a suchá.

2. Zmluvné strany podporujú súdržné politiky a stratégie na všetkých úrovniach s cieľom identifikovať zraniteľnosti a ďalšie príčiny rizika. Zmluvné strany spolupracujú na zvyšovaní odolnosti voči krátkodobým a dlhodobým účinkom katastrof a osobitnú pozornosť venujú koordinácii, komplementárnosti a synergiám medzi znižovaním rizika katastrof a adaptačnými stratégiami na zmenu klímy. Zmluvné strany vykonajú opatrenia v oblasti včasného varovania a prevencie a posilnia znižovanie rizík a pripravenosť na ne prostredníctvom zintenzívnenia komunikácie na miestnej úrovni a riadenia rizík, ako aj účinného začleňovania znižovania rizika katastrof do rozvojových stratégií.

3. Zmluvné strany systematicky začlenia komplexné posúdenie a riadenie rizika a odolnosť voči rizikám do svojich opatrení s cieľom zabezpečiť lepšiu prípravu jednotlivcov, spoločenstiev, inštitúcií a krajín na to, aby dokázali odolať, adaptovať sa a rýchlo sa zotaviť po otrasoch a následných otrasoch, vrátane situácie, keď následky presahujú najvyššie adaptačné úsilie, a to bez ohrozenia dlhodobých rozvojových vyhliadok.

4. Zmluvné strany riešia riziká katastrof prostredníctvom integrovaného prístupu viacnásobného nebezpečenstva, ktorý zahŕňa porozumenie riziku katastrof, posilnenie riadenia rizika a budovanie inštitucionálnych kapacít na účinné vykonávanie investícií zohľadňujúcich riziko. Zmluvné strany zabezpečia inkluzívne a spravodlivé výsledky na budovanie odolnosti najzraniteľnejších skupín.

5. Zmluvné strany vypracujú stratégie na posilňovanie odolnosti miest a vidieka s cieľom zlepšiť riadenie rizika katastrof s osobitným dôrazom na neplánované obce.

ČLÁNOK 61

Reakcia na katastrofy a obnova

1. Zmluvné strany sa dohodli, že včasná a koordinovaná reakcia na prírodné katastrofy je kľúčová pri rehabilitácii a obnove po katastrofe. Zmluvné strany sa dohodli na význame koordinovaných posúdení potrieb, zvýšenej pripravenosti a kapacity na miestne, včasné a účinné reakcie na katastrofy, ktoré spĺňajú potreby krízou postihnutých osôb, a to aj prostredníctvom účinných komunikačných stratégií.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že v rámci úsilia v oblasti reakcie na katastrofy a obnovy po katastrofách sa z krátkodobého hľadiska uprednostní núdzová pomoc a obnova vrátane podpory včasnej obnovy. Zmluvné strany sa dohodli, že následná pomoc bude zameraná na prepojenie krátkodobej úľavy a dlhodobého rozvoja prostredníctvom udržateľného procesu ozdravenia, obnovy k lepšiemu vrátane rekonštrukčného úsilia a obnovy sociálno-ekonomickej a kultúrnej štruktúry. Zahŕňa to rozšírenú koordináciu medzi humanitárnymi a rozvojovými zainteresovanými stranami od počiatku krízy s cieľom správnym spôsobom budovať odolnosť postihnutých skupín obyvateľstva.

HLAVA VI

MIGRÁCIA A MOBILITA

ČLÁNOK 62

Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoj záväzok posilňovať spoluprácu v oblasti migrácie a mobility, ktorá sa bude riadiť zásadami solidarity, partnerstva a spoločnej zodpovednosti. Zmluvné strany prijmú komplexný, súdržný, pragmatický a vyvážený prístup, pričom v plnej miere dodržiavajú medzinárodné právo a medzinárodné právo v oblasti ľudských práv a v relevantných prípadoch medzinárodné utečenecké právo a medzinárodné humanitárne právo, ako aj zásadu zvrchovanosti so zreteľom na svoje príslušné právomoci. Zmluvné strany uznávajú, že migrácia a mobilita môžu mať v prípade, že sa budú dobre riadiť, pozitívny vplyv na udržateľný rozvoj, a uznávajú potrebu riešiť negatívne vplyvy neregulárnej migrácie na krajiny pôvodu, tranzitu, ako aj na cieľové krajiny. Zmluvné strany sa dohodli, že vyvinú úsilie na zvýšenie kapacít s cieľom efektívneho a účinného riadenia migrácie vo všetkých jej aspektoch. Zmluvné strany opakujú svoj záväzok zabezpečiť rešpektovanie dôstojnosti všetkých utečencov a migrantov, ako aj ochranu ich ľudských práv. Zmluvné strany v rámci pravidelného partnerského dialógu riešia všetky relevantné aspekty migrácie a mobility, na ktoré sa odkazuje v tejto hlave.

KAPITOLA 1

LEGÁLNA MIGRÁCIA A MOBILITA

ČLÁNOK 63

Legálna migrácia a mobilita

1. Zmluvné strany sa usilujú o využitie prínosov bezpečnej, legálnej a regulárnej migrácie a mobility, a to pri plnom dodržiavaní medzinárodného práva a v súlade s ich príslušnými právomocami. V tejto súvislosti zmluvné strany vypracujú a budú využívať legálne možnosti migrácie vrátane pracovnej migrácie a ďalších mechanizmov mobility so zreteľom na vnútroštátne priority a potreby trhu práce.

2. Zmluvné strany s cieľom uľahčovať cirkulujúcu migráciu a mobilitu vyvíjajú úsilie na vykonávanie transparentných a účinných požiadaviek na prijímanie a pobyt na účely práce, výskumu, štúdia, odbornej prípravy a dobrovoľníckej činnosti. Zmluvné strany zvýšia transparentnosť informácií týkajúcich sa uplatniteľných pravidiel migrácie dostupných pre štátnych príslušníkov tretích krajín.

3. Zmluvné strany považujú cirkulujúcu migráciu za nástroj na podporu rastu a rozvoja v krajinách pôvodu a v cieľových krajinách. Na tento účel zmluvné strany zohľadnia mechanizmy cirkulujúcej migrácie a podľa potreby vykonajú a posilnia právne rámce na uľahčenie postupov opätovného vstupu štátnych príslušníkov tretích krajín s oprávnením na pobyt a zvážia hľadiská ich opätovného začlenenia v krajinách pôvodu s cieľom zabezpečiť, že ich získané skúsenosti alebo kvalifikácia môžu obohacovať miestne spoločenstvá a trhy práce.

4. Zmluvné strany vedú dialóg o postupoch, ktorými sa riadi legálna migrácia vrátane zlúčenia rodiny a prípadne prenosnosti dôchodkových práv. Zmluvné strany sa ďalej usilujú o otvorenú výmenu názorov o vízovej povinnosti, ako aj o uľahčení mobility a kontaktov medzi ľuďmi v oblastiach, ako sú cestovný ruch, kultúra, šport, vzdelávanie, výskum a podnikanie, s cieľom podporiť vzájomné porozumenie a spoločné hodnoty.

5. Zmluvné strany podporujú spoluprácu medzi príslušnými agentúrami a inštitúciami, miestnymi orgánmi, občianskou spoločnosťou a sociálnymi partnermi s cieľom podporovať spoločné výskumné projekty, identifikovať chýbajúce zručnosti, ako aj investičné a pracovné príležitosti a hodnotiť politiky a stratégie v oblasti pracovnej migrácie.

6. Zmluvné strany spolupracujú na zlepšovaní transparentnosti a porovnateľnosti všetkých kvalifikácií s cieľom uľahčiť ich uznávanie na účely prístupu k ďalšiemu vzdelávaniu, ako aj ich prijatie na trhu práce.

7. Zmluvné strany spolupracujú na zlepšení a modernizácii systémov registrov osobného stavu s cieľom zvýšiť zabezpečenie a vydávanie preukazov totožnosti a pasov.

ČLÁNOK 64

Integrácia a nediskriminácia

1. Zmluvné strany vyvíjajú úsilie na prijatie účinných politík integrácie osôb s oprávneným pobytom na ich území, pričom sa tieto politiky zameriavajú na to, aby sa týmto osobám priznali práva a povinnosti porovnateľné s právami a povinnosťami občanov týchto krajín, a vyvíjajú úsilie na podporu sociálnej súdržnosti. V tejto súvislosti zmluvné strany podporujú vypracúvanie a vykonávanie stratégií s cieľom začleniť štátnych príslušníkov tretích krajín s oprávnením na pobyt do pracovných trhov a hostiteľských spoločností, pričom podporia a posilnia spoluprácu a koordináciu rôznych subjektov zodpovedných za integráciu na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni vrátane miestnych samospráv a občianskej spoločnosti.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že zabezpečia spravodlivé zaobchádzanie so štátnymi príslušníkmi tretích krajín s oprávnením na pobyt na území členských štátov Európskej únie alebo členov organizácie OAKTŠ, podporia nediskrimináciu v hospodárskom, sociálnom a kultúrnom živote a vytvoria opatrenia na boj proti rasizmu a xenofóbii.

3. Zmluvné strany sa dohodli, že zaobchádzanie so štátnymi príslušníkmi tretích krajín s oprávnením na pobyt má byť bez akejkoľvek diskriminácie založenej na štátnej príslušnosti, pokiaľ ide o pracovné podmienky, odmeňovanie a prepúšťanie, v porovnaní s vlastnými štátnymi príslušníkmi každého členského štátu Európskej únie a každého člena organizácie OAKTŠ. Na tento účel zmluvné strany spolupracujú s cieľom zabezpečiť, aby sa pravidlá migrácie a mechanizmy náboru riadili spravodlivými a etickými zásadami, ktorými sa zabezpečí spravodlivé a dôstojné zaobchádzanie so štátnymi príslušníkmi tretej krajiny s oprávnením na pobyt na území hostiteľských krajín, ako aj ich ochrana proti zneužívaniu.

KAPITOLA 2

MIGRÁCIA A ROZVOJ

ČLÁNOK 65

Migrácia a rozvoj

Zmluvné strany sa zhodli, že dobre riadená migrácia môže byť zdrojom prosperity, inovácií a udržateľného rozvoja, a ďalej sa dohodli na spolupráci a podpore krajín pôvodu okrem iného prostredníctvom podpory rastu a pracovných príležitostí, investícií, rozvoja súkromného sektora, obchodu a inovácií, vzdelávania a odbornej prípravy, zdravotnej starostlivosti, sociálnej ochrany a sociálneho zabezpečenia, a to najmä v prípade mládeže a žien. Zmluvné strany spolupracujú na vytvorení podmienok, ktorými by sa obmedzil negatívny vplyv vyplývajúci z úbytku zručností na rozvoj krajín pôvodu.

ČLÁNOK 66

Diaspóra a rozvoj

Zmluvné strany uznávajú významnú úlohu diaspór a rôznych foriem príspevkov členov diaspór k rozvoju ich krajín pôvodu, a to vrátane financií, investícií, prenosu vedomostí, odbornosti a technológií, kultúrnych spojení, sietí a mechanizmov, ako aj procesov národného zmierenia.

ČLÁNOK 67

Remitencie

1. Zmluvné strany sa snažia podporovať lacnejšie, bezpečnejšie a rýchlejšie prevody remitencií, ktoré sú v súlade s právnymi predpismi, a uľahčovať produktívne domáce investície, a to aj prostredníctvom využívania nových technológií a inovatívnych nástrojov.

2. Zmluvné strany spolupracujú na znižovaní transakčných nákladov pri remitenciách na menej ako 3 %, na odstraňovaní koridorov, ktorými prúdia remitencie, ak sú náklady vyššie ako 5 % v súlade s medzinárodne dohodnutými cieľmi, a na zlepšení regulačných rámcov s cieľom dosiahnuť väčšie zapojenie netradičných aktérov.

ČLÁNOK 68

Migrácia juh – juh

1. Zmluvné strany uznávajú význam migrácie juh – juh z hľadiska výziev aj príležitostí vrátane potenciálnych prínosov dobre riadenej migrácie juh – juh pre udržateľný rozvoj krajiny pôvodu, krajiny tranzitu a cieľovej krajiny. Na tento účel zmluvné strany podporujú politiky a činnosti na podporu hospodárskeho a sociálneho rozvoja v krajine pôvodu, krajine tranzitu a cieľovej krajine.

2. Zmluvné strany si vymieňajú skúsenosti a najlepšie postupy týkajúce sa zmierňovania sociálnych a hospodárskych dôsledkov migračných tokov juh – juh na krajinu pôvodu, krajinu tranzitu a cieľovú krajinu a posilňujú spoluprácu na vnútroštátnej a regionálnej úrovni.

ČLÁNOK 69

Prírodné katastrofy, zmena klímy a zhoršovanie stavu životného prostredia

1. Zmluvné strany zohľadňujú spojitosť medzi migráciou vrátane vysídľovania a prírodnými katastrofami, zmenou klímy a zhoršovaním stavu životného prostredia.

2. Zmluvné strany prijmú opatrenia na riešenie potrieb vysídlených osôb prijatím stratégií zameraných na zmierňovanie, adaptáciu a odolnosť voči prírodným katastrofám, nepriaznivým účinkom zmeny klímy a zhoršovaniu stavu životného prostredia na všetkých príslušných úrovniach vrátane medziregionálnych úrovní.

KAPITOLA 3

NEREGULÁRNA MIGRÁCIA

ČLÁNOK 70

Hlavné príčiny neregulárnej migrácie

1. Zmluvné strany potvrdzujú spoločný politický záväzok riešiť základné príčiny neregulárnej migrácie a núteného vysídľovania a vyvinúť primerané reakcie.

2. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoje odhodlanie zastaviť príliv neregulárnej migrácie pri plnom dodržiavaní medzinárodného práva a ľudských práv. V tejto súvislosti uznávajú negatívny vplyv neregulárnej migrácie na krajinu pôvodu, krajinu tranzitu a cieľovú krajinu vrátane súvisiacich humanitárnych a bezpečnostných výziev. Zmluvné strany uznávajú zvýšené riziko toho, že migranti sa stanú obeťami porušovania ľudských práv a obchodovania a zneužívania, a dohodli sa, že zavedú opatrenia na ochranu týchto migrantov pred všetkými formami vykorisťovania a zneužívania.

ČLÁNOK 71

Prevádzačstvo

1. Zmluvné strany zvýšia spoločné úsilie o predchádzanie cezhraničnej trestnej činnosti prevádzačstva a spoločne zvýšia úsilie o ukončenie beztrestnosti zločineckých organizácií prostredníctvom účinného vyšetrovania a trestného stíhania.

2. Zmluvné strany zabezpečia zavedenie príslušných legislatívnych a inštitucionálnych rámcov v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu, najmä s jeho Protokolom proti pašovaniu migrantov po súši, po mori a letecky. Zaväzujú sa takisto, že zlepšia výmenu informácií a podporia operatívnu policajnú a justičnú spoluprácu.

ČLÁNOK 72

Obchodovanie s ľuďmi

Zmluvné strany bojujú proti obchodovaniu s ľuďmi v súlade s Dohovorom OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a s Protokolom o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi. Zmluvné strany okrem toho zlepšujú prevenciu, a to aj prostredníctvom boja proti beztrestnosti všetkých páchateľov, a zabezpečia, aby všetky obete mali prístup k svojim právam, pričom sa osobitne zohľadňuje zraniteľnosť žien a detí.

ČLÁNOK 73

Integrované riadenie hraníc

Zmluvné strany presadzujú a podporujú integrované riadenie hraníc vrátane kontroly hraníc, zber a výmenu informácií a spravodajských informácií, obmedzovanie výroby a používania falošných dokumentov a operatívnu policajnú a justičnú spoluprácu pri vyšetrovaní a trestnom stíhaní.

KAPITOLA 4

NÁVRAT, READMISIA A REINTEGRÁCIA

ČLÁNOK 74

Návrat a readmisia

1. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoje právo na vracanie štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území, a opätovne potvrdzujú právnu povinnosť každého členského štátu Európskej únie a člena organizácie OAKTŠ, že prijmú späť svojich štátnych príslušníkov, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území iného členského štátu Európskej únie alebo člena organizácie OAKTŠ, a to bezpodmienečne a bez ďalších formalít s výnimkou overenia podľa odseku 3. Na tento účel zmluvné strany spolupracujú pri návrate a readmisii a zabezpečujú, aby sa pri každom postupe, ktorý sa začne s cieľom vrátiť migrantov neoprávnene sa zdržiavajúcich na ich území do krajín pôvodu, v plnej miere chránili a dodržiavali práva a dôstojnosť jednotlivcov.

2. Každý členský štát Európskej únie akceptuje návrat a readmisiu všetkých svojich štátnych príslušníkov, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území člena organizácie OAKTŠ, na žiadosť tohto štátu, a to bez ďalších formalít s výnimkou overenia podľa odseku 3 v prípade osôb, ktoré nie sú držiteľom platného cestovného dokladu.

Každý člen organizácie OAKTŠ akceptuje návrat a readmisiu všetkých svojich štátnych príslušníkov, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členského štátu Európskej únie, na žiadosť tohto členského štátu, a to bez ďalších formalít s výnimkou overenia podľa odseku 3 v prípade osôb, ktoré nie sú držiteľom platného cestovného dokladu.

Pokiaľ ide o členské štáty Európskej únie, povinnosti v tomto odseku platia iba vo vzťahu k tým osobám, ktoré majú štátnu príslušnosť členského štátu, ako je vymedzené na účely Únie. Pokiaľ ide o členov organizácie OAKTŠ, povinnosti v tomto odseku platia iba vo vzťahu k tým osobám, ktoré sa považujú za ich štátnych príslušníkov v súlade s príslušným právnym systémom.

3. Členské štáty Európskej únie a členovia organizácie OAKTŠ reagujú na žiadosti o readmisiu druhej zmluvnej strany rýchlo vykonaním postupov overovania, pričom použijú najvhodnejšie a najúčinnejšie postupy identifikácie s cieľom zistiť štátnu príslušnosť dotknutej osoby a vydať príslušné cestovné doklady na účely návratu, ako je uvedené v prílohe I. Žiadne ustanovenie v tejto prílohe nebráni vráteniu osoby na základe oficiálnych alebo neoficiálnych dojednaní medzi požiadaným štátom a žiadajúcim štátom.

4. Bez ohľadu postupy stanovené v článku 101 ods. 5 všeobecnej časti tejto dohody, ak sa zmluvná strana domnieva, že druhá zmluvná strana nerešpektuje časovú lehotu uvedenú v prílohe I v súlade s kapitolou 5.26 prílohy 9 k Chicagskemu dohovoru, oznámi to druhej zmluvnej strane. Ak druhá zmluvná strana naďalej neplní tieto povinnosti, oznamujúca zmluvná strana môže prijať primerané opatrenia so začiatkom 30 dní od oznámenia.

5. Zmluvné strany sa dohodli, že budú monitorovať vykonávanie týchto záväzkov v rámci pravidelného partnerského dialógu medzi zmluvnými stranami.

ČLÁNOK 75

Reintegrácia

Zmluvné strany preskúmajú spôsoby spolupráce s cieľom podporiť dobrovoľný návrat a uľahčiť udržateľnú reintegráciu vrátených osôb, a to prípadne aj prostredníctvom programov udržateľnej reintegrácie. Osobitná pozornosť sa venuje potrebám vracajúcich sa zraniteľných osôb, ako sú deti, staršie osoby, osoby so zdravotným postihnutím a obete obchodovania s ľuďmi.

KAPITOLA 5

OCHRANA A AZYL

ČLÁNOK 76

Utečenci a ďalšie vysídlené osoby

1. Zmluvné strany sa zaväzujú posilňovať ochranu a dôstojnosť utečencov a ďalších vysídlených osôb v súlade s medzinárodným právom a medzinárodným právom v oblasti ľudských práv vrátane zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia a prípadne v súlade s medzinárodným utečeneckým právom a medzinárodným humanitárnym právom.

2. Zmluvné strany podľa potreby podporujú integráciu utečencov a ďalších vysídlených osôb v hostiteľských krajinách a posilňujú kapacity krajín prvého azylu, tranzitu a cieľových krajín. Zmluvné strany spolupracujú pri poskytovaní bezpečnosti utečencom a vysídleným osobám v krajinách tranzitu a hostiteľských krajinách v utečeneckých táboroch a pri poskytovaní prístupu k spravodlivosti, právnej pomoci, ochrane svedkov, lekárskej a sociálno-psychologickej podpore.

3. Zmluvné strany venujú osobitnú pozornosť zraniteľným osobám a ich osobitným potrebám vrátane žien, detí a maloletých osôb bez sprievodu, pričom zohľadňujú zásadu najlepšieho záujmu dieťaťa.

ČASŤ III

CELOSVETOVÉ ALIANCIE A MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

ČLÁNOK 77

Zmluvné strany opätovne potvrdzujú význam spolupráce na medzinárodnej úrovni s cieľom presadzovať a ochraňovať svoje spoločné záujmy a zachovávať a posilňovať multilateralizmus. Zaväzujú sa spojiť sily v prospech mierovejšieho, kooperatívnejšieho a spravodlivejšieho sveta, ktorý bude pevne stáť na ich spoločných hodnotách mieru, demokracie, ľudských práv, právneho štátu, rodovej rovnosti, udržateľného rozvoja, ochrany životného prostredia a boja proti zmene klímy. Zhodujú sa na význame budovania a posilňovania celosvetových aliancií s cieľom dosiahnuť účinný multilaterálny systém, ktorý prináša výsledky pri riešení globálnych výziev s ohľadom na bezpečnejší a lepší svet pre všetkých.

ČLÁNOK 78

Multilateralizmus a globálne riadenie

1. Zmluvné strany sa zaväzujú k medzinárodnému poriadku založenému na pravidlách, ktorého kľúčovým prvkom je multilateralizmus a v ktorom ústrednú úlohu plní OSN. Podporujú medzinárodný dialóg a hľadajú mnohostranné riešenia s cieľom dosiahnuť pokrok na globálnej úrovni.

2. Zmluvné strany podniknú potrebné kroky na ratifikáciu príslušných medzinárodných zmlúv a dohovorov alebo prípadne na pristúpenie k nim a na ich vykonávanie a transpozíciu.

3. Zmluvné strany sa usilujú posilniť globálne riadenie a podporiť nevyhnutné reformy a modernizáciu multilaterálnych inštitúcií, aby boli reprezentatívnejšie, pohotovejšie, účinnejšie, efektívnejšie, inkluzívnejšie, transparentnejšie, demokratickejšie a zodpovednejšie.

4. Zmluvné strany prehlbujú svoj prístup k multilateralizmu spočívajúci na zapojení viacerých zainteresovaných strán tým, že účinnejšie zapájajú občiansku spoločnosť, súkromný sektor a sociálnych partnerov do tvorby reakcií na globálne výzvy.

ČLÁNOK 79

Spolupráca v medzinárodných organizáciách a fórach

1. Zmluvné strany sa usilujú prijímať spoločné rezolúcie, deklarácie a vyhlásenia, koordinovať stanoviská a prípadne hlasovať a prijímať spoločné opatrenia založené na zhode záujmov, vzájomnej úcte a rovnosti, aby sa zabezpečila ich väčšia prítomnosť a silnejší hlas v medzinárodných a regionálnych organizáciách a fórach.

2. Zmluvné strany stanovujú vhodné operatívne formy účinnej spolupráce a koordinácie na medzinárodnej úrovni, a to aj prostredníctvom zvolávania ministerských stretnutí na úrovni členov organizácie OAKTŠ – EÚ. Na politickej aj operatívnej úrovni sa usilujú o pravidelnú identifikáciu spoločného základu pre sériu strategických tém a o spájanie síl v otázkach spoločného a globálneho záujmu s cieľom dosiahnuť pokrok na globálnej úrovni.

3. Zmluvné strany môžu aktívne vyhľadávať úzku spoluprácu a vytvárať strategické partnerstvá s tretími krajinami a zoskupeniami, ktoré majú rovnaké hodnoty a záujmy, s cieľom maximalizovať kooperatívne riešenia spoločných výziev vždy, keď to bude možné.

ČLÁNOK 80

Oblasti medzinárodných opatrení

1. Zmluvné strany sa dohodli, že budú spolupracovať a realizovať spoločné opatrenia v otázkach týkajúcich sa strategických priorít uvedených v časti II tejto dohody, ako aj v ďalších oblastiach záujmu, ktoré považujú za potrebné.

2. Zmluvné strany posilňujú spoluprácu a dialóg s cieľom zaistiť medzinárodný mier a bezpečnosť. Prijmú inkluzívny a integrovaný prístup k predchádzaniu konfliktov a kríz a k ich riešeniu založený na rozsiahlych, hlbokých a trvalých regionálnych a medzinárodných partnerstvách. Pracujú na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni s cieľom zvýšiť účinnosť mnohostrannej angažovanosti v oblasti udržateľného mieru a bezpečnosti prostredníctvom posilnených partnerstiev s Organizáciou Spojených národov a s regionálnymi a subregionálnymi aktérmi. Riešia závažné zločiny, ktoré znepokojujú medzinárodné spoločenstvo, a medzinárodné bezpečnostné hrozby, ako je organizovaný zločin, terorizmus a násilný extrémizmus, a spolupracujú pri presadzovaní a posilňovaní medzinárodnej kontroly zbrojenia, nešírenia zbraní a odzbrojenia, ako aj pri rozširovaní kybernetickej bezpečnosti a boji proti počítačovej kriminalite.

3. Zmluvné strany sa zapájajú na medzinárodných fórach s cieľom presadzovať medzinárodné normy a dohody na podporu a ochranu ľudských práv pre všetkých, dosiahnuť rodovú rovnosť a posilňovať demokraciu a právny štát. Spolupracujú s orgánmi a mechanizmami OSN pre ľudské práva a plne podporujú prácu Rady pre ľudské práva. Vytvárajú medziregionálne aliancie, ktoré slúžia podľa potreby spoločným hodnotám a záujmom.

4. Zmluvné strany spolupracujú v záujme napredovania pri dosahovaní cieľov udržateľného rozvoja a ďalších medzinárodne dohodnutých plánov na podporu ľudského a sociálneho rozvoja. Úzko spolupracujú na medzinárodnej úrovni s cieľom: i) skoncovať s extrémnou chudobou a hladom; ii) riešiť potravinovú neistotu a reagovať na ňu; iii) podporovať všeobecný prístup ku kvalitným a cenovo dostupným sociálnym službám, ako je vzdelávanie, zdravotná starostlivosť, voda, hygiena a bývanie; iv) posilňovať postavenie žien a mládeže; a v) chrániť najzraniteľnejšie osoby v spoločnosti a uľahčovať ich začlenenie a prínos k hospodárskemu, sociálnemu a politickému životu, a to v súlade so zásadou na nikoho nezabudnúť. Spolupracujú pri posilňovaní súdržnosti a konzistentnosti medzinárodného finančného a menového systému s cieľom zabezpečiť lepší prístup k financovaniu rozvoja na podporu udržateľného rozvoja.

5. Zmluvné strany spolupracujú na medzinárodnej úrovni s cieľom dosiahnuť inkluzívny a udržateľný hospodársky rast a rozvoj prostredníctvom opatrení zameraných na štrukturálnu hospodársku transformáciu, vytváranie dôstojných pracovných miest pre všetkých a integráciu členov organizácie OAKTŠ do globálneho hospodárstva, a to aj prostredníctvom regionálnej a kontinentálnej integrácie. Zmluvné strany zachovávajú a posilňujú multilaterálny obchodný systém založený na pravidlách, ktorého kľúčovým prvkom je WTO, vo všetkých jeho funkciách, aby sa zabezpečilo, že dokáže účinne riešiť výzvy v oblasti svetového obchodu a využívať rozvojový potenciál obchodu.

6. Zmluvné strany zintenzívňujú spoluprácu na podporu silných a rozhodných spoločných postupov v oblasti environmentálnej udržateľnosti a zmeny klímy, zvyšovania globálnych ambícií a smerovania k dosiahnutiu dlhodobých cieľov Parížskej dohody. Dodržiavajú medzinárodné normy a dohody, ktoré poskytujú celosvetové verejné statky, a chránia budúce generácie vrátane úsilia o posilnenie medzinárodnej správy oceánov.

7. Zmluvné strany spolupracujú s partnermi z celého sveta na presadzovaní komplexného a celostného prístupu k všetkým aspektom súvisiacim s migráciou a mobilitou založeného na zásadách solidarity, spoločnej zodpovednosti a partnerstva.

ČASŤ IV

PROSTRIEDKY SPOLUPRÁCE A VYKONÁVANIA

ČLÁNOK 81

Účinné a diverzifikované prostriedky spolupráce

1. Zmluvné strany sa dohodli, že mobilizujú finančné aj nefinančné zdroje na dosiahnutie cieľov stanovených v tejto dohode na základe spoločných záujmov, v duchu skutočného partnerstva a v súlade so zásadou na nikoho nezabudnúť. Zdôrazňujú význam financovania rozvoja ako kľúčového prvku pri vykonávaní Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj a Parížskej dohody.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že prostriedky spolupráce budú diverzifikované a budú zahŕňať rad politík a nástrojov zo všetkých dostupných zdrojov a aktérov. Zároveň sa dohodli, že prostriedky spolupráce budú prispôsobené tak, aby zohľadňovali ciele, stratégie a priority jednotlivých krajín a regiónov stanovené na vnútroštátnej, regionálnej, kontinentálnej a medziregionálnej úrovni a aby sa vykonávali na základe týchto cieľov, stratégií a priorít.

3. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoj záväzok týkajúci sa zásad účinnosti rozvoja, konkrétne záväzok týkajúci sa zodpovednosti partnerských krajín za rozvojové priority, inkluzívnych partnerstiev, zamerania na výsledky, transparentnosti a vzájomnej zodpovednosti.

ČLÁNOK 82

Medzinárodná rozvojová spolupráca

1. EÚ opätovne potvrdzuje svoj politický záväzok posilniť zdroje rozvojovej spolupráce s cieľom dosiahnuť udržateľný rozvoj, najmä odstránením chudoby a bojom proti zhoršovaniu stavu životného prostredia a zmene klímy. EÚ sa zaväzuje sprístupniť primeranú úroveň finančných zdrojov v súlade so svojimi vnútornými predpismi a postupmi.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že pri prideľovaní zdrojov sa uprednostnia krajiny, ktoré to najviac potrebujú, kde môžu mať tieto zdroje najväčší vplyv, najmä najmenej rozvinuté krajiny, krajiny s nízkymi príjmami, krajiny v kríze a konfliktoch, v nestabilných a zraniteľných situáciách po skončení krízy a/alebo po skončení konfliktu vrátane malých ostrovných rozvojových štátov a vnútrozemských rozvojových štátov. Náležitá pozornosť sa venuje aj osobitným výzvam, ktorým čelia krajiny so strednými príjmami, najmä v súvislosti s nerovnosťou, sociálnym vylúčením a prístupom k zdrojom.

3. EÚ mobilizuje zdroje na podporu programov v afrických, karibských a tichomorských štátoch a prispieva k regionálnej, medziregionálnej a medzikontinentálnej spolupráci a iniciatívam zameraným na posilnenie spolupráce medzi zmluvnými stranami v otázkach spoločného záujmu.

4. Zmluvné strany sa dohodli, že spolupráca môže mať rôzne formy, ako napríklad programy podpory odvetvových politík, opatrenia administratívnej a technickej spolupráce, budovanie kapacít, trojstranné dohody, a môže sa uskutočňovať prostredníctvom rôznych druhov financovania a postupov vrátane rozpočtovej podpory, rozpočtových záruk a operácií kombinovaného financovania.

5. EÚ a vyspelejší členovia organizácie OAKTŠ sa zaväzujú, že budú rozvíjať nové formy nadviazania vzťahov vrátane inovatívnych finančných nástrojov a spolufinancovania.

6. Zmluvné strany budú spolupracovať a podporovať využívanie finančných zdrojov na podporu mobilizácie domácich zdrojov, na poskytovanie humanitárnej pomoci a pomoci v núdzi, na riešenie nepredvídaných okolností, nových potrieb alebo vznikajúcich výziev, na uľahčenie obchodu a na podporu medzinárodných iniciatív alebo priorít.

7. Zmluvné strany sa dohodli, že každé rozhodnutie o poskytnutí rozpočtovej podpory bude vychádzať z jasného súboru kritérií oprávnenosti a dôkladného posúdenia rizík a prínosov; bude založené na zodpovednosti krajiny, vzájomnej zodpovednosti a spoločnom záväzku k univerzálnym hodnotám a zásadám; bude zahŕňať posilnený politický dialóg, lepšiu správu vecí verejných, dopĺňajúce úsilie o zhromažďovanie väčších zdrojov a ich lepšie vynakladanie; a bude sa odlišovať tak, aby lepšie reagovalo na politický, hospodársky a sociálny kontext prijímajúcej krajiny.

8. Zmluvné strany sa dohodli, že budú podporovať predvídateľnosť a bezpečnosť tokov zdrojov a zintenzívnia úsilie o ďalšie zlepšenie spôsobu, akým riadia a uskutočňujú rozvojovú spoluprácu, najmä prostredníctvom väčšej koordinácie a súdržnosti a zohľadnením svojich príslušných komparatívnych výhod vrátane skúseností s prechodom.

9. Zmluvné strany sa dohodli, že programovanie má byť založené na včasnom, nepretržitom a inkluzívnom dialógu medzi EÚ a členmi organizácie OAKTŠ vrátane vnútroštátnych a miestnych orgánov, regionálnych, kontinentálnych a medzinárodných organizácií a zapojenia parlamentov, občianskej spoločnosti, súkromného sektora a ďalších zainteresovaných strán s cieľom posilniť demokratickú zodpovednosť za proces a povzbudiť podporu národných a regionálnych stratégií. Dohodli sa, že programovanie sa bude podľa potreby synchronizovať so strategickými cyklami príjemcov, a zaviazali sa využívať ich inštitúcie, systémy a postupy. Zároveň sa dohodli, že programovanie poskytne osobitný prispôsobený viacročný rámec spolupráce vrátane diverzifikovaných prostriedkov spolupráce.

10. Zmluvné strany sa dohodli, že v prípade jasnej pridanej hodnoty a preukázanej komparatívnej výhody sa podporí spolupráca s tretími krajinami a ďalšími aktérmi vrátane spolupráce juh – juh a trojstrannej spolupráce.

11. Zmluvné strany sa môžu rozhodnúť, že v čase, ktorý obom stranám vyhovuje, vykonajú preskúmanie riadenia a vplyvu finančných zdrojov s cieľom zvýšiť účinnosť programovania a prideľovania pomoci.

12. Zmluvné strany posilnia dialóg a spoluprácu v oblasti vhodného využívania finančných zdrojov, a to prípadne aj prostredníctvom spolupráce s Európskym úradom pre boj proti podvodom.

ČLÁNOK 83

Domáce verejné zdroje

1. Členovia organizácie OAKTŠ, ktorí sú zmluvnými stranami tejto dohody, opätovne potvrdzujú svoj záväzok zvýšiť mobilizáciu domácich zdrojov. Podporujú prostredie, ktoré zvyšuje domáce súkromné toky a posilňuje obchod ako hybnú silu rozvoja.

2. Členovia organizácie OAKTŠ, ktorí sú zmluvnými stranami tejto dohody, sa usilujú o posilnenie výberu príjmov prostredníctvom modernizovaných daňových systémov, zdokonalenej daňovej politiky, efektívnejšieho výberu daní a posilnenej a reformovanej daňovej správy. Pracujú na zlepšovaní spravodlivosti, transparentnosti, efektívnosti a účinnosti svojich daňových systémov, a to aj rozšírením základu dane a pokračujúcim úsilím o integráciu neformálneho sektora do formálneho hospodárstva v súlade s okolnosťami krajiny. Posilňujú fiškálnu legitimitu zvýšením efektívnosti a účinnosti svojich verejných výdavkov.

3. Zmluvné strany sa dohodli, že zvýšia úsilie v boji proti nezákonným finančným tokom s cieľom ich odstránenia, úsilie o spoluprácu pri vymáhaní stratených aktív a kapitálu a úsilie o posilnenie osvedčených postupov pri vracaní aktív s cieľom podporiť udržateľný rozvoj. Podporujú opatrenia na boj proti korupcii, podvodom a praniu špinavých peňazí a zaväzujú sa, že prijmú opatrenia na boj proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam, daňovým únikom a iným škodlivým daňovým praktikám prostredníctvom intenzívnejšej medzinárodnej spolupráce, lepšej domácej regulácie, ako aj prostredníctvom väčších kapacít a výmeny informácií.

4. Zmluvné strany posilňujú dobrú správu vo finančných a daňových záležitostiach, transparentnosť a zodpovednosť a spolupracujú na ich posilnení. Zaväzujú sa rozšíriť medzinárodnú spoluprácu v daňovej oblasti inkluzívnym, spravodlivým a transparentným spôsobom a v tomto ohľade sa dohodli na spolupráci na medzinárodných fórach venovaných daňovým záležitostiam na medzinárodnej úrovni.

ČLÁNOK 84

Domáce a medzinárodné súkromné zdroje

1. Zmluvné strany uznávajú, že súkromné kapitálové toky sú nevyhnutným doplnkom národného rozvojového úsilia. Vypracujú politiky a v prípade potreby posilnia regulačné rámce a nástroje s cieľom lepšie zosúladiť stimuly súkromného sektora s verejnými cieľmi. Spolupracujú s cieľom mobilizovať udržateľné a zodpovedné investície, povzbudzovať súkromný sektor, aby sa do rozvojového procesu zapájal ako partner, a investovať do oblastí, ktoré sú pre udržateľný rozvoj rozhodujúce.

2. Zmluvné strany sa usilujú o využívanie kombinácie grantov a pôžičiek, ako aj záruk a pák na prilákanie súkromných financií a o riešenie zlyhaní trhu a súčasne obmedzenie jeho narušení.

3. Zmluvné strany uznávajú, že remitencie sú kľúčovým súkromným zdrojom financovania udržateľného rozvoja. Zavádzajú príslušné právne predpisy a regulačné rámce s cieľom vytvoriť konkurenčný a transparentný trh pre lacnejšie, rýchlejšie a bezpečnejšie prevody peňazí legálnymi a oficiálnymi kanálmi v krajine zadávateľa a aj v krajine príjemcu a zaviesť inovatívne a cenovo dostupné riešenia v oblasti prevodov. Podporujú vytváranie inovatívnych finančných produktov a vytvárajú stimuly na posilnenie prispievania ich diaspóry k rozvoju. Podporujú dialóg medzi všetkými príslušnými verejnými a súkromnými zainteresovanými stranami v záujme uľahčenia tokov remitencií s cieľom zvýšiť ich vplyv na rozvoj.

ČLÁNOK 85

Dlh a udržateľnosť dlhovej služby

1. Zmluvné strany sa zaväzujú, že prostredníctvom koordinovaných politík zameraných na financovanie, zmierňovanie, reštrukturalizáciu alebo prípadne riadenie dlhu zabezpečia dlhodobú udržateľnosť dlhovej služby. Dohodli sa na pomoci krajinám pri budovaní kapacít riadenia dlhu a rozvoji strednodobých a dlhodobých stratégií dlhu.

2. Zmluvné strany zdôrazňujú význam spolupráce dlžníkov a veriteľov pri predchádzaní a riešení dlhových kríz. Zhodujú sa na potrebe posilniť dialóg, výmenu informácií a transparentnosť tak, aby sa posúdenia a analýzy udržateľnosti dlhovej služby zakladali na komplexných, objektívnych a spoľahlivých údajoch.

3. Zmluvné strany sa vzhľadom na prepojenia medzi dlhom a hospodárskym rastom zaväzujú zapojiť sa do dialógu a spolupráce v rámci medzinárodných diskusií o všeobecnom probléme dlhu bez toho, aby boli dotknuté konkrétne diskusie prebiehajúce na príslušných fórach.

4. Zmluvné strany sa dohodli, že podľa potreby prispejú k medzinárodne schváleným iniciatívam na odpustenie dlhov s cieľom zmierniť náklady členov organizácie OAKTŠ na dlhovú službu.

ČASŤ V

INŠTITUCIONÁLNY RÁMEC

ČLÁNOK 86

Spoločné inštitúcie

1. Zmluvné strany týmto ustanovujú tieto spoločné inštitúcie na úrovni členov organizácie OAKTŠ a EÚ: Radu ministrov OAKTŠ – EÚ, Výbor vyšších úradníkov na veľvyslaneckej úrovni OAKTŠ – EÚ (ďalej len „výbor ALSOC“) a Spoločné parlamentné zhromaždenie OAKTŠ – EÚ. Zmluvné strany týmto ustanovujú Radu ministrov, Spoločný výbor a Parlamentné zhromaždenie ako spoločné inštitúcie pre každý z troch regionálnych protokolov.

2. Zmluvné strany sa usilujú zabezpečiť koordináciu a komplementárnosť medzi spoločnými inštitúciami tejto dohody a spoločnými inštitúciami iných rámcov alebo dohôd, ktorých sú zmluvnými stranami, vrátane dohôd o hospodárskom partnerstve, a to bez toho, aby boli dotknuté príslušné ustanovenia týchto dohôd.

ČLÁNOK 87

Samit hláv štátov alebo predsedov vlád

Zmluvné strany sa môžu schádzať na úrovni hláv štátov alebo predsedov vlád po vzájomnej dohode vo vhodnom formáte, na základe spoločne dohodnutého harmonogramu a programu.

ČLÁNOK 88

Rada ministrov OAKTŠ – EÚ

1. Radu ministrov OAKTŠ – EÚ tvoria na jednej strane zástupcovia každého člena organizácie OAKTŠ na ministerskej úrovni a na druhej strane zástupcovia EÚ na ministerskej úrovni. Spoločne jej predsedá predseda, ktorého na jednej strane vymenujú členovia organizácie OAKTŠ, a na druhej strane predseda, ktorého vymenuje EÚ.

2. Rada ministrov OAKTŠ – EÚ zasadá v zásade každé tri roky a vždy, keď sa to z podnetu spolupredsedov považuje za potrebné, a to vo forme a v zložení zodpovedajúcom otázkam, ktoré sa majú riešiť. Podľa potreby sa na stretnutiach môžu zúčastňovať pozorovatelia.

3. Rada ministrov OAKTŠ – EÚ môže ustanoviť výbory a pracovné skupiny, ktoré sa budú účinnejšie a efektívnejšie zaoberať konkrétnymi otázkami, napríklad otázkami financovania obchodu a rozvoja. Zároveň môže delegovať právomoci na výbor ALSOC OAKTŠ – EÚ.

4. Funkciou Rady ministrov OAKTŠ – EÚ je:

a) poskytovať strategické politické usmernenie;

b) dohliadať na účinné a dôsledné vykonávanie tejto dohody;

c) prijímať politické usmernenia a prijímať rozhodnutia s cieľom uplatniť osobitné aspekty potrebné na vykonávanie ustanovení tejto dohody; a

d) prijímať spoločné stanoviská a dohodnúť sa na spoločných opatreniach v oblasti medzinárodnej spolupráce a uľahčovať koordináciu v medzinárodných organizáciách a fórach.

5. Rada ministrov OAKTŠ – EÚ prijíma rozhodnutia, ktoré sú záväzné pre všetky zmluvné strany, pokiaľ nie je uvedené inak, alebo vydáva odporúčania týkajúce sa ktorejkoľvek z jej funkcií uvedených v odseku 4 na základe vzájomnej dohody zmluvných strán. Jej konanie je platné iba vtedy, ak sú prítomní zástupcovia EÚ a dve tretiny členov zastupujúcich vlády členov organizácie OAKTŠ. Ktorýkoľvek z členov Rady ministrov OAKTŠ – EÚ, ktorý sa nemôže zúčastniť, môže byť zastupovaný. Zástupcovia vykonávajú všetky práva tohto člena. Rada ministrov OAKTŠ – EÚ predloží Spoločnému parlamentnému zhromaždeniu správu o vykonávaní tejto dohody. Rada skúma a berie do úvahy rezolúcie a odporúčania prijaté Spoločným parlamentným zhromaždením.

6. Rada ministrov OAKTŠ – EÚ môže prijímať rozhodnutia alebo vydávať odporúčania písomným postupom. Písomný postup môže navrhnúť ktorákoľvek zo zmluvných strán a môže sa začať na základe súhlasu spolupredsedov. Poriadok stanovený v odseku 5 sa uplatňuje *mutatis mutandis* na písomný postup.

7. Rada ministrov OAKTŠ – EÚ prijme svoj rokovací poriadok na svojom prvom zasadnutí, najneskôr však do šiestich mesiacov po nadobudnutí platnosti tejto dohody.

ČLÁNOK 89

Výbor vyšších úradníkov na veľvyslaneckej úrovni (ALSOC) OAKTŠ – EÚ

1. Výbor vyšších úradníkov na veľvyslaneckej úrovni (ALSOC) OAKTŠ – EÚ tvoria na jednej strane zástupcovia každého člena organizácie OAKTŠ na úrovni veľvyslancov alebo vysokých úradníkov a generálny tajomník organizácie OAKTŠ z úradnej moci a na druhej strane zástupcovia EÚ na úrovni veľvyslancov alebo vysokých úradníkov. Výbor ALSOC OAKTŠ – EÚ sa schádza raz ročne a na mimoriadnych zasadnutiach na žiadosť spolupredsedov, najmä s cieľom pripravovať spoločné zasadnutia Rady. Spoločne mu predsedajú tie isté zmluvné strany, ktoré zastávajú funkciu spolupredsedov Rady ministrov OAKTŠ – EÚ. Prijíma rozhodnutia a vydáva odporúčania na základe vzájomnej dohody zmluvných strán. Podľa potreby sa na stretnutiach môžu zúčastňovať pozorovatelia.

2. Výbor ALSOC OAKTŠ – EÚ pripravuje zasadnutia Rady ministrov OAKTŠ – EÚ a napomáha pri plnení jej úloh a vykonáva každý mandát, ktorý mu bol zverený Radou ministrov OAKTŠ – EÚ.

3. Výbor ALSOC OAKTŠ – EÚ prijme svoj rokovací poriadok na svojom prvom zasadnutí, najneskôr však do šiestich mesiacov po nadobudnutí platnosti tejto dohody.

ČLÁNOK 90

Spoločné parlamentné zhromaždenie OAKTŠ – EÚ

1. Každý člen troch regionálnych parlamentných zhromaždení je členom Spoločného parlamentného zhromaždenia OAKTŠ – EÚ. Spoločné parlamentné zhromaždenie OAKTŠ – EÚ sa schádza raz ročne, ako je stanovené v jeho rokovacom poriadku uvedenom v odseku 3. Spoločne mu predsedá poslanec Európskeho parlamentu a poslanec parlamentu členov organizácie OAKTŠ, ktorí sú vymenovaní podľa ich postupov.

2. Medzi funkcie Spoločného parlamentného zhromaždenia OAKTŠ – EÚ ako poradného orgánu patrí:

i) prijímať uznesenia a vydávať odporúčania s cieľom dosiahnuť ciele tejto dohody; a

ii) presadzovať demokratické procesy, podporovať spoluprácu medzi parlamentmi a uľahčovať lepšie porozumenie medzi národmi štátov OAKTŠ a občanmi Európskej únie.

3. Spoločné parlamentné zhromaždenie prijme svoj rokovací poriadok do šiestich mesiacov od nadobudnutia platnosti tejto dohody.

ČLÁNOK 91

Regionálny samit

Zmluvné strany každého regionálneho protokolu sa môžu rozhodnúť, že sa zídu na úrovni hláv štátov alebo predsedov vlád v intervaloch, na ktorých sa príslušné zmluvné strany dohodnú na základe spoločne dohodnutého harmonogramu a programu.

ČLÁNOK 92

Regionálne Rady ministrov

1. Zmluvné strany týmto ustanovujú Radu ministrov pre každý z troch regionálnych protokolov:

a) Radu ministrov Afrika – EÚ tvoria na jednej strane zástupcovia každého zmluvného štátu v Afrike na ministerskej úrovni a na druhej strane zástupcovia EÚ na ministerskej úrovni;

b) Radu ministrov Karibik – EÚ tvoria na jednej strane zástupcovia každého zmluvného štátu v karibskej oblasti na ministerskej úrovni a na druhej strane zástupcovia EÚ na ministerskej úrovni; a

c) Radu ministrov Tichomorie – EÚ tvoria na jednej strane zástupcovia každého zmluvného štátu v tichomorskej oblasti na ministerskej úrovni a na druhej strane zástupcovia EÚ na ministerskej úrovni.

Každej Rade ministrov spoločne predsedá na jednej strane predseda, ktorého vymenujú príslušné africké, karibské alebo tichomorské zmluvné štáty, a na druhej strane predseda, ktorého vymenuje EÚ, podľa ich vlastných postupov.

Každá Rada ministrov sa stretáva v intervaloch, na ktorých sa dohodnú príslušné zmluvné strany, v zložení zodpovedajúcom otázkam, ktoré sa majú riešiť, a na podnet spolupredsedov a prijíma rozhodnutia na základe vzájomnej dohody príslušných zmluvných strán.

2. Medzi funkcie každej regionálnej Rady ministrov patrí:

a) určovanie priorít a podľa potreby stanovovanie akčných plánov vo vzťahu k cieľom príslušného regionálneho protokolu;

b) prijímanie rozhodnutí a vydávanie odporúčaní na vykonávanie konkrétnych aspektov príslušného regionálneho protokolu vrátane rozhodnutí týkajúcich sa jeho revízie alebo zmeny, a to v súlade s článkom 99 ods. 5. Rozhodnutia sú záväzné pre všetky zmluvné strany príslušného regionálneho protokolu, pokiaľ nie je uvedené inak; a

c) vedenie dialógu a výmena názorov na všetky otázky spoločného záujmu.

3. Každá regionálna Rada ministrov prijíma rozhodnutia alebo vydáva odporúčania na základe spoločnej dohody príslušných zmluvných strán. Jej konanie je platné iba vtedy, ak sú prítomní zástupcovia EÚ a aspoň dve tretiny členov zastupujúcich príslušné africké, karibské a tichomorské regióny. Ktorýkoľvek z členov ktorejkoľvek regionálnej Rady ministrov, ktorý sa nemôže zúčastniť, môže byť zastupovaný. Zástupcovia vykonávajú všetky práva tohto člena.

4. Každá regionálna Rada ministrov:

i) môže prijímať rozhodnutia alebo vydávať odporúčania písomným postupom. Poriadok stanovený v článku 88 sa uplatňuje *mutatis mutandis* na písomný postup regionálnej Rady ministrov;

ii) môže zriaďovať podvýbory a pracovné skupiny, ktoré sa budú účinnejšie a efektívnejšie zaoberať konkrétnymi otázkami, a môže delegovať právomoci na príslušný regionálny Spoločný výbor;

iii) predloží Rade ministrov OAKTŠ – EÚ správu o vykonávaní svojich príslušných protokolov; a

iv) prijme svoj rokovací poriadok do šiestich mesiacov po nadobudnutí platnosti tejto dohody.

ČLÁNOK 93

Regionálne Spoločné výbory

1. Zmluvné strany týmto ustanovujú Spoločný výbor pre každý z troch regionálnych protokolov. Každý Spoločný výbor tvoria na jednej strane zástupcovia každého zmluvného štátu v Afrike za protokol Afrika – EÚ, každého zmluvného štátu v karibskej oblasti za protokol Karibik – EÚ a každého zmluvného štátu v tichomorskej oblasti za protokol Tichomorie – EÚ na úrovni veľvyslancov alebo vysokých úradníkov a na druhej strane zástupcovia EÚ na úrovni veľvyslancov alebo vysokých úradníkov.

2. Každému regionálnemu Spoločnému výboru spoločne predsedajú tie isté zmluvné strany, ktoré zastávajú funkciu spolupredsedov príslušnej Rady ministrov. Ak je to vhodné, Spoločný výbor môže na základe dohody spolupredsedov rozhodnúť o prizvaní pozorovateľov na návrh ktorejkoľvek zmluvnej strany.

3. Každý regionálny Spoločný výbor pripravuje zasadnutia príslušnej Rady ministrov a napomáha pri plnení jej úloh a vykonáva každý mandát, ktorý mu bol zverený príslušnou Radou ministrov.

4. Každý regionálny Spoločný výbor prijme svoj rokovací poriadok na svojom prvom zasadnutí, najneskôr však do šiestich mesiacov po nadobudnutí platnosti tejto dohody.

ČLÁNOK 94

Regionálne parlamentné zhromaždenie

1. Zmluvné strany týmto zriaďujú regionálne parlamentné zhromaždenie pre každý z troch regionálnych protokolov, ktorému bude spoločne predsedať na jednej strane poslanec Európskeho parlamentu a na druhej strane poslanec parlamentu z príslušných afrických, karibských alebo tichomorských zmluvných strán vymenovaný za predsedu, v súlade s ich vlastnými postupmi:

a) Parlamentné zhromaždenie Afrika – EÚ tvoria na jednej strane poslanci Európskeho parlamentu a na druhej strane v rovnakom počte poslanci parlamentov všetkých zmluvných štátov v Afrike;

b) Parlamentné zhromaždenie Karibik – EÚ tvoria na jednej strane poslanci Európskeho parlamentu a na druhej strane v rovnakom počte poslanci parlamentov všetkých zmluvných štátov v karibskej oblasti;

c) Parlamentné zhromaždenie Tichomorie – EÚ tvoria na jednej strane poslanci Európskeho parlamentu a na druhej strane rovnaký v rovnakom počte poslanci parlamentov všetkých zmluvných štátov v tichomorskej oblasti.

2. Každé parlamentné zhromaždenie sa ako poradný orgán schádza najmä pred zasadnutiami príslušnej Rady ministrov. V tejto súvislosti sa každému parlamentnému zhromaždeniu včas poskytne program príslušnej Rady ministrov, na základe ktorého môže vydávať odporúčania príslušnej Rade ministrov, a je informované o rozhodnutiach a odporúčaniach príslušnej Rady ministrov.

3. Každé parlamentné zhromaždenie:

i) môže prijímať uznesenia a diskutovať o akýchkoľvek otázkach týkajúcich sa príslušného regionálneho protokolu;

ii) môže podporovať demokratické procesy prostredníctvom dialógu a konzultácií a uľahčovať lepšie porozumenie medzi národmi Európskej únie a národmi Afriky, karibskej oblasti a tichomorskej oblasti;

iii) spolupracuje so Spoločným parlamentným zhromaždením OAKTŠ – EÚ v otázkach týkajúcich sa tejto dohody s cieľom zabezpečiť koordináciu a súdržnosť a

iv) prijme svoj rokovací poriadok do šiestich mesiacov od vstupu tejto dohody do platnosti.

ČLÁNOK 95

Spolupráca so zainteresovanými stranami

1. Zmluvné strany sa dohodli, že spolupráca so zainteresovanými stranami, najmä s miestnymi orgánmi, občianskou spoločnosťou a zástupcami súkromného sektora, tvorí neoddeliteľnú súčasť dobre informovaného rozhodovania a presadzovania cieľov tohto partnerstva.

2. Zainteresované strany musia byť včas informované a schopné prispievať do širokého procesu dialógu, najmä s ohľadom na zasadnutia príslušných Rád ministrov.

3. Na podporu takejto spolupráce sa podľa potreby zavedú otvorené a transparentné mechanizmy štruktúrovaných konzultácií so zainteresovanými stranami.

4. Výsledky konzultácií so zainteresovanými stranami sa podľa potreby oznamujú príslušnej Rade ministrov, Spoločnému výboru alebo parlamentnému zhromaždeniu.

ČASŤ VI

ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

ČLÁNOK 96

Územná pôsobnosť

Táto dohoda sa na jednej strane vzťahuje na územia, na ktorých sa uplatňuje Zmluva o Európskej únii a Zmluva o fungovaní Európskej únie, a to za podmienok, ktoré sú v týchto zmluvách stanovené, a na druhej strane sa vzťahuje na územia členov organizácie OAKTŠ.

ČLÁNOK 97

Iné dohody alebo dojednania

Vykonávaniu tejto dohody nemôže brániť žiadna zmluva, dohovor, dohoda alebo dojednanie akéhokoľvek druhu medzi jedným alebo viacerými členskými štátmi Európskej únie a jedným alebo viacerými členmi organizácie OAKTŠ.

ČLÁNOK 98

Súhlas so záväznosťou, nadobudnutie platnosti a predbežné vykonávanie

1. Zmluvné strany vyjadrujú svoj súhlas s tým, že budú viazané touto dohodou v súlade so svojimi príslušnými vnútornými pravidlami a postupmi.

2. Táto dohoda nadobúda platnosť prvým dňom druhého mesiaca nasledujúceho po dni, keď EÚ a najmenej dve tretiny členov organizácie OAKTŠ dokončia na tento účel príslušné vnútorné postupy a uložia svoje listiny vyjadrujúce ich súhlas so záväznosťou u depozitára EÚ, ktorý zašle overenú kópiu sekretariátu OAKTŠ.

3. Člen organizácie OAKTŠ, ktorý neukončil postupy stanovené v odseku 2 k dátumu nadobudnutia platnosti tejto dohody v súlade s odsekom 2, tak môže urobiť do dvanástich mesiacov po tomto dátume. Táto dohoda sa pre tieto štáty stane platnou prvým dňom druhého mesiaca nasledujúceho po uložení ich listín vyjadrujúcich ich súhlas so záväznosťou u depozitára EÚ, ktorý zašle overenú kópiu sekretariátu OAKTŠ. Tieto štáty uznajú platnosť akéhokoľvek opatrenia prijatého na vykonanie tejto dohody po dátume nadobudnutia jej platnosti v súlade s odsekom 2.

4. Bez ohľadu na odseky 2 a 3 EÚ a členovia organizácie OAKTŠ môžu vykonávať túto dohodu predbežne, a to ako celok alebo len jej časť, až do nadobudnutia jej platnosti a v súlade so svojimi príslušnými vnútornými postupmi. Predbežné vykonávanie sa začína prvým dňom druhého mesiaca po dátume, keď EÚ a členovia organizácie OAKTŠ informovali depozitára EÚ o dokončení svojich príslušných vnútorných postupov potrebných na toto predbežné vykonávanie. EÚ vo svojom oznámení uvedie tie časti dohody, ktoré sa vykonávajú predbežne.

ČLÁNOK 99

Doba trvania a revízia

1. Táto dohoda sa uzatvára na počiatočné obdobie 20 rokov, [so začiatkom … 2021]. Tri roky pred koncom tohto počiatočného obdobia začnú zmluvné strany dialóg s cieľom opätovne preskúmať ustanovenia, ktorými sa majú následne riadiť ich vzťahy. Táto dohoda sa automaticky predlžuje na jedno obdobie piatich rokov, pokiaľ sa všetky zmluvné strany nedohodnú na jej ukončení alebo predĺžení pred koncom počiatočného obdobia 20 rokov.

2. Zmluvné strany môžu predložiť návrhy zmien tejto dohody Rade ministrov OAKTŠ – EÚ najneskôr šesť mesiacov pred zasadnutím Rady ministrov OAKTŠ – EÚ. Všetky zmeny schvaľuje Rada ministrov OAKTŠ – EÚ a podliehajú postupom stanoveným pre nadobudnutie platnosti a predbežné vykonávanie tejto dohody.

3. Zmluvné strany do šiestich mesiacov od skončenia platnosti Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj začnú rokovania s cieľom preskúmať a prehodnotiť strategické priority tejto dohody vrátane protokolu Afrika – EÚ, protokolu Karibik – EÚ a protokolu Tichomorie – EÚ a s cieľom zaviesť všetky ďalšie potrebné zmeny. Zmenená dohoda nadobúda platnosť v súlade s postupmi stanovenými pre nadobudnutie platnosti a predbežné vykonávanie tejto dohody.

4. Zmluvné strany môžu predložiť návrhy zmien príloh k tejto dohode Rade ministrov OAKTŠ – EÚ najneskôr šesť mesiacov pred zasadnutím Rady ministrov OAKTŠ – EÚ. Všetky zmeny schvaľuje Rada ministrov OAKTŠ – EÚ.

5. Akýkoľvek návrh na zmenu regionálnych protokolov predložia príslušné zmluvné strany príslušnej regionálnej Rade ministrov a Rade ministrov OAKTŠ – EÚ najneskôr 120 dní pred zasadnutím svojich regionálnych Rád ministrov. Akékoľvek zmeny prijme príslušná regionálna Rada ministrov a bezodkladne sa oznámia Rade ministrov OAKTŠ – EÚ, ktorá môže dať súhlas do 120 dní od dátumu oznámenia, a to aj prostredníctvom písomného postupu alebo delegovania právomocí na výbor ALSOC. Rada ministrov OAKTŠ – EÚ môže odmietnuť udeliť súhlas so zmenou, ktorá sa považuje za nezlučiteľnú s touto dohodou, a dôvody odmietnutia oznámi príslušnej regionálnej Rade ministrov. Ak sa odmietnutie súhlasu nevysloví do 120 dní od dátumu oznámenia, považuje sa to za súhlas. Zmenený protokol nadobúda platnosť prvým dňom druhého mesiaca nasledujúceho po dátume súhlasu.

6. Rada ministrov OAKTŠ – EÚ môže prijať akékoľvek prechodné opatrenia potrebné v prípade, že medzi zmluvnými stranami sa plánuje nová dohoda, a to až do času, kým táto dohoda nenadobudne platnosť alebo sa nebude predbežne vykonávať.

ČLÁNOK 100

Vypovedanie

Túto dohodu môže vypovedať EÚ vo vzťahu ku každému členovi organizácie OAKTŠ a každý člen organizácie OAKTŠ vo vzťahu k EÚ. Vypovedanie nadobúda účinnosť šesť mesiacov po doručení písomného oznámenia depozitárovi EÚ, ktorý zašle overenú kópiu sekretariátu OAKTŠ.

ČLÁNOK 101

Urovnávanie sporov a plnenie záväzkov

1. Zmluvné strany prijmú všetky všeobecné alebo osobitné opatrenia potrebné na splnenie záväzkov, ktoré im vyplývajú z tejto dohody. Riešia rozdiely a spory, ktoré medzi nimi vzniknú pri uplatňovaní dohody, a riešia otázky výkladu súvisiace s touto dohodou v súlade s týmto článkom.

2. Bez toho, aby boli dotknuté postupy uvedené v tomto článku v odsekoch 3 až 9 a v článku 74 ods. 4, je možné každú otázku súvisiacu s výkladom tejto dohody vyriešiť prostredníctvom konzultácií v Rade ministrov OAKTŠ – EÚ alebo po dohode zmluvných strán prostredníctvom osobitného podvýboru alebo akéhokoľvek iného vhodného mechanizmu, ktorý podlieha Rade ministrov OAKTŠ – EÚ. Zmluvné strany predložia príslušné informácie potrebné na dôkladné preskúmanie záležitosti s cieľom túto záležitosť vyriešiť včas a priateľským spôsobom.

3. Na účely odsekov 4 až 9 výraz „zmluvná strana“ označuje na jednej strane EÚ a na druhej strane každý člen organizácie OAKTŠ.

4. Zmluvné strany sa v rámci partnerského dialógu zaoberajú rozdielmi medzi nimi s cieľom predchádzať situáciám, v ktorých by jedna zmluvná strana mohla považovať za potrebné využiť konzultácie uvedené v tomto článku v odsekoch 5 a 6.

5. Ak sa niektorá zo zmluvných strán domnieva, že druhá zmluvná strana nesplnila niektorý zo záväzkov vyplývajúcich z tejto dohody, oznámi to druhej zmluvnej strane a poskytne všetky príslušné informácie potrebné na dôkladné preskúmanie situácie s cieľom dosiahnuť obojstranne prijateľné riešenie do 90 dní od dátumu oznámenia. Ak sa to nebude považovať za dostatočné, zmluvné strany uskutočnia štruktúrované a systematické konzultácie. Ak nie sú schopné dosiahnuť obojstranne prijateľné riešenie do 120 dní od začatia konzultácií, oznamujúca zmluvná strana môže prijať opatrenia primerané nesplneniu konkrétneho záväzku.

6. Bez ohľadu na odsek 5, ak sa ktorákoľvek zmluvná strana domnieva, že druhá zmluvná strana porušuje niektoré zo základných prvkov uvedených v článku 9 a článku 18, s výnimkou prípadov zvláštnej naliehavosti alebo závažných prípadov korupcie uvedených v článku 12, oznámi to druhej zmluvnej strane a poskytne všetky príslušné informácie potrebné na dôkladné preskúmanie situácie s cieľom nájsť obojstranne prijateľné riešenie do 60 dní odo dňa oznámenia. Ak sa to nebude považovať za dostatočné, zmluvné strany uskutočnia štruktúrované a systematické konzultácie. Do fázy štruktúrovaných a systematických konzultácií sa zapája osobitný spoločný výbor po dohode s dotknutými zmluvnými stranami, pričom sa zachováva dvojstranný charakter konzultácií. Osobitný spoločný výbor pozostávajúci z rovnakého počtu zástupcov EÚ a členov organizácie OAKTŠ, ktorí dodržiavajú zásady skutočného partnerstva a vzájomnej zodpovednosti, poskytuje poradenstvo týkajúce sa plnenia záväzkov a podľa potreby pomáha dotknutej zmluvnej strane pri prijímaní potrebných opatrení na dodržiavanie záväzkov vyplývajúcich z tejto dohody. Za dodržiavanie svojich záväzkov podľa tejto dohody zostáva výlučne zodpovedná príslušná zmluvná strana. Ak nie sú schopné dosiahnuť obojstranne prijateľné riešenie do 90 dní od začatia konzultácií, oznamujúca strana môže prijať primerané opatrenia.

7. Ak ktorákoľvek zo zmluvných strán usúdi, že porušenie niektorého zo základných prvkov predstavuje prípad zvláštnej naliehavosti, môže bezodkladne prijať primerané opatrenia s okamžitou platnosťou bez predchádzajúcej konzultácie. Prípady zvláštnej naliehavosti sú výnimočné prípady obzvlášť závažných a hrubých porušení jedného zo základných prvkov uvedených v článkoch 9 a 18.

8. „Primerané opatrenia“ uvedené v odsekoch 6 a 7 sa prijímajú v plnom súlade s medzinárodným právom a sú úmerné nesplneniu záväzkov vyplývajúcich z tejto dohody. Prednosť majú také opatrenia, ktoré čo najmenej narušia fungovanie tejto dohody. Medzi primerané opatrenia môže patriť čiastočné alebo úplné pozastavenie vykonávania tejto dohody. Po prijatí primeraných opatrení možno na žiadosť ktorejkoľvek zo zmluvných strán uskutočniť konzultácie s cieľom dôkladne preskúmať situáciu a nájsť riešenia umožňujúce zrušenie primeraných opatrení.

9. Zmluvné strany sa dohodli, že konzultácie sa vedú na úrovni a vo forme, ktorá sa považuje za najpriaznivejšiu pre dosiahnutie obojstranne prijateľného riešenia. Dohodli sa, že do procesu konzultácií sa po dohode s dotknutými zmluvnými stranami môžu zapojiť príslušní regionálni a medzinárodní aktéri, pričom sa zachová dvojstranný charakter konzultácií.

ČLÁNOK 102

Pristúpenie

1. Každá žiadosť o pristúpenie k tejto dohode podaná nezávislým štátom, ktorý je členom Organizácie afrických, karibských a tichomorských štátov, alebo akýmkoľvek iným nezávislým štátom, ktorého štrukturálne charakteristiky a hospodárska a sociálna situácia sú porovnateľné so situáciou členov Organizácie afrických, karibských a tichomorských štátov, sa predloží Rade ministrov OAKTŠ – EÚ. Ak je žiadosť Radou ministrov OAKTŠ – EÚ schválená, dotknutý štát pristúpi k tejto dohode uložením aktu o pristúpení u depozitára EÚ, ktorý zašle overenú kópiu sekretariátu OAKTŠ.

2. Zmluvné strany zhodnotia účinky pristúpenia nových štátov na túto dohodu.

3. Rada ministrov OAKTŠ – EÚ môže rozhodnúť o akýchkoľvek prechodných alebo pozmeňujúcich opatreniach, ktoré môžu byť nevyhnutné.

ČLÁNOK 103

Status pozorovateľa

Tretím aktérom vrátane regionálnych a kontinentálnych organizácií možno na účely dosiahnutia cieľov tejto dohody udeliť status pozorovateľa v inštitúciách stanovených v časti V tejto dohody rozhodnutím príslušnej spoločnej inštitúcie.

ČLÁNOK 104

Autentické znenia

Táto dohoda je vyhotovená v dvoch pôvodných vyhotoveniach v anglickom, bulharskom, českom, dánskom, estónskom, fínskom, francúzskom, gréckom, holandskom, chorvátskom, litovskom, lotyšskom, maďarskom, maltskom, nemeckom, poľskom, portugalskom, rumunskom, slovenskom, slovinskom, španielskom, švédskom a talianskom jazyku, pričom každé znenie je rovnako autentické.

REGIONÁLNE PROTOKOLY

AFRICKÝ REGIONÁLNY PROTOKOL

ČASŤ I

RÁMEC SPOLUPRÁCE

KAPITOLA 1

CHARAKTER A ROZSAH PÔSOBNOSTI

ČLÁNOK 1

Skutočné partnerstvo

1. „Zmluvné strany“ sú na účely tohto protokolu príslušné zmluvné strany viazané týmto protokolom podľa článku 6 všeobecnej časti dohody.

2. Vzťahy medzi zmluvnými stranami sa riadia ustanoveniami všeobecnej časti tejto dohody a strategickými prioritami podľa tohto protokolu, ktoré sa vzájomne dopĺňajú a posilňujú v súlade s článkom 88 ods. 5 všeobecnej časti dohody.

3. Zmluvné strany vykonávajú tento protokol v duchu spoločnej zodpovednosti, vzájomnosti a vzájomnej zodpovednosti a transparentnosti s doplňujúcimi povinnosťami na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni.

ČLÁNOK 2

Strategické priority

1. Zmluvné strany prijímajú osobitné opatrenia v týchto kľúčových oblastiach spolupráce stanovených v časti II tohto protokolu:

a) inkluzívny a udržateľný hospodársky rast a rozvoj;

b) ľudský a sociálny rozvoj;

c) životné prostredie, manažment prírodných zdrojov a zmena klímy;

d) mier a bezpečnosť;

e) ľudské práva, demokracia a správa vecí verejných;

f) migrácia a mobilita.

2. Zmluvné strany sa môžu po vzájomnej dohode dohodnúť na ďalších oblastiach zapájania a spolupráce.

ČLÁNOK 3

Regionálna a kontinentálna integrácia a spolupráca

1. Zmluvné strany podporujú vzájomné prepojenia a strategické väzby medzi Afrikou a Európskou úniou (EÚ).

2. Zmluvné strany podporujú regionálnu a kontinentálnu integráciu v Afrike ako účinný spôsob dosiahnutia mieru a prosperity, ako aj plnenia priorít tohto protokolu, pričom zohľadňujú ciele Agendy 2063 Africkej únie (ďalej aj „AÚ“) a ďalších príslušných regionálnych rámcov.

3. Zmluvné strany podporujú regionálnu hospodársku integráciu v Afrike okrem iného prostredníctvom vybudovania väčších trhov, posilnenej vzájomnej prepojenosti a voľného pohybu osôb, tovaru, služieb, kapitálu, pracovnej sily a technológií v rámci vykonávania Zmluvy o založení Afrického hospodárskeho spoločenstva, ako aj Zmluvy o Africkej kontinentálnej zóne voľného obchodu.

4. Zmluvné strany podporujú AÚ a regionálne organizácie pri presadzovaní mieru, bezpečnosti, demokracie a správy vecí verejných v rámci regionálnych a kontinentálnych mechanizmov, ako sú africká mierová a bezpečnostná štruktúra a africká štruktúra správy vecí verejných.

5. Zmluvné strany sa dohodli, že zabezpečia súdržnosť a komplementárnosť medzi týmto protokolom a partnerstvom medzi kontinentmi, ako je vymedzené v následných samitoch AÚ – EÚ a v súvisiacich výsledných dokumentoch. Zmluvné strany vo svojej snahe dosiahnuť kontinentálne priority formulované v Agende 2063 uznávajú úlohu AÚ aj regionálnych hospodárskych spoločenstiev v kontinentálnych a medziregionálnych otázkach. V tejto súvislosti sa môžu zapájať do dialógu a spolupráce v medziregionálnych a kontinentálnych otázkach s tými africkými krajinami, ktoré nie sú zmluvnými stranami dohody.

6. Zmluvné strany sa dohodli, že nadviažu a posilnia spoluprácu s regionálnymi hospodárskymi spoločenstvami (REC) a uznajú ich úlohu ako základných prvkov afrického programu integrácie. Dohodli sa aj na spolupráci s ďalšími relevantnými regionálnymi a kontinentálnymi aktérmi, ktorí sú ochotní a schopní presadzovať spoločné ciele.

7. Zmluvné strany podporujú regionálnu spoluprácu so zámorskými krajinami a územiami (ZKÚ) pridruženými k EÚ a s najvzdialenejšími regiónmi EÚ v oblastiach spoločného záujmu.

KAPITOLA 2

AKTÉRI A PROCESY

ČLÁNOK 4

Inštitucionálne ustanovenia

1. Inštitúcie tohto protokolu, ktorých zloženie a funkcie sú vymedzené vo všeobecnej časti tejto dohody, sú tieto:

a) Rada ministrov Afrika – EÚ;

b) Spoločný výbor Afrika – EÚ;

c) Parlamentné zhromaždenie Afrika – EÚ.

2. Zmluvné strany pri svojej spolupráci a vykonávaní tohto protokolu zohľadnia strategické a politické usmernenie samitov AÚ – EÚ.

ČLÁNOK 5

Konzultácie so zainteresovanými stranami

Zmluvné strany vytvoria mechanizmy na vedenie otvorených a transparentných konzultácií so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami vrátane miestnych orgánov, zástupcov občianskej spoločnosti a súkromného sektora s cieľom informovať ich o politických procesoch a vykonávaní tohto protokolu a získavať ich príspevky do dialógu v súlade s článkom 5 ods. 3 všeobecnej časti tejto dohody.

ČLÁNOK 6

Vykonávanie a monitorovanie

1. Zmluvné strany pre každú oblasť zapojenia podporujú mechanizmy účinnej spolupráce a uskutočňujú súvisiace činnosti na najvhodnejšej domácej, regionálnej, viacnárodnej a kontinentálnej úrovni. Preto pri vykonávaní tohto protokolu uznávajú úlohu regionálnych a kontinentálnych organizácií a snažia sa posilniť zapojenie príslušných zainteresovaných strán.

2. Zmluvné strany monitorujú vykonávanie tohto protokolu, a to aj prostredníctvom prístupu viacerých zainteresovaných strán. Môžu ho pravidelne preskúmavať a podľa potreby môžu revidovať a rozširovať jeho rozsah pôsobnosti v existujúcich a nových oblastiach zapojenia v súlade s postupom stanoveným v článku 99 ods. 5 všeobecnej časti tejto dohody.

ČASŤ II

KĽÚČOVÉ OBLASTI SPOLUPRÁCE

HLAVA I

INKLUZÍVNY UDRŽATEĽNÝ HOSPODÁRSKY RAST A ROZVOJ

ČLÁNOK 7

Zmluvné strany podporujú inkluzívny a udržateľný hospodársky rast a rozvoj na účely spoločného záujmu a prospechu prostredníctvom podpory štrukturálnej hospodárskej transformácie a diverzifikácie, vytvárania kvalitných pracovných miest s dôstojnými pracovnými podmienkami a dosahovania pokroku v regionálnej hospodárskej integrácii. Investujú do ľudského kapitálu a zručností, podporujú spoľahlivý makroekonomický rámec a vytvárajú podnikateľské prostredie, ktoré vedie k väčším investičným tokom a rozvoju súkromného sektora. Prijímajú opatrenia a spolupracujú na posilnení kapacít s cieľom zmierniť zmenu klímy a minimalizovať iné environmentálne riziká, podporovať zmenu paradigmy vo výrobe a spotrebe a presadzovať infraštruktúry odolné voči zmene klímy, energiu z obnoviteľných zdrojov a čisté technológie, správne nakladanie s odpadom a chemikáliami a integrované vodné hospodárstvo so zreteľom na oddelenie hospodárskeho rastu od zhoršovania stavu životného prostredia a umožnenie postupného prechodu na obehové hospodárstva. Využívajú kľúčové odvetvia s vysokým rastom a veľkým potenciálom pre vytváranie dôstojných pracovných miest, čo vedie k integrácii do regionálnych a globálnych reťazcov s vysokou hodnotou. Usilujú sa zabezpečiť, aby z uvoľnených obchodných príležitostí mali prospech všetci, pričom osobitnú pozornosť venujú ženám a mládeži, a aby sa presadzovali a vykonávali základné pracovné normy, a to aj prostredníctvom účinného sociálneho dialógu.

KAPITOLA 1

HOSPODÁRSKA TRANSFORMÁCIA

ČLÁNOK 8

Správa hospodárskych záležitostí

1. Zmluvné strany zlepšujú makroekonomickú stabilitu a podporujú štrukturálne reformy, ako aj príslušné hospodárske, fiškálne a menové politiky, ktoré vytvárajú toľko potrebný priestor na rozširovanie investícií, vytváranie pracovných miest, rozvoj súkromného sektora a posilňujú odolnosť voči hospodárskym otrasom. Uľahčujú proces hospodárskych reforiem zlepšovaním spoločného porozumenia a výmeny informácií o základných prvkoch ich ekonomík a formulovania a vykonávania hospodárskych politík.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že budú podporovať zásady dobrej správy hospodárskych záležitostí, prijmú opatrenia na zlepšenie riadenia verejných financií, budú pracovať na udržateľnosti verejného dlhu, posilňovať národné a regionálne štatistické systémy a regionálne, mnohostranné mechanizmy dohľadu a presadzovať transparentné plnenie rozpočtu s prístupom verejnosti k dokumentom, účinné systémy kontroly a konkurencieschopný, transparentný a zodpovedný systém verejného obstarávania.

ČLÁNOK 9

Ľudský kapitál a zručnosti

1. Zmluvné strany posilňujú ľudský kapitál investovaním do oblastí vzdelávania, zvyšovania zručností a budovania kapacít s cieľom vyhovieť požiadavkám trhu práce a zvyšovať produktivitu práce, pričom osobitnú pozornosť venujú zásadám rodovej rovnosti a nediskriminácie. Zabezpečujú, aby národné vzdelávacie systémy a učebné plány boli zamerané na budúce požiadavky na zamestnanie a uspokojovali národné potreby v oblasti kapacít.

2. Zmluvné strany podporujú systémy technického a odborného vzdelávania a prípravy vychádzajúce z dopytu, a to aj partnerstvom so súkromným sektorom, ktoré sú prispôsobené potrebám a možnostiam miestnych a regionálnych trhov práce, najmä vo vidieckych a vzdialených regiónoch.

3. Zmluvné strany spolupracujú na vývoji a vykonávaní politík, ktoré zlepšujú digitálne zručnosti a gramotnosť, a začleňujú ich do vzdelávacieho systému.

ČLÁNOK 10

Podnikateľské a investičné prostredie

1. Zmluvné strany zlepšujú vnútroštátne a regionálne regulačné rámce a zjednodušujú predpisy a procesy v oblasti podnikania, znižujú a zefektívňujú administratívne formality, posilňujú spoluprácu a budujú kapacity na vykonávanie účinných politík hospodárskej súťaže. Prijímajú otvorené, transparentné a jasné regulačné rámce pre podnikanie a investície s ochranou vlastníckych práv, práv k držbe pôdy a práv duševného vlastníctva. Zabezpečujú účinné, transparentné a predvídateľné daňové systémy, zlepšujú úlohu colných orgánov pri uľahčovaní obchodu a zároveň presadzujú platné pravidlá boja proti podvodom a inému porušovaniu právnych predpisov. Podporujú politiky, ktoré zvyšujú význam, efektívnosť a účinnosť inštitúcií trhu práce a vytvárajú správnu rovnováhu medzi flexibilitou a ochranou pracovníkov.

2. Zmluvné strany podporujú reformy finančného sektora prostredníctvom opatrení na presadzovanie zlepšenia prístupu k financiám a finančným službám, najmä pre mikropodniky, malé a stredné podniky, rozvoja a vzájomného prepojenia finančných trhov a integrácie kapitálových trhov s cieľom zabezpečiť účinné prideľovanie úspor produktívnym investíciám a súkromnému sektoru. Zameriavajú sa na podporu hospodárskej súťaže medzi poskytovateľmi finančných služieb, na rozvoj životaschopných bankových a nebankových finančných sektorov a na posilnenie mobilných a digitálnych finančných služieb s cieľom zlepšiť prístup k financiám, najmä v prípade mikropodnikov, malých a stredných podnikov. Zameriavajú sa aj na posilňovanie ich spolupráce pri vykonávaní medzinárodných noriem a na zabezpečenie otvorených trhov, ochrany spotrebiteľov a ostatných používateľov a lepšieho prístupu k mobilným službám.

3. Zmluvné strany sa usilujú poskytovať podnikom a investorom relevantné a ľahko dostupné informácie o obchodných príležitostiach a o spôsobe zakladania nových podnikov v Afrike a v EÚ. Podporujú štruktúrovaný dialóg medzi verejným a súkromným sektorom, vytváranie sietí hospodárskych subjektov a rozvoj obchodných partnerstiev s cieľom zabezpečiť, aby sa pri úsilí o zníženie investičných rizík, pri riešení prekážok udržateľných investícií a pri stanovovaní priorít investičných programov v oblasti klimatickej reformy zohľadňovali perspektívy súkromného sektora.

4. Zmluvné strany podporujú budovanie kapacít verejných orgánov s cieľom uskutočňovať zlepšenia politík a regulačné reformy v podnikateľskom a investičnom prostredí, a to aj prostredníctvom odbornej prípravy a odborných znalostí a prenosu vedomostí.

5. Zmluvné strany sa dohodli, že otázky týkajúce sa podnikateľského a investičného prostredia sa v ich dialógu náležite zohľadnia.

ČLÁNOK 11

Infraštruktúra

1. Zmluvné strany podporujú udržateľný a odolný rozvoj v kľúčových infraštruktúrach, ako sú energetika, doprava, informačné a komunikačné technológie (IKT) a digitálna prepojenosť, s cieľom uľahčiť transformáciu svojich hospodárstiev, pričom zohľadnia program rozvoja infraštruktúry v Afrike.

2. Zmluvné strany spolupracujú pri identifikácii, podpore a spoločnom financovaní projektov, od ktorých sa očakáva uľahčenie transformácie ich hospodárstiev. Spolupracujú pri budovaní a udržiavaní dobre cielenej infraštruktúry vrátane priemyselných parkov a vývozných spracovateľských zón s cieľom podporovať konkurencieschopné priemyselné odvetvia a sektory napojené na svetové trhy.

3. Zmluvné strany zlepšujú riadenie v sektore infraštruktúry. Mobilizujú investície, zvyšujú mobilizáciu domácich zdrojov, podporujú verejno-súkromné partnerstvá a využívajú zručnosti a inovácie v súkromnom sektore pri poskytovaní infraštruktúry a súvisiacich služieb.

4. Zmluvné strany sa dohodli, že budú uľahčovať udržateľný a odolný rozvoj a údržbu infraštruktúry prostredníctvom zvýšenej finančnej, technologickej a technickej podpory, s osobitným dôrazom na najmenej rozvinuté krajiny, vnútrozemské rozvojové štáty a malé ostrovné rozvojové štáty.

ČLÁNOK 12

Duševné vlastníctvo

1. Zmluvné strany posilňujú spoluprácu v oblasti práv duševného vlastníctva vrátane spolupráce pri formulovaní regulačného rámca na ich podporu, ochranu a presadzovanie s ohľadom na základné politické ciele.

2. Zmluvné strany spolupracujú pri posilňovaní kapacít na podporu, ochranu a presadzovanie práv duševného vlastníctva na domácej, regionálnej a kontinentálnej úrovni.

3. Zmluvné strany zabezpečujú, aby boli v rámci ich vnútroštátneho práva k dispozícii postupy presadzovania, ktoré držiteľom práv umožnia prijať účinné opatrenia proti akémukoľvek porušovaniu práv duševného vlastníctva.

4. Zmluvné strany budujú kapacity na podporu registrácie a ochrany zemepisných označení pre africké aj európske poľnohospodárske a potravinové výrobky. Prijímajú opatrenia na podporu vykonávania kontinentálnej stratégie Africkej únie pre zemepisné označenia v Afrike, ako aj na podporu miestnych spoločenstiev, aby v plnej miere mohli využívať zemepisné označenia s cieľom posunúť sa vyššie v rámci regionálnych a globálnych hodnotových reťazcov.

ČLÁNOK 13

Investície

1. Zmluvné strany sa zaväzujú, že budú spoločne pracovať na uvoľňovaní udržateľných a zodpovedných investícií z domácich a zahraničných, verejných a súkromných zdrojov. Osobitnú pozornosť venujú odvetviam, ktoré sú nevyhnutné pre hospodársky rozvoj, majú vysoký potenciál pre vytváranie udržateľných pracovných miest, najmä v odvetviach s pridanou hodnotou, a podporujú environmentálnu udržateľnosť.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že podporia investície prostredníctvom právnych predpisov, iných predpisov a politík, ktoré sa vypracujú transparentným spôsobom a ktoré budú podporovať dialóg medzi verejným a súkromným sektorom a poskytovať príležitosti na účasť všetkým zainteresovaným stranám.

3. Zmluvné strany zvyšujú úsilie zamerané na zlepšovanie investičného a podnikateľského prostredia. Podporujú opatrenia, ktorými sa doplnia vedomosti zahraničných investorov týkajúce sa miestnych investičných podmienok. Podporujú obchodné kontakty a informačné siete a uľahčujú spoločné investície a spoločné podniky.

4. Zmluvné strany podporujú účinné a strategickejšie využívanie verejných investícií na prilákanie investícií zo súkromného sektora prostredníctvom kombinovania, záruk a iných inovatívnych finančných nástrojov s cieľom získať ďalšie zdroje z kapitálových trhov, znížiť riziko investícií a uľahčiť prístup k financiám. Zmluvné strany zohľadňujú ďalšie iniciatívy, ktoré prispievajú k financovaniu a podpore investícií súkromného sektora v Afrike, aby sa zabezpečila súdržnosť.

5. Zmluvné strany podporujú sociálnu zodpovednosť podnikov a zodpovedné obchodné správanie v celom hodnotovom reťazci, a to poskytovaním podporných politických rámcov, ktoré motivujú podniky, aby prijímali príslušné postupy, a podporou dodržiavania, vykonávania príslušných medzinárodných noriem, nadväzovania na ne a šírenia týchto noriem, ako sú napríklad hlavné zásady OSN v oblasti podnikania a ľudských práv, usmernenia OECD pre nadnárodné podniky a Tripartitná deklarácia Medzinárodnej organizácie práce o zásadách týkajúcich sa nadnárodných podnikov a sociálnej politiky. Uznávajú prispievanie k udržateľnosti a sociálnej zodpovednosti podnikov v prípade ďalších dobrovoľných iniciatív vrátane samoregulácie odvetvia.

ČLÁNOK 14

Industrializácia

1. Zmluvné strany podporujú inkluzívnu a udržateľnú industrializáciu v Afrike prostredníctvom inovácií a technologického rozvoja so zameraním na odvetvia s vysokou pridanou hodnotou a vysokým podielom práce.

2. Zmluvné strany podporujú transformáciu afrických hospodárstiev a ich prechod od komoditnej závislosti k diverzifikovaným ekonomikám prostredníctvom miestnej úpravy a spracovania surovín, výroby s pridanou hodnotou a integrácie do regionálnych a globálnych hodnotových reťazcov, a to aj zohľadnením stratégie pre zrýchlený priemyselný rozvoj v Afrike.

3. Zmluvné strany sa usilujú o odstránenie hlavných problémov, ktoré bránia priemyselnému rozvoju. Riešia obmedzenia na strane ponuky, presadzujú vyššiu produktivitu, nabádajú na využívanie pokročilých technológií IKT a umelej inteligencie a podporujú digitálnu transformáciu s ohľadom na sociálne, mobilné, analytické a cloudové technológie (technológie SMAC). Podporujú postupy, ktoré sú šetrné voči klíme a k životnému prostrediu, a používanie čistej a cenovo dostupnej energie.

4. Zmluvné strany sa usilujú o vytváranie priemyselných väzieb prostredníctvom väčšej pridanej hodnoty, okrem iného pre poľnohospodárske krajiny a krajiny bohaté na zdroje. Podporujú vzťahy medzi menšími a väčšími priemyselnými odvetviami v Afrike. Rozvíjajú sektor služieb s cieľom zabezpečiť jeho efektívny prínos k industrializácii.

5. Zmluvné strany uľahčujú rozvoj mikropodnikov, malých a stredných podnikov v Afrike, a to aj rozvíjaním väzieb v rámci Afriky, ako aj synergií so spoločnosťami z EÚ. Podporujú politiky rozvoja podnikania medzi mladými ľuďmi a ženami v kontexte posilnenia ich hospodárskeho postavenia a podpory inkluzívneho rozvoja.

ČLÁNOK 15

Rozvoj súkromného sektora

1. Zmluvné strany podporujú a posilňujú úlohu súkromného sektora ako účinného stimulátora udržateľného rozvoja založeného na sociálnej zodpovednosti podnikov a zodpovednom obchodnom správaní. Poskytujú priaznivé prostredie na uvoľnenie potenciálu podnikania založeného na príležitostiach a na lepšie využívanie podnikateľskej základne Afriky kombináciou nástrojov, ako sú financovanie, služby a odborná príprava, obchodná kultúra a regulačné rámce, ako aj inovácie a uplatňovanie moderných technológií. Osobitnú pozornosť venujú neformálnemu sektoru a formalizácii neformálnych hospodárskych činností.

2. Zmluvné strany vytvárajú správny obchodný rámec a podporujú mikropodniky, malé a stredné podniky a startupy s cieľom využiť príležitosti na rast, a to aj podporou iniciatív na účely ich internacionalizácie. Posilňujú služby na podporu mikropodnikov, malých a stredných podnikov tým, že sa zameriavajú na sprievodné opatrenia, prístup na trh, budovanie kapacít a modernizáciu podnikania. Presadzujú a podporujú inovácie a podnikanie, najmä medzi mladými ľuďmi a ženami.

3. Zmluvné strany podporujú štruktúrovaný dialóg medzi súkromným sektorom Afriky a EÚ a spoluprácu medzi malými a strednými podnikmi z Afriky a EÚ s cieľom napomáhať pri vytváraní lepšieho podnikateľského prostredia umožňujúceho rast vo všetkých hospodárskych odvetviach.

4. Zmluvné strany podporujú záväzok súkromného sektora a činnosť v oblasti rozvoja ekologických podnikov a obehového hospodárstva, a to aj prostredníctvom rozvoja sociálneho podnikania a uľahčenia prístupu k udržateľnému financovaniu.

5. Zmluvné strany podporujú a uľahčujú širšie využívanie svojich príslušných mien pri medzinárodných transakciách.

ČLÁNOK 16

Obchodná spolupráca

1. Zmluvné strany, uznávajúc význam obchodu ako hlavného prispievateľa k hospodárskemu rastu a rozvoju, posilňujú obchodné príležitosti, z ktorých budú mať prospech obe strany. Spolupracujú pri budovaní obchodných kapacít a zavádzaní rámcových podmienok a politík na uľahčenie zvýšenia obchodných tokov medzi nimi.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že obchodná spolupráca sa bude uskutočňovať v úplnom súlade s predpismi Svetovej obchodnej organizácie (WTO) vrátane osobitného a diferencovaného zaobchádzania.

3. Zmluvné strany sa dohodli, že pri obchodnej spolupráci sa bude primárne vychádzať z existujúcich preferenčných obchodných dojednaní a dohôd o hospodárskom partnerstve (DHP).

4. Signatári dohôd o hospodárskom partnerstve podporujú ich vykonávanie vrátane možnosti rozšírenia ich rozsahu pôsobnosti a prípadného pristúpenia nových členov.

5. Zmluvné strany spolupracujú na podpore vykonávania Africkej kontinentálnej zóny voľného obchodu svojimi príslušnými prostriedkami.

6. Zmluvné strany sa dohodli, že vykonávanie dohôd o hospodárskom partnerstve, o Africkej kontinentálnej zóne voľného obchodu a ostatných platných obchodných dojednaní sa má dopĺňať a vzájomne podporovať a má prispievať k prehlbovaniu procesu regionálnej a kontinentálnej integrácie v rámci programu obchodu a štrukturálnej transformácie AÚ.

7. Zmluvné strany sa dohodli, že na príslušných úrovniach zachovajú alebo vytvoria spoločné dojednania na monitorovanie vykonávania dohôd o hospodárskom partnerstve a na diskusiu o ostatných platných obchodných dojednaniach a posúdia ich vplyv na rozvoj afrických hospodárstiev a na ich regionálne a kontinentálne integračné procesy.

8. Zmluvné strany podporujú procesy regionálnej hospodárskej integrácie, a to aj prostredníctvom uľahčenia obchodu a zosúladenia právnych predpisov, a podporujú obchod v rámci Afriky a integráciu afrických krajín do regionálnych a globálnych hodnotových reťazcov. Zároveň sa dohodli, že budú uľahčovať a stimulovať vytváranie a konsolidáciu regionálnych trhov s tovarom a službami.

9. Zmluvné strany podporujú iniciatívy, ktorými sa znižujú a odstraňujú zbytočné technické prekážky obchodu v rozsahu pôsobnosti Dohody WTO o technických prekážkach obchodu (dohoda TBT). Spolupracujú na posilňovaní sanitárnych a rastlinolekárskych predpisov a postupov podľa Dohody WTO o uplatňovaní sanitárnych a fytosanitárnych opatrení (dohoda SPS). Zmluvné strany spolupracujú najmä na vypracúvaní medzinárodných noriem, ktoré podporujú príslušné politické rámce zmluvných strán. Spolupracujú v oblasti zvyšovania transparentnosti pri vývoji regulačných opatrení a vykonávaní noriem, technických predpisov a postupov posudzovania zhody (skúšanie, osvedčovanie a kalibrácia). Zaoberajú sa okrem iného otázkami metrológie a akreditácie laboratórií a iných orgánov posudzovania zhody v kombinácii s primeranou infraštruktúrou dohľadu nad trhom.

10. Zmluvné strany spolupracujú v oblasti uľahčenia obchodu, pričom vychádzajú zo svojich príslušných záväzkov podľa Dohody WTO o uľahčení obchodu (dohoda TF). Prijímajú opatrenia vrátane technickej pomoci na vykonávanie dohôd WTO o technických prekážkach obchodu, o uplatňovaní sanitárnych a fytosanitárnych opatrení a o uľahčení obchodu a prostredníctvom primeraného budovania kapacít podporujú dodržiavanie medzinárodných noriem.

11. Zmluvné strany stimulujú rozvoj trhu prostredníctvom prepojenia na infraštruktúru a uprednostňujú odstraňovanie zbytočných prekážok a obmedzení, ktorým čelia vývozy medzi Afrikou a Európskou úniou.

12. Zmluvné strany sa podľa svojej úrovne rozvoja a priorít zaväzujú, že zlepšia prístup tovaru na trhy Afriky a EÚ s cieľom maximalizovať prínosy existujúcich obchodných dohôd.

KAPITOLA 2

KĽÚČOVÉ ODVETVIA

ČLÁNOK 17

Poľnohospodárstvo

1. Zmluvné strany spolupracujú na zvyšovaní udržateľnej a kvalitnej poľnohospodárskej výroby, produktivity a spracovania s cieľom zvýšiť potravinovú a výživovú bezpečnosť, zlepšiť životobytie, vytvárať dôstojné pracovné miesta, zlepšovať hodnotové reťazce a zvyšovať príjmy. Posilňujú postupy odolné voči zmene klímy, podporujú udržateľný manažment a využívanie prírodných zdrojov a ekosystémových služieb, odstraňujú stimuly, ktoré vytvárajú neudržateľné modely výroby, a využívajú najudržateľnejšie, energeticky účinné a nízkouhlíkové technológie. Zabezpečujú prechod na udržateľné potravinové systémy tým, že pozornosť venujú všetkým rozmerom udržateľnosti a posilňujú odolnosť poľnohospodársko-potravinárskych systémov voči klimatickým a environmentálnym rizikám a vonkajším otrasom.

2. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom podporiť verejné a súkromné investície, lepšie prepájať podniky Afriky a EÚ v poľnohospodársko-potravinárskom odvetví, vymieňať si najlepšie postupy a spájať odborné znalosti EÚ a Afriky v oblasti rozvoja poľnohospodárstva. Podporujú vykonávanie Komplexného programu rozvoja afrického poľnohospodárstva (CAADP).

3. Zmluvné strany podporujú investície, pričom zavedú pravidlá a predpisy priaznivé pre investorov, s cieľom podporiť zodpovedné súkromné investície a zabezpečiť ich prosperitu v poľnohospodársko-potravinárskom odvetví. Podporujú rozvoj udržateľných poľnohospodársko-potravinárskych hodnotových reťazcov, okrem iného prostredníctvom zlepšenia vidieckej infraštruktúry, zdokonalenia odbornej prípravy a vzdelávania, poľnohospodárskeho výskumu a technológií a uľahčeného prístupu k financiám a na trhy.

4. Zmluvné strany spolupracujú na zlepšovaní príležitostí pre poľnohospodárskych výrobcov, spracovateľov a vývozcov, pokiaľ ide o prístup na vnútroštátne, regionálne a medzinárodné trhy. Podporujú budovanie kapacít v oblasti sanitárnych a rastlinolekárskych noriem, systémov spravodlivého obchodu na spracovanie poľnohospodárskych výrobkov, prístupu k službám, poľnohospodárskeho poradenstva a vhodných technológií s osobitným zameraním na kapacity mladých poľnohospodárov, žien, drobných poľnohospodárov a rodinných poľnohospodárov. Budujú kapacity rodinných poľnohospodárskych organizácií a mikropodnikov, malých a stredných podnikov v oblasti výrobných a spracovateľských techník prostredníctvom politík zameraných na zlepšovanie postavenia najmä mladých ľudí a žien.

5. Zmluvné strany spolupracujú v oblasti riadenia poľnohospodárstva, najmä prostredníctvom podporných opatrení pre informačné systémy a systémy včasného varovania s cieľom predchádzať krízam, prostredníctvom inkluzívnej tvorby politík a budovaním kapacít profesijných organizácií na vnútroštátnej, regionálnej a kontinentálnej úrovni. Uľahčujú prístup k poľnohospodárskej pôde a dedičské práva, a to aj pre rodinných poľnohospodárov, mladých ľudí a ženy.

ČLÁNOK 18

Živočíšna výroba a výroba kože

1. Zmluvné strany spolupracujú na zlepšovaní udržateľnej živočíšnej výroby, pastierstva a cezhraničného sezónneho presunu dobytka, na rozvoji hodnotových reťazcov hospodárskych zvierat, a to aj zvyšovaním kapacity profesijných organizácií, a na podpore spracovania, konzervácie, obchodu a vývoja produktov živočíšneho pôvodu, ako je koža, mlieko a mäso, so zohľadnením environmentálnej udržateľnosti, odolnosti voči zmene klímy, sociálno-ekonomického rozvoja a inkluzívneho rastu. Spolupracujú aj na modernizácii infraštruktúry na spracovanie a odbyt hospodárskych zvierat a produktov živočíšnej výroby s cieľom uľahčiť prístup na trhy a posilniť medziregionálne trhy v Afrike.

2. Zmluvné strany spolupracujú na rozvoji a modernizácii odvetvia chovu hospodárskych zvierat v súlade s cieľmi Komplexného programu rozvoja afrického poľnohospodárstva (CAADP), pričom zohľadňujú Stratégiu rozvoja hospodárskych zvierat pre Afriku.

3. Zmluvné strany spolupracujú na zlepšovaní zdravia zvierat, zdokonaľovaní veterinárnych služieb a zabezpečovaní udržateľného riadenia poľnohospodársko-pastevných zdrojov. Podporujú vytváranie vhodných vnútroštátnych a regionálnych regulačných rámcov a posilňovanie schopností veterinárneho výskumu. Spolupracujú na riešení rizík vyplývajúcich z chorôb zvierat s cezhraničným výskytom posilnením mechanizmov monitorovania a cezhraničnej epidemiologickej spolupráce.

ČLÁNOK 19

Modré hospodárstvo a rybárstvo

1. Zmluvné strany podporujú modré hospodárstvo, v rámci ktorého zosúlaďujú udržateľný hospodársky rast so zlepšením životobytia, sociálnou spravodlivosťou, ochranou morských a vnútrozemských ekosystémov a ich biodiverzity a odolnosťou voči zmene klímy, a posilňujú potravinovú bezpečnosť a transparentné, spoľahlivé a bezpečné potravinové systémy.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že budú presadzovať udržateľné a zodpovedné investície do modrého hospodárstva a podporia cielenú intervenciu na stimuláciu väčších investícií súkromného sektora. Podporujú integrované riadenie povodí a morské priestorové plánovanie s cieľom zosúladiť požiadavky na viacnásobné využitie s ochranou životného prostredia. Ďalej podporujú rozvoj a prenos technológií a výmenu vedomostí, inovácií, najlepších postupov a získaných poznatkov z udržateľného modrého hospodárstva.

3. Zmluvné strany podporujú udržateľný morský a vnútrozemský rybolov zameraný na vytváranie pracovných miest, vytváranie príjmov, boj proti chudobe a lepšiu potravinovú bezpečnosť a výživu. Umožňujú spoločné podniky, podporujú pridanú hodnotu, zaoberajú sa stratami po zbere prostredníctvom primeraných opatrení a podporujú lepší prístup na trhy. Posilňujú sociálne a hospodárske prínosy drobného rybolovu vrátane maloobjemového rybolovu budovaním hodnotových reťazcov udržateľného rybolovu a posilňovaním investícií a miestnych kapacít, pričom pozornosť venujú účasti zraniteľných a marginalizovaných osôb.

4. Zmluvné strany zabezpečujú ochranu a udržateľné riadenie a využívanie morských a vnútrozemských rybolovných zdrojov s cieľom udržiavať populáciu rýb na udržateľnej úrovni, predchádzať nadmernému rybolovu, podporovať vykonávanie inteligentných politík v oblasti zmeny klímy a minimalizovať nepriaznivé vplyvy rybolovu na prírodné prostredie. Podporujú regionálnu spoluprácu a presadzujú najlepšie postupy v oblasti riadenia rybárstva vrátane podpory zberu a nahlasovania údajov a štatistík v oblasti rybolovu.

5. Zmluvné strany spolupracujú na rozvoji udržateľnej morskej a vnútrozemskej akvakultúry prostredníctvom účinného priestorového plánovania, ekosystémového prístupu, lepšieho prístupu k financovaniu a posilnených rovnakých podmienok pre investorov, pričom zabezpečia, aby sa vyriešili obavy miestnych spoločenstiev.

6. Zmluvné strany podporujú udržateľný rozvoj pobrežného a námorného cestovného ruchu, ktorý generuje príjmy a vytvára pracovné miesta s náležitým ohľadom na environmentálny a sociálny rozmer.

7. Zmluvné strany preskúmajú potenciál inovatívnych, nových a vznikajúcich udržateľných námorných činností vrátane prílivovej energie. Vytvárajú potrebné regulačné a politické rámce pre budúci rozvoj, ktorými sa podporí výskum a znížia technické prekážky, s cieľom uľahčiť prístup investorov a vyhnúť sa rizikám pre morské prostredie.

8. Zmluvné strany podporujú vykonávanie stratégií a akčných plánov modrého hospodárstva. Uľahčujú zapájanie súkromného sektora a ďalších zainteresovaných strán do rozvoja a vykonávania udržateľného modrého hospodárstva. Náležitú pozornosť venujú rozvoju malých ostrovných rozvojových štátov a uznávajú ich závislosť od oceánu.

ČLÁNOK 20

Ťažobný priemysel a spracovanie

1. Zmluvné strany podporujú odvetvie ťažobného priemyslu s cieľom dosiahnuť inkluzívny a udržateľný rast a rozvoj a transformáciu afrických ekonomík. Zmluvné strany podporujú investície do ťažobného a spracovateľského priemyslu s prihliadnutím na zásadu zvrchovanosti krajín nad prírodnými zdrojmi. Podporujú väčšiu integráciu medzi hodnotovými reťazcami Afriky a EÚ.

2. Zmluvné strany podporujú spravodlivý, zodpovedný a nerušený prístup k surovinovým zdrojom, pričom plne rešpektujú zvrchovanosť krajín nad ich prírodnými zdrojmi a podporujú udržateľný obchod medzi prevádzkovateľmi z Afriky a EÚ a dodržiavanie práv dotknutých spoločenstiev. Podporujú rozvoj, harmonizáciu a vykonávanie súdržných politík a spoľahlivých regulačných a právnych rámcov v oblasti prieskumu, ťažby, manipulácie, udeľovania licencií, uzatvárania zmlúv, zdaňovania, spracovania a vývozu, pokiaľ ide o surovinové zdroje. Podporujú účasť miestnych mikropodnikov, malých a stredných podnikov v odvetví ťažobného priemyslu tým, že uľahčujú prenos zručností a technológií s cieľom prispieť k ich konkurencieschopnosti, aby sa mohli stať plnohodnotnými aktérmi v hodnotových reťazcoch.

3. Zmluvné strany podporujú dobrú správu vecí verejných v ťažobnom odvetví v záujme sociálno-ekonomického rozvoja. Posilňujú vnútroštátne právne predpisy s cieľom zabezpečiť súlad s medzinárodne uznávanými zásadami a usmerneniami, pričom podľa potreby zohľadňujú regionálne stratégie. Bojujú proti daňovým podvodom a daňovým únikom a zabezpečujú, aby všetci prevádzkovatelia platili dane, poplatky a licenčné poplatky splatné hostiteľským krajinám. Na boj proti nelegálnej ťažbe nerastných surovín a obchodovaniu s nimi využívajú vnútroštátne, regionálne a medzinárodné právne prostriedky.

4. Zmluvné strany podporujú vnútroštátne, regionálne a medzinárodné iniciatívy na zvýšenie transparentnosti a zodpovednosti pri využívaní a riadení surovinových zdrojov, a to aj prostredníctvom podpory Kimberleyského procesu a iniciatívy pre transparentnosť v ťažobnom priemysle a ďalších príslušných iniciatív týkajúcich sa zodpovednej a udržateľnej ťažby a získavania nerastných surovín, ako napríklad usmernenie OECD o náležitej starostlivosti pre zodpovedné dodávateľské reťazce nerastných surovín z oblastí zasiahnutých konfliktom a vysokorizikových oblastí.

5. Zmluvné strany podporujú vývoj primeraných právnych predpisov a mechanizmov, pričom prihliadajú na potreby baníkov pri remeselnej a drobnej ťažbe, miestnych spoločenstiev a občianskej spoločnosti a podporujú ich angažovanosť s cieľom zabezpečiť inkluzívne a udržateľné využívanie surovinových zdrojov. Podporujú environmentálnu udržateľnosť, postupy šetrné ku klíme, dôstojné pracovné podmienky, ochranu zdravia a bezpečnosť miestnych spoločenstiev a dodržiavanie ľudských práv v súlade s medzinárodnými povinnosťami a záväzkami. Spolupracujú na budovaní výrobných kapacít miestnych podnikateľov v ťažobných hodnotových reťazcoch a baníkov pri remeselnej a drobnej ťažbe a podporujú sociálne partnerstvá medzi ťažobnými spoločnosťami, miestnymi spoločenstvami a inými príslušnými zainteresovanými stranami. Podporujú národné a regionálne mapovacie a prieskumné činnosti na zlepšenie kvality systémov správy geologických informácií a geografických údajov v Afrike.

ČLÁNOK 21

Výroba

1. Zmluvné strany spolupracujú na podpore udržateľnej výroby v Afrike, pričom vyvíjajú prispôsobené stratégie zamerané na znižovanie závislosti od nízkoenergetickej prvovýroby a na vytváranie pridanej hodnoty na miestnej a regionálnej úrovni.

2. Zmluvné strany vypracúvajú politiky na prilákanie väčšieho množstva domácich a zahraničných priamych investícií do výrobného odvetvia. Spolupracujú na podpore kapacity mikropodnikov, malých a stredných podnikov. Podporujú inovácie a vyspelé výrobné klastre, siete a partnerstvá.

3. Zmluvné strany sa usilujú zvýšiť podiel výroby s vysokým podielom práce. Spolupracujú na prispôsobovaní nových a vznikajúcich technológií s cieľom transformovať dodávateľské reťazce a modernizovať výrobu.

4. Zmluvné strany podporujú úsilie o zvyšovanie obchodu s priemyselným tovarom prostredníctvom prepojenia na trhy, uľahčenia obchodu, a to aj na účely zvyšovania noriem kvality a infraštruktúry. Posilňujú regionálnu integráciu s cieľom uvoľniť výrobný potenciál Afriky a zvýšiť jej konkurencieschopnosť na svetových trhoch.

ČLÁNOK 22

Služby

1. Zmluvné strany prijímajú opatrenia na podporu rozvoja živého a spoľahlivého odvetvia služieb s cieľom pripraviť pôdu pre zvýšený objem obchodu so službami, vývozu a investícií a posilniť regionálnu integráciu a medziregionálnu spoluprácu.

2. Zmluvné strany vypracúvajú odvetvové politiky a opatrenia na riešenie regulačných prekážok, zlepšenie inštitucionálnych a regulačných rámcov a posilnenie kapacity v poskytovaní služieb. Podporujú vykonávanie Všeobecnej dohody WTO o obchode so službami (GATS), prehlbujú regionálnu spoluprácu a znižujú fragmentáciu trhov so službami v Afrike, posilňujú vytváranie a analýzu údajov o obchode so službami a podporujú monitorovanie integrácie služieb a vplyv reforiem na zníženie obchodných nákladov.

3. Zmluvné strany spolupracujú na posilňovaní obchodu so službami vrátane pohybu fyzických osôb na obchodné účely medzi Afrikou a EÚ s osobitným zameraním na kľúčové odvetvia ich hospodárskeho rastu a rozvoja, ako sú technológie IKT, zdravotná starostlivosť, finančné služby, distribúcia, cestovný ruch, výstavba a súvisiace inžinierske služby, v súlade s existujúcimi medzinárodnými dohodami.

4. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom posilňovať kapacitu v oblasti poskytovania služieb týkajúcich sa kultúrneho a kreatívneho priemyslu.

ČLÁNOK 23

Doprava

1. Zmluvné strany spolupracujú na dosahovaní moderných, bezpečných, chránených a udržateľných dopravných systémov, zlepšovaní vzájomného prepojenia v rámci Afriky a medzi Afrikou a EÚ.

2. Zmluvné strany zlepšujú celkové riadenie sektora dopravy, vypracúvajú a vykonávajú účinné právne predpisy, ktoré umožňujú spravodlivú hospodársku súťaž v rámci jednotlivých spôsobov dopravy a medzi nimi. Zameriavajú sa na znižovanie vplyvu spôsobov dopravy na životné prostredie podporou čistej energie prostredníctvom zlepšených noriem pre palivá a energeticky účinných technológií.

3. Zmluvné strany posilňujú investície na podporu ďalšieho rozvoja dopravných infraštruktúr a sietí (t. j. cestnej, leteckej, vodnej, železničnej), pričom osobitnú pozornosť venujú infraštruktúram chýbajúcich prepojení a ich údržbe s ohľadom na program rozvoja infraštruktúry v Afrike (PIDA). Zlepšujú prístup k základným infraštruktúram pre vidiecke a vzdialené spoločenstvá s cieľom posilniť ich sociálno-ekonomický rozvoj. Pracujú na posilňovaní udržateľnej prístavnej infraštruktúry a zariadení a preskúmavajú možnosť vytvorenia ekologických prístavov.

4. Zmluvné strany spolupracujú v sektore letectva, a to aj podporou pre vytváranie a posilňovanie jednotného afrického trhu leteckej dopravy. Posilňujú investície, rozširujú a prehlbujú regulačnú spoluprácu a zvyšujú bezpečnosť a ochranu a zlepšujú dohľad nad vzdušným priestorom vrátane svojej schopnosti reagovať na súvisiace hrozby a riziká.

ČLÁNOK 24

Udržateľná energetika

1. Zmluvné strany sa usilujú urýchliť prístup k udržateľnej a cenovo dostupnej energii, rozvíjať odolné energetické infraštruktúry, najmä vo vidieckych oblastiach, a podporovať rozvoj energie z obnoviteľných zdrojov a efektívnosť pri používaní energie. Podporujú využívanie najúčinnejších energetických a nízkouhlíkových technológií vo všetkých odvetviach, najmä v poľnohospodárstve, vo výrobnom a ťažobnom priemysle a v cestovnom ruchu.

2. Zmluvné strany podporujú energetickú bezpečnosť a ustanovujú a posilňujú účinné energetické prepojenia v rámci Afriky a medzi Afrikou a EÚ s cieľom zabezpečiť spoľahlivé a cenovo dostupné dodávky energie. Riešia regulačné, hospodárske, spoločenské a ďalšie výzvy spojené s rozvojom strategických udržateľných energetických koridorov.

3. Zmluvné strany uľahčujú otvorené, transparentné, konkurencieschopné a fungujúce trhy s energiou prijatím právnych a regulačných rámcov, ktoré vytvárajú stimuly pre investície do energie z udržateľných zdrojov, uskladňovania energie a energetickej účinnosti. Postupne ukončujú dotácie na fosílne palivá, ktoré škodia životnému prostrediu. Zaväzujú sa posilňovať partnerstvo medzi súkromným sektorom Afriky a EÚ a zapájanie ich verejného a súkromného sektora s cieľom zvýšiť investície do výroby energie z udržateľných zdrojov, energetickej účinnosti a prístupu k energii. Mobilizujú investície do diverzifikovaného a čistého energetického mixu elektrickej energie, v ktorom sa uprednostňujú obnoviteľné zdroje. Podporujú úspešné vykonávanie príslušných vnútroštátnych a regionálnych energetických iniciatív v Afrike, a to aj prispievaním k cieľom africkej iniciatívy v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov (AREI).

4. Zmluvné strany podporujú energetickú účinnosť a úspory energie vo všetkých fázach energetického reťazca od výroby po spotrebu. Dohodli sa, že budú pracovať na zvyšovaní výroby energie z udržateľných zdrojov a skladovacej kapacity a na zlepšení prenosovej a distribučnej infraštruktúry prostredníctvom podpory riešení, ktoré sú bezpečné, udržateľné, efektívne využívajú zdroje a sú šetrné voči klíme a ktoré účinnejšie prispievajú k odstráneniu chudoby.

5. Zmluvné strany podporujú rozvoj a zavádzanie čistých, rozmanitých, nákladovo účinných a udržateľných energetických technológií so zameraním na technológie výroby energie z obnoviteľných zdrojov a nízkoemisné energetické technológie a na opatrenia v oblasti energetickej účinnosti a úspory energie prostredníctvom posilňovania kapacít a podpory partnerstiev, prepojení a spoločných podnikov medzi hospodárskymi subjektmi Afriky a EÚ. Podporujú spoločné výskumné a inovačné siete v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov a energetickej účinnosti.

6. Zmluvné strany podporujú odvetvové reformy a rozvoj primeraných regulačných a politických rámcov na zabezpečenie regionálnej prepojenosti a spolupráce v oblasti energetiky. Posilňujú regionálne energetické združenia ako prostriedok integrovaných cezhraničných trhov s energiou a obchodovania.

ČLÁNOK 25

Informačné a komunikačné technológie a digitálne hospodárstvo

1. Zmluvné strany rozširujú prístup k otvoreným, cenovo dostupným a bezpečným informačným a komunikačným technológiám, a to aj podporou súkromných a verejných investícií. Usilujú sa o vytvorenie potrebných regulačných inštitúcií, ktoré budú udeľovať licencie poskytovateľom služieb, podporovať konkurenčné správanie a zabezpečovať spravodlivé zaobchádzanie so spotrebiteľmi, ako aj ochranu údajov a spotrebiteľov.

2. Zmluvné strany zlepšujú prístup k digitálnym technológiám a službám a zavádzajú cenovo dostupnú digitálnu prepojenosť, a to aj prostredníctvom priaznivého politického a regulačného rámca. Zlepšujú podnikateľské prostredie a uľahčujú prístup k financiám a službám na podporu podnikania v záujme podpory digitálneho podnikania a začlenenia digitalizácie do praxe tak, aby sa zvýšila efektívnosť a účinnosť intervencií vo všetkých hospodárskych odvetviach s cieľom dosiahnuť inkluzívny hospodársky rast a transformáciu.

3. Zmluvné strany spolupracujú pri vytváraní priaznivého prostredia, najmä vytváraním a prispôsobovaním primeraných právnych a inštitucionálnych rámcov, aby sa uvoľnil potenciál digitálneho hospodárstva vrátane elektronického obchodu pri vytváraní pracovných miest a v rámci hospodárskeho rozvoja, s osobitným dôrazom na ženy a mladých ľudí.

4. Zmluvné strany podporujú prechod k vedomostným ekonomikám.

ČLÁNOK 26

Cestovný ruch

1. Zmluvné strany spolupracujú na vytváraní priaznivého prostredia pre vyvážený a udržateľný rozvoj cestovného ruchu, ktorý podporuje hospodársky rozvoj, vytvára pracovné miesta a presadzuje integráciu environmentálnych, kultúrnych a sociálnych hľadísk, a to aj prostredníctvom riešenia výziev týkajúcich sa najmä odvetvia cestovného ruchu.

2. Zmluvné strany posilňujú investície do propagácie a vývoja produktov cestovného ruchu s náležitým ohľadom na konkurenčné postavenie mikropodnikov, malých a stredných podnikov. Posilňujú väzby medzi odvetvím cestovného ruchu a ostatnými príslušnými hospodárskymi odvetviami, ako sú poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, doprava, modré hospodárstvo a kultúrny priemysel a kultúrne dedičstvo, s cieľom optimalizovať sociálno-ekonomické prínosy cestovného ruchu.

3. Zmluvné strany zvyšujú ochranu a podporu kultúrneho dedičstva a prírodných zdrojov s osobitným dôrazom na ochranu životného prostredia a voľne žijúcich druhov. Rešpektujú integritu a záujmy miestnych spoločenstiev a maximalizujú ich zapájanie do procesu rozvoja cestovného ruchu, najmä agroturistiky a cestovného ruchu zameraného na komunity a ekologického cestovného ruchu.

4. Zmluvné strany vyvíjajú iniciatívy na podporu udržateľného cestovného ruchu a zlepšenie noriem v oblasti služieb. Podporujú odbornú prípravu a výmeny skúseností a vymieňajú si informácie a štatistiky spoločného záujmu v odvetví cestovného ruchu.

KAPITOLA 3

VEDA, ROZVOJ TECHNIKY, VÝSKUM A INOVÁCIE

ČLÁNOK 27

Rozvoj vedy a techniky

Zmluvné strany posilňujú spoluprácu v oblasti vedy a techniky, ktorá bude prospešná pre obe strany, s cieľom presadzovať sociálny a hospodársky rozvoj, riešiť globálne spoločenské výzvy a zlepšovať regionálnu konkurencieschopnosť.

ČLÁNOK 28

Výskum a inovácie

1. Zmluvné strany sa dohodli, že mobilizujú zdroje na podporu výskumných a inovačných činností zameraných na podporu inkluzívneho hospodárskeho rastu a rozvoja a prechodu k vedomostným spoločnostiam a ekonomikám.

2. Zmluvné strany podporujú rozvoj výskumných infraštruktúr a zariadení. Posilňujú základný a aplikovaný výskum, a to aj v oblasti inžinierstva a umelej inteligencie, a podporujú otvorené údaje v záujme obojstranne prospešnej vedeckej excelentnosti. Propagujú výskum uskutočňovaný na afrických univerzitách, v ústavoch a výskumných strediskách, pričom osobitnú pozornosť venujú budovaniu kapacít, ako aj transferu technológií a know-how. Posilňujú účasť na globálnom výskume, vývoji a transfere technológií, inováciách a vytváraní znalostí.

3. Zmluvné strany propagujú a podporujú inovatívne programy mobility a odbornej prípravy pre študentov, akademických pracovníkov a výskumných pracovníkov a budujú kapacity inštitúcií vysokoškolského vzdelávania na účinné vytváranie sietí v oblasti výskumu a inovácií. Podporujú dialóg, výmenu znalostí a spoluprácu medzi akademickou obcou, výskumnými pracovníkmi a inovátormi a súkromným sektorom s cieľom zvýšiť produktivitu a konkurencieschopnosť a posilniť podnikateľské ekosystémy.

ČLÁNOK 29

Vesmírna a geopriestorová technológia

1. Zmluvné strany využívajú potenciálne prínosy vesmírnej vedy, technológií, inovácií a aplikácií v záležitostiach spoločného záujmu v oblasti civilných činností v kozmickom priestore, ako je kozmický výskum, aplikácie a služby globálneho navigačného satelitného systému, vývoj systémov so satelitným rozšírením, pozorovanie Zeme a veda o Zemi, najmä pokiaľ ide o používanie systému včasného varovania a sledovania. Spolupracujú na rozvoji zodpovedného a udržateľného trhu a odvetvia s vesmírnymi technológiami, ktorý podporuje ich potreby a reaguje na ne.

2. Zmluvné strany spolupracujú na vykonávaní činností, pri ktorých sa využívajú vesmírne technológie a aplikácie pre udržateľný rozvoj a na zlepšovanie životných podmienok ľudí a ktorými sa riešia sociálno-ekonomické príležitosti a výzvy Afriky s ohľadom na stratégie africkej vesmírnej politiky. Zlepšujú prístup k údajom, informáciám, službám a produktom o vesmíre.

HLAVA II

ĽUDSKÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ

ČLÁNOK 30

Zmluvné strany sa usilujú o odstránenie chudoby vo všetkých jej formách do roku 2030, boj proti nerovnosti, dosiahnutie rodovej rovnosti a vytváranie podmienok, ktoré umožnia každému prežiť dôstojný život, zúčastňovať sa na demokratickom živote a aktívne prispievať k udržateľnému hospodárskemu rastu. Podporujú sociálnu ochranu s cieľom odstrániť chudobu a bojovať proti nerovnostiam a ako prostriedok na vytvorenie sebaposilňujúceho cyklu smerujúcemu k inkluzívnemu, spravodlivému a udržateľnému rozvoju. Investujú do ľudského kapitálu ako neoddeliteľnej súčasti ľudského a sociálneho rozvoja a ako spôsobu zvyšovania zamestnateľnosti mladých ľudí na účely dosiahnutia vyššej produktivity a podnikania.

KAPITOLA 1

ĽUDSKÝ ROZVOJ

ČLÁNOK 31

Vzdelávanie

1. Zmluvné strany sa zameriavajú na dosiahnutie univerzálneho, inkluzívneho a spravodlivého prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu na všetkých úrovniach, od predškolského po vysokoškolské vzdelávanie, vrátane lepšieho podielu zápisu a podielu študentov pokračujúcich v štúdiu. Zvyšujú kvalitu formálneho a neformálneho vzdelávania, spolupracujú na príprave učebných plánov a zlepšujú infraštruktúru a vybavenie existujúcich vzdelávacích stredísk. Osobitnú pozornosť venujú zvláštnym potrebám žien a dievčat, ako aj najzraniteľnejším a marginalizovaným skupinám vrátane osôb so zdravotným postihnutím a osobám v núdzových a nestabilných situáciách.

2. Zmluvné strany presadzujú rozšírené poskytovanie a uplatňovanie vedy, technológií, inžinierstva a matematiky (STEM) a umenia pre všetkých. Presadzujú využívanie prístupných a cenovo dostupných digitálnych technológií a rozvoj digitálnych zručností a gramotnosti pre všetkých.

3. Zmluvné strany vynakladajú úsilie na zvýšenie počtu osôb zapísaných do terciárneho vzdelávania, technického a odborného vzdelávania a prípravy, ako aj učenia sa na pracovisku a vzdelávania dospelých a na zvyšovanie kvality tohto vzdelávania s cieľom vytvoriť kritické množstvo kvalifikovaných inovačných pracovníkov a vzdelaných ľudí a účinne reagovať na konkrétne ekonomické potreby.

4. Zmluvné strany spolupracujú na podpore uznávania a transparentnosti kvalifikácií a zlepšení zabezpečenia a významu kvality. Zvyšujú podporu konkrétnych iniciatív na uľahčenie mobility študentov, zamestnancov, akademických pracovníkov a výskumných pracovníkov medzi Afrikou a EÚ. Podporujú partnerstvá medzi inštitúciami a presadzujú rozvoj a prenos vedomostí.

ČLÁNOK 32

Zdravotná starostlivosť

1. Zmluvné strany sa zameriavajú na dosiahnutie všeobecne dostupnej zdravotnej starostlivosti a spravodlivého prístupu ku kvalitným základným službám zdravotnej starostlivosti, a to aj prostredníctvom posilnených vnútroštátnych zdravotníckych systémov a fungujúcich moderných zdravotníckych zariadení.

2. Zmluvné strany spolupracujú na odstraňovaní úmrtnosti a chorobnosti matiek, detí a novorodencov, ktorým možno predchádzať. Zameriavajú sa na poskytovanie univerzálneho prístupu k službám sexuálneho a reprodukčného zdravia. Zmluvné strany spolupracujú na riešení rastúceho výskytu a bremena neprenosných ochorení.

3. Zmluvné strany spolupracujú v boji proti prenosným ochoreniam a chorobám prenášaným vektormi vrátane zanedbávaných tropických chorôb. Spolupracujú na riešení pandémií, ako je HIV/AIDS, tuberkulóza a malária, a na zásadnom znížení miery úmrtí v dôsledku týchto chorôb. Podporujú prístup k bezpečným a cenovo dostupným základným liekom, vakcínam a diagnostike vrátane univerzálneho prístupu k antiretrovirálnej liečbe pre osoby s HIV/AIDS.

4. Zmluvné strany posilňujú kapacitu na pripravenosť a reakciu na núdzové situácie s cieľom odhaľovať ohniská chorôb a iné zdravotné hrozby, ako napríklad antimikrobiálna rezistencia, predchádzať im a reagovať na ne na základe prístupu „jedno zdravie“. Dohodli sa, že rozšíria podporu národných a regionálnych systémov zdravotnej prevencie, dohľadu a monitorovania zdravia.

5. Zmluvné strany spolupracujú na podpore miestnych vedomostí a regulácie tradičnej medicíny pri činnostiach v oblasti verejného zdravia.

ČLÁNOK 33

Voda, hygiena a bývanie

1. Zmluvné strany sa usilujú zabezpečiť, aby mal každý prístup k moderným a obývateľným domovom s kvalitnými základnými službami.

2. Zmluvné strany podporujú prístup k cenovo dostupnému a dôstojnému bývaniu pre všetkých v udržateľných ľudských sídlach, pričom pri prijímaní politík v oblasti bývania zohľadňujú platné územné plánovanie a držbu pôdy a systémy využívania a riadenia. Pracujú na znižovaní podielu ľudí žijúcich v slumoch a spolupracujú na modernizácii slumov a neformálnych osád.

3. Zmluvné strany podporujú univerzálny prístup k dostatočnej, bezpečnej, fyzicky prístupnej a cenovo dostupnej vode na osobné a domáce použitie, a to aj prostredníctvom udržateľného a integrovaného hospodárenia s vodami a riadenia vodovodných systémov, ako aj prostredníctvom efektívnejšieho používania a recyklácie vody.

4. Zmluvné strany podporujú fyzický, cenovo dostupný a prijateľný prístup k hygiene pre všetkých vo všetkých sférach života, ktorý je bezpečný, hygienický, chránený, spoločensky a kultúrne prijateľný a ktorý poskytuje súkromie a dôstojnosť.

5. Zmluvné strany zlepšujú prístup k službám v oblasti energie z udržateľných zdrojov pre všetkých a podporujú efektívnosť pri používaní energie v domácnostiach.

ČLÁNOK 34

Potravinová bezpečnosť a lepšia výživa

1. Zmluvné strany zlepšujú prístup k bezpečným a výživným potravinám so zreteľom na dosiahnutie cieľa úplného odstránenia hladu a odstránenia hladomoru a iných druhov potravinových kríz. Podporujú vytvorenie primeraných systémov zásobovania a skladovania potravín.

2. Zmluvné strany bojujú proti všetkým formám podvýživy, a to aj prostredníctvom zlepšenia výroby a distribúcie potravín a lepších hygienických a environmentálnych podmienok. Podporujú udržateľnú poľnohospodársku výrobu a produktivitu, a to aj na úrovni drobného rybolovu, s cieľom uvoľniť celý ich potenciál ako rozhodujúcich zdrojov pre potravinovú a výživovú bezpečnosť, okrem iného aj prostredníctvom lepšieho prístupu k financovaniu pre malých výrobcov a rozvinutej zavlažovacej, skladovacej a dopravnej infraštruktúry, v záujme uľahčenia prístupu na trh a zaistenia bezpečnosti a kvality potravinárskych výrobkov.

3. Zmluvné strany budujú odolnosť najzraniteľnejších skupín obyvateľstva voči otrasom spojeným s potravinami prostredníctvom posilnených sietí sociálneho zabezpečenia. Posilňujú koordináciu medzi rozvojovou a humanitárnou činnosťou s cieľom lepšie predvídať hladomory a iné typy potravinových kríz, predchádzať im a pripravovať sa na ne a zaistiť včasné sprístupnenie potravín na miestnej úrovni.

KAPITOLA 2

NEROVNOSŤ A SOCIÁLNA SÚDRŽNOSŤ

ČLÁNOK 35

Nerovnosť a sociálna ochrana

1. Zmluvné strany podporujú rozvoj a vykonávanie politík a systémov sociálnej ochrany a zabezpečenia s cieľom odstrániť chudobu, bojovať proti nerovnostiam a zvýšiť sociálnu súdržnosť.

2. Zmluvné strany podporujú transformačnú úlohu politík a systémov v oblasti sociálnej ochrany, ktoré posilňujú rovnosť, podporujú sociálne začlenenie a dialóg so sociálnymi partnermi a posilňujú inkluzívny, spravodlivý a udržateľný hospodársky rast. Zameriavajú sa na postupné budovanie univerzálnych národných systémov sociálnej ochrany, a to aj prostredníctvom prijatia miním sociálnej ochrany, s osobitným dôrazom na zraniteľné osoby.

3. Zmluvné strany spolupracujú na podpore dosiahnutia a udržania rastu príjmov najchudobnejších 40 % obyvateľstva rýchlejším tempom, ako je celoštátny priemer.

4. Zmluvné strany sa usilujú zabezpečiť, aby sa všetkým osobám pracujúcim vo formálnom sektore poskytovalo sociálne zabezpečenie. Zároveň sa usilujú o zvýšenie počtu ľudí v neformálnom sektore a vidieckom hospodárstve, ktorí majú prístup k sociálnemu zabezpečeniu, s cieľom postupne dosiahnuť univerzálnosť sociálneho zabezpečenia.

5. Zmluvné strany vyvíjajú iniciatívy na podporu prechodu od neformálneho k formálnemu hospodárstvu vrátane prístupu k úverom a mikrofinancovaniu a posilnených opatrení v oblasti sociálnej ochrany.

6. Zmluvné strany podporujú a uľahčujú dialóg medzi organizáciami zamestnávateľov a zamestnancov vo formálnom a neformálnom hospodárstve, ako aj medzi organizáciami občianskej spoločnosti, a to aj prostredníctvom budovania kapacít.

ČLÁNOK 36

Dôstojná práca

1. Zmluvné strany podporujú rozvoj a vykonávanie makroekonomických politík, politík zamestnanosti a sociálnych politík, ktoré sa zameriavajú na vytváranie úplného a produktívneho zamestnania a dôstojnej práce pre všetkých, najmä pre mládež, ženy, ako aj pre zraniteľné osoby a skupiny.

2. Zmluvné strany rozvíjajú a udržiavajú inkluzívne a dobre fungujúce trhy práce a prijímajú opatrenia, ktoré sa zameriavajú na neformálne hospodárstvo a zabraňujú nekalým praktikám v zamestnávaní.

3. Zmluvné strany podporujú opatrenia, ktorými sa zabezpečia rovnaké pracovné príležitosti a rovnaké odmeňovanie za prácu rovnakej hodnoty a zaručí primeraná platená rodičovská dovolenka vo verejnom aj v súkromnom sektore. Zmluvné strany prijímajú preventívne a ochranné opatrenia proti všetkým formám diskriminácie na pracovisku, zabezpečujú dodržiavanie základných práv pri práci a zlepšujú zdravé a bezpečné podmienky pre pracovníkov.

4. Zmluvné strany sa usilujú o odstránenie detskej práce, pričom prioritu majú jej najhoršie formy.

ČLÁNOK 37

Osoby so zdravotným postihnutím

1. Zmluvné strany podporujú, chránia a zabezpečujú úplné a rovnaké uplatňovanie všetkých ľudských práv všetkými osobami so zdravotným postihnutím s ohľadom na účinné vykonávanie Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.

2. Zmluvné strany prijímajú opatrenia na zabezpečenie úplného začlenenia osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti a ich účasti vo všetkých sférach verejného a súkromného života vrátane demokratických a politických záležitostí a rozhodovacích procesov. Predchádzajú akýmkoľvek škodlivým praktikám a všetkým formám vykorisťovania, násilia a zneužívania alebo diskriminácie osôb so zdravotným postihnutím, bojujú proti nim a odstraňujú ich a chránia príbuzných, opatrovateľov alebo sprostredkovateľov pred diskrimináciou na základe ich vzťahu k osobám so zdravotným postihnutím.

3. Zmluvné strany podporujú rovnaký a bezbariérový prístup k sociálnym službám, doprave a inej fyzickej infraštruktúre, ako aj k rekreačným a kultúrnym aktivitám pre osoby so zdravotným postihnutím a prípadne podporujú alternatívne spôsoby komunikácie, aby sa umožnilo úplné začlenenie týchto osôb do spoločnosti.

4. Zmluvné strany podporujú rovnaký prístup na trhy práce a zakazujú akúkoľvek diskrimináciu na základe zdravotného postihnutia, pokiaľ ide o všetky formy a podmienky zamestnania. Podporujú zamestnávanie osôb so zdravotným postihnutím vo verejnom a v súkromnom sektore prostredníctvom cielených politík a stimulačných opatrení vrátane opatrení pre samostatnú zárobkovú činnosť a podnikanie.

ČLÁNOK 38

Kultúra, šport a kontakty medzi ľuďmi

1. Zmluvné strany podporujú kultúru ako hnaciu silu udržateľného a hospodárskeho rozvoja. Vytvárajú priaznivé prostredie pre kultúrne inovácie, rozmanitosť a rozvoj, ako aj pre tvorbu, ochranu, výrobu a distribúciu kultúrnych diel. Podporujú používanie nových informačných a komunikačných technológií na podporu svojej kultúry.

2. Zmluvné strany posilňujú ochranu a podporu hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva, ako aj rozmanitosť kultúrnych prejavov, s cieľom posilniť vzájomné porozumenie a podporiť vyvážené kultúrne výmeny.

3. Zmluvné strany sa usilujú podporovať mobilitu pracovníkov v oblasti kultúry a pohyb umeleckých diel a uskutočňovať spoločné iniciatívy v rôznych kultúrnych a kreatívnych odvetviach. Podporujú medzikultúrne výmeny a dialóg medzi mládežníckymi organizáciami a občianskou spoločnosťou z Afriky a EÚ.

4. Zmluvné strany podporujú rozvoj kreatívneho priemyslu. Pracujú na zavedení podporných opatrení s cieľom stimulovať umeleckú tvorbu a uľahčiť výmenu umeleckého prejavu.

5. Zmluvné strany podporujú šport ako hnaciu silu udržateľného rozvoja, sociálneho začlenenia, nediskriminácie a presadzovania ľudských práv. Usilujú sa o rozvoj primeraných zariadení a povzbudenie účasti ľudí na športe a iných telovýchovných činnostiach. Takisto podporujú šport ako prostriedok medzikultúrneho dialógu a spolupráce medzi národmi, predchádzania konfliktom a násiliu a zmierenia po ukončení konfliktu.

KAPITOLA 3

POPULÁCIA A ROZVOJ

ČLÁNOK 39

Demografia

1. Zmluvné strany uznávajú potrebu riadiť príležitosti a výzvy demografických zmien s cieľom lepšie napĺňať ambície a nádeje budúcich generácií v Afrike a EÚ.

2. Zmluvné strany zabezpečujú systematické zhromažďovanie, analýzu, uchovávanie a šírenie štatistík a údajov o celej populácii v súlade s etickými normami, normami zachovania dôvernosti a ochrany súkromia a vo svojich rozvojových plánoch zohľadňujú údaje a trendy.

3. Zmluvné strany posilňujú postavenie mládeže a žien a investujú do nich a uznávajú ich rozhodujúcu úlohu v demografických procesoch. Podporujú ľudské práva žien a mládeže a poskytujú im vzdelanie a zručnosti, ktoré potrebujú. Mobilizujú investície a uvoľňujú hospodárske príležitosti, aby sa využíval potenciál veľkej populácie mládeže.

ČLÁNOK 40

Rodová rovnosť a posilnenie postavenia žien

1. Zmluvné strany posilňujú spoluprácu zameranú na zlepšenie a rozšírenie rovnakej účasti a príležitostí pre všetkých, a to vo všetkých sektoroch politického, hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho života. Zabezpečia, aby sa rodové hľadisko systematicky začleňovalo do všetkých politík a programov.

2. Zmluvné strany spolupracujú na podpore ľudského a sociálneho rozvoja žien a dievčat. Usilujú sa o odstránenie všetkých prekážok v oblasti zdravia a vzdelávania s cieľom odstrániť rodové rozdiely. Pracujú na dosiahnutí univerzálneho a rovnakého prístupu k formálnemu vzdelávaniu a odbornej príprave s cieľom dosiahnuť plný potenciál žien a dievčat a pomôcť realizovať ich ambície. Zabezpečujú, aby sa v učebných materiáloch a vyučovacích metódach zohľadňovalo rodové hľadisko, a povzbudzujú ženy a dievčatá na štúdium odborov STEM.

3. Zmluvné strany uľahčujú ženám rovnaký prístup k ekonomickým príležitostiam, zamestnaniu, úverovým a finančným službám a kontrole a využívaniu pôdy a iného výrobného majetku. Podporujú ženy podnikateľky, odstraňujú rozdiely v odmeňovaní žien a mužov a odstraňujú diskriminačné predpisy a postupy. Prijímajú účinné opatrenia na identifikáciu a konanie proti sexizmu a na riešenie základných príčin diskriminácie z dôvodu pohlavia, ako sú negatívne sociálne normy a rodové stereotypy, a to aj v masových médiách.

4. Zmluvné strany posilňujú zohľadňovanie názorov žien a dievčat a ich zapojenie do politického života prostredníctvom opatrení na dosiahnutie rodovej parity vo volebných, politických a riadiacich procesoch a na vyšších štátnych pozíciách vrátane ústavných orgánov a štátnych podnikov a podporujú ich aktívnu úlohu v úsilí o budovanie mieru a zmierenie.

5. Zmluvné strany prijímajú a presadzujú právne predpisy, ktoré chránia ženy a dievčatá pred všetkými formami násilia vrátane sexuálneho a rodovo motivovaného násilia, sexuálneho vykorisťovania a zneužívania a obchodovania s ľuďmi.

6. Zmluvné strany sa zaväzujú v plnom rozsahu a účinne vykonávať Pekinskú deklaráciu a akčnú platformu a akčný program Medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji a výsledky súvisiacich konferencií o preskúmaní. Ďalej zdôrazňujú potrebu všeobecného prístupu ku kvalitným a cenovo dostupným komplexným informáciám a vzdelávaniu o sexuálnom a reprodukčnom zdraví, ktoré berú do úvahy medzinárodné technické usmernenie UNESCO k sexuálnej výchove, ako aj potrebu poskytovania príslušných služieb starostlivosti. Podporujú a presadzujú ratifikáciu a účinné vykonávanie Protokolu k Africkej charte ľudských práv a práv národov o právach žien v Afrike a podľa potreby podporujú účinné vykonávanie Maputského akčného plánu na roky 2016 – 2030.

ČLÁNOK 41

Mládež

1. Zmluvné strany podporujú podnikanie mládeže a zaväzujú sa, že prostredníctvom vzdelávania, odbornej a technickej prípravy, lepšieho prístupu k digitálnym technológiám a uľahčenia prístupu k pôde a úverom zabezpečia dôstojné zamestnanie pre mladých ľudí vrátane podpory pri získavaní zručností relevantných pre trh práce. Vytvoria služby zamestnanosti atraktívne pre mládež s cieľom spájať mladých ľudí s pracovnými príležitosťami.

2. Zmluvné strany spolupracujú na posilňovaní postavenia mladých ľudí a usilujú sa o vytvorenie priestoru pre ich aktívne začlenenie do rozhodovacích procesov a pre ich účasť na demokratickom a politickom živote, ako aj na úsilí o budovanie mieru a zmierenie. Podporujú politiky a programy pre marginalizovanú mládež vrátane programov podpory mládeže s cieľom ponúknuť im príležitosť a motiváciu opätovne sa začleniť do spoločnosti.

3. Zmluvné strany podporujú iniciatívy zamerané na zabezpečenie prístupu ku kvalitným základným službám pre všetky deti, zabraňovanie náboru a využívaniu detí v konfliktných situáciách a ukončenie všetkých foriem násilia a škodlivých praktík páchaných na deťoch vrátane detských, skorých a nútených manželstiev, detskej práce, týrania detí a telesných trestov, s osobitným zameraním na zraniteľné deti.

ČLÁNOK 42

Udržateľná urbanizácia a rozvoj vidieka

1. Zmluvné strany podporujú potenciál miest ako uzlov pre udržateľný a inkluzívny rast a inovácie.

2. Zmluvné strany podporujú udržateľné plánovanie využívania pôdy a spravodlivé riadenie trhov s pôdou s osobitným dôrazom na transparentné a regulované nadobúdanie pôdy a vlastnícke práva. Podporujú aj udržateľnú mestskú mobilitu a inteligentné a bezpečné mestá, ktoré využívajú príležitosti poskytované digitalizáciou a technológiami. Integrujú riešenia v oblasti výroby energie z udržateľných zdrojov a energetickej účinnosti, podporujú produktívne využívanie energie, zlepšujú nakladanie s odpadmi a riešia všetky formy znečistenia. Zlepšujú riešenia v oblasti mestskej mobility a zabezpečujú, aby služby a infraštruktúra boli koncipované tak, aby boli šetrné ku klíme a k životnému prostrediu a aby sa zdroje využívali efektívne. Posilňujú odolnosť miest proti otrasom a využívajú príležitosti na vytváranie nízkoemisného hospodárstva odolného voči zmene klímy.

3. Zmluvné strany presadzujú vyvážený územný rozvoj vidieckych ekonomík a spoločenstiev s osobitným zameraním na zamestnanosť a tvorbu príjmu. Urýchľujú diverzifikáciu vidieka pridaním hodnoty miestnym produktom a využívaním prírodných a kultúrnych zdrojov. Zmluvné strany presadzujú inkluzívne, vyvážené, integrované územné a mestské politiky a viacúrovňovú vládnu koordináciu, pričom do toho aktívne zapájajú miestne orgány a spoločenstvá a vytvárajú silnejšie väzby medzi vidieckymi a mestskými oblasťami.

HLAVA III

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE, MANAŽMENT PRÍRODNÝCH ZDROJOV A ZMENA KLÍMY

ČLÁNOK 43

Zmluvné strany prijímajú ambiciózne opatrenia na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu, na ochranu a zlepšenie kvality životného prostredia a na udržateľný manažment prírodných zdrojov s cieľom zastaviť a zvrátiť zmenu klímy a zhoršovanie stavu životného prostredia a dosiahnuť udržateľný rozvoj. Prijímajú konkrétne opatrenia na zníženie straty biodiverzity a na jej predchádzanie, na zachovanie a obnovu ekosystémov, na ochranu voľne žijúcich druhov a na boj proti nezákonnému obchodovaniu s nimi, na podporu udržateľného hospodárenia s vodami, pôdou a inými prírodnými zdrojmi, na posilnenie správy oceánov, na boj proti všetkým formám znečistenia, na podporu správneho nakladania s odpadmi a na budovanie odolnosti voči prírodným katastrofám. Spolupracujú s cieľom zabrániť tomu, aby vplyvy zmeny klímy a zhoršovanie stavu životného prostredia naďalej pôsobili ako multiplikátory hrozieb s vážnymi následkami pre mier a bezpečnosť. Urýchľujú prechod na ekologickejšie cesty rozvoja v kľúčových hospodárskych odvetviach, presadzujú obehové hospodárstvo a efektívne využívanie zdrojov a podporujú čistú a udržateľnú energiu a nízkouhlíkové technológie, pričom zabezpečujú, aby hospodársky rast sprevádzal prechod na nízke emisie a environmentálna udržateľnosť. Vynakladajú úsilie na vytváranie účinných aliancií v medzinárodnom prostredí s cieľom dosiahnuť pokrok na globálnej úrovni. Budujú kapacity na vykonávanie mnohostranných environmentálnych dohôd, ktorých sú zmluvnou stranou, a začleňujú environmentálnu udržateľnosť, ciele v oblasti zmeny klímy a vykonávanie environmentálne udržateľného rastu do vnútroštátnych a miestnych politík, plánov a investícií. Podporujú konštruktívne zapájanie miestnych orgánov, občianskej spoločnosti a súkromného sektora a rešpektovanie práv všetkých vrátane pôvodného obyvateľstva, ako je stanovené v Deklarácii Organizácie Spojených národov o právach pôvodného obyvateľstva, a miestnych spoločenstiev.

KAPITOLA 1

ENVIRONMENTÁLNA UDRŽATEĽNOSŤ A MANAŽMENT PRÍRODNÝCH ZDROJOV

ČLÁNOK 44

Biodiverzita a ekosystémy

1. Zmluvné strany spolupracujú na zabezpečení zachovania, ochrany a obnovy biodiverzity a ekosystémov tak, aby významné hospodárske, sociálne a kultúrne služby, ktoré poskytujú, naďalej podporovali dobré životné podmienky ľudí a hospodársky rast. Vypracúvajú a vykonávajú národné stratégie a akčné plány v oblasti biodiverzity v súlade s Dohovorom o biologickej diverzite a jeho protokolmi.

2. Zmluvné strany prijímajú právne predpisy a schvaľujú integrované stratégie začleňovania aspektov biodiverzity do všetkých príslušných sektorov. Podporujú inovatívne možnosti, ako sú riešenia inšpirované prírodou alebo agroekológia, ako aj oceňovanie ekosystémových služieb pri maximalizácii zohľadňovania biodiverzity.

3. Zmluvné strany uplatňujú inkluzívny prístup k riešeniu hlavných faktorov straty biotopu, ako sú zmena využívania pôdy, rozširovanie samozásobiteľského poľnohospodárstva a rozvoj komerčného poľnohospodárstva, mestských oblastí a energetických infraštruktúr. Prijímajú opatrenia na kontrolu využívania lesov, získavania pôdy klčovaním na účely obhospodarovania, požiarov, pasenia zvierat a inváznych druhov. Chránia, zachovávajú a podporujú udržateľné využívanie a obnovu lesov, zalesnených oblastí, lúk, mokradí a iných oblastí s vegetačným porastom. Udržiavajú a zvyšujú druhovú a genetickú rozmanitosť rastlín a živočíchov, či už suchozemských, sladkovodných alebo morských.

4. Zmluvné strany zvýšia úsilie s cieľom vytvárať, účinne riadiť a zlepšovať správu chránených území na ochranu biodiverzity.

5. Zmluvné strany posilnia zapojenie miestnych spoločenstiev a pôvodného obyvateľstva, ako je stanovené v Deklarácii OSN o právach pôvodného obyvateľstva, do ochrany ekosystémov, a to aj prostredníctvom podpory udržateľného cestovného ruchu šetrného k životnému prostrediu a vytvárania pracovných miest a ďalších hospodárskych príležitostí.

ČLÁNOK 45

Obehové hospodárstvo

1. Zmluvné strany zabránia vzniku odpadu už pri zdroji alebo ho minimalizujú. Zlepšia opätovnú použiteľnosť výrobkov, recyklovateľnosť a efektívnosť využívania zdrojov s cieľom prispôsobiť výrobu a spotrebu cieľu dosiahnuť obehové hospodárstvo, a to aj prostredníctvom primeraných služieb zberu a triedenia odpadu, ako aj iniciatív a zariadení na environmentálne vhodnú recykláciu. Zaväzujú sa prijať politiky v oblasti obehového hospodárstva s cieľom chrániť životné prostredie a zdravie ľudí, zabezpečiť, aby boli výrobky efektívnejšie z hľadiska využívania energie aj zdrojov, rozšíriť možnosti výberu pre spotrebiteľov a zlepšiť nakladanie s odpadmi.

2. Zmluvné strany vytvoria potrebné vnútroštátne regulačné rámce a mechanizmy na presadzovanie environmentálne vhodného spôsobu nakladania s chemickými látkami a odpadmi a na vykonávanie príslušných mnohostranných dohôd. Prijmú potrebné opatrenia na boj proti vyhadzovaniu nebezpečného odpadu a nezákonnému obchodovaniu s ním vrátane rádioaktívnych materiálov, chemického a organického odpadu v súlade s ustanoveniami Bazilejského dohovoru o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní a s ohľadom na ustanovenia Bamackého dohovoru o zákaze dovozu nebezpečného odpadu do Afriky a kontrole cezhraničného pohybu a nakladaní s nebezpečnými odpadmi v Afrike. Zabránia prítomnosti nebezpečných látok v materiálových cykloch alebo ich minimalizujú a budú nakladať s chemikáliami vo výrobkoch počas celého ich životného cyklu. Podporia prijímanie informovaných rozhodnutí o primeraných opatreniach na ochranu životného prostredia a zdravia ľudí vrátane opatrení proti znečisťovaniu spôsobenému nevhodným nakladaním s odpadmi a opatrení na odstránenie súvisiacich environmentálnych škôd.

3. Zmluvné strany sa zaoberajú účinným riešením všetkých foriem znečisťovania. Prijmú opatrenia zamerané na odhaľovanie a prevenciu znečisťovania, ako aj na podávanie správ o znečisťovaní. Zvýšia úsilie v oblasti predchádzania znečisťovaniu plastmi a odstraňovania plastov a mikroplastov zo životného prostredia. Preskúmajú možnosti posilnenej spolupráce v boji proti znečisťovaniu ovzdušia. Zvýšia povedomie o rizikách, ktoré predstavuje znečisťovanie pre verejné zdravie a životné prostredie, a o rozmanitých výhodách zlepšenia kvality ovzdušia, a to aj prostredníctvom verejných informačných kampaní.

ČLÁNOK 46

Správa oceánov

1. Zmluvné strany posilnia správu oceánov v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov o morskom práve s cieľom zaistiť bezpečné, chránené, čisté a udržateľne spravované oceány, pričom sa zmierni tlak na oceány a moria, podporí sa udržateľný rozvoj modrého hospodárstva a posilnia sa vedomosti o oceánoch.

2. Zmluvné strany zabezpečia ochranu a udržateľné využívanie živých morských zdrojov a hospodárenie s nimi na dvojstrannej, regionálnej a mnohostrannej úrovni, najmä v kontexte dohôd o partnerstve v odvetví udržateľného rybárstva a regionálnych organizácií pre riadenie rybárstva (RFMO).

3. Zmluvné strany zachovajú alebo prijmú iniciatívy na boj proti nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému (NNN) rybolovu vrátane vykonávania politík a opatrení na vylúčenie produktov NNN rybolovu z obchodných tokov, ak je to potrebné. Podporia a budú účinne zavádzať a presadzovať opatrenia na monitorovanie, kontrolu a dohľad, ako sú systémy pozorovateľov, systémy monitorovania plavidiel, licencie a oprávnenia na rybolov, zaznamenávanie a nahlasovanie úlovkov, kontrola prekládky, inšpekcie a štátna prístavná kontrola, ako aj súvisiace opatrenia na zabezpečenie súladu vrátane sankcií podľa vnútroštátnych predpisov, ktorých cieľom je ochrana rybolovných zdrojov a predchádzanie nadmernému rybolovu.

4. Zmluvné strany sa dohodli, že podniknú potrebné kroky s cieľom zakázať určité formy dotácií v oblasti rybolovu, ktoré prispievajú k nadmernej kapacite a nadmernému rybolovu, zrušia dotácie, ktoré prispievajú k nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu, a upustia od zavádzania takýchto nových dotácií, pričom uznávajú, že vhodné a účinné osobitné a diferencované zaobchádzanie s africkými rozvojovými a najmenej rozvinutými krajinami by malo byť neoddeliteľnou súčasťou rokovaní Svetovej obchodnej organizácie o dotáciách v oblasti rybolovu.

5. Zmluvné strany zmiernia tlak na oceány prostredníctvom ochrany, zachovania a obnovy pobrežných a morských ekosystémov, zhodnotenia morského a pobrežného prírodného kapitálu a boja proti znečisťovaniu morí ropnými škvrnami, ničením morského dna, podmorským hlukom či morským odpadom vrátane plastov a mikroplastov z pozemných a morských zdrojov. Podporia reguláciu znižovania emisií skleníkových plynov z lodí a budú sa o ňu usilovať. Aktívne podporia urýchlené vykonávanie počiatočnej stratégie Medzinárodnej námornej organizácie na zníženie emisií skleníkových plynov z lodí. Posilňujú operácie na vyčistenie oceánov a pobreží, pričom osobitnú pozornosť venujú akumulačným zónam v oceánskych víroch.

6. Zmluvné strany podniknú kroky v súvislosti s oceánmi, ktoré prispejú k zmierneniu zmeny klímy a adaptácii na ňu.

7. Zmluvné strany prijmú opatrenia týkajúce sa zachovania a udržateľného využívania morskej biodiverzity na základe najlepších dostupných vedeckých informácií.

8. Zmluvné strany uznávajú všeobecné znepokojenie vyvolané vplyvom ťažby na morskom dne na morské prostredie a jeho biodiverzitu. Využívajú najlepšie dostupné vedecké poznatky, uplatňujú zásadu predbežnej opatrnosti a ekosystémový prístup, podporujú výskum a vymieňajú si najlepšie postupy v oblastiach spoločného záujmu týkajúcich sa nerastných surovín na morskom dne, aby zabezpečili vhodné environmentálne riadenie činností na ochranu a zachovanie morského prostredia a jeho biodiverzity.

ČLÁNOK 47

Obhospodarovanie pôdy a jej degradácia

1. Zmluvné strany budú spolupracovať pri predchádzaní degradácii pôdy a príprave dlhodobých integrovaných stratégií ochrany a udržateľného obhospodarovania pôdy.

2. Zmluvné strany podporia integrované prístupy a prijmú opatrenia na ochranu pôdy a zlepšenie jej kvality. Budú bojovať proti erózii a degradácii pôdy a proti zhoršovaniu jej fyzikálnych, chemických a biologických vlastností. Budú sa zaoberať znečisťovaním, ktoré osobitne spôsobujú poľnohospodárske činnosti vrátane akvakultúry a chovu hospodárskych zvierat. Zaistia udržateľné a spravodlivé práva k držbe pôdy, ako aj udržateľné hospodárenie s pôdou, vodami a lesnými zdrojmi. Vytvoria udržateľné hospodárske príležitosti pre ľudí žijúcich vo vidieckych oblastiach. Zabezpečia, aby nepoľnohospodárske spôsoby využívania pôdy, ktoré okrem iného zahŕňajú verejné stavby, ťažbu a zneškodňovanie odpadu, neviedli k erózii, znečisteniu alebo inej forme degradácie pôdy.

3. Zmluvné strany prijmú opatrenia na účinné územné plánovanie a infraštruktúru, ktoré posilnia odolnosť v rizikových krajinách, čím sa zároveň zlepšia schopnosti reagovať na katastrofy. Naplánujú a zavedú opatrenia na zmiernenie a obnovu, ktoré budú vychádzať z najlepších postupov a najlepších vedeckých poznatkov, ako aj z miestnych znalostí a skúseností v oblastiach postihnutých degradáciou pôdy.

ČLÁNOK 48

Lesy

1. Zmluvné strany podporujú udržateľné obhospodarovanie lesov a využívanie lesných zdrojov. Zastavia odlesňovanie a degradáciu lesov a budú bojovať proti nezákonnej ťažbe dreva a súvisiacemu obchodu.

2. Zmluvné strany podporia iniciatívy zamerané na obnovu lesných krajín s cieľom zvrátiť odlesňovanie, vytvoria lesné rezervácie, obnovia degradované lesné krajiny, v prípade potreby uskutočnia programy zalesňovania a obmedzia obdobie a intenzitu spásania lesov, čo umožní ich regeneráciu.

3. Zmluvné strany podporia udržateľné hodnotové reťazce poľnohospodárskych a lesných komodít, pričom uprednostnia vytváranie pracovných miest a ďalších hospodárskych príležitostí v rámci ochrany ekosystémov.

4. Zmluvné strany podporia vykonávanie akčného plánu EÚ pre vynútiteľnosť práva, správu a obchod v lesnom hospodárstve (ďalej aj „FLEGT“), a to aj prostredníctvom uzatvorenia a vykonávania dohôd o dobrovoľnom partnerstve (DDP). Posilnia súdržnosť a pozitívne interakcie na úrovni jednotlivých krajín medzi FLEGT a programom OSN pre znižovanie emisií z odlesňovania a degradácie lesov (REDD+).

5. Zmluvné strany posilnia zapojenie miestnych orgánov a spoločenstiev do ochrany lesov. Zvyšujú informovanosť verejnosti o odlesňovaní na všetkých úrovniach a podporujú spotrebu výrobkov, ktoré účinne využívajú zdroje, a energeticky účinných výrobkov z lesov obhospodarovaných udržateľným spôsobom. Presadzujú a podporujú používanie alternatívneho a udržateľného paliva na varenie medzi miestnym obyvateľstvom.

ČLÁNOK 49

Voľne žijúce živočíchy a rastliny

1. Zmluvné strany podporia ochrana *in-situ* afrických krajinných oblastí kľúčových pre zachovanie biodiverzity, najmä cezhraničných chránených území, ktoré sú biotopmi najdôležitejších voľne žijúcich živočíchov a rastlín a poskytujú dostatočné prepojenie umožňujúce migráciu voľne žijúcej zveri a adaptáciu rôznych druhov na zmenu klímy. Takisto posilnia postavenie agentúr zodpovedných za chránené územia a podporia zapojenie vidieckych spoločenstiev do udržateľného riadenia voľne žijúcej zveri a lesnatých plôch.

2. Zmluvné strany bojujú proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi tým, že podporujú tvorbu a presadzovanie politík a právnych predpisov zameraných na to, aby sa toto obchodovanie stalo závažným trestným činom, posilňujú opatrenia proti pytliactvu a monitorovanie presadzovania práva a podporujú medzinárodnú koordináciu v kontexte Medzinárodného konzorcia pre boj proti trestnej činnosti týkajúcej sa voľne žijúcich živočíchov a rastlín (ICCWC) vrátane Dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (CITES) a ďalších relevantných medzinárodných rámcov. Zvyšujú informovanosť verejnosti a zintenzívnia vzdelávanie a ovplyvňovanie spotrebiteľov, ničenie zásob, ako aj podporu vysokej diplomacie a presadzovania záujmov.

3. Zmluvné strany podporia úsilie zamerané na presadzovanie udržateľnej spotreby mäsa voľne žijúcich zvierat, pričom budú vyvíjať dostupné alternatívne zdroje bielkovín a rozvíjať udržateľné živobytie.

ČLÁNOK 50

Hospodárenie s vodami a so sladkou vodou

1. Zmluvné strany hospodária s vodami udržateľným spôsobom s cieľom zachovať vysokú úroveň kvantity a kvality. Podporujú integrované hospodárenie s vodami a vykonávajú politiky zamerané na plánovanie, ochranu, využívanie a rozvoj podzemných a povrchových vôd a hospodárenie s nimi, ako aj na zachytávanie a využívanie dažďovej vody. Chránia a obnovujú vodné zdroje a ekosystémy, zabraňujú znečisteniu vôd, zbierajú a čistia odpadové vody a umožňujú ekologický rozvoj miest. Optimalizujú prínos sektora vodného hospodárstva s cieľom zmierniť zmenu klímy a adaptovať sa na ňu.

2. Zmluvné strany podporujú spoluprácu pri hospodárení s cezhraničnými vodami s cieľom dosiahnuť udržateľnosť sladkých vôd, predchádzať degradácii pôdy a dezertifikácii, budovať odolnosť voči nebezpečenstvám súvisiacim s vodou, ako sú povodne, suchá a znečistenie, a to aj prostredníctvom systémov zachytávania a skladovania vody, a predchádzať rizikám vyplývajúcim z konfliktov.

3. Zmluvné strany podporia udržateľné hospodárenie s vodami a dobrú správu vodných zdrojov na všetkých úrovniach. Posilnia dialóg a podporia partnerstvá medzi verejnými orgánmi, súkromným sektorom a občianskou spoločnosťou.

4. Zmluvné strany podporia udržateľné využívanie a riadenie sladkovodného rybolovu s cieľom zachovať zdravé populácie rýb a minimalizovať akékoľvek negatívne vplyvy na prírodné prostredie. Bojujú proti nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu, ktorý je v rozpore s vnútroštátnymi právnymi predpismi. Posilnia kapacity, podporia regionálnu spoluprácu a prijmú opatrenia na zlepšenie riadenia a správy sladkovodného rybolovu na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Zohľadnia zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu v oblasti sladkovodného rybolovu a akvakultúry, podporia obnovu a zachovanie vodných ekosystémov a ich biodiverzity a budú bojovať proti všetkým formám znečisťovania, ktoré majú vplyv na jazerá a rieky.

KAPITOLA 2

ZMENA KLÍMY A PRÍRODNÉ KATASTROFY

ČLÁNOK 51

Opatrenia v oblasti klímy

1. Zmluvné strany presadzujú ciele Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy a riadia sa jeho zásadami. Zavádzajú komplexné a inkluzívne domáce politiky a programy v oblasti klímy s cieľom urýchliť vykonávanie Parížskej dohody.

2. Zmluvné strany vypracujú postupné a ambiciózne vnútroštátne stanovené príspevky (NDC), o ktorých budú informovať a ktoré budú dodržiavať. Podľa potreby vytvoria a vykonajú ambiciózne národné adaptačné plány (NAP), budú rozvíjať dlhodobé vízie smerujúce k nízkym emisiám a rozvoju odolnému voči zmene klímy a investujú do kapacít na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu. Vytvoria systém merania, vykazovania a overovania (MRV), ako aj systémy hodnotenia na monitorovanie pokroku v oblasti boja proti zmene klímy.

3. Zmluvné strany vypracujú dlhodobé stratégie na zníženie emisií pochádzajúcich z dopravy (cestná, letecká a námorná doprava). Podporia inteligentnú mestskú mobilitu a budú presadzovať zavádzanie politických prístupov a pozitívnych stimulov na znižovanie emisií z neudržateľného obhospodarovania pôdy, odlesňovania a degradácie lesov. Zapoja sa do presadzovania energie z obnoviteľných zdrojov a energetickej účinnosti a povzbudia krajiny, aby sa zapojili do energetickej transformácie. Postupne ukončujú neefektívne dotácie na fosílne palivá, ktorými sa podporuje nehospodárna spotreba, a minimalizujú možné negatívne vplyvy na ich rozvoj spôsobom, ktorý chráni chudobné a dotknuté spoločenstvá. Posilnia medzinárodnú spoluprácu s cieľom chrániť a podľa potreby zlepšiť záchyty a rezervoáre skleníkových plynov.

4. Zmluvné strany podporia ambiciózny cieľ postupného znižovania miery používania neúplne fluórovaných uhľovodíkov v rámci Montrealského protokolu o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu, a to spoluprácou na podpore ratifikácie Kigalského dodatku k protokolu, a usilujú sa o zabezpečenie jeho rýchleho vykonania s cieľom dosiahnuť ambiciózne zníženie výroby a spotreby neúplne fluórovaných uhľovodíkov na svetovej úrovni.

5. Zmluvné strany uznávajú hrozbu, ktorú pre mier a bezpečnosť predstavuje zmena klímy a zhoršovanie stavu životného prostredia, najmä v nestabilných situáciách a najzraniteľnejších krajinách, a reagujú na ňu. Podniknú potrebné kroky a spolupracujú na posilnení opatrení na zvýšenie odolnosti a schopnosti adaptácie s cieľom zabezpečiť predchádzanie konfliktom prostredníctvom systémov včasného varovania, pričom zohľadnia bezpečnostné hrozby spojené s nepriaznivými účinkami zmeny klímy a environmentálne rizikové faktory. Takisto posilnia prepojenie medzi včasným varovaním a včasnou reakciou vo všetkých oblastiach politiky, a to aj prostredníctvom posúdenia rizika a vplyvu.

6. Zmluvné strany sa na domácej aj medzinárodnej úrovni snažia predchádzať stratám a škodám súvisiacim s nepriaznivými účinkami zmeny klímy vrátane extrémnych poveternostných javov počasia a javov s pomalým priebehom, minimalizovať ich a zaoberať sa ich riešením, pričom v tejto súvislosti musia uznať významnú úlohu udržateľného rozvoja pri znižovaní rizika strát a škôd.

7. Zmluvné strany podniknú kroky na zosúladenie finančných tokov s nastúpeným procesom znižovania emisií skleníkových plynov a rozvojom odolným proti zmene klímy.

8. Zmluvné strany sa zamerajú na rozširovanie vedomostí a kapacít, pokiaľ ide o politické možnosti, nástroje a najlepšie postupy na zlepšenie efektívnosti využívania zdrojov v rámci celého životného cyklu prírodných zdrojov a výrobkov. Spolupracujú na posilnení vedeckých a technických, ľudských a inštitucionálnych kapacít v oblasti boja proti zmene klímy a environmentálneho manažérstva a monitorovania na všetkých príslušných úrovniach, pričom osobitnú pozornosť venujú najzraniteľnejším krajinám. Podporujú využívanie vesmírnych technológií a informačných systémov.

9. Zmluvné strany posilnia koordináciu na všetkých úrovniach riadenia s cieľom podporiť miestne orgány a umožniť im prijímať a vykonávať ambiciózne záväzky v oblasti klímy a energetiky. Podporia synergie medzi verejnou správou, organizáciami občianskej spoločnosti a súkromnými podnikmi, ako aj zapojenie súkromného sektora do znižovania emisií skleníkových plynov a hospodárstva odolného proti zmene klímy, a to aj prostredníctvom spoločného výskumu. Podporia existujúce iniciatívy, ako je napríklad Globálny dohovor primátorov a starostov o klíme a energetike, a vykonávanie svojich akčných plánov.

ČLÁNOK 52

Sucho a dezertifikácia

1. Zmluvné strany bojujú proti dezertifikácii prostredníctvom zlepšenia správy pôdy, zníženia jej degradácie a udržateľného obhospodarovania pôdy a hospodárenia s vodami. Urýchlia pokrok pri vykonávaní národných akčných plánov vyplývajúcich z Dohovoru OSN o boji proti dezertifikácii (UNCCD), jeho cieľov týkajúcich sa neutrality degradácie pôdy a ďalších príslušných medzinárodných a regionálnych iniciatív vrátane iniciatívy Veľký zelený múr.

2. Zmluvné strany spolupracujú, aby sa pripravili a aby mohli reagovať na núdzové situácie spôsobené suchom, a usilujú sa o zvýšenie odolnosti voči zhoršovaniu stavu životného prostredia, dezertifikácii, súvisiacim hrozbám pre zdravie a humanitárnym krízam tým, že sa zameriavajú na faktory, ktoré spôsobujú zraniteľnosť.

ČLÁNOK 53

Odolnosť voči prírodným katastrofám

1. Zmluvné strany spolupracujú pri budovaní odolnosti ľudí, spoločností a infraštruktúry proti prírodným katastrofám, pričom zohľadňujú vplyv zmeny klímy. Podporujú výmenu informácií a najlepších postupov týkajúcich sa vykonávania a monitorovania sendaiského rámca pre znižovanie rizika katastrof na roky 2015 – 2030 prostredníctvom vnútroštátnych a miestnych integrovaných stratégií.

2. Zmluvné strany podporia riadenie rizika katastrof vrátane komplexného posúdenia rizík, vykonávania plánov znižovania rizika na všetkých úrovniach, posilňovania prepojenia medzi znižovaním rizika katastrof a adaptáciou na zmenu klímy, ako aj zhromažďovania a využívania štatistík o katastrofách a údajov o stratách. Podporia rozvoj kultúry prevencie rizík a finančnej ochrany, a to aj prostredníctvom vhodných a inovatívnych nástrojov, ako sú mechanizmy presunu rizika.

3. Zmluvné strany sa pripravujú na núdzové situácie spôsobené extrémnymi poveternostnými javmi a prírodnými katastrofami, ako sú povodne a stúpajúca hladina morí, erózia pobrežia a zanášanie, a reagujú na ne. Spolupracujú pri posudzovaní a zmierňovaní vplyvov extrémnych poveternostných javov a prírodných katastrof.

4. Zmluvné strany posilnia schopnosť reagovať na katastrofy a núdzové situácie na regionálnej úrovni vrátane mechanizmov civilnej ochrany, ako aj kapacitu miestnych spoločenstiev a inštitúcií, pričom sa zamerajú na najzraniteľnejšie a marginalizované domácnosti a skupiny.

5. Zmluvné strany podporia využívanie vesmírnych technológií a informačných systémov na zlepšenie opatrení zameraných na prevenciu, pripravenosť, reakciu a obnovu.

HLAVA IV

MIER A BEZPEČNOSŤ

ČLÁNOK 54

Zmluvné strany podporia spoluprácu a koordináciu na regionálnej, medziregionálnej, kontinentálnej a celosvetovej úrovni pri presadzovaní a zachovávaní mieru a bezpečnosti v Afrike a Európe. Posilnia spoločné úsilie a mechanizmy v oblasti zabezpečenia mieru, predchádzania terorizmu a násilnému extrémizmu a boja proti nim, ako aj v oblasti boja proti všetkým formám organizovanej trestnej činnosti a bezpečnostným hrozbám a posilnia ochranu námornej dopravy, pričom prihliadajú na zložitosť všetkých týchto výziev a potrebu riešiť ich základné príčiny. Budú spolupracovať s cieľom zaistiť udržateľné financovanie všetkých mierových a bezpečnostných činností.

ČLÁNOK 55

Regionálna a mnohostranná spolupráca

1. Zmluvné strany posilnia dialóg a inštitucionálnu spoluprácu pri riešení mierových a bezpečnostných výziev. Posilnia podporu efektívnejšieho fungovania africkej mierovej a bezpečnostnej štruktúry (APSA), ako sa uvádza v Agende 2063 Africkej únie. Podporujú synergie medzi africkou mierovou a bezpečnostnou štruktúrou a africkou štruktúrou správy vecí verejných v súlade s reformným programom AÚ.

2. Zmluvné strany podporia úsilie AÚ a regionálnych hospodárskych spoločenstiev, ako aj regionálnych mechanizmov a ďalších mechanizmov regionálnej bezpečnostnej spolupráce pri dosahovaní mierových, inkluzívnych a odolných spoločností. Podľa potreby posilnia spoluprácu medzi AÚ, EÚ a OSN, ako aj mnohostrannú spoluprácu s ďalšími príslušnými medzinárodnými organizáciami a tretími krajinami.

3. Zmluvné strany podporia miestnu zodpovednosť, inkluzívnosť, odolnosť a udržateľnosť všetkých opatrení v spolupráci s vnútroštátnymi a miestnymi orgánmi, spoločenstvami a občianskou spoločnosťou.

ČLÁNOK 56

Konflikty a krízy

1. Zmluvné strany sa budú usilovať zabezpečiť mierové riešenie všetkých medzištátnych a vnútroštátnych konfliktov v Afrike. Zavedú integrovaný prístup ku konfliktom a krízam v súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv a medzinárodným humanitárnym právom, pričom prehĺbia svoju strategickú spoluprácu a zlepšia jednotnú akciu vo všetkých fázach konfliktu – od prevencie a včasného varovania až po trvalé budovanie mieru – prostredníctvom sprostredkovávania mieru, krízového riadenia, stabilizácie, ako aj reformy sektora bezpečnosti.

2. Zmluvné strany podporia iniciatívy a mechanizmy na predchádzanie konfliktom a zabránenie ohrozeniu mieru a bezpečnosti. Zmluvné strany podniknú koordinované kroky na riešenie základných príčin konfliktov a kríz, riešenie rizík vzniku a stupňovania násilných konfliktov a na posilnenie podpory diplomatických iniciatív, sprostredkovateľského úsilia a viacstranného dialógu s cieľom vyriešiť spory a konflikty mierovými prostriedkami. Na tento účel podporia úplné zavedenie kontinentálneho systému včasného varovania.

3. Zmluvné strany spolupracujú v oblasti krízového riadenia a mierového riešenia konfliktov, okrem iného prostredníctvom spolupráce medzi africkými operáciami na podporu mieru, operáciami krízového riadenia EÚ a operáciami OSN na udržiavanie mieru, keď takéto operácie prebiehajú v rovnakej oblasti.

4. Zmluvné strany spolupracujú, pokiaľ ide o stabilizáciu situácie po ukončení konfliktu, upevnia a podporia zavedenie procesov urovnávania kríz, zapájajú sa do ústavných a volebných procesov a presadzujú spravodlivosť v prechodnom období, procesy zmierenia a opatrenia na opätovné začlenenie obetí ozbrojených konfliktov a vojen. Podporia obnovu a rekonštrukciu oblastí zničených vojnou.

5. Zmluvné strany podporia program zameraný na ženy, mier a bezpečnosť a program zameraný na mládež, mier a bezpečnosť a posilnia aktívnu úlohu žien a mládeže v oblasti mieru a bezpečnosti – od včasného varovania cez sprostredkovávanie mieru až po riešenie konfliktov a budovanie a udržiavanie mieru – v súlade s príslušnými rezolúciami Bezpečnostnej rady OSN (rezolúcie BR OSN), najmä rezolúciami BR OSN č. 1325 (2000) a č. 2250 (2015), ako aj s politikami a rozhodnutiami AÚ a EÚ.

ČLÁNOK 57

Terorizmus, násilný extrémizmus a radikalizácia

1. Zmluvné strany predchádzajú terorizmu vo všetkých jeho formách a bojujú proti nemu, pričom sa zameriavajú na faktory, ktoré môžu vytvárať prostredie vedúce k násilnému extrémizmu a radikalizácii, a to aj prostredníctvom podpory náboženskej znášanlivosti a dialógu medzi náboženstvami, a reagujú na problémy vyplývajúce z prepojení medzi terorizmom a nadnárodnou organizovanou trestnou činnosťou, pričom v plnej miere dodržiavajú právne normy a medzinárodné právo vrátane medzinárodného práva v oblasti ľudských práv, utečeneckého práva a medzinárodného humanitárneho práva.

2. Zmluvné strany posilnia spoluprácu s cieľom umožniť jednotlivcom a spoločenstvám predchádzať teroristickým činom, násilnému extrémizmu a radikalizácii a zvyšovať ich odolnosť voči nim. Usilujú sa o spoluprácu so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami vrátane mládeže, vedúcich náboženských predstaviteľov a občianskej spoločnosti, o podporu vzájomného porozumenia, rozmanitosti a dialógu medzi náboženstvami, o identifikáciu intervencií prispôsobených na mieru a o boj proti náboru, radikalizácii a podnecovaniu na páchanie teroristických činov na internete a mimo neho. Spolupracujú na posilnení podpory obetiam terorizmu.

3. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom vykonávať všetky príslušné rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN vrátane rezolúcie BR OSN č. 2396 (2017) a rezolúcie BR OSN č. 2462 (2019), ako aj rezolúcie Valného zhromaždenia OSN, medzinárodné dohovory a nástroje vrátane Globálnej stratégie OSN pre boj proti terorizmu a akčného plánu OSN na predchádzanie násilnému extrémizmu.

4. Zmluvné strany zvýšia úsilie na výmenu informácií a odborných znalostí o teroristických skupinách a ich podporných sieťach, pričom v plnej miere dodržiavajú právnu normu a medzinárodné právo v oblasti ľudských práv. Podporujú iniciatívy zamerané na spoluprácu v oblasti presadzovania práva a posilňujú kapacity na boj proti terorizmu spôsobom, ktorý je v súlade s ľudskými právami, a to aj prostredníctvom odbornej prípravy a profesionalizácie bezpečnostných síl. Spolupracujú na potláčaní financovania terorizmu tým, že identifikujú, odhalia, skonfiškujú a zmrazia alebo zaistia všetky finančné prostriedky a iné aktíva slúžiace na spáchanie teroristického činu alebo pridelené na takýto účel.

5. Zmluvné strany bránia páchateľom teroristických činov, násilného extrémizmu a radikalizácie získavať zbrane hromadného ničenia.

ČLÁNOK 58

Organizovaná trestná činnosť

1. Zmluvné strany sa zaoberajú všetkými formami organizovanej trestnej činnosti, najmä obchodovaním s ľuďmi, ručnými a ľahkými zbraňami, nelegálnymi drogami, nebezpečnými látkami, predmetmi kultúrnej hodnoty a voľne žijúcimi živočíchmi a rastlinami, ako aj trestnými činmi proti životnému prostrediu, a to posilneným riadením kontroly hraníc, získavaním a výmenou informácií a údajov a výmenou odborných znalostí a technickej pomoci. Prijmú legislatívne a iné opatrenia v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu a doplňujúcimi protokolmi.

2. Zmluvné strany budú náležite riešiť problém obchodovania s ľuďmi v súlade s normami Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a Protokolu o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi. Zabránia obchodovaniu s ľuďmi posilnením presadzovania práva a justičnej spolupráce s cieľom bojovať proti beztrestnosti všetkých páchateľov zapojených do obchodovacieho reťazca a odrádzaním od dopytu, ktorý stojí za všetkými formami vykorisťovania. Zabezpečia náležitú ochranu obetí s ohľadom na rodovú špecifickosť trestného činu, keďže ženy a dievčatá sú oveľa častejším cieľom, najmä v súvislosti so sexuálnym vykorisťovaním.

3. Zmluvné strany prijmú legislatívne a iné opatrenia na predchádzanie prevádzačstvu a boj proti nemu posilnením presadzovania práva a justičnej spolupráce pri vyšetrovaní a trestnom stíhaní prevádzačstva a súvisiacich trestných činov v súlade s Dohovorom OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a doplňujúcimi protokolmi vrátane Protokolu proti pašovaniu migrantov po súši, po mori a letecky.

4. Zmluvné strany posilnia spoluprácu s cieľom predchádzať využívaniu ich finančných inštitúcií a určených nefinančných podnikov a profesií na financovanie terorizmu a legalizáciu príjmov z trestnej činnosti vrátane korupcie a bojovať proti takémuto využívaniu. Vymieňajú si informácie a presadzujú náležité opatrenia na boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu s cieľom zabezpečiť úplné a účinné vykonávanie odporúčaní Finančnej akčnej skupiny. Podporia vytvorenie vnútroštátnych právnych predpisov a orgánov pre vymáhanie majetku, ako aj konfiškáciu majetku získaného trestnou činnosťou a jeho použitie na verejnoprospešné účely, čím sa rozšíri trestná zodpovednosť páchateľov a sprostredkovateľov trestnej činnosti a narušia sa nezákonné finančné toky, v dôsledku čoho prídu zločinci o zisky.

5. Zmluvné strany prijmú právne predpisy a vypracujú iniciatívy na boj proti trestnej činnosti vrátane kriminality a násilia v mestách. Presadzujú kontrolu strelných zbraní s cieľom znížiť negatívne účinky ozbrojeného násilia na spoločnosť a ľudí, predchádzať im a vytvoriť bezpečné prostredie pre udržateľný rozvoj. Bojujú proti všetkým formám násilia a podporujú obete násilia.

ČLÁNOK 59

Ručné a ľahké zbrane

1. Zmluvné strany podporia účinné vykonávanie Zmluvy o obchodovaní so zbraňami a Protokolu OSN proti nezákonnej výrobe a obchodovaniu so strelnými zbraňami, ich súčasťami a komponentmi a strelivom. Podporia Akčný plán vykonávania stratégie Africkej únie pre kontrolu nedovoleného šírenia, obehu a obchodovania s ručnými a ľahkými zbraňami a Akčný program OSN na predchádzanie nedovolenému obchodovaniu s ručnými a ľahkými zbraňami vo všetkých jeho aspektoch, na boj proti nemu a jeho odstránenie.

2. Zmluvné strany budú spolupracovať v boji proti nedovolenému šíreniu ručných a ľahkých zbraní a obchodovaniu s nimi, pretože takáto činnosť podporuje ozbrojený konflikt a terorizmus a podnecuje ozbrojenú trestnú činnosť, ako je krádež dobytka a pytliactvo, a to aj prostredníctvom lepšieho riadenia zásob, ničením nadbytočných zbraní a streliva, ich označovaním, evidenciou a sledovaním, ako aj kontrolou ich vývozu a dovozu.

ČLÁNOK 60

Kybernetická bezpečnosť a počítačová kriminalita

1. Zmluvné strany sa budú usilovať vypracovať a vykonávať právne predpisy a opatrenia na zachovanie otvoreného, slobodného, bezpečného, stabilného, prístupného a mierového prostredia informačných a komunikačných technológií. Budú sa snažiť podporovať tvorbu a vykonávanie medzinárodne prijatých noriem zodpovedného správania v kybernetickom priestore v rámci OSN a v plnom súlade s medzinárodnými záväzkami v oblasti ľudských práv.

2. Zmluvné strany spolupracujú pri prevencii počítačovej kriminality a distribúcie nezákonného obsahu na internete a v boji proti nim. Vymieňajú si informácie týkajúce sa vzdelávania a odbornej prípravy vyšetrovateľov počítačovej kriminality, vyšetrovania počítačovej kriminality a digitálnej forenznej vedy a zároveň zabezpečujú vysokú úroveň ochrany údajov. Presadzujú kultúru kybernetickej bezpečnosti a spolupracujú pri predchádzaní počítačovej kriminalite a boji proti nej, pričom vychádzajú z existujúcich medzinárodných noriem a štandardov vrátane tých, ktoré vyplývajú z Budapeštianskeho dohovoru o počítačovej kriminalite a Dohovoru Africkej únie o kybernetickej bezpečnosti a ochrane osobných údajov.

ČLÁNOK 61

Nelegálne drogy

1. Zmluvné strany posilnia vyvážený a integrovaný prístup svojich protidrogových politík založený na dôkazoch. Budú sa usilovať zabrániť pestovaniu a výrobe nelegálnych drog a psychoaktívnych látok a obchodovaniu s nimi a bojovať proti týmto činnostiam, a to aj prijatím účinnejších opatrení v oblasti prevencie trestnej činnosti súvisiacej s drogami a presadzovania práva v súlade s platnými medzinárodnými záväzkami v oblasti ľudských práv.

2. Zmluvné strany zintenzívnia a urýchlia úsilie na strane dopytu, zapoja sa do programov prevencie a vzdelávania a prijímajú potrebné opatrenia na riešenie zdravotných a sociálnych následkov drog. Podporujú dialóg s príslušnými zainteresovanými stranami vrátane občianskej spoločnosti, vedeckej komunity a akademickej obce s cieľom účinne bojovať proti používaniu nelegálnych drog.

ČLÁNOK 62

Námorná bezpečnosť

1. Zmluvné strany prijmú iniciatívy na vnútroštátnej, regionálnej a kontinentálnej úrovni, ktoré prispievajú k rozvoju námornej bezpečnosti, najmä v Červenom mori, v oblasti Afrického rohu, v Indickom oceáne a Guinejskom zálive. Podporujú spoluprácu medzi AÚ, EÚ a OSN, ako aj spoluprácu s regionálnymi a subregionálnymi organizáciami a nabádajú na komplementárnosť úsilia.

2. Zmluvné strany spolupracujú v boji proti všetkým formám nadnárodného organizovaného zločinu na mori vrátane obchodovania s ľuďmi, ručnými a ľahkými zbraňami, nelegálnymi drogami a voľne žijúcimi živočíchmi a rastlinami či vrátane prevádzačstva. Odrádzajú od pirátskych činov a ozbrojených lúpeží na mori vrátane krádeží ropy a plynu, zabraňujú im a potláčajú ich s cieľom zaistiť bezpečné a otvorené obchodné cesty.

3. Zmluvné strany zvyšujú mnohostranné úsilie o účinnú reakciu na trestnú činnosť páchanú na širom mori. Vypracujú opatrenia na posilnenie kapacít a zodpovednosti pobrežných štátov a regionálnych organizácií v oblasti presadzovania práva a podporujú regionálnu koordináciu a výmenu informácií s cieľom čeliť námorným hrozbám a bojovať proti rôznym formám trestných činov páchaných na mori.

4. Zmluvné strany vytvoria a posilnia mechanizmy medziregionálnej výmeny informácií a podporia námorný dozor, informovanosť o námornej situácii a spoluprácu medzi pobrežnou strážou a námorníctvom pobrežných štátov.

5. Zmluvné strany budú podporovať a rešpektovať slobodu šíreho mora, slobodu plavby a ďalšie zásady, práva a povinnosti ustanovené v medzinárodnom práve a súčasne budú presadzovať všeobecné uplatňovanie Dohovoru Organizácie Spojených národov o morskom práve, ako aj ďalších príslušných medzinárodných právnych nástrojov.

ČLÁNOK 63

Spolupráca v oblasti presadzovania práva

1. Zmluvné strany posilnia dialóg a spoluprácu v oblasti presadzovania práva, a to aj prostredníctvom strategickej spolupráce medzi orgánmi AÚ, ako je AFRIPOL, a orgánmi EÚ, ako je EUROPOL, s cieľom uľahčiť prevenciu, odhaľovanie, vyšetrovanie a trestné stíhanie činností nadnárodných sietí organizovaného zločinu a teroristických sietí v Afrike a EÚ.

2. Zmluvné strany spolupracujú pri pátraní a záchrane, ako aj v iných núdzových situáciách, a povzbudzujú štáty, aby v tejto súvislosti uzatvárali dvojstranné dohody.

3. Zmluvné strany posilnia spoluprácu v oblasti integrovaného riadenia hraníc a zlepšia získavanie a výmenu informácií a údajov.

4. Zmluvné strany súhlasia, že sa budú usilovať posilniť policajné kapacity, a to aj prostredníctvom cielených policajných výcvikových programov na strategickej, operačnej a taktickej úrovni, ktoré sú prispôsobené realite afrického kontextu.

HLAVA V

ĽUDSKÉ PRÁVA, DEMOKRACIA A SPRÁVA VECÍ VEREJNÝCH

ČLÁNOK 64

Zmluvné strany budú podporovať odolné udržateľné a inkluzívne spoločnosti, ktoré majú korene v zodpovedných, účinných a transparentných inštitúciách a rozhodovacích procesoch na všetkých úrovniach a v ktorých sú rešpektované, podporované a dodržiavané ľudské práva, základné slobody, zásady právneho štátu a demokratické zásady. Budú pracovať na urýchlení pokroku smerom k rodovej rovnosti. Zabezpečia otvorený priestor priaznivý pre jednotlivcov a občiansku spoločnosť, v ktorom môžu vysloviť svoje ambície a obavy, povedať svoj názor alebo vyjadriť sa k všetkým politickým, hospodárskym, sociálnym a kultúrnym záležitostiam, čo prispeje k zvýšeniu dôvery vo verejné inštitúcie.

ČLÁNOK 65

Ľudské práva

1. Zmluvné strany prijmú a budú vykonávať právne predpisy, ktoré prispievajú k ochrane, podpore a dodržiavaniu ľudských práv, či už občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych alebo kultúrnych. Podporia ratifikáciu, transpozíciu a vykonávanie Africkej charty ľudských práv a práv národov, ako aj nástrojov africkej štruktúry správy vecí verejných.

2. Zmluvné strany v plnej miere uplatnia zásadu nediskriminácie z akéhokoľvek dôvodu vrátane pohlavia, etnického alebo sociálneho pôvodu, náboženstva alebo viery, politického či iného presvedčenia, zdravotného postihnutia, veku alebo iného stavu, pričom prioritou bude prijatie súhrnného zákona o rovnosti a antidiskriminačného zákona. Podniknú kroky na dosiahnutie plného užívania všetkých ľudských práv ženami a dievčatami a na posilnenie ich postavenia, okrem iného prostredníctvom výzvy na podpísanie a ratifikáciu (ak sa tak ešte nestalo) a na vykonávanie Protokolu k Africkej charte ľudských práv a práv národov o právach žien v Afrike. Vynaložia všetko úsilie na podporu a ochranu práv dieťaťa, okrem iného prostredníctvom výzvy na podpísanie a ratifikáciu (ak sa tak ešte nestalo) a na vykonávanie Africkej charty o právach a blahu dieťaťa. Prijmú opatrenia na podporu plného užívania ľudských práv osobami patriacimi k menšinám, osobami so zdravotným postihnutím a osobami s albinizmom, ako aj pôvodným obyvateľom, ako je stanovené v Deklarácii Organizácie Spojených národov o právach pôvodného obyvateľstva.

3. Zmluvné strany budú účinne bojovať proti beztrestnosti zabezpečením dodržiavania zásad právneho štátu a nezávislého, nestranného a účinného fungovania súdnictva. Zaručia práva obetí a pozostalých na primerané, účinné a rýchle odškodnenie.

4. Zmluvné strany podporujú africký systém pre ľudské práva, najmä Africkú komisiu pre ľudské práva a práva národov a Africký súd pre ľudské práva a práva národov, pri usmerňovaní afrických štátov, aby dodržiavali záväzky týkajúce sa medzinárodného práva v oblasti ľudských práv. Dodržiavajú a zachovávajú integritu a nezávislosť týchto orgánov a zabezpečia, aby všetky africké štáty rešpektovali rozsudky Afrického súdu pre ľudské práva a práva národov.

5. Zmluvné strany posilnia kapacitu občianskej spoločnosti a budú chrániť obhajcov ľudských práv pôsobiacich na vnútroštátnej, regionálnej a kontinentálnej úrovni. Budú spolupracovať s cieľom zvýšiť informovanosť o ľudských právach, a to aj s národnými inštitúciami pre ľudské práva, vzdelávacími systémami a médiami.

ČLÁNOK 66

Rodová rovnosť

1. Zmluvné strany zabezpečia rovnosť pred zákonom a rovnaký prístup k spravodlivosti, ochrane a úžitku zo zákona pre všetkých. Prijmú opatrenia zamerané na zabezpečenie, zlepšenie a rozšírenie rovnakej účasti a príležitostí vo všetkých sférach politického, hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho života. Zabezpečia, aby sa rodové hľadisko systematicky začleňovalo do všetkých politík a programov.

2. Zmluvné strany budú spolupracovať pri prevencii a odstránení všetkých foriem sexuálne a rodovo motivovaného násilia, diskriminácie a obťažovania, ako aj domáceho násilia a budú bojovať proti obchodovaniu s ľuďmi. Prijmú všetky potrebné opatrenia na mobilizáciu spoločného úsilia o ukončenie detských, skorých a nútených manželstiev, mrzačenia a obriezky ženských pohlavných orgánov a iných škodlivých tradičných praktík, ktoré diskriminujú ženy a dievčatá. Poskytnú podporu obetiam všetkých foriem násilia a ich pozostalým. Zmluvné strany sa zaväzujú k úplnému, účinnému a nediskriminačnému vykonávaniu Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, ako aj opčného protokolu k nemu.

3. Zmluvné strany zabezpečia, aby sa rešpektovali a podporovali sociálne práva dievčat a žien, najmä odstránením všetkých prekážok v oblasti kvalitného vzdelávania a zdravia a odstránením rodových rozdielov. Posilňujú hospodárske práva žien a dievčat.

4. Zmluvné strany zabezpečia, aby sa v platných právnych predpisoch uznávalo právo dievčat a žien na úplnú účasť vo všetkých oblastiach verejného života, a vytvoria podmienky a príležitosti pre ženy, aby mohli zastávať rovnaké pozície, a to aj v oblasti politického vedenia a rozhodovania. Posilnia úlohu žien a podporia ich účasť v oblasti mieru a bezpečnosti, ako aj prevencie a riešenia konfliktov, násilia a extrémizmu na všetkých úrovniach.

ČLÁNOK 67

Demokracia

1. Zmluvné strany budú podporovať a posilňovať univerzálne hodnoty a zásady demokracie. Budú ochraňovať deľbu moci, podporovať politický pluralizmus a posilňovať transparentnosť demokratických procesov, účasť na nich a dôveru v ne, ako aj dôveru medzi politickými vodcami a obyvateľstvom, okrem iného podporou ratifikácie a vykonávania Africkej charty o demokracii, voľbách a správe vecí verejných.

2. Zmluvné strany zabezpečia integritu volebných procesov zaručením inkluzívnych, transparentných a dôveryhodných volieb rešpektujúcich volebné cykly a ústavné ustanovenia pri náležitom rešpektovaní zvrchovanosti. Presadzujú medzinárodné a regionálne normy a najlepšie postupy v oblasti riadenia volieb a takisto zabezpečujú posilnenie nezávislých a nestranných volebných komisií a rovnaké podmienky pre všetky politické strany a kandidátov. Posilňujú spoluprácu v oblasti pozorovania volieb vrátane prípadných následných opatrení na základe odporúčaní volebných pozorovateľských misií a spoluprácu s AÚ a regionálnymi hospodárskymi spoločenstvami. Posilnia vnútroštátne mechanizmy na včasné riešenie sporov týkajúcich sa volieb.

3. Zmluvné strany posilnia schopnosť volených parlamentov vykonávať legislatívnu, rozpočtovú a kontrolnú funkciu pri súčasnom rešpektovaní výsad všetkých poslancov.

4. Zmluvné strany prijmú vnútroštátne právne predpisy a iné predpisy, ktorými sa uznávajú rôzne úrovne verejnej správy s mandátom vykonávať svoje právomoci v súlade s delegovanými právomocami. Posilnia miestnu správu a presunú časť právomocí na demokraticky zvolené miestne orgány podľa vnútroštátneho práva.

5. Zmluvné strany budú podporovať inkluzívne a pluralitné spoločnosti. Odstránia akékoľvek obmedzenia slobody združovania, slobody prejavu a slobody pokojného zhromažďovania. Chránia a rozširujú priestor priaznivý na presadzovanie záujmov a tvorbu politík zo strany občianskej spoločnosti, ako aj pre zabezpečenie slobodných a nezávislých médií s cieľom zaistiť najvyššiu úroveň transparentnosti a zodpovednosti vlád pri správe vecí verejných. Zmluvné strany budú podporovať konštruktívne vzťahy medzi štátom a občanmi a zvýšia informovanosť o demokratických zásadách a ľudských právach, a to aj prostredníctvom vzdelávacích systémov a médií.

ČLÁNOK 68

Právny štát a spravodlivosť

1. Zmluvné strany spolupracujú pri upevňovaní zásad právneho štátu a posilňovaní inštitúcií pri výkone spravodlivosti na všetkých úrovniach. Podporujú nezávislosť súdnictva a zamerajú sa na zaistenie nezávislého, nestranného a účinného fungovania súdnictva a zlepšenie efektívneho a spravodlivého prístupu občanov k spravodlivosti a právnej pomoci.

2. Zmluvné strany zabránia všetkým formám mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania zo strany štátnych a neštátnych subjektov vo všetkých kontextoch, a to aj v súvislosti s terorizmom, krízovým riadením a migráciou, odsúdia a odstránia takéto praktiky, pričom podporia ratifikáciu a účinné vykonávanie Dohovoru proti mučeniu a opčného protokolu k nemu.

3. Zmluvné strany zabezpečia, aby sa riadne vyšetrovalo a trestne stíhalo porušovanie a zneužívanie medzinárodného práva v oblasti ľudských práv a porušovanie medzinárodného humanitárneho práva vrátane vojnových zločinov, zločinov proti ľudskosti a zločinu genocídy, ako aj verbovanie detských vojakov a sexuálne a rodovo motivované násilie a násilie motivované identitou. Posilnia domácu legislatívu a domáce súdnictvo, a to aj prostredníctvom účinnej medzištátnej spolupráce a vzájomnej právnej pomoci pre štáty, ktoré chcú viesť vnútroštátne stíhanie najzávažnejších medzinárodných trestných činov.

4. Zmluvné strany uľahčujú reformy súdnictva, pričom zaisťujú modernizované, transparentné a efektívne súdne systémy a konania, poskytujú primeranú odbornú prípravu a zlepšujú prístup k právnym predpisom, judikatúre a ďalším právnym informáciám, modernizujú väzenské systémy a maximalizujú ich rehabilitačnú úlohu a zaoberajú sa porušovaním ľudských práv bezpečnostnými silami.

ČLÁNOK 69

Dobrá správa vecí verejných

1. Zmluvné strany podporia úsilie o konsolidáciu dobrej správy vecí verejných podporovaním demokratickej kultúry a postupov, budovaním a posilňovaním zodpovedných, transparentných a pohotových inštitúcií verejnej správy na všetkých úrovniach a vštepovaním politického pluralizmu, transparentnosti a tolerancie. Podporujú úplnú implementáciu nástrojov africkej štruktúry správy vecí verejných a podnecujú na účinnú koordináciu a harmonizáciu politík správy vecí verejných medzi africkými štátmi.

2. Zmluvné strany posilnia schopnosť vlád na všetkých úrovniach poskytovať kvalitné verejné služby, zabezpečovať účinnú, transparentnú, zodpovednú a inkluzívnu verejnú správu, podporovať nestrannosť a účinnosť orgánov presadzovania práva a podporovať účasť občanov a ich prístup k verejným informáciám.

3. Zmluvné strany podporujú používanie digitálnych technológií a urýchľujú zavádzanie ľahko použiteľných a zjednodušených riešení elektronickej správy vecí verejných, ktoré majú slúžiť na zlepšenie prístupu k verejným informáciám a službám a ich dostupnosti a na zlepšenie transparentnosti a zodpovednosti, a zároveň bránia zneužívaniu ľudských práv a základných slobôd a prispievajú k ich podpore a ochrane.

ČLÁNOK 70

Verejná správa, štatistika a osobné údaje

1. Zmluvné strany vybudujú kapacity na navrhovanie a vykonávanie politík, zaistia rozvoj profesionálnej a efektívnej verejnej služby, zlepšia legislatívne a riadiace mechanizmy a posilnia schopnosť vlád poskytovať kvalitné verejné služby.

2. Zmluvné strany zabezpečia nestrannosť, spravodlivosť, riadny proces a kontinuitu pri poskytovaní verejných služieb a budú podporovať inštitúcie, ktoré sú zodpovedné, inkluzívne a transparentné, pokiaľ ide o poskytovanie účinných a efektívnych verejných služieb, okrem iného prostredníctvom presadzovania Africkej charty o hodnotách a zásadách verejnej služby a správy.

3. Zmluvné strany podporia vytváranie, uchovávanie, správu a šírenie štatistických údajov a informácií na vnútroštátnej, regionálnej a kontinentálnej úrovni, a to aj presadzovaním Africkej charty o štatistike ako politického rámca na vývoj štatistiky v Afrike. Vypracujú spoľahlivé, bezpečné a inkluzívne identifikačné systémy s cieľom zabezpečiť poskytovanie právnej totožnosti každému občanovi, a to aj prostredníctvom posilnenia systému evidencie obyvateľov a vitálnych štatistík.

4. Zmluvné strany zabezpečia vysokú úroveň ochrany práva každého jednotlivca na súkromie v súvislosti so spracovaním osobných údajov v súlade s existujúcimi mnohostrannými normami a medzinárodnými právnymi nástrojmi a postupmi. Budú sa usilovať o zachovanie prísnych režimov ochrany údajov a zabezpečenie ich účinného presadzovania prostredníctvom nezávislých dozorných orgánov.

ČLÁNOK 71

Korupcia

1. Zmluvné strany vytvoria a posilnia právne predpisy, inštitúcie a ďalšie opatrenia na predchádzanie a boj proti korupcii vo všetkých jej formách, podvodom, trestným činom finančných korporácií a súvisiacim trestným činom vo verejnom a súkromnom sektore, okrem iného implementáciou a podporou príslušných medzinárodných noriem a nástrojov, predovšetkým Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii. Prijmú legislatívne a iné opatrenia, ktoré sú potrebné na predchádzanie korupcii a zabezpečenie účinného presadzovania právnych predpisov týkajúcich sa korupcie, nestranného vyšetrovania a stíhania, ako aj uplatňovania účinných, primeraných a odrádzajúcich sankcií za korupciu a trestnú činnosť súvisiacu s korupciou. Prijmú legislatívne a iné opatrenia s cieľom zabezpečiť účinnú ochranu pred možnou odvetou, a to aj v pracovnom kontexte, a pred zastrašovaním oznamovateľov, ktorí nahlásia korupciu a súvisiace trestné činy, a svedkov, ktorí poskytnú svedectvo o týchto trestných činoch, vrátane ochrany ich totožnosti.

2. Zmluvné strany prijmú legislatívne opatrenia, ktoré umožnia zmrazenie a konfiškáciu príjmov a prostriedkov pochádzajúcich z korupcie a súvisiacich trestných činov alebo iného majetku, ktorého hodnota zodpovedá týmto príjmom a prostriedkom. Spolupracujú pri vymáhaní takýchto príjmov a prostriedkov s cieľom vrátiť ich predchádzajúcim oprávneným majiteľom v krajine pôvodu v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov proti korupcii. Prijmú legislatívne a iné opatrenia na boj proti legalizácii príjmov z korupcie.

3. Zmluvné strany zabezpečia transparentnosť a zodpovednosť pri správe verejných zdrojov vrátane vymožených a vrátených aktív. Povzbudzujú na činnosti, ktoré podporujú hodnoty spojené s kultúrou transparentnosti, integrity a zákonnosti a zmenu postojov ľudí ku korupčným praktikám. Posilnia kapacity a odborné znalosti verejnej správy v boji proti korupcii. Podporia vznik špecializovaných orgánov v oblasti boja proti korupcii.

4. Zmluvné strany budú spolupracovať na vyšetrovaní prípadov korupcie a súvisiacich trestných činov, a to aj vtedy, ak k nim došlo v rámci medzinárodných obchodných transakcií.

ČLÁNOK 72

Finančná správa

1. Zmluvné strany podporujú správne riadenie verejných financií vrátane účinnej a transparentnej mobilizácie domácich príjmov, rozpočtového riadenia a využívania verejných príjmov v súlade so zásadami daňovej iniciatívy Addis. Presadzujú udržateľné riadenie verejného dlhu, systémy udržateľného obstarávania a podporu vnútroštátnych orgánov dohľadu.

2. Zmluvné strany zlepšujú správu a hospodárenie s príjmami z prírodných zdrojov a umožňujú komunitám a spoločnostiam prosperovať z ich využívania, a to aj dodržiavaním iniciatívy pre transparentnosť v ťažobnom priemysle a Kimberleyského procesu.

3. Zmluvné strany bojujú proti daňovým podvodom, daňovým únikom, vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam a nezákonným finančným tokom a posilňujú vymáhanie majetku. Usilujú sa o zabezpečenie efektívnych, účinných, spoľahlivých, transparentných a spravodlivých daňových systémov.

4. Zmluvné strany prijímajú konkrétne opatrenia okrem iného ustanovením právnych predpisov a posilňujú príslušné inštitúcie a mechanizmy uplatňovania zásad dobrej správy v daňovej oblasti.

HLAVA VI

MIGRÁCIA A MOBILITA

ČLÁNOK 73

Zmluvné strany zaujímajú komplexný a vyvážený prístup k riešeniu migrácie. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoj záväzok chrániť ľudské práva všetkých utečencov a migrantov a riešia otázku migrácie v duchu solidarity, skutočného partnerstva a spoločnej zodpovednosti v súlade so svojimi príslušnými právomocami a pri plnom rešpektovaní medzinárodného práva vrátane medzinárodného práva v oblasti ľudských práv. Uznávajú, že africké a európske záujmy v oblasti migrácie sú navzájom prepojené a v prípade, že sa budú migrácia a mobilita dobre riadiť, môžu byť zdrojom prosperity, inovácie a udržateľného rozvoja. Zapájajú sa do dialógu a spolupracujú, pokiaľ ide o všetky aspekty súvisiace s legálnou a neregulárnou migráciou, napríklad aj tým, že prijímajú konkrétne opatrenia v oblasti legálnej migrácie, usilujú sa zastaviť neregulárnu migráciu a bojovať proti základným príčinám jej vzniku, predchádzajú prevádzačstvu a bojujú proti nemu, riešia problém obchodovania s ľuďmi, zachraňujú životy a zabezpečujú ochranu, posilňujú zapojenie a investície diaspór do udržateľného rozvoja, maximalizujú vplyv remitencií, posilňujú spoluprácu v oblasti návratu, readmisie a udržateľnej reintegrácie navrátilcov a venujú zvláštnu pozornosť zraniteľným osobám a ich osobitným potrebám vrátane žien, detí a maloletých osôb bez sprievodu. Zmluvné strany sa dohodli na spolupráci pri presadzovaní prístupu integrovaného riadenia hraníc s cieľom uľahčiť legálny pohyb osôb cez hranice a zastaviť neregulárnu migráciu. Prehlbujú spoluprácu a dialóg, pričom sa opierajú o existujúce iniciatívy, najmä opatrenia prijaté v nadväznosti na spoločný akčný plán z Valletty, rabatský a chartúmsky proces a medzikontinentálny dialóg o migrácii a mobilite medzi AÚ a EÚ. Zmluvné strany podporujú trojstrannú spoluprácu medzi subsaharskými, stredozemskými a európskymi krajinami v otázkach týkajúcich sa migrácie. Zmluvné strany podporujú dialóg pri riešení všetkých otázok v oblasti migrácie a spolupracujú pri podpore vhodných a relevantných stratégií reakcie.

ČLÁNOK 74

Legálna migrácia a mobilita

1. Zmluvné strany sa usilujú zintenzívniť prenos vedomostí a ich spoločné využívanie a zlepšiť programy mobility, ktoré uľahčujú akademické výmeny študentov, výskumných pracovníkov, akademických odborníkov a inštitúcií.

2. Zmluvné strany sa usilujú uľahčiť návštevy na obchodné a investičné účely.

3. Zmluvné strany sa v súlade so svojimi príslušnými právomocami snažia vyvinúť spôsoby smerujúce k účinnému riadeniu migrácie a mobility pracovnej sily vrátane primeraných opatrení v oblasti sociálnej ochrany a boja proti všetkým formám vykorisťovania.

4. Zmluvné strany spolupracujú na zlepšení transparentnosti a porovnateľnosti kvalifikácií s cieľom uľahčiť ich uznávanie, ako aj prijatie na trhu práce.

5. Zmluvné strany vedú podľa potreby dialógy o postupoch, ktorými sa riadi prenosnosť dôchodkových práv migrantov s oprávneným pobytom.

6. Zmluvné strany spolupracujú na kampaniach na zvyšovanie informovanosti o legálnej migrácii s cieľom formovať rozhodnutia migrantov a informovať ich o možnostiach týkajúcich sa bezpečných a legálnych spôsobov migrácie. Takisto sprístupňujú informácie o možnostiach zmeny štatútu vo svojich právnych poriadkoch.

7. Zmluvné strany sa usilujú o zavedenie transparentných a účinných podmienok vstupu a pobytu na účely práce, výskumu, štúdia, odbornej prípravy a dobrovoľníckej služby s cieľom uľahčiť cirkulujúcu migráciu a mobilitu.

8. Zmluvné strany uľahčujú migrantom prístup ku konaniam o zlúčení rodiny, pričom zohľadňujú najlepší záujem dieťaťa.

9. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom zlepšiť a modernizovať systémy evidencie obyvateľov a vydávať biometrické cestovné doklady na základe špecifikácie Medzinárodnej organizácie civilného letectva, pričom sa usilujú bojovať proti podvodom s osobnými údajmi a falšovaniu dokladov.

ČLÁNOK 75

Mobilita v rámci Afriky

1. Zmluvné strany uznávajú dôležitosť mobility v rámci Afriky, ako aj jej potenciál a značné výhody, pokiaľ ide o regionálnu integráciu a udržateľný rozvoj hostiteľských krajín a krajín pôvodu.

2. Zmluvné strany sa zaväzujú ďalej podporovať spoluprácu v rámci Afriky pri riadení migrácie, zohľadňujúc pri tom rámec AÚ pre migračnú politiku Afriky.

ČLÁNOK 76

Diaspóra, remitencie a udržateľný rozvoj

1. Zmluvné strany povzbudzujú a podporujú zapojenie diaspóry do udržateľného rozvoja krajín pôvodu. Spolupracujú s cieľom podporiť a uľahčiť investície diaspóry a zakladanie podnikov ako prostriedku na posilnenie miestneho rozvoja a podnikania v krajinách pôvodu a ako prostriedku na prenos vedomostí, skúseností a transfer technológií.

2. Zmluvné strany sa zameriavajú na výrazné zníženie transakčných nákladov pri remitenciách na menej ako 3 %, najmä v prípade krajín s nízkymi a strednými príjmami, a na odstránenie koridorov, ktorými prúdia remitencie, ak sú náklady vyššie ako 5 %, v súlade s medzinárodne dohodnutými cieľmi, spolupracujú na zvýšení počtu prístupových bodov k službám v oblasti remitencií, najmä vo vidieckych oblastiach, podporujú finančné začlenenie aj prostredníctvom inovatívnych finančných nástrojov a nových technológií a zlepšujú regulačné rámce s cieľom dosiahnuť väčšie zapojenie netradičných aktérov.

3. Zmluvné strany podporujú činnosť inštitúcií, ktoré pomáhajú pri zavádzaní stratégií a nástrojov na využívanie remitencií a investícií diaspóry do udržateľného rozvoja.

ČLÁNOK 77

Neregulárna migrácia, prevádzačstvo a obchodovanie s ľuďmi

1. Zmluvné strany spolupracujú pri riešení základných príčin neregulárnej migrácie a núteného vysídľovania a príprave primeraných reakcií. Spolupracujú v záujme podpory krajín pôvodu prostredníctvom vhodných stratégií, ktorých cieľom je okrem iného podnietiť hospodársky rast a udržateľný rozvoj.

2. Zmluvné strany sa zaväzujú zastaviť neregulárnu migráciu prostredníctvom posilnenej spolupráce pri integrovanom riadení hraníc, lepšom získavaní a výmene informácií a údajov a podpore politickej a justičnej spolupráce s osobitným ohľadom na krajiny pôvodu a krajiny tranzitu migračných tokov. Spolupracujú pri rozvoji a prípadnej údržbe komunikačných sietí s cieľom podporiť námorný dozor a zachraňovať životy na mori.

3. Zmluvné strany zavádzajú a vykonávajú právne predpisy, posilňujú inštitúcie a zvyšujú spoločné úsilie pri riešení problému obchodovania s ľuďmi vrátane ochrany a pomoci jeho obetiam a predchádzajú prevádzačstvu a bojujú proti nemu v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu a doplňujúcimi protokolmi, najmä Protokolom proti pašovaniu migrantov po súši, po mori a letecky a Protokolom o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi.

4. Zmluvné strany spolupracujú pri monitorovaní trás neregulárnej migrácie, zintenzívňujú vnútroštátne, regionálne a medziregionálne opatrenia a posilňujú spoločné úsilie, ktorého cieľom je rozložiť zločinecké siete, ktoré prevádzajú migrantov a obchodujú s ľuďmi. Spolupracujú pri výmene relevantných informácií a kriminálneho spravodajstva o trasách využívaných na obchodovanie s ľuďmi a prevádzačstvo a o zločineckých sieťach, a to aj čo sa týka spôsobu práce a finančných transakcií, s cieľom zlepšiť zber údajov a posilniť stratégie analýzy a šírenia. Zabezpečujú účinné vykonávanie príslušných právnych predpisov a opatrení proti tým, ktorí vykorisťujú neregulárnych migrantov. Zintenzívňujú úsilie pri vyšetrovaní a trestnom stíhaní páchateľov.

5. Zmluvné strany podporujú informačné kampane o rizikách spojených s neregulárnou migráciou, pričom využívajú všetky dostupné prostriedky na regionálnej, vnútroštátnej a miestnej úrovni v súlade s príslušnými stratégiami a programami.

ČLÁNOK 78

Návrat, readmisia a reintegrácia

1. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoje právo na vracanie štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území, a opätovne potvrdzujú právnu povinnosť každého členského štátu Európskej únie a člena organizácie OAKTŠ, že prijmú späť svojich štátnych príslušníkov, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území iného členského štátu Európskej únie a člena organizácie OAKTŠ, a to bezpodmienečne a bez ďalších formalít s výnimkou overenia podľa odseku 3. Na tento účel zmluvné strany spolupracujú pri návrate a readmisii a zabezpečujú, aby sa pri každom postupe, ktorý sa začne s cieľom vrátiť migrantov neoprávnene sa zdržiavajúcich na ich území do krajín pôvodu, v plnej miere chránili a dodržiavali práva a dôstojnosť jednotlivcov.

2. Každý členský štát Európskej únie akceptuje návrat a readmisiu všetkých svojich štátnych príslušníkov, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území člena organizácie OAKTŠ, na žiadosť tohto štátu, a to bez ďalších formalít s výnimkou overenia podľa odseku 3 v prípade osôb, ktoré nie sú držiteľom platného cestovného dokladu.

Každý člen organizácie OAKTŠ akceptuje návrat a readmisiu všetkých svojich štátnych príslušníkov, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členského štátu Európskej únie, na žiadosť tohto členského štátu, a to bez ďalších formalít s výnimkou overenia podľa odseku 3 v prípade osôb, ktoré nie sú držiteľom platného cestovného dokladu.

Pokiaľ ide o členské štáty Európskej únie, povinnosti v tomto odseku platia iba vo vzťahu k tým osobám, ktoré majú štátnu príslušnosť členského štátu, ako je vymedzené na účely Únie. Pokiaľ ide o členov organizácie OAKTŠ, povinnosti v tomto odseku platia iba vo vzťahu k tým osobám, ktoré sa považujú za ich štátnych príslušníkov v súlade s príslušným právnym systémom.

3. Členské štáty Európskej únie a členovia organizácie OAKTŠ reagujú na žiadosti o readmisiu druhej zmluvnej strany rýchlo vykonaním postupov overovania, pričom použijú najvhodnejšie a najúčinnejšie postupy identifikácie s cieľom zistiť štátnu príslušnosť dotknutej osoby a vydať príslušné cestovné doklady na účely návratu, ako je uvedené v prílohe I. Žiadne ustanovenie v tejto prílohe nebráni vráteniu osoby na základe oficiálnych alebo neoficiálnych dojednaní medzi požiadaným štátom a žiadajúcim štátom.

4. Bez ohľadu postupy stanovené v článku 101 ods. 5 všeobecnej časti tejto dohody, ak sa zmluvná strana domnieva, že druhá zmluvná strana nerešpektuje časovú lehotu uvedenú v prílohe I v súlade s kapitolou 5.26 prílohy 9 k Chicagskemu dohovoru, oznámi to druhej zmluvnej strane. Ak druhá zmluvná strana naďalej neplní tieto povinnosti, oznamujúca zmluvná strana môže prijať primerané opatrenia so začiatkom 30 dní od oznámenia.

5. Zmluvné strany sa ďalej dohodli, že budú monitorovať vykonávanie týchto záväzkov v rámci pravidelného partnerského dialógu medzi zmluvnými stranami.

ČLÁNOK 79

Ochrana a azyl

1. Zmluvné strany sa zaväzujú zaistiť vysokú úroveň ochrany a pomoci násilne vysídleným osobám vrátane utečencov, žiadateľov o azyl a vnútorne vysídlených osôb pri úplnom dodržaní medzinárodného práva, medzinárodného práva v oblasti ľudských práv, prípadne medzinárodného utečeneckého práva a medzinárodného humanitárneho práva vrátane základnej zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia.

2. Zmluvné strany uznávajú, že utečenecké tábory ako reakcia na núdzové situácie by mali byť výnimkou a v čo najvyššej miere len dočasným opatrením a že by sa mala uprednostňovať udržateľná integrácia utečencov. Posilňujú spoluprácu s cieľom uľahčiť udržateľnú integráciu utečencov v hostiteľských komunitách a krajinách azylu. Podporujú zavedenie komplexného rámca reakcie na utečencov.

3. Zmluvné strany zaisťujú, že utečenci a žiadatelia o azyl môžu uplatňovať svoje ľudské práva prostredníctvom bezpečného prístupu k základným službám v súlade s medzinárodnými záväzkami.

4. Zmluvné strany neustále chránia najlepšie záujmy dieťaťa a všetkým utečeneckým deťom zaručujú úplný prístup k systému vzdelávania v bezpečnom vzdelávacom prostredí. Pri riešení zraniteľností detí uplatňujú rodovo responzívny prístup a zaisťujú, aby deti neboli kriminalizované a nevzťahovali sa na ne represívne opatrenia z dôvodu postavenia utečenca, či už ich vlastného, alebo ich rodičov.

KARIBSKÝ REGIONÁLNY PROTOKOL

ČASŤ I

RÁMEC SPOLUPRÁCE

KAPITOLA 1

CHARAKTER A ROZSAH PÔSOBNOSTI

ČLÁNOK 1

Skutočné partnerstvo

1. „Zmluvné strany“ sú na účely tohto protokolu príslušné zmluvné strany viazané týmto protokolom podľa článku 6 všeobecnej časti tejto dohody.

2. Vzťahy medzi zmluvnými stranami sa riadia ustanoveniami všeobecnej časti tejto dohody a ustanoveniami tohto protokolu, ktoré sa vzájomne dopĺňajú a posilňujú v súlade s článkom 6 všeobecnej časti tejto dohody.

3. Zmluvné strany sa dohodli na vykonávaní tohto protokolu s doplňujúcimi povinnosťami na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni na základe zásad vzájomnej úcty a zodpovednosti, rovnosti a spoločnej zodpovednosti a zapojením všetkých príslušných zainteresovaných strán. Zmluvné strany vykonávajú tento protokol spôsobom, ktorý stavia na silných politických, hospodárskych a kultúrnych väzbách medzi všetkými zmluvnými stranami tejto dohody a podporuje ich.

4. Zmluvné strany podporujú procesy regionálnej integrácie a spolupráce, zintenzívňujú úsilie pri podpore multilateralizmu a svetového poriadku založeného na pravidlách a vytvárajú a vykonávajú viacrozmerné a súdržné politiky a opatrenia pri dosahovaní všetkých rozmerov udržateľného rozvoja, pričom zohľadňujú svoje vlastné politické rámce a príslušné medzinárodné dohody.

ČLÁNOK 2

Strategické priority

1. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú širokú a komplexnú povahu regionálneho partnerstva s karibskou oblasťou a dohodli sa, že strategickými prioritami tohto protokolu je okrem iného:

a) posilnenie ich politického partnerstva, ktoré je založené na pravidelnom a účinnom dialógu a na presadzovaní spoločných záujmov;

b) prehlbovanie hospodárskych vzťahov, podpora transformácie a diverzifikácie, podpora inkluzívneho a udržateľného hospodárskeho rastu a rozvoja prostredníctvom obchodu, investícií a rozvoja súkromného sektora a udržateľnej industrializácie;

c) zvýšenie environmentálnej udržateľnosti a odolnosti voči zmene klímy, úsilie o udržateľný manažment prírodných zdrojov a posilňovanie zvládania katastrof;

d) budovanie inkluzívnych, mierových a bezpečných spoločností s osobitnou pozornosťou venovanou presadzovaniu ľudských práv, rodovej rovnosti, spravodlivosti a správy vecí verejných vrátane finančnej správy a bezpečnosti občanov;

e) investovanie do ľudského a sociálneho rozvoja, riešenia chudoby a prehlbujúcich sa nerovností, využívania migrácie, využívania vedomostí, podnikateľských zručností a investícií diaspóry a zabezpečovania toho, aby sa na nikoho nezabudlo.

2. Zmluvné strany venujú osobitnú pozornosť Haiti ako jedinej najmenej rozvinutej krajine v karibskej oblasti s cieľom riešiť jej štrukturálne nedostatky a zároveň podporovať konsolidáciu jej inštitúcií, zlepšovať správu vecí verejných a znižovať chudobu a sociálne nerovnosti.

ČLÁNOK 3

Multilateralizmus a budovanie spojenectiev

1. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú svoj silný záväzok v oblasti multilateralizmu. Posilňujú spoluprácu a podľa potreby stanovujú spoločné pozície v rámci Organizácie Spojených národov a iných medzinárodných a regionálnych organizácií a fór.

2. Zmluvné strany posilňujú dialóg a konzultácie s cieľom budovať strategické spojenectvá v súvislosti s globálnymi otázkami spoločného záujmu vrátane zmeny klímy, správy oceánov, udržateľného rozvoja, ľudského a sociálneho rozvoja, ľudských práv a otázok týkajúcich sa mieru a bezpečnosti, predchádzania konfliktom a ich riešenia. Spolupracujú pri riešení zraniteľností malých ostrovných rozvojových štátov v rámci príslušných globálnych politických rámcov.

3. Zmluvné strany sa zaväzujú podpísať, ratifikovať kľúčové príslušné a platné medzinárodné zmluvy a dohovory, či prípadne k nim pristúpiť, a vykonávať ich.

ČLÁNOK 4

Regionálna integrácia a spolupráca

1. Zmluvné strany podporujú regionálnu integráciu a spoluprácu v karibskej oblasti, ktorá je dôležitým prostriedkom na dosiahnutie mieru a prosperity, budovanie udržateľných a odolných hospodárstiev a spoločností a zvýšenie konkurencieschopnosti na medzinárodných trhoch. Podporujú vytváranie a posilňovanie doplňujúcich domácich politík a kapacít, čím prispievajú k podpore regionálnej stability, súdržnosti a prosperity karibskej oblasti.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že podporia všeobecné uznávanie karibskej oblasti ako mierovej zóny. Podporujú aj udržateľný rozvoj Karibského mora vzhľadom na jeho úlohu umožňovať regionálnu integráciu a spoluprácu v oblasti.

3. Zmluvné strany posilňujú spoluprácu s organizáciami regionálnej integrácie a krajinami a územiami, ktoré majú rovnaké hodnoty a sú ochotné a schopné presadzovať spoločné ciele prispievajúce k hospodárskemu, sociálnemu a politickému rozvoju karibskej oblasti ako celku. Ak je to potrebné, podporujú rozvoj regionálnych prístupov k otázkam spoločného záujmu, a to aj v prípade širšej karibskej oblasti a Latinskej Ameriky.

KAPITOLA 2

AKTÉRI A PROCESY

ČLÁNOK 5

Inštitucionálne ustanovenia

1. Inštitúcie tohto protokolu, ktorých zloženie a funkcie sú vymedzené vo všeobecnej časti tejto dohody, sú tieto:

a) Rada ministrov Karibik – EÚ;

b) Spoločný výbor Karibik – EÚ;

c) Parlamentné zhromaždenie Karibik – EÚ.

2. Zmluvné strany sa môžu rozhodnúť, že sa stretnú na úrovni hláv štátov alebo predsedov vlád s cieľom zabezpečiť strategické politické smerovanie a dohľad nad partnerstvom EÚ a karibskej oblasti.

ČLÁNOK 6

Zámorské krajiny a územia a najvzdialenejšie regióny v karibskej oblasti

1. Zmluvné strany posilňujú úzke a historické hospodárske, kultúrne a ľudské väzby medzi karibskými štátmi a zámorskými krajinami a územiami (ZKÚ) spojenými s EÚ a najvzdialenejšími regiónmi Európskej únie. Uľahčujú účasť týchto subjektov, prípadne aj regionálnych organizácií, na procesoch regionálnej integrácie a spolupráce, najmä v oblastiach obchodu, investícií a hospodárskej spolupráce; rozvoja súkromného sektora; energetiky; prepojenosti a digitalizácie; ľudského a sociálneho rozvoja; zmeny klímy, environmentálnej udržateľnosti, udržateľného manažmentu prírodných zdrojov a cestovného ruchu.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že ZKÚ v karibskej oblasti budú mať v inštitúciách protokolu Karibik – EÚ úlohu pozorovateľov.

ČLÁNOK 7

Konzultácie so zainteresovanými stranami

Zmluvné strany zavádzajú a vyvíjajú mechanizmy konzultácií a dialógu so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami vrátane miestnych orgánov, zástupcov občianskej spoločnosti a súkromného sektora s cieľom informovať ich, poskytovať im odporúčania a viesť s nimi konzultácie a zabezpečovať podklady pre politické procesy a na vykonávanie tohto protokolu. Prebieha konzultácia a dialóg s cieľom poskytnúť podklady pre zasadnutia Rady ministrov Karibik – EÚ.

ČLÁNOK 8

Vykonávanie a monitorovanie

1. Zmluvné strany plnia svoje záväzky na najvhodnejšej úrovni v súlade so svojimi politickými rámcami. Vypracúvajú a uplatňujú opatrenia na maximalizáciu vplyvu vykonávania protokolu a posilnenie zapojenia všetkých zainteresovaných strán.

2. Zmluvné strany monitorujú a preskúmavajú tento protokol s cieľom zabezpečiť, aby jeho vykonávanie bolo plne v súlade s princípom skutočného partnerstva a jeho strategickými prioritami. Môžu ho pravidelne preskúmavať a na základe vzájomnej dohody rozširovať jeho rozsah pôsobnosti, najmä v nových oblastiach zapojenia, v súlade s postupom stanoveným v článku 99 všeobecnej časti tejto dohody.

ČASŤ II

KĽÚČOVÉ OBLASTI SPOLUPRÁCE

HLAVA I

INKLUZÍVNY UDRŽATEĽNÝ HOSPODÁRSKY RAST A ROZVOJ

ČLÁNOK 9

Zmluvné strany podporujú udržateľný a inkluzívny hospodársky rast a rozvoj prostredníctvom hospodárskej transformácie a diverzifikácie, posilnenej odolnosti hospodárstva, pokročilej regionálnej integrácie a spolupráce, posilnených hospodárskych a obchodných vzťahov a zlepšeného prechodu k plnej zamestnanosti a dôstojnej práci pre všetkých. Spolupracujú na uľahčení väčších obchodných a investičných tokov zlepšením makroekonomickej a finančnej stability a podnikateľského prostredia, na podpore digitálnej transformácie, na podpore rozvoja a industrializácie súkromného sektora, ako aj hospodárstva s nízkymi emisiami a odolnosťou proti zmene klímy, pričom zabezpečia, aby z uvoľnených obchodných príležitostí mali prospech všetci ľudia. Rešpektujú a chránia ľudské práva a základné pracovné normy aj prostredníctvom sociálneho dialógu, podporujú environmentálnu udržateľnosť a spoločnú prosperitu. Dohodli sa, že sústredia úsilie na kľúčové a rozvíjajúce sa hospodárske odvetvia s multiplikačným účinkom na udržateľný rast, pridanú hodnotu, vytváranie pracovných miest a odstránenie chudoby.

KAPITOLA 1

CELKOVÝ HOSPODÁRSKY RÁMEC

ČLÁNOK 10

Faktory umožňujúce hospodársky rozvoj

1. Zmluvné strany zlepšujú makroekonomickú a finančnú stabilitu, posilňujú riadenie verejných financií a pracujú na udržateľnosti verejného dlhu. Podporujú regionálnu hospodársku integráciu a spoluprácu v karibskej oblasti s cieľom umožniť krajinám profitovať z hlbšieho začlenenia do regionálnych a globálnych hodnotových reťazcov. Zosúlaďujú a zjednodušujú obchodné pravidlá a procesy, prijímajú stabilné politiky hospodárskej súťaže vrátane transparentnosti verejných dotácií a zaisťujú účinné a predvídateľné daňové systémy, a to aj na vnútroregionálnej úrovni.

2. Zmluvné strany vytvárajú podporné právne prostredie, zvyšujú účinnosť verejnej správy a súdnych orgánov, zlepšujú podnikateľské prostredie prostredníctvom reformy regulačných požiadaviek, zlepšujú prístup k financiám a zabezpečujú ochranu práv k pozemkom a vlastníckych práv a práv duševného vlastníctva.

3. Zmluvné strany podporujú politiky, ktoré zvyšujú relevantnosť, efektívnosť a účinnosť trhov práce a podporujú mobilitu pracovnej sily vrátane jej vnútroregionálneho rozmeru. Podporujú kvalitné vzdelávanie a rozvoj zručností a rozvíjajú primerané technické a odborné vzdelávanie a prípravu (TOVP). Zaisťujú, aby sa pokrok v oblasti ľudského kapitálu prispôsoboval potrebám a príležitostiam trhov práce a aby sa zvyšoval zapojením súkromného sektora.

4. Zmluvné strany podporujú rozvoj kľúčových infraštruktúr, ako je energetika, doprava, voda a sanitácia a digitálna prepojenosť. Spolupracujú pri využívaní príležitostí vyplývajúcich z technologického pokroku a v digitálnej ekonomike, a to aj v oblasti umelej inteligencie.

5. Zmluvné strany spolupracujú na zlepšení prístupu k financiám, najmä pre mikropodniky, malé a stredné podniky, a to aj prostredníctvom regulovaných bankových a nebankových služieb. Rozvíjajú a posilňujú digitálne finančné služby okrem iného prostredníctvom posilnenej spolupráce pri vykonávaní dohodnutých medzinárodných noriem a zabezpečovaním účinných a spoľahlivých trhov, ochrany spotrebiteľa a lepšieho prístupu k mobilným finančným službám.

6. Zmluvné strany sa zaoberajú všetkými formami znečistenia v dôsledku hospodárskych činností, a to aj jasným vymedzením a rozdelením zodpovedností medzi jednotlivé odvetvia a podnikateľské subjekty v celom dodávateľskom reťazci na základe rozšírenej zodpovednosti výrobcu a zásady „znečisťovateľ platí“. Podporujú iniciatívy zeleného rastu, vyššiu efektívnosť využívania zdrojov a prijatie čistých a ekologických technológií a priemyselných procesov.

7. Zmluvné strany rozvíjajú obehové hospodárstvo presadzovaním udržateľnej spotreby a výroby zdrojov, a to aj prostredníctvom posilnených vedeckých a technologických kapacít, noriem, výmeny najlepších postupov a racionalizácie neefektívnych dotácií na fosílne palivá.

8. Zmluvné strany podporujú registráciu a ochranu zemepisných označení (ZO) a prijímajú opatrenia na podporu intenzívnejšieho využívania technológií a inovácií s cieľom vytvoriť väčšiu hodnotu v regionálnych a globálnych hodnotových reťazcoch.

ČLÁNOK 11

Investície

1. Zmluvné strany sa zaväzujú podporiť verejné a súkromné investície, najmä v odvetviach s pridanou hodnotou, ktoré majú vysoký potenciál vytvárať udržateľné pracovné miesta a vysoký hospodársky rast.

2. Zmluvné strany zosúlaďujú a zjednodušujú pravidlá, postupy a požiadavky týkajúce sa investícií. Na tento účel za prioritu považujú osobitné potreby mikropodnikov, malých a stredných podnikov. Podporujú rozvoj regionálnych investičných politík, stratégií a nástrojov.

3. Zmluvné strany podporujú a uľahčujú investície v karibskej oblasti, a to aj posilnením opatrení na uľahčenie podnikania. Investície ďalej podporujú zvyšovaním transparentnosti, informovanosti a povedomia investorov o obchodných príležitostiach a investičných podmienkach a postupoch. Uľahčujú zlepšenie technickej analýzy a zručností v oblasti hospodárskych trendov a riadenia rizík pre investície.

4. Zmluvné strany strategicky využívajú verejné financie na posilnenie investičných mechanizmov a nástrojov a na získanie ďalších verejných a súkromných investícií, a to aj prostredníctvom kombinovaného financovania, záruk a iných inovatívnych finančných nástrojov pri súčasnom zohľadnení udržateľnosti dlhovej služby.

ČLÁNOK 12

Rozvoj súkromného sektora a industrializácia

1. Zmluvné strany podporujú rozvoj súkromného sektora a udržateľnú industrializáciu, navrhujú politiky na podporu podnikania, diverzifikácie a produktivity. Ďalej podporujú konkurencieschopnosť podnikov okrem iného prostredníctvom posilnených kapacít na dodržiavanie právnych predpisov pri uplatňovaní príslušných medzinárodných noriem, posilnených inovačných opatrení a lepšieho prístupu k inovatívnemu financovaniu. Podporujú inštitucionálnu kapacitu s cieľom prispievať k tvorbe obchodných a hospodárskych politík.

2. Zmluvné strany považujú za prioritu rozvoj podnikania žien a mládeže, najmä prostredníctvom vytvorenia cielenej podpory podnikania a odbornej prípravy a prístupu k cenovo dostupným a spoľahlivým technológiám a financiám.

3. Zmluvné strany podporujú rast a konkurencieschopnosť mikropodnikov, malých a stredných podnikov, umožňujú rozvoj regionálneho podnikania a uľahčujú obchodné kontakty medzi hospodárskymi subjektmi v karibskej oblasti a v EÚ.

4. Zmluvné strany venujú zvláštnu pozornosť neformálnemu sektoru a premene neformálnych hospodárskych činností na formálne, a to aj prostredníctvom cielenej podpory rozvoja podnikania.

5. Zmluvné strany podporujú a uľahčujú vytváranie a posilňovanie regionálnych odborových združení a profesijných komôr v súkromnom sektore okrem iného prostredníctvom lepšej technickej a výskumnej podpory, presadzovania politík a inštitucionálnej kapacity.

6. Zmluvné strany podporujú digitalizáciu a iniciatívy v oblasti výskumu, vývoja a inovácií v kľúčových hospodárskych odvetviach, pričom upevňujú väzby medzi priemyselnými, výskumnými a akademickými inštitúciami, s cieľom zvýšiť objem výrobkov s vysokou hodnotou, zvýšiť konkurencieschopnosť a rozvíjať nové trhy.

7. Zmluvné strany podporujú intenzívnejšie verejno-súkromné partnerstvá ako prostriedok mobilizácie domáceho a zahraničného kapitálu.

8. Zmluvné strany podporujú vyššiu efektívnosť využívania zdrojov a prijatie čistejších a ekologickejších technológií a priemyselných procesov.

9. Zmluvné strany podporujú priemyselný rozvoj s cieľom dosiahnuť udržateľný hospodársky rast. Prijímajú cielené politiky navrhnuté na uľahčovanie priemyselného rozvoja a priemyselných príležitostí, a to najmä vytvorením prepojení a činnosťami s vyššou pridanou hodnotou. Vypracúvajú a vykonávajú udržateľné vnútroštátne a regionálne priemyselné politiky na zvýšenie konkurencieschopnosti súkromného sektora, najmä v oblasti výroby a vývozu vyspelých a stredne vyspelých technológií. Podporujú a uľahčujú vývoj vhodných technológií na podporu diverzifikácie ich hospodárstiev smerom k výrobe priemyselných výrobkov s vysokou hodnotou.

10. Zmluvné strany povzbudzujú k širšiemu používaniu svojich mien v medzinárodných transakciách.

ČLÁNOK 13

Obchodná spolupráca

1. Zmluvné strany podporujú procesy regionálnej integrácie a spolupráce v Karibiku, a to aj prostredníctvom uľahčenia posilnenia obchodu a harmonizácie právnych predpisov s cieľom umožniť krajinám a hospodárskym subjektom využívať výhody obchodovania so svojimi susedmi a rozvíjať svoju integráciu v rámci regionálnych a globálnych hodnotových reťazcov. Podnikajú konkrétne kroky na podporu rozvoja jednotného trhu a hospodárstva CARICOM (CSME) a hospodárskej únie Organizácie východných karibských štátov (OECS).

2. Zmluvné strany podporujú vykonávanie Dohody o hospodárskom partnerstve medzi štátmi CARIFORUM-u a EÚ s cieľom posilniť jej účinnosť ako nástroja na podporu udržateľného rozvoja a zabezpečiť jej obchodný význam. Na tento účel spolupracujú na posilňovaní mechanizmov, postupov a inštitúcií na zvyšovanie vnútroštátnych a regionálnych výrobných a regulačných kapacít. Takisto spolupracujú pri zavádzaní vhodných podporných politík na uľahčenie väčších obchodných tokov, a to aj prostredníctvom posilnenej výroby a podnikania, kvalitnej infraštruktúry, zdokonalených rámcov digitálnej podpory, zvýšených investícií do odvetví s pridanou hodnotou a rozvoja účinného elektronického obchodu.

3. Zmluvné strany podporujú obchod v rámci širšej karibskej oblasti vrátane zámorských krajín a území (ZKÚ) pridružených k EÚ a iných území ako prostriedku na podporu inkluzívneho a udržateľného rozvoja.

4. Zmluvné strany podporujú vykonávanie Dohody WTO o uľahčení obchodu a uľahčujú obchod okrem iného aj prijímaním podporných opatrení na zníženie obchodných nákladov aj finančného a regulačného zaťaženia mikropodnikov a malých a stredných podnikov.

5. Zmluvné strany sa usilujú o prípadné inovatívne osobitné a diferencované zaobchádzanie s novými mnohostrannými alebo dvojstrannými obchodnými dohodami, napríklad zabezpečením toho, aby sa v pružnosti obchodných záväzkov odrážali preukázané potreby implementačných kapacít.

KAPITOLA 2

PRIORITNÉ HOSPODÁRSKE ODVETVIA

ČLÁNOK 14

Služby

1. Zmluvné strany zvyšujú regulačnú a výrobnú kapacitu kľúčových pododvetví služieb okrem iného prostredníctvom rozvoja odvetvových politík, legislatívnych rámcov a vnútroštátnych a regionálnych regulačných kapacít, aby dodávateľom služieb umožnili využiť trhové príležitosti dostupné v rámci Dohody o hospodárskom partnerstve medzi štátmi CARIFORUM-u a EÚ, jednotného trhu a hospodárstva CARICOM, Organizácie východných karibských štátov a ďalších mechanizmov regionálnej integrácie v rámci karibskej oblasti. Osobitnú pozornosť venujú profesionálnym a kongresovým službám, službám v oblasti spracovania údajov, rekreácie, kultúrneho a kreatívneho priemyslu, športovým, vzdelávacím, finančným, komunikačným, audiovizuálnym, dopravným a environmentálnym službám a službám cestovného ruchu.

2. Zmluvné strany vytvárajú stratégie a príslušné politiky na zlepšenie prístupu k financovaniu obchodu a finančným službám. Takisto posilňujú kapacity na zber, ukladanie, šírenie a analýzu obchodných údajov a štatistík o službách.

3. Zmluvné strany spolupracujú pri podpore a posilňovaní úlohy služieb v obchodnej konkurencieschopnosti a prehlbovaní hodnotových reťazcov okrem iného podporovaním inovácií vo výrobe súvisiacej so službami a posilňovaním úlohy služieb ako vstupov do výroby tovaru.

4. Zmluvné strany podporujú zvyšovanie kapacít regionálnych profesijných komôr s cieľom prispievať k rokovaniam a účinnému presadzovaniu dohôd o vzájomnom uznávaní.

ČLÁNOK 15

Tzv. modré hospodárstvo

1. Zmluvné strany podporujú rozvoj udržateľných a inovatívnych modrých hospodárstiev. Popri tom sa usilujú o vyváženie hospodárskeho rastu a vytváranie dôstojných pracovných miest so zvýšenou potravinovou a výživovou bezpečnosťou, rozvoj lepšej životnej úrovne, sociálnej spravodlivosti a posilnených oceánskych ekosystémov, pričom znižujú environmentálne riziká a negatívne ekologické vplyvy. Podporujú uplatňovanie prístupov predbežnej opatrnosti a vedecky podložených prístupov k zachovávaniu a ochrane morských ekosystémov a biodiverzity a udržateľnému využívaniu prírodných zdrojov. Podporujú domáce a zahraničné investície a rozvíjajú potrebný regulačný rámec a infraštruktúru na podporu činností modrého hospodárstva. Okrem toho podporujú spoluprácu na dvojstrannej a mnohostrannej úrovni s cieľom podporiť rozvoj udržateľných a inovatívnych modrých hospodárstiev.

2. Zmluvné strany podporujú rozvoj udržateľného rybárstva presadzovaním hodnotových reťazcov udržateľného rybárstva a budovaním miestnych kapacít na spracovanie produktov rybolovu a na splnenie regulačných požiadaviek medzinárodných trhov, pričom zohľadňujú potreby maloobjemového rybolovu a zaisťujú bezpečné, zdravé a dôstojné pracovné podmienky pre rybárov a pracovníkov.

3. Zmluvné strany spolupracujú na rozvoji udržateľnej akvakultúry vrátane morskej akvakultúry prostredníctvom účinného priestorového plánovania, dodržiavania ekosystémového prístupu a posilnených rovnakých podmienok pre investorov, pričom zabezpečia, aby sa vyriešili obavy miestnych spoločenstiev.

4. Zmluvné strany využívajú príležitosti v morskej biotechnológii okrem iného tým, že podporujú výskum, spoluprácu medzi akademickými pracovníkmi, hospodárskymi subjektmi a tvorcami politík, presadzujú transfer technológií a znižujú technické prekážky s cieľom uľahčiť investorom prístup a zároveň predchádzajú rizikám pre morské prostredie.

ČLÁNOK 16

Poľnohospodárstvo

1. Zmluvné strany spolupracujú na zvyšovaní a diverzifikácii udržateľnej poľnohospodárskej výroby a produktivity s cieľom zvýšiť potravinovú bezpečnosť a výživu, zlepšiť životnú úroveň, vytvoriť dôstojné pracovné miesta a rozšíriť možnosti príjmu prístupom na regionálne a medzinárodné trhy. Posilňujú postupy v poľnohospodárstve odolné voči zmene klímy, najmä v malých podnikoch, podporujú udržateľný manažment a efektívne využívanie prírodných zdrojov a ekosystémových služieb a odstraňujú stimuly, ktoré vytvárajú neudržateľnú výrobu.

2. Zmluvné strany posilňujú vnútroštátny a regionálny výskum, odbornú prípravu, vedu a inovácie v oblasti inteligentného poľnohospodárstva.

3. Zmluvné strany podporujú investície do rozvoja agropotravinárskeho sektora a zavádzajú pravidlá a predpisy na podporu vyšších investícií do tohto sektora. Spolupracujú na zlepšovaní príležitostí pre výrobcov, spracovateľov a vývozcov pristupovať na trhy a získavať väčšiu hodnotu v miestnych, regionálnych a globálnych hodnotových reťazcoch, a to aj podporou väčšieho využívania technológií a inovácií, posilňovaním schopnosti prispôsobiť sa nesadzobným prekážkam, najmä technickým prekážkam obchodu a sanitárnym a rastlinolekárskym normám, a podporou systémov spravodlivého obchodu a ekologických systémov na vytvorenie pridanej hodnoty v agropriemysle.

4. Zmluvné strany zabezpečujú rovnaké práva žien vlastniť a dediť pôdu, zlepšujú ich prístup k financiám a na trhy, ako aj k podporným službám a poradenstvu v oblasti poľnohospodárstva. Takisto podporujú podnikanie mládeže, a to aj prostredníctvom poskytovania cielených osvetových služieb, technológií a financovania.

ČLÁNOK 17

Ťažobný priemysel

1. Zmluvné strany podporujú spravodlivý a nediskriminačný prístup k udržateľnej ťažbe nerastov a surovín a obchodovaniu s nimi pri plnom rešpektovaní zvrchovanosti štátov nad ich prírodnými zdrojmi a dodržiavaní práv dotknutých spoločenstiev. Prostredníctvom vnútroštátnych, regionálnych a medzinárodných právnych prostriedkov podporujú spravodlivé rozdelenie zdrojov a boj proti nezákonnej ťažbe nerastných surovín.

2. Zmluvné strany podporujú transparentnosť, zodpovednosť a zodpovedné riadenie ťažobného priemyslu v súlade s iniciatívou pre transparentnosť v ťažobnom priemysle (EITI) a ďalšími príslušnými regionálnymi a medzinárodnými záväzkami.

3. Zmluvné strany posilňujú sociálnu zodpovednosť podnikov a zodpovedné obchodné správanie v rámci celého hodnotového reťazca, a to aj prostredníctvom prípadného vytvorenia a vykonávania príslušných právnych predpisov, pričom treba zohľadniť príslušné medzinárodné normy.

ČLÁNOK 18

Udržateľná energetika

1. Zmluvné strany spolupracujú na posilňovaní energetickej bezpečnosti, na zabezpečení prístupu k energii z udržateľných zdrojov pre všetkých vrátane najzraniteľnejších spotrebiteľov a kľúčových hospodárskych odvetví a na budovaní odolnosti energetickej infraštruktúry s cieľom zlepšiť prístupnosť, trvanlivosť a cenovú dostupnosť čistej energie.

2. Zmluvné strany uľahčujú otvorené, transparentné a fungujúce trhy s energiou, ktoré stimulujú inkluzívne a udržateľné investície, najmä do výroby a kombinovanej výroby energie z obnoviteľných zdrojov, prenosu a distribúcie energie a do energetickej efektívnosti. Spolupracujú v oblasti podpory podnikania v tomto sektore.

3. Zmluvné strany spolupracujú na zvýšení verejných a súkromných investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a do energetickej efektívnosti, pričom venujú pozornosť rozvoju a vykonávaniu príslušných vnútroštátnych a regionálnych iniciatív v oblasti energie a podporných kvalitných systémov infraštruktúry.

4. Zmluvné strany podporujú energetickú účinnosť a úspory energie vo všetkých fázach energetického reťazca od výroby po spotrebu.

5. Zmluvné strany spolupracujú na vytváraní a posilňovaní účinných prepojení energetických sietí a na podpore energetickej transformácie v karibskej oblasti prostredníctvom rozvoja a využívania čistých, rozmanitých, nákladovo účinných a udržateľných energetických technológií vrátane obnoviteľných a nízkoemisných energetických technológií, na podpore transferu technológií a na rozvoji ľudských a technických kapacít, výskumu a inovácií.

ČLÁNOK 19

Prepojenosť

1. Zmluvné strany posilňujú udržateľné, komplexné vnútroregionálne prepojenie založené na pravidlách. Spolupracujú na zdokonalení dopravných spojení a informačných a komunikačných technológií (IKT) a digitálnej infraštruktúry odolným a udržateľným spôsobom. Hľadajú ekonomické príležitosti okrem iného posilňovaním technických a ľudských kapacít kľúčových aktérov.

2. Zmluvné strany spolupracujú pri rozvoji kvalitnej a udržateľnej dopravy a súvisiacich systémov infraštruktúry, čím uľahčujú a zlepšujú pohyb osôb vrátane osôb so zníženou pohyblivosťou a pohyb tovaru. Zameriavajú sa na poskytovanie lepšieho prístupu k zariadeniam vidieckej, mestskej, leteckej, námornej, vnútrozemskej vodnej, železničnej a cestnej dopravy, a to aj prostredníctvom rozvoja a podpory vnútroregionálnej spolupráce v celej karibskej oblasti.

3. Zmluvné strany podporujú investície a zlepšujú celkovú správu sektora dopravy, a to aj odstránením kapacitných obmedzení a vypracovaním a vykonávaním efektívnych právnych predpisov umožňujúcich spravodlivú hospodársku súťaž v rámci jednotlivých spôsobov dopravy a medzi nimi.

4. Zmluvné strany zlepšujú prístup k otvoreným, cenovo dostupným a bezpečným informačným a komunikačným technológiám (IKT) pre všetkých, a to aj podporou cielených investícií. Vytvárajú potrebné legislatívne rámce a regulačné inštitúcie na udeľovanie licencií poskytovateľom služieb, podporujú súťažné správanie a zabezpečujú spravodlivé zaobchádzanie so spotrebiteľmi, ako aj podporu ochrany údajov a spotrebiteľov.

5. Zmluvné strany zlepšujú prístup k otvorenému, cenovo dostupnému, bezpečnému a spoľahlivému širokopásmovému pripojeniu pre všetkých a rozvíjajú digitálnu infraštruktúru, a to aj prostredníctvom kvalitnejších podmorských káblov a iných moderných prenosových technológií. Vypracúvajú politické a regulačné rámce s cieľom uľahčiť účinné udeľovanie licencií poskytovateľom služieb, podporovať súťažné správanie a spravodlivé zaobchádzanie so spotrebiteľmi a ich ochranu a zabezpečovať dôvernosť komunikácií a práva osôb v súvislosti so spracovaním osobných údajov.

6. Zmluvné strany presadzujú vytvorenie regionálneho digitálneho hospodárstva s cieľom podporiť vytváranie dôstojných pracovných miest a hospodársky rozvoj, a to vytvorením podporného regulačného rámca na podporu digitálneho podnikania, mobilizáciu investícií a uľahčenie podpory digitalizácie v súkromnom sektore. Spolupracujú pri odstraňovaní zbytočných prekážok, pri rozvíjaní platforiem elektronického správcovstva a elektronického podpisu na podporu intenzívnejšieho obchodu, pri propagácii vývoja nových výrobkov, pri presadzovaní vytvárania a používania príslušných medzinárodných noriem a otvorených dát a podporujú ochranu spotrebiteľov a osobných údajov.

ČLÁNOK 20

Cestovný ruch

1. Zmluvné strany spolupracujú na podpore vyváženého a udržateľného rozvoja cestovného ruchu s cieľom podporiť inkluzívny hospodársky rozvoj. Zabezpečujú integráciu environmentálnych, kultúrnych a sociálnych aspektov a udržateľné využívanie a ochranu biodiverzity a iných prírodných zdrojov do plánovania a rozvoja politiky cestovného ruchu.

2. Zmluvné strany zvyšujú investície do podpory a vývoja produktov a služieb cestovného ruchu, čím vytvárajú dôstojné pracovné miesta, a to budovaním inovatívnych partnerstiev s kľúčovými hospodárskymi subjektmi, investovaním do rozvoja ľudského kapitálu, marketingom a uľahčovaním obchodných kontaktov s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť a zlepšiť normy v oblasti služieb. V tejto súvislosti sa dohodli, že venujú osobitnú pozornosť mikropodnikom, malým a stredným podnikom.

3. Zmluvné strany posilňujú prepojenia medzi sektorom cestovného ruchu a ďalšími relevantnými hospodárskymi odvetviami, predovšetkým v oblasti poľnohospodárstva, výroby, modrého hospodárstva a dopravy. Zmluvné strany mobilizujú investície do energie z udržateľných zdrojov, základnej infraštruktúry a služieb, digitálnych technológií, štatistiky a ľudského rozvoja s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť a udržateľnosť odvetvia cestovného ruchu.

4. Zmluvné strany podnikajú kroky na dosiahnutie najsilnejších sociálno-ekonomických výhod cestovného ruchu. Zintenzívňujú ochranu a podporu kultúrneho dedičstva a prírodných zdrojov a podporujú všetky inovatívne formy cestovného ruchu, pričom rešpektujú integritu a záujmy pôvodného obyvateľstva, ako je stanovené v Deklarácii Organizácie Spojených národov o právach pôvodného obyvateľstva, a miestnych spoločenstiev a maximalizujú zapojenie týchto zainteresovaných strán do procesu rozvoja cestovného ruchu.

ČLÁNOK 21

Výskum, inovácie a technológie

1. Zmluvné strany spolupracujú v oblasti vedy, výskumu, inovácií a technologického rozvoja s cieľom podporiť hospodársku diverzifikáciu, sociálny a hospodársky rozvoj, zlepšiť regionálnu konkurencieschopnosť a uľahčiť vznik inkluzívneho digitálneho hospodárstva. Budujú prepojenie a interoperabilitu medzi výskumnými sieťami, výpočtovými infraštruktúrami a službami, ako aj infraštruktúrami a službami vedeckých údajov a podporujú takýto rozvoj v rámci svojho regionálneho kontextu.

2. Zmluvné strany podporujú rozvoj výskumných kapacít, infraštruktúry a zariadení, publikácií a vedeckých údajov. Presadzujú a podporujú inovačné programy odbornej prípravy a mobility pre akademických a výskumných pracovníkov. Posilňujú kapacitu inštitúcií vysokoškolského vzdelávania s cieľom účinne spolupracovať v oblasti výskumu, vedeckých a technologických inovácií, a to aj zabezpečovaním prístupu k akademickým výmenným programom. Uľahčujú spoluprácu medzi verejnou správou, akademickými inštitúciami a podnikmi. Presadzujú otvorené dáta a inováciu s cieľom podporiť hospodársky pokrok a usilovať sa o vzájomne výhodnú vedeckú excelentnosť.

3. Zmluvné strany podporujú rozvoj vedomostných ekonomík a inkluzívnych digitálnych spoločností. Zároveň presadzujú zachovanie a využívanie tradičných vedomostí, biodiverzity a udržateľný manažment ďalších prírodných zdrojov, ako aj transfer technológií a odborných znalostí.

4. Zmluvné strany spolupracujú v záležitostiach spoločného záujmu v oblasti civilných činností v kozmickom priestore, ako je kozmický výskum, aplikácie a služby globálneho navigačného satelitného systému, vývoj systémov so satelitným rozšírením, pozorovanie Zeme a veda o Zemi, najmä pokiaľ ide o používanie systémov včasného varovania a sledovania.

ČLÁNOK 22

Kultúrny a kreatívny priemysel

1. Zmluvné strany podporujú kultúrny a kreatívny priemysel ako hnací mechanizmus udržateľného sociálneho a hospodárskeho rozvoja a vytvárania dôstojných pracovných miest. Prijímajú opatrenia okrem iného na podporu tvorivého rozvoja a digitalizácie umeleckých výkonov a tvorby. Zmluvné strany si vymieňajú najlepšie postupy v oblasti presadzovania kultúrneho rozvoja a podnikania.

2. Zmluvné strany podporujú udržateľný rozvoj prostredníctvom intenzívnejších kultúrnych výmen, podpory koprodukcií, spoločných kultúrnych a tvorivých iniciatív, ako aj zvýšenej mobility odborníkov v oblasti kultúry a tvorivej činnosti a príbuzných odborníkov v oblasti vzdelávania. Podporujú cirkuláciu umeleckých diel pri plnom dodržiavaní zavedených medzinárodných dohovorov.

3. Zmluvné strany podporujú medzikultúrny dialóg medzi mládežou, organizáciami občianskej spoločnosti, ako aj jednotlivcami z EÚ a karibskej oblasti.

ČLÁNOK 23

Výroba

1. Zmluvné strany spolupracujú na podpore udržateľnej výroby s cieľom zvýšiť jej pridanú hodnotu, najmä pri vývoze výrobkov modernej technológie, uľahčiť väčšiu diverzifikáciu a maximalizovať jej potenciál spätného prepojenia s kľúčovými hospodárskymi odvetviami, ako sú poľnohospodárstvo, modré hospodárstvo, ťažobný priemysel a služby.

2. Zmluvné strany vytvárajú politiky na prilákanie priamych domácich a zahraničných investícií do výrobného odvetvia. Zmluvné strany podporujú uľahčenie podnikania s cieľom rozvíjať partnerskú spoluprácu, prehlbovať obchodné partnerstvá a rozvíjať priemyselné centrá, ekosystémy a siete.

3. Zmluvné strany spolupracujú pri vytváraní opatrení na zvýšenie konkurencieschopnosti výrobného odvetvia zlepšením výrobnej kapacity a riešením prekážok, ako sú nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, nedostatky v logistike a infraštruktúre a obmedzený prístup k financiám a analýzam trhu. Podporujú výskum a inovácie, rozvoj a aplikáciu kľúčových podporných technológií a posilňujú väzby medzi priemyselnými odvetviami a výskumnými a akademickými inštitúciami.

4. Zmluvné strany podporujú intenzívnejšie obchodovanie s priemyselným tovarom okrem iného zlepšením väzieb na vývozné trhy, zvýšením regulačných kapacít obchodu, uľahčením obchodu a posilnením kapacít na dodržiavanie právnych predpisov pri uplatňovaní príslušných medzinárodných pracovných a environmentálnych noriem.

ČLÁNOK 24

Medzinárodné obchodné a finančné služby

Zmluvné strany pracujú na rozvoji sektora medzinárodných obchodných a finančných služieb v Karibiku založených na pravidlách, pričom podporujú, okrem iného, cielenú spoluprácu s cieľom posilniť karibské regulačné rámce tak, aby boli v súlade s medzinárodne dohodnutými normami, vytvárať primerané odvetvové politiky, zlepšovať rozvoj zručností a podporiť využívanie technológií a digitalizácie. Zmluvné strany vyvíjajú maximálne úsilie na zabezpečenie vykonávania a presadzovania medzinárodne dohodnutých noriem pre reguláciu a dohľad v sektore medzinárodných obchodných a finančných služieb na ich územiach.

HLAVA II

ENVIRONMENTÁLNA UDRŽATEĽNOSŤ, ZMENA KLÍMY A UDRŽATEĽNÝ MANAŽMENT PRÍRODNÝCH ZDROJOV

ČLÁNOK 25

Zmluvné strany uznávajú existenčnú hrozbu a vplyv na živobytie, ktoré pre zasiahnuté krajiny predstavuje dlhodobý charakter problémov v oblasti klímy a environmentálnej udržateľnosti. Zmluvné strany prijímajú ambiciózne opatrenia na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu, ochranu a zlepšenie kvality životného prostredia a usilujú sa o udržateľné využívanie a manažment prírodných zdrojov tak, aby bolo možné budovať odolnosť voči zmene klímy a zvrátiť degradáciu životného prostredia. Prijímajú konkrétne opatrenia na riešenie straty biodiverzity, zachovanie a obnovu ekosystémov, podporu správy oceánov, zvrátenie odlesňovania a prevenciu prírodných katastrof a antropogénnych hrozieb a reakciu na ne, a to aj financovaním opatrení v oblasti zmeny klímy, podporou transferu technológií a budovania kapacít podľa potreby. Investujú do zeleného rastu, presadzujú obehové hospodárstva a podporujú prechod k nízkoemisnému rozvoju odolnému proti zmene klímy, pričom zabezpečujú, aby hospodársky rast plne dopĺňal environmentálnu udržateľnosť. Spolupracujú na úrovni širšej karibskej oblasti a usilujú sa o spoluprácu juh – juh a o trojstrannú spoluprácu.

ČLÁNOK 26

Opatrenia v oblasti klímy

1. Zmluvné strany vytvárajú komplexné a inkluzívne domáce politiky a programy v oblasti klímy, podnikajú konkrétne kroky na urýchlenie úplného vykonávania Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy a Parížskej dohody a na posilnenie mnohostranných opatrení v oblasti zmeny klímy.

2. Zmluvné strany podporujú začlenenie politík a opatrení na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu do vnútroštátnych a regionálnych stratégií a plánov a politických dialógov. Spolupracujú pri podpore adaptačných opatrení vrátane odvrátenia, minimalizácie a riešenia strát a škôd spojených s nepriaznivými účinkami zmeny klímy. Vyvíjajú systém merania, vykazovania a overovania a systémy hodnotenia na sledovanie pokroku dosiahnutého v rámci opatrení v oblasti klímy.

3. Zmluvné strany spolupracujú pri príprave, komunikácii a postupnej aktualizácii ambicióznych vnútroštátne stanovených príspevkov (NDC), vykonávajú vnútroštátne a regionálne zmierňujúce opatrenia potrebné na dosiahnutie cieľov týchto príspevkov a rozvíjajú dlhodobé stratégie týkajúce sa nízkouhlíkového rozvoja odolného voči zmene klímy.

4. Zmluvné strany vypracúvajú a vykonávajú národné adaptačné plány (NAP) a vnútroštátne a regionálne stratégie. Integrujú adaptačné opatrenia do všetkých kľúčových zraniteľných sektorov vrátane infraštruktúr a rozvíjajú účinný systém riadenia na vykonávanie adaptačných opatrení a uľahčenie výmeny vedomostí a osvedčených postupov v oblasti zmeny klímy na vnútroštátnej a regionálnej úrovni.

5. Zmluvné strany konajú v súlade so svojimi medzinárodnými záväzkami a povinnosťami vrátane tých, ktoré vyplývajú z Parížskej dohody, aby znížili emisie skleníkových plynov vrátane emisií z leteckej a lodnej dopravy.

6. Zmluvné strany vzhľadom na hrozby, ktoré zmena klímy predstavuje pre mier, bezpečnosť a blahobyt ľudí a spoločenstiev, spolupracujú pri posilňovaní adaptívnych a zmierňujúcich kapacít a podporujú opatrenia na budovanie odolnosti s cieľom riešiť ich zraniteľnosť.

7. Strany podporujú postupné ukončenie výroby a spotreby neúplne fluórovaných uhľovodíkov podľa Montrealského protokolu o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu, a to spoluprácou pri podpore ratifikácie Kigalského dodatku k Montrealskému protokolu a zabezpečením jeho rýchleho vykonávania.

8. Zmluvné strany racionalizujú a postupne ukončujú neúčinné dotácie na fosílne palivá, ktoré podporujú nehospodárnu spotrebu, a minimalizujú možné nepriaznivé vplyvy spôsobom, ktorý chráni chudobné a zraniteľné spoločenstvá. Podporujú prechod na obnoviteľné a čistejšie zdroje energie, a to v súlade s krokmi stanovenými vo vnútroštátne stanovených príspevkoch.

9. Zmluvné strany spolupracujú pri pokroku v nízkouhlíkových hospodárstvach a odolnosti voči zmene klímy posilnením zeleného rastu v kľúčových a rozvíjajúcich sa hospodárskych odvetviach, a to aj prijímaním ekologických inovácií, podporou transferu technológií, vypracúvaním noriem a výmenou najlepších postupov.

10. Vyvíjajú inovatívne finančné nástroje a zosúlaďujú finančné toky s cestou k nízkouhlíkovému a klimaticky odolnému rozvoju so zameraním na inkluzívne financovanie opatrení v oblasti zmeny klímy, ktoré sa zameriava na ochranu najchudobnejších a najzraniteľnejších ľudí pred nepriaznivými účinkami zmeny klímy. Presadzujú nástroje hospodárskej politiky, ktoré podporujú opatrenia v oblasti zmeny klímy, podľa primeranosti napríklad stanovovanie cien uhlíka, trhovo orientované nástroje a uhlíkové dane.

11. Zmluvné strany podporujú posilnenú koordináciu na všetkých úrovniach verejnej správy s cieľom plniť ambiciózne záväzky v oblasti klímy a energetiky. Povzbudzujú a splnomocňujú miestne orgány a podporujú iniciatívy, napríklad Globálny dohovor primátorov a starostov o klíme a energetike a Urýchlenie prechodu na obnoviteľnú energiu v malých ostrovných rozvojových štátoch.

12. Zmluvné strany spolupracujú pri posilňovaní svojich vedeckých a technických ľudských a inštitucionálnych kapacít pre opatrenia v oblasti klímy a pre environmentálne manažérstvo a monitorovanie, a to aj prostredníctvom využívania vesmírnych technológií a informačných systémov a poskytovania komplexných služieb v oblasti klímy, najmä zraniteľným zainteresovaným stranám.

ČLÁNOK 27

Biodiverzita, ekosystémy a prírodné zdroje

1. Zmluvné strany podporujú ochranu, udržateľné využívanie a obnovu ekosystémov, a to aj s ohľadom na zlepšenie životných podmienok pôvodného obyvateľstva, ako je stanovené v Deklarácii Organizácie Spojených národov o právach pôvodného obyvateľstva, a miestnych spoločenstiev, na podporu zabezpečovania ekosystémových služieb a umožnenie udržateľného rozvoja krajín. Chránia, obnovujú a zvyšujú biodiverzitu a prijímajú opatrenia na urýchlenie vykonávania Dohovoru o biologickej diverzite a Nagojského protokolu. Spolupracujú pri mnohostranných rokovaniach o ochrane prírodných zdrojov, ekosystémov a biodiverzity. Uznávajú, že Karibské more zahŕňa krehké ekosystémy a jedinečnú biodiverzitu, a preto spolupracujú pri podpore ich ochrany. Prijímajú opatrenia na zabránenie alebo obmedzenie vplyvu inváznych nepôvodných druhov na miestne druhy a vplyvu ekosystémov na životné podmienky ľudí.

2. Zmluvné strany podporujú udržateľné integrované systémy hospodárenia s vodami, zachovávajú a chránia vodné zdroje a ekosystémy, zberajú a čistia odpadové vody, riešia degradáciu pôdy a znečisťovanie vôd a zdrojov podzemných vôd a riešia nepravidelnú dostupnosť vody prostredníctvom systémov na zber a skladovanie.

3. Zmluvné strany spolupracujú pri udržateľnom obhospodarovaní a ochrane pôdy s cieľom zachovať jej rozhodujúcu úlohu, okrem iného v oblastiach poľnohospodárstva, bývania a infraštruktúry, ako aj pri zmierňovaní zmeny klímy a adaptácii na jej vplyvy, a pri prinášaní úžitku vo forme prírodných zásobární dažďovej vody.

4. Zmluvné strany chránia voľne žijúce živočíchy a rastliny a bojujú proti obchodovaniu s nimi tým, že podporujú prijímanie a presadzovanie politík a právnych predpisov zameraných na to, aby sa obchodovanie s nimi stalo závažným trestným činom. Zmluvné strany posilňujú opatrenia proti pytliactvu a monitorovanie presadzovania práva a podporujú medzinárodnú koordináciu, a to aj v kontexte Medzinárodného konzorcia pre boj proti trestnej činnosti týkajúcej sa voľne žijúcich živočíchov a rastlín (ICCWC), Dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (CITES) a ďalších relevantných medzinárodných rámcov. Prijímajú kroky na zvýšenie informovanosti verejnosti, vzdelávanie a ovplyvňovanie spotrebiteľov, pričom ničia zásoby voľne žijúcich živočíchov a rastlín, ktoré sa stali predmetom nezákonného obchodovania, a produktov z nich, posilňujú úlohy miestnych spoločenstiev a presadzujú osvedčenú diplomaciu a obhajobu týkajúcu sa potreby chrániť voľne žijúce živočíchy a rastliny.

5. Zmluvné strany vyvíjajú úsilie, aby vytvorili a aktualizovali potrebné regulačné rámce a mechanizmy presadzovania s cieľom zlepšiť nakladanie so všetkými odpadmi a nebezpečnými látkami. Spolupracujú pri predchádzaní vzniku odpadu už pri zdroji alebo jeho minimalizácii, ako aj pri zlepšovaní opätovnej použiteľnosti výrobkov, recyklovateľnosti a efektívneho využívania zdrojov, a to aj prostredníctvom efektívnych systémov zberu a účinnej recyklácie, s cieľom prispôsobiť výrobu a spotrebu cieľu dosiahnuť obehové hospodárstvo. Prijímajú opatrenia na predchádzanie nebezpečným látkam v materiálových cykloch alebo ich minimalizáciu a na nakladanie s chemickými látkami vo výrobkoch počas ich celého životného cyklu. Spolupracujú pri zlepšení náležitého nakladania s nebezpečnými látkami a jadrovými kontaminantmi a pri ukončení ich nezákonného cezhraničného pohybu cez Karibské more.

6. Zmluvné strany sa zaoberajú všetkými formami znečistenia a zvyšujú informovanosť o zdravotných a environmentálnych rizikách znečisťovania ovzdušia a mnohých výhodách zlepšenia kvality ovzdušia, a to aj prostredníctvom verejných kampaní aktívnej pomoci.

7. Zmluvné strany sa usilujú o vypracovanie rámcov na ochranu krehkých ekosystémov a biodiverzity vrátane podporovania opatrení na boj proti environmentálnym trestným činom. Spolupracujú pri výskume, ochrane a udržateľnom využívaní biodiverzity vrátane vytvárania stredísk znalostí a výskumných partnerstiev. Podporujú využívanie medzinárodne uznávaných systémov environmentálneho manažérstva ako prostriedku na minimalizáciu negatívnych vplyvov na životné prostredie. Posilňujú zapojenie pôvodného obyvateľstva, ako je stanovené v Deklarácii Organizácie Spojených národov o právach pôvodného obyvateľstva, a miestnych spoločenstiev do ochrany ekosystémov, pričom uprednostňujú vytváranie pracovných miest a iných hospodárskych príležitostí.

ČLÁNOK 28

Lesy

1. Zmluvné strany podporujú udržateľné riadenie a využívanie zdrojov lesného hospodárstva. Spolupracujú na zvrátení odlesňovania, na podpore obnovy lesa, na zastavení degradácie lesov a na obnovení schopnosti lesov poskytovať ekosystémové služby.

2. Zmluvné strany podporujú udržateľné hodnotové reťazce lesných produktov, pričom pri ochrane ekosystémov uprednostňujú vytváranie pracovných miest a využívanie hospodárskych príležitostí. Bojujú proti nezákonnej ťažbe dreva a súvisiacemu obchodu a podporujú zodpovedné ťažobné činnosti.

3. Zmluvné strany podporujú vykonávanie mechanizmov udržateľnosti, napríklad akčný plán EÚ pre vynútiteľnosť práva, správu a obchod v lesnom hospodárstve (akčný plán FLEGT) vrátane uzatvárania a/alebo vykonávania dohôd o dobrovoľnom partnerstve. Na úrovni krajín posilňujú súdržnosť a pozitívne interakcie medzi mechanizmami udržateľnosti a varšavským rámcom pre znižovanie emisií z odlesňovania a degradácie lesov v rozvojových krajinách (REDD+).

4. Zmluvné strany posilňujú účasť miestnych orgánov a spoločenstiev na udržateľnom riadení lesného hospodárstva. Zvyšujú informovanosť verejnosti o odlesňovaní na všetkých úrovniach a podporujú výrobu a spotrebu výrobkov, ktoré účinne využívajú zdroje, a energeticky účinných výrobkov z lesov obhospodarovaných udržateľným spôsobom.

ČLÁNOK 29

Správa oceánov

1. Zmluvné strany posilnia správu oceánov v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov o morskom práve s cieľom zaistiť bezpečné, chránené, čisté a udržateľne spravované oceány, zmierniť tlak na oceány a moria a podporiť udržateľný rozvoj modrého hospodárstva. Spolupracujú pri posilňovaní národných a regionálnych kapacít uvážlivého a zodpovedného riadenia oceánskych a pobrežných zdrojov, pri vypracúvaní opatrení na udržateľné využívanie, riadenie a ochranu morskej biologickej diverzity oblastí v rámci vnútroštátnej jurisdikcie i mimo nej, pri podporovaní vedomostí a výskumu a pri uľahčovaní transferu technológií o správe oceánov. Prijímajú opatrenia týkajúce sa oceánov, ktoré prispievajú k zmierneniu zmeny klímy a adaptácii na ňu.

2. Zmluvné strany spolupracujú pri zabezpečovaní ochrany a udržateľného riadenia a využívania živých zdrojov mora na dvojstrannej, regionálnej a mnohostrannej úrovni a v regionálnych organizáciách pre riadenie rybárstva (RFMO).

3. Zmluvné strany podporujú udržateľný rozvoj rybolovných zdrojov a hospodárenie s nimi okrem iného prijatím potrebných regulačných rámcov, posilnenými kapacitami riadenia, dodržiavania a presadzovania, zlepšením prístupu k financovaniu, podporou najlepších postupov a transferom technológií. Udržiavajú alebo prijímajú iniciatívy na boj proti nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu (NNN rybolov) vrátane prípadného vykonávania systémov vysledovateľnosti a opatrení na vylúčenie produktov NNN rybolovu z obchodných tokov. Podporujú a účinne vykonávajú opatrenia na monitorovanie, kontrolu a dohľad a súvisiace opatrenia na presadzovanie s cieľom zabezpečiť dodržiavanie predpisov, v záujme ochrany populácií rýb a zabránenia nadmernému rybolovu v súlade s Dohovorom OSN o morskom práve.

4. Zmluvné strany sa dohodli, že podniknú nevyhnutné kroky na zakázanie určitých foriem dotácií na rybolov, ktoré prispievajú k nadmernej kapacite a nadmernému rybolovu, odstránia dotácie, ktoré prispievajú k nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu, a upustia od zavedenia takýchto nových dotácií, pričom uznávajú, že primerané a účinné osobitné a diferencované zaobchádzanie v prípade rozvojových a najmenej rozvinutých krajín by malo byť neoddeliteľnou súčasťou rokovaní Svetovej obchodnej organizácie o dotáciách na rybolov a všetkých následných dohôd, ktoré môžu vzniknúť.

5. Zmluvné strany spolupracujú pri ochrane a obnove pobrežných a morských ekosystémov a ich biodiverzity a podpore zhodnocovania morského a pobrežného prírodného kapitálu. Vypracujú opatrenia na zamedzenie a zmiernenie vplyvu acidifikácie oceánov na ekosystémy morskej biodiverzity vrátane koralových útesov, na udržateľnosť rybolovu a na životné podmienky pobrežných spoločenstiev, ktoré závisia od morských zdrojov.

6. Zmluvné strany sa zaoberajú bojom proti znečisťovaniu mora vrátane znečisťovania hlukom a obmedzovaním morského odpadu, najmä plastov a mikroplastov. Zameriavajú sa na základné príčiny morského odpadu, a to aj prostredníctvom politík a opatrení na predchádzanie vzniku odpadu a nakladanie s ním. Posilňujú operácie na vyčistenie oceánov a pobreží, pričom osobitnú pozornosť venujú akumulačným zónam v oceánskych víroch.

7. Zmluvné strany podporujú reguláciu znižovania emisií skleníkových plynov v námornom priemysle a aktívne podporujú bezodkladné vykonanie pôvodnej stratégie Medzinárodnej námornej organizácie pre znižovanie emisií.

8. Zmluvné strany vypracujú oblastné ochranné opatrenia a nástroje riadenia na ochranu a obnovu pobrežných a morských oblastí a zdrojov, vrátane morských chránených oblastí, a to v súlade s vnútroštátnym a medzinárodným právom a na základe najlepších dostupných vedeckých informácií a vedomostí miestnych spoločenstiev.

9. Zmluvné strany podporujú dialóg a spoluprácu vo všetkých aspektoch správy oceánov vrátane záležitostí týkajúcich sa zvyšovania hladiny mora a jeho možných účinkov a dôsledkov.

10. Zmluvné strany uznávajú všeobecné znepokojenie vyvolané vplyvom ťažby na morskom dne na morské prostredie a jeho biodiverzitu. Využívajú najlepšie dostupné vedecké poznatky, uplatňujú zásadu predbežnej opatrnosti a ekosystémový prístup, podporujú výskum a vymieňajú si najlepšie postupy v oblastiach spoločného záujmu týkajúcich sa nerastných surovín na morskom dne, aby zabezpečili vhodné environmentálne riadenie činností na ochranu a zachovanie morského prostredia a jeho biodiverzity.

ČLÁNOK 30

Odolnosť voči prírodným katastrofám a komplexné zvládanie katastrof

1. Zmluvné strany spolupracujú pri budovaní odolnosti ľudí, spoločností a infraštruktúry voči prírodným katastrofám a pri zvyšovaní kapacít monitorovania, včasného varovania a posudzovania rizika s cieľom zlepšiť opatrenia zamerané na predchádzanie, zmierňovanie, pripravenosť, reakciu a obnovu v súlade so sendaiským rámcom pre znižovanie rizika katastrof.

2. Zmluvné strany posilňujú odolnosť prostredníctvom investícií do predchádzania rizikám katastrof a pripravenosti na ne, integrácie úsilia o zníženie rizík do opatrení na obnovu a prostredníctvom podpory poistenia finančného rizika a dostupných riešení na presun rizika. Podporujú zhromažďovanie a využívanie štatistík o katastrofách a údajov o stratách, komplexné posudzovanie rizika a vykonávanie plánov na znižovanie rizika katastrof na všetkých úrovniach.

3. Zmluvné strany prijímajú opatrenia na posilnenie prepojenia medzi znižovaním rizika katastrof a adaptáciou na zmenu klímy a podporujú výmenu informácií a najlepších postupov týkajúcich sa vykonávania a monitorovania sendaiského rámca pre znižovanie rizika katastrof. Uprednostňujú odolnosť voči klimatickým a prírodným hrozbám ako základ všetkého úsilia o znovuvybudovanie a obnovu, a to aj prostredníctvom prístupu „obnova k lepšiemu“.

4. Zmluvné strany spolupracujú pri riešení následkov prírodných katastrof a antropogénnych hrozieb prostredníctvom včasného a efektívneho poskytovania humanitárnej pomoci a podpory.

5. Zmluvné strany posilňujú inkluzívnu správu rizík na všetkých úrovniach. Posilňujú aj kapacity na monitorovanie, včasné varovanie a posudzovanie rizika a zdokonaľujú vnútroštátne a regionálne opatrenia zamerané na predchádzanie, zmierňovanie, pripravenosť, reakciu a obnovu vrátane mechanizmov civilnej ochrany s cieľom posilniť kapacity národných a regionálnych centier excelentnosti pre znižovanie rizika katastrof a pre inovácie v oblasti klímy. Podporujú zapojenie dotknutých spoločenstiev, občianskej spoločnosti a miestnych orgánov do navrhovania a vykonávania politických reakcií, pričom sa zameriavajú na najzraniteľnejšie a marginalizované domácnosti a skupiny.

6. Zmluvné strany zvyšujú odolnosť životného prostredia okrem iného podporou využívania IKT a vesmírnych technológií na urýchlenie procesov predchádzania katastrofám, pripravenosti a reakcie na ne a obnovy po nich. Podporujú príležitosti na posilnenie výskumu a šírenie najlepších postupov v oblasti riadenia rizika katastrof.

HLAVA III

ĽUDSKÉ PRÁVA, SPRÁVA, MIER A BEZPEČNOSŤ

ČLÁNOK 31

Zmluvné strany podporujú dialóg a spoluprácu s cieľom posilňovať bezpečnosť vo všetkých jej rozmeroch a dosiahnuť mierumilovné a odolné spoločnosti. Podporujú a v plnej miere chránia ľudské práva, ľudskú dôstojnosť, základné slobody a demokratické zásady, budujú zodpovedné a transparentné inštitúcie, posilňujú systémy správy a spravodlivosti a zaručujú primeraný a náležitý priestor pre jednotlivcov a skupiny, aby mohli vyjadrovať svoje túžby a prispievať k formovaniu politík. Na tento účel zmluvné strany venujú osobitnú pozornosť podpore práv mladých ľudí, žien a dievčat, pôvodného obyvateľstva, ako je stanovené v Deklarácii Organizácie Spojených národov o právach pôvodného obyvateľstva, starších osôb a osôb so zdravotným postihnutím. Zintenzívnia úsilie na podporu bezpečnosti občanov a na predchádzanie organizovanej trestnej činnosti a boj proti nej, najmä pokiaľ ide o nelegálne drogy, námornú bezpečnosť, kybernetickú bezpečnosť, pranie špinavých peňazí, riadenie hraníc, korupciu, všetky formy nezákonného obchodovania a nedovolené obchodovanie s ručnými a ľahkými zbraňami a ich strelivom.

KAPITOLA 1

ĽUDSKÉ PRÁVA, SPRAVODLIVOSŤ A SPRÁVA

ČLÁNOK 32

Ľudské práva

1. Zmluvné strany prispievajú k ochrane, podpore a plneniu ľudských práv v súlade s medzinárodným právom. Podporujú všeobecnú ratifikáciu a uplatňovanie medzinárodných nástrojov v oblasti ľudských práv a prispievajú k nim, uplatňujú tie nástroje, ktoré podpísali, a zvažujú pristúpenie k tým, ktorých zmluvnými stranami ešte nie sú. V plnej miere uplatňujú zásadu nediskriminácie uvedenú v článku 9 všeobecnej časti tejto dohody, pričom uprednostňujú prijatie a vykonávanie komplexných právnych predpisov v oblasti rovnosti a boja proti diskriminácii.

2. Zmluvné strany spolupracujú pri posilňovaní právnej ochrany s cieľom zabezpečiť zodpovednosť za porušovanie a zneužívanie ľudských práv a podporiť prístup k spravodlivosti a pri poskytovaní náležitých a účinných prostriedkov nápravy pre obete takýchto porušení a zneužití a pozostalých po nich.

3. Zmluvné strany vyvíjajú úsilie na dosiahnutie rodovej rovnosti a plného využívania všetkých ľudských práv ženami a dievčatami a na posilnenie ich postavenia.

4. Zmluvné strany podporujú a chránia práva dieťaťa, bojujú proti detskej práci a týraniu dieťaťa a bojujú proti všetkým formám vykorisťovania detí.

5. Zmluvné strany podporujú práva osôb so zdravotným postihnutím a prijímajú rázne opatrenia na zabezpečenie ich úplného začlenenia do spoločnosti.

6. Zmluvné strany pokračujú v rozvíjaní a podpore mechanizmov monitorovania ľudských práv vrátane svojich ohlasovacích povinností. Uznávajú a dodržiavajú nezávislosť národných inštitúcií pre ľudské práva a podporujú bezpečné a priaznivé prostredie, v ktorom môžu obhajcovia ľudských práv slobodne pôsobiť a mať primeraný prístup k regionálnym a medzinárodným mechanizmom. Podporujú účasť národných inštitúcií pre ľudské práva a obhajcov ľudských práv v konzultačných štruktúrach a procesoch. Zabezpečujú úplnú a účinnú účasť pôvodného obyvateľstva na všetkých záležitostiach, ktoré sa ich týkajú, ako sa uvádza v Deklarácii Organizácie Spojených národov o právach pôvodného obyvateľstva. Zabezpečujú, aby sa konzultačných procesoch zohľadňovala aj úloha tradičných vedomostí a záujmov miestnych spoločenstiev.

7. Zmluvné strany spolupracujú pri zvyšovaní informovanosti o ľudských právach a demokracii, a to aj prostredníctvom vzdelávacích systémov a médií.

ČLÁNOK 33

Právny štát a spravodlivosť

1. Zmluvné strany spolupracujú pri zlepšovaní účinného a objektívneho prístupu k spravodlivosti pre všetkých a spolupracujú pri upevňovaní právneho štátu a posilňovaní inštitúcií na všetkých úrovniach v oblastiach presadzovania práva a výkonu spravodlivosti. Zmluvné strany na tento účel zlepšia prístup zraniteľných osôb k právnym službám.

2. Zmluvné strany spolupracujú pri zabezpečovaní nezávislosti, zodpovednosti a nestrannosti súdnictva. Usilujú sa o modernizáciu a efektivitu súdnych systémov a konaní, a to aj prostredníctvom výmeny najlepších postupov, o zlepšenie kapacity na zabezpečenie spravodlivosti promptným a spravodlivým spôsobom, o rozvoj využívania mechanizmov zákonného alternatívneho riešenia sporov, o znižovanie počtu nevybavených prípadov a skrátenie neprimeranej vyšetrovacej väzby, o poskytovanie primeranej odbornej prípravy a o zlepšenie prístupu odborníkov pracujúcich v oblasti práva a verejnosti k právnym predpisom, judikatúre a ďalším právnym informáciám.

3. Zmluvné strany sú proti všetkým formám mučenia a iného krutého, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania a odsudzujú ich. Predchádzajú porušovaniu práv bezpečnostnými zložkami a zaoberajú sa ich riešením a posilnia dodržiavanie zásad právneho štátu v bezpečnostných a súdnych reťazcoch, a to aj prostredníctvom odbornej prípravy v oblasti etiky. Posilňujú boj proti beztrestnosti alebo odopretiu práva obetí na spravodlivosť a nápravu, a to s osobitným dôrazom na to, aby boli páchatelia, ktorí porušujú ľudské práva, boli postavení pred súd.

4. Zmluvné strany spolupracujú pri modernizácii väzenských systémov a maximalizácii ich rehabilitačnej úlohy, a to aj zlepšovaním dodržiavania práv väzňov, vykonávaním rehabilitačných a vzdelávacích programov, zvyšovaním miery sociálnej reintegrácie väzňov, podporou starostlivosti o väzňov, usilovaním sa o odstránenie preplnenosti väzníc, zlepšovaním riadenia, správy a podmienok väzenia v súlade s medzinárodnými najlepšími postupmi a normami a poskytovaním alternatív k trestu nepodmienečného odňatia slobody za menej závažné trestné činy.

ČLÁNOK 34

Správa

1. Zmluvné strany prijímajú konkrétne opatrenia na vybudovanie inkluzívnych, zodpovedných a transparentných verejných inštitúcií. Posilňujú kapacitu na navrhovanie a vykonávanie politík, rozvíjajú zodpovednú, efektívnu, transparentnú a profesionálnu verejnú službu, posilňujú poskytovanie kvalitných verejných služieb, zlepšujú legislatívne a správne mechanizmy a podporujú nestrannosť a účinnosť orgánov presadzovania práva.

2. Zmluvné strany posilňujú kapacity parlamentov a miestnych, obecných, vnútroštátnych a regionálnych inštitúcií s cieľom zabezpečovať a posilňovať dodržiavanie demokratických zásad a postupov.

3. Zmluvné strany podporujú dodržiavanie slobody prejavu a nezávislosti a plurality médií a zachovávajú a rozširujú priestor priaznivý pre občiansku spoločnosť s cieľom zlepšiť demokratickú zodpovednosť.

4. Zmluvné strany urýchľujú širšie využívanie elektronickej správy vecí verejných a infraštruktúry digitálnych služieb ako prostriedku na zlepšenie prístupu k verejným službám a ich dostupnosti, a tým podporujú rozvoj zodpovedných a transparentných verejných inštitúcií.

5. Zmluvné strany rozvíjajú a posilňujú inštitúcie, právne predpisy a mechanizmy na predchádzanie korupcii, úplatkárstvu, podvodom a trestnej činnosti právnických osôb a na boj proti nim vrátane konfiškácie a vrátenia vymoženého majetku. Zabezpečujú účinné presadzovanie protikorupčných právnych predpisov a nestranné vyšetrovanie a trestné stíhanie a uplatňovanie účinných a primeraných sankcií a pokút za korupciu a trestné činy spojené s korupciou. Podporujú a uplatňujú príslušné medzinárodné normy a nástroje, najmä Dohovor Organizácie Spojených národov proti korupcii, pričom uznávajú, že korupcia je nadnárodný problém, ktorý je spojený s ďalšími formami nadnárodnej a hospodárskej trestnej činnosti a ktorý si vyžaduje spoločné a multidisciplinárne úsilie aj na medzinárodnej úrovni.

ČLÁNOK 35

Verejné financie a správa finančného sektora

1. Zmluvné strany podporujú správne riadenie verejných financií vrátane posilneného a účinného využívania verejných príjmov, udržateľného riadenia verejného dlhu, systémov udržateľného obstarávania a podpory vnútroštátnych orgánov dohľadu. Podporujú väčšiu zodpovednosť, transparentnosť, spravodlivosť, zákonnosť a integritu pri riadení verejných zdrojov. Podporujú opatrenia na budovanie účinných, nestranných a transparentných systémov verejných výdavkov. Spolupracujú pri posilňovaní mobilizácie domácich zdrojov v karibských malých ostrovných rozvojových štátoch na podporu ich udržateľného rozvoja a zvýšenej odolnosti hospodárstva.

2. Zmluvné strany spolupracujú pri posilňovaní verejných financií, a to okrem iného prostredníctvom zvyšovania kapacity na zabezpečenie súladu s medzinárodnými normami, vytvorenia politických rámcov a opatrení na zvyšovanie efektívnosti, účinnosti, transparentnosti a spravodlivosti daňových systémov a prostredníctvom spolupráce v rámci Organizácie Spojených národov a ďalších relevantných globálnych orgánov verejných financií.

3. Zmluvné strany prijímajú opatrenia na boj proti nezákonným finančným tokom, daňovým podvodom a daňovým únikom a obmedzujú možnosti vyhýbania sa daňovým povinnostiam, a to aj prostredníctvom dvojstranných a mnohostranných konzultácií. Zmluvné strany uplatňujú zásady dobrej správy v daňových záležitostiach, a to okrem iného pri prijímaní právnych predpisov, v rámci tvorby komplexných politík, pri prijímaní konkrétnych opatrení a pri posilňovaní príslušných inštitúcií a mechanizmov.

KAPITOLA 2

TRESTNÁ ČINNOSŤ A BEZPEČNOSŤ

ČLÁNOK 36

Ľudská bezpečnosť a bezpečnosť občanov

1. Zmluvné strany sa usilujú o integrovaným prístup zameraný na predchádzanie rizikám trestnej činnosti a ich obmedzovanie a podporu iniciatív na riešenie konfliktov, rehabilitáciu a reintegráciu.

2. Zmluvné strany trestne stíhajú všetky formy násilia vrátane sexuálneho, rodovo motivovaného a domáceho násilia, bojujú proti nim a usilujú sa im predchádzať. Zameriavajú sa na podporu, pomoc a posilnenie postavenia obetí a pozostalých a na prijímanie opatrení na boj proti marginalizácii, viktimizácii a stigmatizácii.

3. Zmluvné strany sa zaoberajú násilím zo strany zločineckých skupín, a to prostredníctvom komplexných opatrení zameraných na znižovanie rizika a ochranných a vzdelávacích opatrení, prostredníctvom poskytovania primeraných sociálnych služieb, komunitných akcií zameraných na odpútanie sa od cyklu násilia a vytvárania alternatívnych možností živobytia pre mládež a zraniteľné osoby. Riešia prístup k ručným a ľahkým zbraniam a ich strelivu a ich používanie s cieľom predchádzať negatívnym účinkom ozbrojeného násilia na spoločnosť a ľudí a obmedzovať ich.

4. Zmluvné strany sa zaoberajú sociálnymi a bezpečnostnými problémami vytvorenými vyhostením zahraničných páchateľov a jednotlivcov po uplynutí ich trestu a usilujú sa o spoluprácu pri uľahčovaní ich rehabilitácie a reintegrácie do spoločnosti a znížení miery recidivity. Zabezpečujú včasnú výmenu relevantných informácií o vyhostení primeranými kanálmi v súlade s uplatniteľnými dohodami o administratívnej alebo justičnej spolupráci a podporujú spoluprácu medzi orgánmi presadzovania práva, ako sa uvádza v tomto protokole.

ČLÁNOK 37

Organizovaná trestná činnosť

1. Zmluvné strany sa zaoberajú všetkými formami organizovanej trestnej činnosti, a to aj prostredníctvom spolupráce na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni a prijímaním legislatívnych a iných opatrení v súlade s Dohovorom OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a jeho doplnkovými protokolmi. Zmluvné strany spolupracujú pri zvyšovaní svojej schopnosti plniť medzinárodné požiadavky na podávanie správ. Zmluvné strany bojujú proti prevádzačstvu a obchodovaniu s ľuďmi, nelegálnymi drogami, ohrozenými voľne žijúcimi zvieratami a rastlinami, nebezpečnými látkami a odpadom. Zmluvné strany sa zaoberajú aj trestnými činmi proti životnému prostrediu vrátane nezákonnej ťažby dreva a súvisiaceho obchodu. Zmluvné strany takisto spolupracujú v boji proti obchodovaniu s ručnými a ľahkými zbraňami a ich strelivom a s inými konvenčnými zbraňami a položkami s dvojakým použitím. Zmluvné strany v rámci toho spolupracujú okrem iného na posilňovaní odhaľovania nelegálnych ručných a ľahkých zbraní a ich streliva, na zisťovaní ich pôvodu, na podpore ich zničenia, na rozširovaní kapacít na účinné vyšetrovanie a stíhanie trestných činov súvisiacich so strelnými zbraňami a na výmene najlepších postupov.

2. Zmluvné strany zvyšujú ochranu obetí obchodovania s ľuďmi, podporujú vyšetrovanie a trestné stíhanie páchateľov, spolupracujú pri predchádzaní obchodovaniu s ľuďmi a identifikácii prípadov a vypracúvajú účinné opatrenia na reintegráciu obetí do ich spoločností. Zmluvné strany zabezpečujú, aby všetky obete mali prístup k svojim právam, pričom berú do úvahy osobitnú zraniteľnosť žien a detí. Zmluvné strany presadzujú výmenu informácií vrátane kriminálneho spravodajstva a posilňujú kapacity na tvorbu politík a vykonávanie opatrení zameraných na obchodovanie s ľuďmi a prevádzačstvo.

3. Zmluvné strany spolupracujú pri predchádzaní využívaniu svojich finančných inštitúcií a poverených nefinančných subjektov a zamestnaní na financovanie terorizmu a pranie príjmov z trestnej činnosti a boji proti nemu. Podporujú výmenu informácií a spoluprácu, a to aj pokiaľ ide o budovanie kapacít a iné formy technickej pomoci. Presadzujú opatrenia na boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu, na narušovanie nelegálnych finančných tokov, čím páchateľov pripravujú o zisky, a na zabezpečovanie účinného a úplného vykonávania odporúčaní Finančnej akčnej skupiny. Zmluvné strany podporujú ustanovovanie a posilňovanie vnútroštátnych právnych predpisov a orgánov pre vymáhanie majetku, konfiškáciu majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti, jeho vrátenie a uvoľnenie pre verejnoprospešné účely a rozšírenie trestnej zodpovednosti páchateľov a sprostredkovateľov trestnej činnosti.

4. Zmluvné strany posilňujú spoluprácu s cieľom predchádzať využívaniu modernej technológie, počítačov a elektronickej komunikácie na trestnú činnosť a internetovej distribúcii nelegálneho obsahu a boji proti nim. Posilňujú kapacity na riešenie počítačovej kriminality okrem iného prostredníctvom združovania a odbornej prípravy ľudských zdrojov a podpory spolupráce medzi tvorcami politík, hospodárskymi subjektmi a výskumnými pracovníkmi. Vymieňajú si informácie týkajúc sa vzdelávania a odbornej prípravy vyšetrovateľov počítačovej kriminality, vyšetrovania počítačovej kriminality a digitálnej forenznej vedy. Uznávajú, že Dohovor o počítačovej kriminalite (ďalej len „Budapeštiansky dohovor“) a ďalšie uplatniteľné medzinárodné normy poskytujú základ na podporu medzinárodnej spolupráce a prispievajú k rozvoju vnútroštátnych politík v oblasti počítačovej kriminality.

5. Zmluvné strany prijímajú opatrenia na zvýšenie odolnosti jednotlivcov a spoločenstiev proti terorizmu a násilnému extrémizmu. Zintenzívňujú úsilie o výmenu informácií a odborných znalostí o teroristických skupinách a ich sieťach podpory, pričom v plnom rozsahu dodržiavajú zásady právneho štátu, ľudské práva a právo na súkromie. Spolupracujú pri trestnom stíhaní páchateľov terorizmu a prijímajú opatrenia na uľahčenie rehabilitácie a reintegrácie radikalizovaných štátnych príslušníkov každého členského štátu Európskej únie a každého štátu karibskej oblasti, ktorý je zmluvnou stranou, do spoločnosti.

ČLÁNOK 38

Nelegálne drogy

1. Zmluvné strany spolupracujú pri zmierňovaní problémov, ktoré v súvislosti s bezpečnosťou a zdravím predstavujú pestovanie, výroba, a spotreba nelegálnych drog a psychoaktívnych látok a nezákonné obchodovanie a tranzit týchto látok cez ich územie. Takáto spolupráca sa v závislosti od povahy veci uskutočňuje na dvojstrannej, regionálnej, mnohostrannej alebo trojstrannej úrovni.

2. Zmluvné strany spolupracujú na znižovaní ponuky drog a dopytu po nich na základe zásady spoločnej a vzájomnej zodpovednosti a na základe integrovaného a vyváženého prístupu založeného na dôkazoch.

3. Zmluvné strany spolupracujú pri skvalitňovaní kapacít súdnictva a presadzovania práva vrátane svojich schopností podávať správy. Zisťujú, narušujú a rozkladajú nadnárodné organizované zločinecké skupiny prostredníctvom posilnených mechanizmov výmeny informácií a kriminálneho spravodajstva týkajúceho sa drog a zároveň podporujú spoločné vyšetrovanie a operácie, a to aj so susednými krajinami.

4. Zmluvné strany sa zaoberajú faktormi rizika súvisiacimi so zneužívaním drog, ktoré majú vplyv na jednotlivcov, spoločenstvá a spoločnosť. Posilňujú právny štát a budujú zodpovedné, účinné a inkluzívne inštitúcie a verejné služby na boj proti násiliu spojenému s drogami.

5. Zmluvné strany prijímajú opatrenia na podporu alternatívnych rozvojových činností, ktoré nahradia pestovanie a výrobu nelegálnych drog vo vidieckych a mestských oblastiach, a na zvýšenie hospodárskej prosperity postihnutých zraniteľných skupín obyvateľstva a zároveň podporujú sociálne začlenenie na úrovni spoločenstva a širšej spoločnosti.

6. Zmluvné strany zintenzívňujú a urýchľujú úsilie o zníženie dopytu po drogách a prijímajú potrebné opatrenia na riešenie zdravotných a sociálnych následkov drog. Prijímajú opatrenia primerané veku a pohlaviu, ktoré sú prispôsobené konkrétnym potrebám zraniteľných skupín, okrem iného prostredníctvom programov prevencie, liečby, starostlivosti, rehabilitácie a opätovného začlenenia do spoločnosti.

7. Zmluvné strany sa zaoberajú novými a vznikajúcimi hrozbami súvisiacimi s nezákonnou výrobou, používaním a zneužívaním syntetických látok vrátane opioidov a vypracúvajú a posilňujú programy a vylepšujú mechanizmy podávania správ s cieľom riešiť nelegálne používanie prekurzorových chemických látok.

ČLÁNOK 39

Spolupráca v oblasti presadzovania práva a integrované riadenie hraníc

1. Zmluvné strany podporujú dialóg a spoluprácu v oblasti presadzovania práva a strategickú justičnú spoluprácu. Podporujú spoluprácu medzi orgánmi presadzovania práva, ktorej cieľom je včasná výmena informácií a kriminálneho spravodajstva, vyzývajú na výmenu najlepších postupov a rozvíjajú kapacity.

2. Zmluvné strany podporujú regionálnu spoluprácu v oblasti bezpečnosti posilňovaním integrovaného riadenia hraníc, výmenou informácií a spravodajských informácií a zberom a analýzou údajov pri súčasnom dodržiavaní príslušných právnych rámcov na ochranu osobných údajov. Zmluvné strany presadzujú mierové riešenie hraničných nezhôd a sporov v súlade s medzinárodným právom. Zmluvné strany v prípade potreby podporujú opatrenia na budovanie dôvery a konkrétne rozvojové stratégie na zvyšovanie dôvery a zníženie možného napätia na hraniciach.

ČLÁNOK 40

Ochrana a bezpečnosť námornej a leteckej dopravy

1. Zmluvné strany rozvíjajú spoluprácu v záležitostiach námornej a leteckej dopravy s cieľom zlepšiť bezpečnostnú ochranu a bezpečnosť a okrem iného zlepšujú zameranie a riadenie nákladu s vysokým rizikom v súlade s medzinárodným právom a príslušnými rezolúciami Organizácie Spojených národov.

2. Zmluvné strany zvyšujú bezpečnosť námornej dopravy v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov o morskom práve, pričom reagujú na hrozby pre lode a kritické námorné zariadenia a prostriedky, skvalitňujú monitorovanie a presadzujú príslušné zákony a ďalšie právne predpisy. Prijímajú opatrenia proti pirátstvu, ozbrojeným lúpežiam a proti všetkým formám organizovanej trestnej činnosti na mori, a to aj prostredníctvom vesmírnych technológií.

HLAVA IV

ĽUDSKÝ ROZVOJ, SOCIÁLNA SÚDRŽNOSŤ A MOBILITA

ČLÁNOK 41

Zmluvné strany sú odhodlané odstrániť chudobu vo všetkých jej formách do roku 2030, účinne bojovať proti nerovnosti, dosiahnuť rodovú rovnosť a posilniť postavenie žien a mládeže s cieľom zabezpečiť, aby mal každý potrebné prostriedky na dôstojný život. Zároveň sú odhodlané podporovať sociálnu súdržnosť a vytvárať podmienky na účinnú účasť ľudí na demokratickom živote a ich aktívne prispievanie k udržateľnému hospodárskemu rastu. Osobitnú pozornosť venujú zraniteľným osobám vrátane žien, detí, starších osôb, pôvodného obyvateľstva, ako je stanovené v Deklarácii Organizácie Spojených národov o právach pôvodného obyvateľstva, miestnych spoločenstiev a osôb so zdravotným postihnutím. Prijímajú konkrétne opatrenia s cieľom podporovať sociálnu ochranu ako základnú investíciu na odstránenie chudoby a boj proti nerovnosti a ako dôležitý prostriedok na vytvorenie sebaposilňujúceho cyklu smerujúceho k inkluzívnemu a udržateľnému hospodárskemu rozvoju prostredníctvom širšieho reinvestovania hospodárskych výnosov do spoločnosti a ľudí a zvyšovaním sociálnej odolnosti. Zmluvné strany zaujímajú komplexný a vyvážený prístup k migrácii. Riešia migráciu v duchu solidarity, partnerstva a spoločnej zodpovednosti a v súlade so svojimi príslušnými kompetenciami. Zmluvné strany využívajú výhody migrácie, presadzujú integráciu migrantov, mobilizujú vedomosti, podnikateľské schopnosti a investície diaspóry a maximalizujú využívanie remitencií ako zdroja financovania inkluzívneho a udržateľného rozvoja. Usilujú sa aj o otvorený dialóg o mobilite medzi dvomi regiónmi a spolupracujú pri znižovaní nepriaznivého vplyvu straty zručností na rozvoj krajín.

KAPITOLA 1

SOCIÁLNE SLUŽBY

ČLÁNOK 42

Vzdelávanie

1. Zmluvné strany posilňujú a presadzujú inkluzívny, cenovo dostupný a spravodlivý prístup k vzdelávaniu na všetkých úrovniach a zvyšujú jeho kvalitu, a to aj prostredníctvom posilnených a inkluzívnych vnútroštátnych vzdelávacích systémov a lepšej infraštruktúry a vybavenia, s osobitným dôrazom na osoby so zdravotným postihnutím. Zmluvné strany podporujú pokrok v oblasti rodovej rovnosti s cieľom vytvárať priaznivé prostredie pre chlapcov a dievčatá, aby mali rovnaké možnosti vzdelávania a porovnateľný dosiahnutý stupeň vzdelania.

2. Zmluvné strany podporujú rozšírené poskytovanie a uplatňovanie vedy, technológií, inžinierstva a matematiky (STEM) a umenia na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému.

3. Zmluvné strany presadzujú využívanie prístupných a cenovo dostupných inovačných technológií na vzdelávacie účely a rozvoj digitálnych zručností a gramotnosti pre všetkých.

4. Zmluvné strany spolupracujú pri ďalšom posilňovaní zápisu a kvality v oblastiach terciárneho vzdelávania, technického a odborného vzdelávania, neformálneho vzdelávania, učenie sa na pracovisku a celoživotného vzdelávania s cieľom zvýšiť počet vysokovzdelaných osôb a kvalifikovaných pracovníkov.

5. Zmluvné strany spolupracujú pri posilňovaní akademického rozvoja, presadzovaní vzájomného uznávania kvalifikácií a uľahčovaní mobility študentov, zamestnancov a akademických pracovníkov medzi karibskou oblasťou a Európskou úniou.

6. Zmluvné strany spolupracujú pri podpore akademického výskumu, vývoja a inovácií, okrem iného aj posilňovaním spolupráce medzi kľúčovými inštitúciami a pokrokom vo využívaní vedeckého výskumu a analýzy pri dosahovaní vzájomne prospešnej akademickej excelentnosti.

ČLÁNOK 43

Zdravotná starostlivosť

1. Zmluvné strany presadzujú všeobecnú a cenovo dostupnú zdravotnú starostlivosť a spravodlivý prístup k službám zdravotnej starostlivosti, a to aj prostredníctvom posilnených vnútroštátnych zdravotníckych systémov, rozvoja infraštruktúry udržateľnej kvality a prístupu k bezpečným a cenovo dostupným základným liekom, očkovacím látkam a diagnostike.

2. Zmluvné strany spolupracujú pri riešení rastúceho výskytu neprenosných chorôb a ich zaťaženia a podnikajú kroky smerom k prevencii a kontrole, a to aj prostredníctvom podpory zdravého stravovania a životného štýlu, využívania digitálnych nástrojov a zdravotnej výchovy.

3. Zmluvné strany posilňujú vnútroštátne a regionálne kapacity na rýchle a účinné zisťovanie výskytu prenosných chorôb a iných núdzových zdravotných situácií, ktoré majú vnútroštátny a medzinárodný význam, a reagovanie na ne, a to na základe prístupu „jedno zdravie“, ktorý zahŕňa zdravie ľudí, zvierat, rastlín a ekosystémov.

4. Zmluvné strany spolupracujú pri riešení núdzových situácií v oblasti verejného zdravia okrem iného využívaním systémov včasného varovania na rýchlu výmenu informácií, vypracovaním koherentných a multisektorových plánov na zvýšenie kapacity zdravotníckych systémov, poskytovaním základných a cenovo dostupných liekov, očkovacích látok a zdravotníckeho zariadenia vrátane diagnostiky a poskytovaním humanitárnej pomoci a núdzovej pomoci. Posilňujú medzinárodnú spoluprácu pri zmierňovaní vplyvu globálnych núdzových situácií v oblasti verejného zdravia.

5. Zmluvné strany podporujú výskum a výmenu vedomostí, skúseností a najlepších postupov v zdravotníctve.

ČLÁNOK 44

Bývanie, voda a hygiena

1. Zmluvné strany podporujú všeobecný prístup k dôstojnému, bezpečnému a cenovo dostupnému bývaniu s osobitným dôrazom na zraniteľné a marginalizované osoby vrátane pôvodného obyvateľstva, ako je stanovené v Deklarácii Organizácie Spojených národov o právach pôvodného obyvateľstva, a miestnych spoločenstiev s cieľom vytvárať pozitívny vplyv v oblasti zdravia ľudí, napredovať v sociálno-ekonomickom rozvoji ich spoločenstiev a riešiť nerovnosti medzi mestskými a vidieckymi domácnosťami. Podporujú bývanie a infraštruktúru, ktoré zohľadňujú klímu, okrem iného prostredníctvom navrhovania a presadzovania stavebných predpisov.

2. Zmluvné strany zlepšujú prístup k bezpečnému, cenovo dostupnému a udržateľnému zásobovaniu vodou, a to aj prostredníctvom rozvoja udržateľného a integrovaného hospodárenia s vodami, nakladania s tuhým odpadom a podpory opatrení na recykláciu vody.

3. Zmluvné strany presadzujú primeraný, spravodlivý a cenovo dostupný prístup k sanitačným a hygienickým službám pre všetkých, pričom osobitnú pozornosť venujú potrebám žien a dievčat a zraniteľných osôb.

4. Zmluvné strany presadzujú všeobecný a zdokonalený prístup k cenovo dostupnej elektrickej energii a zvyšujú efektívne a udržateľné využívanie energie pre všetkých.

ČLÁNOK 45

Udržateľná urbanizácia a rozvoj vidieka

1. Zmluvné strany presadzujú priaznivé prostredie pre udržateľný rozvoj vidieka a miest. Podporujú udržateľné územné plánovanie, pričom venujú osobitnú pozornosť transparentnému a regulovanému získavaniu pozemkov a vlastníckych práv k nim, udržateľnú mestskú mobilitu a inteligentné a bezpečné mestá.

2. Zmluvné strany presadzujú vyvážený rozvoj vidieckych ekonomík a spoločenstiev s osobitným zameraním na zamestnanosť a tvorbu príjmu. Urýchľujú diverzifikáciu vidieka pridávaním hodnoty miestnej výrobe a využívajú prírodné a kultúrne zdroje.

3. Zmluvné strany presadzujú inkluzívne, vyvážené a integrované politiky rozvoja miest a vidieka a viacúrovňovú vládnu koordináciu, pričom do toho aktívne zapájajú miestne orgány a spoločenstvá a vytvárajú silnejšie väzby medzi vidieckymi a mestskými oblasťami.

ČLÁNOK 46

Potravinová bezpečnosť a lepšia výživa

1. Zmluvné strany spolupracujú pri zabezpečovaní prístupu všetkých k dostatočným, cenovo dostupným, bezpečným a výživným potravinám s cieľom ukončiť všetky formy podvýživy a predchádzať potravinovým krízam. Z tohto dôvodu venujú osobitnú pozornosť najzraniteľnejším krajinám vrátane tých, ktoré sú postihnuté katastrofami, a zraniteľným osobám.

2. Zmluvné strany tým, že uznávajú negatívny vplyv nižšej poľnohospodárskej výroby, vysokej závislosti od dovážaných potravín a nadmerného využívania populácií rýb na potravinovú bezpečnosť a výživu, podporujú udržateľný rozvoj miestneho poľnohospodárstva, rybárstva a potravinárskej výroby.

3. Zmluvné strany spolupracujú pri riešení vplyvov potravinových kríz a zabezpečujú včasné opatrenia na zaistenie dostupnosti potravín na miestnej úrovni prostredníctvom vypracovania politických zásahov a infraštruktúry vrátane investícií do dopravných a skladovacích systémov odolných voči zmene klímy. V tejto súvislosti zmluvné strany riešia potreby najzraniteľnejších skupín obyvateľstva.

KAPITOLA 2

SOCIÁLNA SÚDRŽNOSŤ

ČLÁNOK 47

Rovnosť, sociálna ochrana a dôstojná práca

1. Zmluvné strany presadzujú rovnosť prijímaním politík na podporu postupného dosahovania a udržiavania rastu príjmov najchudobnejších obyvateľov rýchlejším tempom, ako je celoštátny priemer.

2. Zmluvné strany presadzujú spravodlivé a zdravé fiškálne, hospodárske a sociálne politiky zamerané na inkluzívnejšie spoločnosti s lepším rozdelením príjmov s cieľom znížiť nerovnosť a nespravodlivosť.

3. Zmluvné strany sa usilujú o rozšírenie rozsahu sociálnej ochrany, najmä pokiaľ ide o zraniteľné osoby, s cieľom postupne dosiahnuť všeobecnú sociálnu ochranu, a to prostredníctvom záchranných sociálnych sietí, istoty základného príjmu a primeraných systémov sociálnej ochrany, ktoré sú odolné proti otrasom. Podporujú výskum a výmenu vedomostí, skúseností a najlepších postupov v oblasti sociálnej ochrany.

4. Zmluvné strany podporujú vytváranie inkluzívnych a dobre fungujúcich trhov práce a politík zamestnanosti zameraných na dosiahnutie medzinárodných noriem dôstojnej práce pre všetkých a spravodlivých miezd, ktoré zabezpečujú dôstojnú životnú úroveň, vrátane zlepšenia zdravotných a bezpečnostných podmienok pre pracovníkov. Bojujú proti všetkým formám vykorisťovania vrátane sexuálneho a pracovného vykorisťovania, a to tak vo formálnom sektore, ako aj v neformálnom sektore.

5. Zmluvné strany riešia otázky neformálneho hospodárstva vrátane inovačného prístupu k finančným službám, úverom a mikrofinancovaniu a posilnených opatrení sociálnej ochrany s cieľom uľahčovať plynulý prechod k formálnemu hospodárstvu.

6. Zmluvné strany prijímajú konkrétne opatrenia na podporu práv osôb so zdravotným postihnutím s cieľom dosiahnuť účinné vykonávanie príslušných medzinárodných dohôd a podporovať ich úplné začlenenie do spoločnosti bez akejkoľvek diskriminácie a rovnaký prístup k službám sociálnej starostlivosti a trhom práce.

7. Zmluvné strany presadzujú sociálnu súdržnosť okrem iného ochranou a zveľaďovaním hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva, ako aj rozmanitosti kultúrnych prejavov.

ČLÁNOK 48

Rodová rovnosť a posilnenie postavenia žien a dievčat

1. Zmluvné strany posilňujú politiky, programy a mechanizmy zamerané na podporu rodovej rovnosti a zabezpečenie a zlepšenie rovnakých príležitostí na účasť vo všetkých oblastiach politického, hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho života. Zabezpečujú, aby sa rodové hľadisko systematicky začleňovalo do všetkých politík, a to aj prostredníctvom vytvárania a posilňovania právnych rámcov.

2. Zmluvné strany zabezpečujú fyzickú a psychickú integritu žien a dievčat prijímaním legislatívnych a politických opatrení na ukončenie detských, skorých a nútených manželstiev a odstraňovaním všetkých foriem sexuálneho a rodovo motivovaného násilia, najmä domáceho násilia voči ženám a mužom, obchodovania s ľuďmi, všetkých foriem sexuálneho a pracovného vykorisťovania a všetkých foriem obťažovania vo verejnej sfére aj v súkromnej sfére. Uľahčujú prístup k spravodlivosti a podporujú iniciatívy v oblastiach prevencie a zvyšovania informovanosti zamerané na dosiahnutie zmeny správania s cieľom zabezpečiť rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien a dievčat.

3. Zmluvné strany podporujú účinné vykonávanie všetkých relevantných medzinárodných dohôd vrátane Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) a vyzývajú na ratifikáciu opčného protokolu k nemu.

4. Zmluvné strany zabezpečujú, aby sa práva žien a dievčat dodržiavali a presadzovali. Posilňujú sociálne práva žien a dievčat, najmä v oblasti zdravotnej starostlivosti a vzdelávania, vrátane prístupu k službám plánovaného rodičovstva. Upevňujú hospodárske práva žien, a to aj uľahčením ich prístupu k hospodárskym príležitostiam, finančným službám, podporným technológiám, zamestnaniu a správe a využívaniu pôdy a ďalším výrobným aktívam. Podporujú ženy podnikateľky, znižujú rozdiely v odmeňovaní žien a mužov a odstraňujú ďalšie diskriminačné predpisy a postupy.

5. Zmluvné strany posilňujú účasť a hlas žien a dievčat na politickom živote, a to aj prostredníctvom lepšieho prístupu k volebným, politickým a riadiacim procesom a pozíciám, a na úsilí o budovanie spoločenstiev.

6. Zmluvné strany posilňujú postavenie organizácií žien a dievčat a podporujú kapacitu vnútroštátnych a regionálnych inštitúcií zameranú na riešenie problémov týkajúcich sa násilia na ženách vrátane predchádzania všetkým formám sexuálneho a rodovo motivovaného násilia a ochrany pred ním. Vytvoria mechanizmy na vyšetrovanie obťažovania a presadzovania zodpovednosti, poskytujú starostlivosť a podporu obetiam a podporujú podmienky bezpečnosti a ochrany žien a dievčat.

7. Zmluvné strany sa zaväzujú v plnom rozsahu a účinne vykonávať Pekinskú deklaráciu a akčnú platformu a akčný program Medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji a výsledky súvisiacich konferencií o preskúmaní. Ďalej zdôrazňujú potrebu všeobecného prístupu ku kvalitným a cenovo dostupným komplexným informáciám a vzdelávaniu o sexuálnom a reprodukčnom zdraví, ktoré berú do úvahy medzinárodné technické usmernenie UNESCO k sexuálnej výchove, ako aj potrebu poskytovania služieb starostlivosti súvisiacich so sexuálnym a reprodukčným zdravím. Primerane sa usilujú o účinné vykonávanie Montevidejského konsenzu o obyvateľstve a rozvoji.

ČLÁNOK 49

Mládež

1. Zmluvné strany vypracúvajú cielené politiky na podporu posilňovania postavenia mládeže a uľahčujú jej zapojenie do politického, sociálneho, občianskeho a hospodárskeho života.

2. Zmluvné strany podporujú mladých podnikateľov a presadzujú vytváranie udržateľných pracovných miest vo všetkých odvetviach s dôstojnými pracovnými podmienkami pre mladých ľudí, a to aj ich podporou pri získavaní zručností relevantných pre trh práce prostredníctvom vzdelávania, technickej a odbornej prípravy a lepšieho prístupu k technológiám a prostredníctvom podpory služieb zamestnanosti s cieľom spájať mladých ľudí s pracovnými príležitosťami a prístupom k finančným službám a partnerstvám pre startupy.

3. Zmluvné strany vytvárajú riadiace štruktúry na podporu zodpovedného občianstva mládeže, zvýšenie vplyvu mladých ľudí na rozhodovacie procesy a na pomoc pre ich aktívnu účasť na politickom živote a budovaní spoločenstva. Podporujú väčšiu účasť mládeže na environmentálnych opatreniach, najmä na programoch monitorovania zmeny klímy a adaptácie na ňu.

4. Zmluvné strany vykonávajú opatrenia na zlepšenie prístupu mládeže k spravodlivosti a posilnenie systémov ochrany dieťaťa. Prijímajú všetky primerané opatrenia na ochranu detí pred všetkými formami fyzického alebo duševného násilia, ujmy, zneužívania, zanedbávania alebo nedbanlivosti, týrania alebo vykorisťovania vrátane sexuálneho zneužívania.

5. Zmluvné strany presadzujú sociálne a justičné programy na predchádzanie kriminalite mladistvých a na integráciu mládeže do hospodárskeho a spoločenského života. Podporujú inštitúcie, napríklad školy, sociálne a náboženské organizácie a mládežnícke organizácie, ktoré prispievajú k budovaniu odolnosti rizikovej mládeže a zraniteľných spoločenstiev.

ČLÁNOK 50

Šport

Zmluvné strany presadzujú šport a telesnú výchovu ako hybnú silu udržateľného rozvoja, zdravia a dobrého zdravotného stavu, sociálneho začlenenia, nediskriminácie a pokroku v oblasti ľudských práv. Spolupracujú pri využívaní hospodárskej, kultúrnej a sociálnej sily športu okrem iného prostredníctvom rozvoja primeraných zariadení, podpory účasti na športových a iných pohybových aktivitách a výmeny najlepších postupov. Podporujú mobilitu športovcov a pridružených odborníkov ako prostriedku na posilňovanie medzikultúrneho dialógu a spolupráce.

KAPITOLA 3

MIGRÁCIA, MOBILITA A ROZVOJ

ČLÁNOK 51

Migrácia, mobilita a rozvoj

1. Zmluvné strany uznávajú príspevok štátnych príslušníkov tretích krajín s oprávneným pobytom a diaspóry k hospodárskemu, sociálnemu, politickému a kultúrnemu životu ich hostiteľských krajín. Podporujú integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín s oprávneným pobytom okrem iného prostredníctvom podpory podnikania, podpory obchodu a rozvoja zručností v súlade s ich príslušnými spôsobilosťami. Znovu potvrdzujú svoj záväzok dodržiavať ľudské práva všetkých migrantov a vysídlených osôb vrátane utečencov a žiadateľov o udelenie azylu, a to pri úplnom dodržiavaní medzinárodného práva s osobitným dôrazom na zraniteľné osoby, najmä na ženy a deti.

2. Zmluvné strany pokračujú v otvorenom dialógu o presadzovaní mobility a krátkodobých pobytov s cieľom zvyšovať výmenu v oblastiach, ako sú cestovný ruch a obchod, ako aj posilňovať vzájomné porozumenie a presadzovať spoločné hodnoty. Pri tejto výmene sa zohľadňuje aj osobitná situácia zámorských krajín a území (ZKÚ) pridružených k EÚ a najvzdialenejších regiónov EÚ ako uznanie ich fyzickej blízkosti a hospodárskych a kultúrnych väzieb a ďalších oblastí spolupráce.

3. Zmluvné strany zvážia vypracovanie režimov cirkulujúcej migrácie a podľa potreby zavádzajú a zdokonaľujú právne rámce na uľahčovanie postupov pri opätovnom vstupe štátnych príslušníkov tretích krajín s oprávneným pobytom. Uvažujú nad aspektmi reintegrácie štátnych príslušníkov tretích krajín s oprávneným pobytom do krajín pôvodu s cieľom zabezpečiť, aby ich získané skúsenosti alebo kvalifikácia mohli byť prospešné pre miestny trh práce a spoločenstvo.

4. Zmluvné strany spolupracujú pri obmedzovaní negatívneho vplyvu straty zručností na rozvoj krajín. Ďalej prijmú jednotný prístup k zlepšeniu odbornej prípravy vybraných odborníkov v karibskej oblasti, ktorý zahŕňa rozšírenie schémy odbornej prípravy a podporu zápisu občanov EÚ.

5. Zmluvné strany, uznávajúc význam remitencií ako zdroja pre inkluzívny a udržateľný rozvoj, ak budú náležite riadené, sa usilujú znížiť do roku 2030 transakčné náklady pri remitenciách na menej ako 3 percentá a odstrániť koridory, ktorými prúdia remitencie, ak sú náklady vyššie ako 5 percent, presadzovať finančné začleňovanie prostredníctvom inovatívnych finančných nástrojov a nových technológií a zdokonaľovať regulačné rámce s cieľom dosiahnuť intenzívnejšie zapojenie netradičných hospodárskych subjektov. Zmluvné strany podporujú príspevok diaspór k udržateľnému rozvoju ich krajín pôvodu, a to podporou a uľahčovaním investícií diaspór a zakladaním podnikov ako prostriedku na podporu miestneho rozvoja a podnikania v krajinách pôvodu a ako prostriedku na prenos vedomostí, skúseností a technológií.

6. Zmluvné strany vypracujú opatrenia na využívanie výhod migrácie juh – juh a zmiernenie negatívnych vplyvov založené na zásadách solidarity, spoločnej prosperity a zodpovednosti.

7. Zmluvné strany presadzujú výmenu najlepších postupov Karibik – EÚ a schémy mobility v rámci regiónu vrátane voľného pohybu osôb v procesoch regionálnej integrácie.

TICHOMORSKÝ REGIONÁLNY PROTOKOL

ČASŤ I

RÁMEC SPOLUPRÁCE

KAPITOLA 1

CHARAKTER A ROZSAH PÔSOBNOSTI

ČLÁNOK 1

Skutočné partnerstvo

1. „Zmluvné strany“ sú na účely tohto protokolu príslušné zmluvné strany viazané týmto protokolom podľa článku 6 všeobecnej časti tejto dohody.

2. Vzťahy medzi zmluvnými stranami sa riadia ustanoveniami všeobecnej časti tejto dohody a osobitnými cieľmi stanovenými v tomto protokole, ktoré sa vzájomne dopĺňajú a posilňujú, v súlade s článkom 6 všeobecnej časti dohody.

3. Zmluvné strany sa dohodli, že posilnia svoje vzťahy a zintenzívnia spoluprácu s cieľom presadzovať spoločné hodnoty, spoločné záujmy, povinnosti a záväzky. Toto skutočné partnerstvo sa realizuje v duchu vzájomnej úcty a zodpovednosti, rovnosti a spoločnej zodpovednosti.

ČLÁNOK 2

Multilateralizmus

1. Zmluvné strany posilňujú dialóg a spoluprácu a zintenzívňujú úsilie na podporu multilateralizmu a globálneho poriadku založeného na pravidlách.

2. Zmluvné strany sa prostredníctvom náležitého partnerského dialógu usilujú o vytvorenie strategických koalícií v rôznych globálnych otázkach, najmä pokiaľ ide o zmenu klímy, správu oceánov, biodiverzitu, inkluzívny a udržateľný hospodársky rozvoj, ľudské práva a otázky týkajúce sa mieru a bezpečnosti. Ak je to vhodné, koordinujú svoje pozície v rámci Organizácie Spojených národov (OSN) a iných medzinárodných a regionálnych organizácií a fór. Prijímajú konkrétne opatrenia na podpis a ratifikáciu kľúčových medzinárodných zmlúv a dohovorov alebo prípadne na pristúpenie k nim a na ich vykonávanie.

ČLÁNOK 3

Ciele

Zmluvné strany znovu potvrdzujú široký a komplexný charakter tohto protokolu a súhlasia s tým, že jeho cieľmi sú okrem iného:

a) posilnenie ich politického partnerstva založeného na pravidelnom dialógu a presadzovaní spoločných záujmov;

b) zvýšenie environmentálnej odolnosti a odolnosti voči zmene klímy a usilovanie sa o udržateľný manažment prírodných zdrojov;

c) vybudovanie demokratických, mierových a na právach založených spoločností, ktoré vychádzajú zo zásad právneho štátu a dobrej správy vecí verejných, a napredovanie v oblastiach rodovej rovnosti a finančného riadenia;

d) podpora inkluzívneho a udržateľného hospodárskeho rastu prostredníctvom posilňovania investícií a rozvoja súkromného sektora, s osobitnou pozornosťou venovanou modrému hospodárstvu a lepšej prepojenosti;

e) podpora konkrétnych opatrení zameraných na posilňovanie správy oceánov, starostlivosti o ochranu prírody a udržateľného riadenia morských biologických zdrojov vrátane rybárstva a

f) investovanie do ľudského a sociálneho rozvoja, riešenie nerovností a zabezpečenie toho, aby sa na nikoho nezabudlo, s osobitnou pozornosťou venovanou podpore mládeže a posilneniu ekonomického, sociálneho a politického postavenia žien a dievčat.

ČLÁNOK 4

Regionálna integrácia a spolupráca

1. Zmluvné strany podporujú proces regionálnej integrácie a spolupráce v Tichomorí ako spôsob riadenia cezhraničných výziev a uľahčenia vykonávania tohto protokolu tak, aby z neho mali plný úžitok, pričom berú do úvahy príslušné politické rámce vrátane rámca pre tichomorský regionalizmus.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že zintenzívnia spoluprácu s tými regionálnymi organizáciami, krajinami a územiami, ktoré uznávajú rovnaké hodnoty a sú ochotné a schopné presadzovať a plniť spoločné ciele, čím prispievajú k politickému, hospodárskemu a sociálnemu rozvoju tichomorského regiónu ako celku.

3. Zmluvné strany presadzujú a podporujú spoluprácu juh – juh a trojstrannú spoluprácu ako prostriedok na posilňovanie regionálnej spolupráce.

KAPITOLA 2

AKTÉRI A PROCESY

ČLÁNOK 5

Inštitucionálne ustanovenia

1. Spoločné inštitúcie tohto protokolu, ako sú vymedzené vo všeobecnej časti tejto dohody vrátane vymedzenia ich zloženia a funkcií, sú tieto:

a) Rada ministrov Tichomorie – EÚ;

b) Spoločný výbor Tichomorie – EÚ;

c) Parlamentné zhromaždenie Tichomorie – EÚ.

2. Zmluvné strany sa môžu rozhodnúť, že sa podľa potreby stretnú na úrovni hláv štátov alebo predsedov vlád na základe vzájomne dohodnutého časového harmonogramu a programu.

ČLÁNOK 6

Zámorské krajiny a územia v tichomorskej oblasti spojené s Európskou úniou

1. Zmluvné strany sa dohodli, že posilnia väzby medzi zámorskými krajinami a územiami (ďalej aj „ZKÚ“) pridruženými k Európskej únii v tichomorskom regióne a tichomorskými členmi organizácie OAKTŠ.

2. Zmluvné strany sa usilujú o primerané zapojenie ZKÚ do regionálnej integrácie, spolupráce a organizácií, najmä v oblastiach zmeny klímy, environmentálnej udržateľnosti, udržateľného manažmentu prírodných zdrojov, prepojenosti a obchodu a investícií.

3. Zmluvné strany sa dohodli, že ZKÚ v tichomorskom regióne sa v rámci tohto protokolu poskytne úloha pozorovateľov.

ČLÁNOK 7

Mechanizmy na konzultácie a spoluprácu so zainteresovanými stranami

Zmluvné strany vytvoria mechanizmy na konzultácie a dialóg so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami vrátane miestnych orgánov, zástupcov občianskej spoločnosti a súkromného sektora s cieľom informovať ich a zbierať vstupy na účinné vykonávanie tohto protokolu, a to aj so zreteľom na Radu ministrov Tichomorie – EÚ.

ČLÁNOK 8

Vykonávanie, monitorovanie a hodnotenie

1. Zmluvné strany pri vykonávaní opatrení pre každú oblasť spolupráce v súlade s právnym rámcom ustanoveným touto dohodou zohľadnia svoje príslušné strategické a politické rámce vrátane prípadných regionálnych stratégií prijatých tichomorskými členmi organizácie OAKTŠ.

2. Zmluvné strany podnikajú kroky a vykonávajú opatrenia na najvhodnejšej domácej, regionálnej alebo viacnárodnej úrovni. Usilujú sa o maximalizáciu vplyvu a posilnenie zapojenia zainteresovaných strán, a to aj prostredníctvom budovania kapacít.

3. Zmluvné strany monitorujú tento protokol, aby zabezpečili účinné a efektívne vykonávanie opatrení, a to aj prostredníctvom prístupu viacerých zainteresovaných strán. Môžu ho prispôsobiť meniacim sa okolnostiam a rozšíriť rozsah jeho pôsobnosti na posilnenie spolupráce v existujúcich a nových oblastiach v súlade s postupom stanoveným v článku 99 ods. 5 všeobecnej časti tejto dohody.

4. Zmluvné strany vykonávajú pravidelné nezávislé monitorovanie a posudzovanie hodnotení činností predpokladaných v kľúčových oblastiach spolupráce podľa tohto protokolu.

ČASŤ II

KĽÚČOVÉ OBLASTI SPOLUPRÁCE

HLAVA I

ENVIRONMENTÁLNA UDRŽATEĽNOSŤ A ZMENA KLÍMY

ČLÁNOK 9

Zmluvné strany, uznávajúc vážnu hrozbu, ktorú pre dosiahnutie udržateľného rozvoja a životy ľudí predstavuje zmena klímy, zvyšovanie hladiny mora a zhoršovanie životného prostredia, a uvedomujúc si významné riziká pre malé ostrovné rozvojové štáty, budujú odolnosť voči zmene klímy a odvracajú zhoršovanie životného prostredia. Prijímajú ambiciózne opatrenia na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu, na odvrátenie, minimalizáciu a riešenie rizík strát a škôd, na ochranu a zlepšenie kvality životného prostredia a na podporu udržateľného manažmentu prírodných zdrojov. Prijímajú opatrenia na riešenie straty biodiverzity, udržanie a obnovenie ekosystémov, podporu správy oceánov a predchádzanie katastrofám a reagovanie na ne. Investujú do zeleného rastu, obehových hospodárstiev a energie z obnoviteľných zdrojov, pričom zabezpečujú, že hospodársky rast sa uskutočňuje spolu s environmentálnou udržateľnosťou.

ČLÁNOK 10

Opatrenia v oblasti klímy

1. Zmluvné strany, pripomínajúc ciele, zásady a ustanovenia Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy a Parížskej dohody prijatej podľa tohto dohovoru a zdôrazňujúc potrebu zintenzívniť globálne úsilie v boji proti zmene klímy na základe zistení osobitnej správy Medzivládneho panelu o zmene klímy (IPCC) o vplyvoch globálneho otepľovania o 1,5 stupňa Celzia v porovnaní s predindustriálnou úrovňou, sa dohodli, že prispejú k zníženiu globálnych emisií v súlade s udržaním zvýšenia globálnej priemernej teploty na oveľa nižšej úrovni ako 2 stupne Celzia v porovnaní s predindustriálnou úrovňou a realizujú snahy o obmedzenie globálneho otepľovania na 1,5 stupňa Celzia. Uznávajú dôležitosť toho, aby sa čo najskôr dosiahla nulová bilancia globálnych antropogénnych emisií. Na tento účel sa zaväzujú k postupným vnútroštátne stanoveným príspevkom (NDC), ktoré budú predstavovať pokrok nad rámec ich súčasných vnútroštátne stanovených príspevkov a vyjadrovať ich najvyššie možné ambície vzhľadom na rôzne vnútroštátne podmienky, a znovu potvrdzujú svoj cieľ dosiahnuť do roku 2050 klimatickú neutralitu.

2. Zmluvné strany vypracúvajú komplexné a inkluzívne domáce politiky a programy v oblasti zmeny klímy, a to aj prostredníctvom legislatívnych rámcov a rámcov riadenia, a prijímajú konkrétne opatrenia na rozšírenie vykonávania Parížskej dohody. Vyvíjajú systém merania, vykazovania a overovania a systémy hodnotenia na sledovanie pokroku dosiahnutého v rámci opatrení v oblasti klímy.

3. Zmluvné strany urýchľujú a zintenzívňujú úsilie zamerané na prispôsobenie sa vplyvom zmeny klímy, a to aj vypracúvaním a realizáciou ambicióznych národných adaptačných plánov (NAP). Vypracúvajú a vykonávajú politiky, stratégie a legislatívne rámce s cieľom integrovať adaptáciu do príslušných sociálno-ekonomických a environmentálnych sektorov.

4. Zmluvné strany, uznávajúc, že energia z fosílnych palív a sektor dopravy významne prispievajú k emisiám uhlíka, zaväzujú sa vypracúvať riešenia v oblasti energetickej efektívnosti a energie z obnoviteľných zdrojov a ďalej znižovať emisie uhlíka v sektoroch pozemnej, leteckej a námornej dopravy. Posilňujú spoluprácu v oblasti vývoja a transferu technológií. Zameriavajú sa na racionalizáciu a postupné ukončenie neefektívnych dotácií na fosílne palivá, ktorými sa podporuje nehospodárna spotrebu, a na minimalizáciu možných nepriaznivých vplyvov spôsobom, ktorý chráni chudobné a dotknuté spoločenstvá.

5. Zmluvné strany uplatňujú integrované, celostné a vyvážené prístupy zamerané na riešenie zmeny klímy a jej vplyvov, pričom zohľadňujú zraniteľnosť malých ostrovných rozvojových štátov a berú do úvahy ich príslušné politické rámce vrátane rámca pre odolný rozvoj v Tichomorí (FRDP) a tichomorského partnerstva pre odolnosť (PRP).

6. Zmluvné strany podporujú kroky na zosúladenie tokov financovania s cestou k znižovaniu emisií skleníkových plynov a rozvoju odolnému proti zmene klímy. Spolupracujú pri mobilizácii financovania opatrení v oblasti zmeny klímy z najrôznejších zdrojov, nástrojov a kanálov s cieľom podporovať vypracúvanie a vykonávanie národných adaptačných plánov a vnútroštátne stanovených príspevkov nad rámec súčasných úrovní v súlade s Parížskou dohodou.

7. Zmluvné strany podporujú ambiciózne postupné znižovanie používania neúplne fluórovaných uhľovodíkov podľa Montrealského protokolu o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu, a Kigalského dodatku k Montrealskému protokolu. Vyzývajú všetky zmluvné strany protokolu, aby ratifikovali tento dodatok a zabezpečili jeho rýchle vykonávanie.

8. Zmluvné strany posilňujú koordináciu na všetkých úrovniach riadenia a prijímajú opatrenia, ktoré sú založené na najlepších dostupných vedeckých poznatkoch a prípadne na tradičných vedomostiach a pôvodných a miestnych vedomostných systémoch, a riadia sa nimi. Podporujú miestne orgány a umožňujú im prijímať a vykonávať ambiciózne záväzky v oblasti zmeny klímy a energetiky. Podporujú existujúce iniciatívy, napríklad Globálny dohovor primátorov a starostov o klíme a energetike, a mali by podporovať vykonávanie ich akčných plánov.

9. Zmluvné strany spolupracujú pri rozvoji vedomostných sietí na adaptáciu na zmenu klímy a reagovanie na ňu a pri posilňovaní vedeckých, technických, ľudských a inštitucionálnych kapacít týkajúcich sa opatrení v oblasti zmeny klímy a environmentálneho manažérstva a monitorovania, a to aj prostredníctvom vesmírnych technológií a informačných systémov.

ČLÁNOK 11

Životné prostredie a udržateľný manažment prírodných zdrojov

1. Zmluvné strany podporujú ochranu, udržateľné využívanie a obnovu ekosystémov a služieb, ktoré poskytujú, pričom spájajú biodiverzitu so živobytím. Chránia, obnovujú a zvyšujú biodiverzitu v súlade s ustanoveniami Dohovoru o biologickej diverzite a s globálnym rámcom pre biodiverzitu po roku 2020. Podporujú rozvoj dlhodobých stratégií zameraných na začlenenie biodiverzity do vnútroštátnych a regionálnych rámcov v Tichomorí, pričom zabezpečujú koordináciu a súdržnosť medzi inštitúciami a získavajú dôkazy na účely informovaného rozhodovania.

2. Zmluvné strany podporujú integrovaný prístup a posilňujú mechanizmy presadzovania udržateľného manažmentu a využívania prírodných zdrojov a životného prostredia na všetkých úrovniach vrátane rozvoja obehového a zeleného hospodárstva, pričom zohľadňujú potreby súčasných a budúcich generácií a ak je to vhodné, aj pôvodné, tradičné a zvykové postupy.

3. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom zabezpečiť udržateľné riadenie svojich lesných a iných drevných zdrojov, znížiť mieru odlesňovania a odvrátiť ho, bojovať proti nezákonnej ťažbe dreva a proti obchodovaniu s nezákonne vyťaženým drevom a výrobkami z neho, obnoviť funkcie prírodných lesov vrátane poskytovania ekosystémových služieb a podporiť zodpovednú ťažbu, pri ktorej sa zohľadňuje dopyt po udržateľnom rozvoji vrátane hospodárskych, sociálnych a environmentálnych potrieb ich rastúceho obyvateľstva.

4. Zmluvné strany podporujú udržateľné integrované systémy hospodárenia s vodami, zachovanie a ochranu vodných zdrojov a ekosystémov, zber a čistenie odpadových vôd, riešenie degradácie pôdy, znečisťovania vôd a zdrojov podzemných vôd a nepravidelnej dostupnosti vody prostredníctvom systémov na zber a skladovanie vody.

5. Zmluvné strany spolupracujú v rámci boja proti hrozbe inváznych nepôvodných druhov z hľadiska vymierania miestnych druhov, z hľadiska biodiverzity, ekosystémových funkcií a služieb, životných podmienok a odolnosti ľudí a obchodu a hospodárskeho rozvoja.

6. Zmluvné strany sa zaoberajú účinným riešením všetkých foriem znečisťovania. Pracujú na vytváraní potrebných regulačných rámcov a mechanizmov presadzovania práva v prípade náležitého nakladania s chemickými látkami a odpadom. Zameriavajú sa na predchádzanie vzniku odpadu už pri zdroji alebo na jeho minimalizáciu a na zlepšenie opätovnej použiteľnosti výrobkov, recyklovateľnosti a efektívneho využívania zdrojov s cieľom prispôsobiť výrobu a spotrebu cieľu dosiahnuť obehové hospodárstvo. Prijímajú opatrenia na predchádzanie nebezpečným látkam v materiálových cykloch alebo ich minimalizáciu a na nakladanie s chemickými látkami vo výrobkoch počas ich celého životného cyklu.

ČLÁNOK 12

Odolnosť voči katastrofám

1. Zmluvné strany spolupracujú pri vytváraní odolnosti ľudí, spoločností, inštitúcií a infraštruktúry voči katastrofám. Berú do úvahy silné väzby medzi katastrofami a zmenou klímy a vplyvmi katastrof na ľudský a sociálny rozvoj, životné podmienky ľudí, najmä zraniteľných skupín a jednotlivcov, kultúrne dedičstvo, environmentálnu integritu, hospodársky rozvoj a ľudskú bezpečnosť. Usilujú sa o vykonávanie a monitorovanie sendaiského rámca pre znižovanie rizika katastrof na roky 2015 – 2030, a to aj prostredníctvom výmeny informácií a najlepších postupov, pričom zohľadňujú príslušné politické rámce vrátane rámca pre odolný rozvoj v Tichomorí.

2. Zmluvné strany presadzujú celostný prístup k znižovaniu rizika katastrof vrátane zohľadnenia rámca pre odolný rozvoj v Tichomorí, pričom investujú do predchádzania rizikám a pripravenosti na ne, integrácie úsilia o znižovanie rizika v opatreniach na obnovu a v rámci podpory poistenia finančných rizík. Podporujú odolnosť verejných služieb, infraštruktúry, potravinovej bezpečnosti a bezpečnosti vôd, pričom zabezpečia, aby sa v investíciách zohľadňovalo realistické chápanie budúcich rizík a aby naň investície reagovali. Považujú odolnosť voči zmene klímy za základ všetkého úsilia o znovuvybudovanie a obnovu, a to aj prostredníctvom prístupu „obnova k lepšiemu“.

3. Zmluvné strany spolupracujú pri posilňovaní prístupu k príslušným technológiám na budovanie odolnosti, ich transferu a systematického využívania. Investujú do zberu a využívania štatistík o katastrofách a údajov o stratách, komplexného posudzovania rizika, vykonávania plánov znižovania rizika na všetkých úrovniach a silnejších väzieb medzi znižovaním rizika katastrof a adaptáciou na zmenu klímy. Zmluvné strany podporujú využívanie vesmírnych technológií a informácií na zlepšenie opatrení v oblasti prevencie, pripravenosti, reakcie a obnovy.

4. Zmluvné strany smerujú úsilie k posilňovaniu inkluzívneho riadenia rizika na všetkých úrovniach vrátane budovania kapacít na obmedzovanie rizika katastrof na vnútroštátnej a regionálnej úrovni a centier excelentnosti pre inovácie v oblasti zmeny klímy. Pracujú na zvyšovaní kapacít na monitorovanie, včasné varovanie a posudzovanie rizík, zdokonaľovaní domácich a regionálnych kapacít a spôsobilostí týkajúcich sa opatrení v oblastiach prevencie, zmierňovania, pripravenosti, reakcie a obnovy vrátane mechanizmov civilnej ochrany, ako aj kapacít miestnych spoločenstiev a inštitúcií so zameraním na najzraniteľnejšie a marginalizované domácnosti a skupiny.

5. Zmluvné strany monitorujú a vyhodnocujú priority a ciele v oblastiach rizika katastrof a riadenia rizika zmeny klímy na základe najlepších medzinárodných postupov.

HLAVA II

INKLUZÍVNY A UDRŽATEĽNÝ HOSPODÁRSKY ROZVOJ

ČLÁNOK 13

1. Zmluvné strany vykonávajú integrované stratégie a uskutočňujú reformy zamerané na budovanie odolných a diverzifikovaných hospodárstiev, na podporu hospodárskeho rastu a transformácie, na posilňovanie podnikateľských a obchodných vzťahov a na podporu prechodu k plnej a kvalitnej zamestnanosti. Zaväzujú sa, že vytvoria také podnikateľské prostredie, ktoré bude napomáhať väčším tokom investícií a rozvoju súkromného sektora. Posilňujú a prehlbujú intraregionálnu hospodársku spoluprácu vrátane mobility tovaru a služieb. Podporujú a umožňujú širšie používanie svojich mien pri medzinárodných transakciách.

2. Strany presadzujú opatrenia na podporu transformačnej povahy vedy, techniky, inovácií a výskumu. Usilujú sa o dosiahnutie obehových a nízkoemisných hospodárstiev odolných voči zmene klímy a zabezpečenie toho, aby všetci ľudia mali úžitok z uvoľnených podnikateľských príležitostí, aby sa dodržiavali a podporovali základné pracovné normy, a to aj prostredníctvom sociálneho dialógu, a aby sa podporovalo posilnenie sociálno-ekonomického postavenia a začlenenie zraniteľných osôb, žien a mládeže, a to aj prostredníctvom náležitých opatrení v oblasti sociálnej ochrany. Dohodli sa, že sústredia úsilie na kľúčové odvetvia s multiplikačným účinkom na udržateľný rast, vytváranie pracovných miest a odstraňovanie chudoby vrátane možnosti spolupráce v nových hospodárskych oblastiach.

KAPITOLA 1

HOSPODÁRSKY RAST A DIVERZIFIKÁCIA

ČLÁNOK 14

Faktory umožňujúce hospodársky rozvoj

1. Zmluvné strany vykonávajú opatrenia, ktoré ako prioritu podporujú dosiahnutie vyššej úrovne hospodárskej produktivity prostredníctvom diverzifikácie, technologickej modernizácie a inovácií a ktoré zlepšujú makroekonomickú stabilitu a stabilitu finančného sektora, zjednodušujú a zosúlaďujú predpisy a procesy týkajúce sa podnikania, posilňujú účinné a predvídateľné daňové systémy a zvyšujú efektívnosť systémov verejnej správy a súdnictva. Prijímajú zdravé politiky hospodárskej súťaže a zabezpečujú ochranu práv k držbe pôd, vlastníckych práv a práv duševného vlastníctva.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že budú podporovať vhodné právne predpisy, iné predpisy a politiky týkajúce uľahčenia podnikania a zamerané na znižovanie regulačných a administratívnych prekážok a zvýšenie transparentnosti, pričom budú rozvíjať podnikateľské zručnosti a firemnú kultúru zameranú na zvyšovanie investícií a rozvoj súkromného sektora. Podporujú aj sociálnu zodpovednosť podnikov a zodpovedné obchodné správanie vrátane environmentálnych hľadísk.

3. Zmluvné strany sa dohodli, že budú riešiť a zlepšovať rozvoj ľudského kapitálu, najmä prostredníctvom investícií do podpory vytvárania vysokovzdelanej, vyškolenej, zručnej, kvalifikovanej a efektívnej pracovnej sily, ktorá je dostatočne odborne pripravená na prístup k dôstojnému zamestnaniu, a to aj v nových odvetviach dynamického rastu, pričom spĺňa požiadavky trhu práce a zvyšuje zapojenie súkromného sektora. Kladú osobitný dôraz na zvyšovanie digitálnej gramotnosti, technického a odborného vzdelávania a prípravy a programov terciárneho vzdelávania.

4. Zmluvné strany presadzujú politiky, ktoré zvyšujú význam, efektívnosť a účinnosť inštitúcií trhu práce. Pri podpore rozvojových potrieb tichomorských členov organizácie OAKTŠ presadzujú intraregionálnu mobilitu pracovnej sily s cieľom pozitívne reagovať na potreby súkromného sektora a prispievať k lepšej hospodárskej integrácii, väčším investíciám a zvýšenej produktivite podnikov.

5. Zmluvné strany podporujú rozvoj kľúčovej infraštruktúry, napríklad energetiky, dopravy, vodohospodárstva, ako aj služieb informačných a komunikačných technológií a digitálnej prepojenosti.

6. Zmluvné strany presadzujú rozvoj vidieckych oblastí a diverzifikáciu vidieckeho hospodárstva, a to aj posilňovaním prepojení medzi odolnou infraštruktúrou, cestovným ruchom, poľnohospodárstvom a priemyslom.

7. Zmluvné strany podporujú opatrenia na zlepšenie kvality, dostupnosti a prístupnosti poisťovacích, finančných a nefinančných služieb pre súkromné podniky, a to aj vo formálnom sektore, aj v neformálnom sektore. Zlepšujú prístup k cenovo dostupnému financovaniu, a to aj rozvojom životaschopných bankových a nebankových systémov a posilňovaním digitálnych finančných služieb, ktoré umožňujú zvyšovanie pridanej hodnoty prostredníctvom integrácie firiem, najmä mikropodnikov a malých a stredných podnikov, do regionálnych a globálnych hodnotových reťazcov, a prostredníctvom zvýšenej výroby, regulačných kapacít obchodu, podnikania, zlepšeného umožňovania podnikania, diverzifikácie výrobkov a miest určenia vývozu a zlepšenia technológií a inovácií vrátane platforiem elektronického obchodu.

ČLÁNOK 15

Investície

1. Zmluvné strany sa zaväzujú podporovať, vytvárať a udržiavať priaznivé prostredie pre zodpovedné investovanie, ktoré bude prospešné pre obe strany. Zjednodušujú a urýchľujú administratívne postupy a požiadavky a podporujú opatrenia na vytvorenie predvídateľnej a bezpečnej investičnej klímy, na uľahčenie partnerstiev a na podporu dialógu medzi verejným a súkromným sektorom.

2. Zmluvné strany sa dohodli na prilákaní a zachovávaní udržateľného a zodpovedného verejného i súkromného investovania vrátane priamych zahraničných investícií prostredníctvom kombinovaného financovania, záruk a ďalších inovatívnych finančných nástrojov s cieľom zvýšiť dôveru investorov. Zmluvné strany sa usilujú poskytovať investorom primerané a ľahko dostupné informácie o podnikateľských príležitostiach v EÚ aj tichomorských členoch organizácie OAKTŠ.

3. Zmluvné strany sa zaväzujú spolupracovať pri uľahčovaní investovania prostredníctvom vhodnej kombinácie intervencií s osobitným zreteľom na mládež a ženy.

ČLÁNOK 16

Rozvoj súkromného sektora

1. Zmluvné strany podporujú rozvoj dynamického, konkurencieschopného a zodpovedného súkromného sektora, a to aj prijatím nevyhnutných politík a hospodárskych, inštitucionálnych a legislatívnych reforiem na vnútroštátnej a/alebo regionálnej úrovni. Prijímajú opatrenia na posilnenie a zlepšenie produktivity a efektívnosti súkromného sektora. Osobitnú pozornosť venujú rastu a zlepšeniu konkurencieschopnosti mikropodnikov, malých a stredných podnikov (MSP), podnikateľským inkubátorom a rozvoju domáceho podnikania.

2. Zmluvné strany využívajú príležitosti, ktoré ponúka technologický pokrok a digitálne hospodárstvo. Usilujú sa o mobilizáciu investícií na podporu výskumu a inovácií a digitálneho hospodárstva a nabádajú súkromný sektor na zvýšenie digitalizácie, najmä pokiaľ ide o investície, inovácie, trhové poznatky, prístup na trh a odborné znalosti o trhu.

3. Zmluvné strany podporujú priemyselný rozvoj s cieľom dosiahnuť udržateľný hospodársky rast. Prijímajú cielené politiky zamerané na uľahčovanie priemyselného rozvoja a priemyselných príležitostí, a to najmä vytvorením prepojení a činnosťami s vyššou pridanou hodnotou vrátane priemyselnej malovýroby. Podporujú rozvoj primeraných technológií a procesov a diverzifikáciu výrobkov pre špecifickú skupinu zákazníkov. Vypracúvajú a zavádzajú stratégie, ktorými sa budujú regionálne a národné kapacity v oblasti konkurencieschopnosti výroby so strednou až vysokou technologickou náročnosťou a vývozu takých výrobkov.

4. Zmluvné strany podporujú vyššiu efektívnosť využívania zdrojov a prijatie čistejších a ekologickejších technológií a priemyselných procesov. Účinne sa účinne zaoberajú všetkými formami znečistenia v dôsledku hospodárskych činností, a to aj prostredníctvom jasného vymedzenia zodpovedností a ich rozdelením medzi jednotlivé odvetvia a podnikateľské subjekty v celom dodávateľskom reťazci na základe rozšírenej zodpovednosti výrobcu a zásady „znečisťovateľ platí“.

ČLÁNOK 17

Veda, technológie, inovácie a výskum

1. Zmluvné strany spolupracujú na vedeckom výskume, technologickom vývoji a inováciách s cieľom podporiť sociálny a hospodársky rozvoj, riešiť spoločenské výzvy a zlepšovať regionálnu konkurencieschopnosť. Budujú prepojenie a interoperabilitu medzi výskumnými sieťami a výpočtovými infraštruktúrami a službami, ako aj infraštruktúrami a službami vedeckých údajov a podporujú takýto rozvoj v rámci svojho regionálneho kontextu.

2. Zmluvné strany si v relevantných prípadoch vzájomne poskytujú prístup k programom v oblasti vedy, technológií a inovácií, výskumným infraštruktúram a zariadeniam, publikáciám a relevantným vedeckým údajom vrátane údajov týkajúcich sa zmeny klímy a oceánov.

3. Zmluvné strany spolupracujú v záležitostiach spoločného záujmu v oblasti civilných činností v kozmickom priestore, ako je kozmický výskum, aplikácie a služby globálneho navigačného satelitného systému, vývoj systémov so satelitným rozšírením, pozorovanie Zeme a veda o Zemi, najmä pokiaľ ide o používanie systému včasného varovania a sledovania.

ČLÁNOK 18

Remitencie

Uznávajúc význam remitencií ako hlavného zdroja inkluzívneho a udržateľného rozvoja sa zmluvné strany usilujú znížiť do roku 2030 transakčné náklady pri remitenciách na menej ako 3 % a odstrániť koridory, ktorými prúdia remitencie, ak sú náklady vyššie ako 5 %, podporovať informovanosť v rámci finančnej gramotnosti a finančné začlenenie prostredníctvom inovatívnych finančných nástrojov a zlepšovať regulačné rámce s cieľom dosiahnuť intenzívnejšie zapojenie netradičných aktérov, a to aj prostredníctvom využívania nových technológií.

KAPITOLA 2

OBCHODNÁ SPOLUPRÁCA

ČLÁNOK 19

Obchodná integrácia

1. Zmluvné strany sa zaväzujú, že budú zvyšovať obchodné príležitosti v prospech obidvoch strán, ako aj v rámci rozsiahlejšieho regiónu zahŕňajúceho zámorské krajiny a územia (ZKÚ), ktoré sú pridružené k Európskej únii. Usilujú sa podporovať hladkú a postupnú integráciu tichomorských štátov do svetového hospodárstva, najmä úplným využitím potenciálu regionálnej integrácie a obchodu s inými regiónmi.

2. Zmluvné strany podporujú vykonávanie a fungovanie existujúcej dohody o hospodárskom partnerstve medzi Európskou úniou a tichomorskými štátmi, pričom podporujú pristúpenie krajín, ktoré oň majú záujem, a v relevantných prípadoch rozšíria rozsah pôsobnosti dohody o hospodárskom partnerstve.

3. Zmluvné strany podporujú procesy regionálnej hospodárskej integrácie v Tichomorí vrátane uľahčenia obchodu a harmonizácie právnych predpisov s cieľom umožniť krajinám využívať výhody obchodovania so svojimi susedmi a rozvíjať svoju integráciu v rámci regionálnych a globálnych hodnotových reťazcov.

ČLÁNOK 20

Obchodné kapacity

1. Zmluvné strany spolupracujú pri budovaní obchodných kapacít, a to aj prostredníctvom posilnenia výroby a podnikania a zvýšenia investícií do sektorov s pridanou hodnotou. Zabezpečujú, aby sa zaviedli rámcové podmienky a správne domáce politiky na uľahčenie väčších obchodných tokov.

2. Zmluvné strany spolupracujú v oblasti uľahčenia obchodu, pričom vychádzajú zo svojich príslušných záväzkov podľa Dohody Svetovej obchodnej organizácie o uľahčení obchodu. Pri takejto spolupráci sa zohľadňujú osobitné potreby tichomorských členov organizácie OAKTŠ vrátane tých, ktoré sa týkajú geografických obmedzení, technológií, financovania obchodu a prepojenosti. Zmluvné strany sa usilujú znižovať obchodné náklady, ktoré súvisia s dovozom, vývozom, tranzitom a inými colnými režimami týkajúcimi sa pohybu tovaru a služieb vrátane automatizácie colných režimov.

3. Zmluvné strany spolupracujú na predchádzaní zbytočným technickým prekážkam obchodu, ako aj zbytočným nesadzobným prekážkam obmedzujúcim ich vývoz, na identifikovaní takýchto prekážok a ich odstraňovaní. Spolupracujú najmä s cieľom zabezpečiť súlad s medzinárodnými normami prostredníctvom primeranej podpory budovania kapacít a lepších mechanizmov kontroly kvality a certifikačných laboratórií.

4. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom posilniť sanitárne a rastlinolekárske predpisy a postupy, a to aj prostredníctvom inštitucionálnych a regulačných mechanizmov a primeraných informačných systémov a infraštruktúr.

5. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom zaviesť administratívnu spoluprácu a overovacie mechanizmy vo svojich obchodných vzťahoch.

6. Uznávajúc prínos digitálnych technológií k uľahčeniu obchodu sa zmluvné strany dohodli na spolupráci na vhodných tichomorských regionálnych digitálnych platformách pre vnútroštátny a cezhraničný obchod.

ČLÁNOK 21

Služby

1. Zmluvné strany podporujú rozvoj silného a prosperujúceho sektora služieb, pričom uznávajú jeho význam z hľadiska prínosu k hospodárskemu rastu a vytváraniu pracovných miest, prínosu pri poskytovaní vstupov pre všetky hospodárske činnosti a pri uľahčovaní transformačnej výroby a vývozných procesov.

2. Zmluvné strany spolupracujú na posilnení kapacít pri poskytovaní služieb. Zvláštna pozornosť sa venuje službám súvisiacim s pohybom fyzických osôb na obchodné účely, finančným a iným službám pre podniky, službám v oblasti cestovného ruchu a kultúrneho a kreatívneho priemyslu a stavebným a súvisiacim inžinierskym službám.

3. Zmluvné strany sa dohodli, že v prípade potreby podporia uzatváranie dohôd o vzájomnom uznávaní, a to aj s cieľom uľahčiť uznávanie odborných kvalifikácií. Spolupracujú pri riešení prekážok obchodu so službami s cieľom podporiť hospodársku súťaž, vytváranie pracovných miest, stimulovanie rastu a rozvoja a zlepšovanie kvality sektora služieb.

KAPITOLA 3

KĽÚČOVÉ ODVETVIA

ČLÁNOK 22

Tzv. modré hospodárstvo

1. Zmluvné strany podporujú modré hospodárstvo, ktoré má dobrú správu, je udržateľné a jeho cieľom je zosúladiť udržateľný hospodársky rast s vytváraním pracovných miest, so zlepšením životobytia a sociálnej spravodlivosti, so spravodlivými hospodárskymi úžitkami a s posilnením potravinovej bezpečnosti na základe ochrany morských ekosystémov a biodiverzity a udržateľného využívania zdrojov.

2. Zmluvné strany spolupracujú na rozvoji udržateľnej akvakultúry prostredníctvom účinného priestorového plánovania, ekosystémového prístupu a posilnených rovnakých podmienok pre investorov, čím sa zabezpečí, že sa vyriešia obavy miestnych spoločenstiev.

3. Zmluvné strany zintenzívňujú rozvoj udržateľného rybárstva, a to aj na úrovni maloobjemového rybolovu, podporou udržateľných hodnotových reťazcov prostredníctvom vyšších investícií do produktivity a miestnych spracovateľských kapacít, pričom sa zabezpečí udržateľnosť rybolovných zdrojov a vyššia potravinová bezpečnosť a bezpečnosť potravín.

4. Zmluvné strany využívajú príležitosti v oblasti morskej biotechnológie, pričom podporujú výskum a znižujú technické prekážky s cieľom uľahčiť investorom prístup a zároveň predchádzajú rizikám pre morské prostredie.

5. Zmluvné strany podporujú výskum, inovácie a výmenu vedomostí, najlepších postupov a získaných poznatkov v oblasti modrého hospodárstva, a to aj posilnením priestorového plánovania a správnych investičných rozhodnutí.

6. Zmluvné strany podporujú získavanie energie z oceánov s cieľom urýchliť čistú energetickú transformáciu na všetkých ostrovoch.

ČLÁNOK 23

Poľnohospodárstvo

1. Zmluvné strany presadzujú udržateľné poľnohospodárstvo a podporujú agroekologické postupy a opatrenia na vybudovanie poľnohospodárstva odolného voči zmene klímy a na zabezpečenie pridávania hodnoty a diverzifikácie s cieľom zlepšiť živobytia, rozšíriť možnosti príjmu a vytvárať dôstojné pracovné miesta.

2. Zmluvné strany spolupracujú na zvyšovaní príležitostí pre výrobcov, spracovateľov a vývozcov, najmä drobných poľnohospodárov, aby mali prístup na trhy na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, a to aj prostredníctvom lepšej podpory rozšírenia poľnohospodárstva, vidieckych infraštruktúr a prístupu k financovaniu. Spolupracujú s cieľom zabezpečiť súlad s medzinárodne uznávanými postupmi a normami, pričom sa zohľadňujú príslušné politické rámce.

3. Zmluvné strany podporujú potravinovú bezpečnosť vytvorením inkluzívnych a biologicky rozmanitých hodnotových reťazcov, ktoré zohľadňujú výživu, a to aj prostredníctvom miestnej pridanej hodnoty a spracovateľských a posilnených kapacít činiteľov hodnotového reťazca. Zapájajú sa do registrácie a ochrany zemepisných označení poľnohospodárskych a potravinových výrobkov z tichomorskej oblasti a z Európskej únie.

4. Zmluvné strany spolupracujú aj v boji proti škodcom, chorobám a inváznym nepôvodným druhom, ktoré majú vplyv na ich poľnohospodárstvo.

ČLÁNOK 24

Cestovný ruch

1. Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť vyvážený a udržateľný rozvoj cestovného ruchu, pričom čo najviac zväčšia potenciál na hospodársky rast, vytváranie dôstojných pracovných miest a vyššie štátne príjmy a zároveň zabezpečia zjednotenie environmentálneho, kultúrneho a sociálneho rozmeru.

2. Zmluvné strany zintenzívňujú ochranu a propagáciu kultúrneho dedičstva a prírodných zdrojov a posilňujú prepojenia medzi sektorom cestovného ruchu a ďalšími relevantnými hospodárskymi odvetviami, predovšetkým odvetvím dopravy, poľnohospodárstva a modrého hospodárstva.

3. Zmluvné strany spolupracujú na podpore postupov udržateľného rozvoja a zameriavajú sa na optimalizáciu sociálno-ekonomických výhod cestovného ruchu, ochranu pôdy, oceánov, ľudí a kultúr, pričom rešpektujú integritu a záujmy miestnych spoločenstiev a podporujú ich zapojenie do procesu rozvoja cestovného ruchu, najmä agroturistiky a cestovného ruchu zameraného na komunity a ekologického cestovného ruchu. Podporujú investície do nových technológií zameraných na výskum a rozvoj štatistiky, odolnosť proti zmene klímy a katastrofám, biodiverzitu, nakladanie s odpadmi, energiu z obnoviteľných zdrojov a energetickú efektívnosť, bezpečnosť vody a potravinovú bezpečnosť, ako aj živobytie a účasť spoločenstva.

4. Zmluvné strany zvýšia investície do podpory a rozvoja produktov a služieb cestovného ruchu. Podporujú rozvoj inovatívnych partnerstiev s príslušnými leteckými spoločnosťami a prevádzkovateľmi výletných plavieb a investujú do rozvoja ľudského kapitálu, odbornej prípravy a budovania kapacít v oblasti cestovného ruchu, marketingu vrátane digitálneho marketingu a podporujú obchodné kontakty a výmeny kvalifikovaných pracovníkov s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť, zlepšiť normy v oblasti služieb a podporiť ďalší rozvoj sektora cestovného ruchu.

ČLÁNOK 25

Udržateľná energetika

1. Zmluvné strany uznávajú význam energetického sektora pre hospodársku prosperitu a pre ľudský a sociálny rozvoj a ľudskú bezpečnosť, ako aj potrebu hladkého prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo. Usilujú sa posilniť energetickú bezpečnosť a odolnosť energetických infraštruktúr s cieľom zlepšiť prístupnosť a cenovú dostupnosť čistej energie.

2. Zmluvné strany sa dohodli, že budú podporovať energetické reformy v Tichomorí, ktoré prispievajú k zníženiu uhlíkovej náročnosti jeho rozvojových procesov, k zvýšeniu efektívnosti dodávok a konečnej spotreby energie, k posilneniu odolnosti energetickej infraštruktúry a k zníženiu čistých emisií skleníkových plynov, pričom sa zohľadnia príslušné politické rámce zmluvných strán vrátane akčného rámca pre energetickú bezpečnosť v Tichomorí a rámca pre odolný rozvoj v Tichomorí.

3. Zmluvné strany uľahčujú otvorené, transparentné a fungujúce trhy s energiou, ktoré stimulujú inkluzívne a udržateľné investície do zodpovednej výroby, prenosu a distribúcie energie a do energetickej efektívnosti.

4. Zmluvné strany podporujú energetickú efektívnosť a úspory energie vo všetkých fázach energetického reťazca, od výroby až po spotrebu, a posilňujú, zlepšujú a transformujú zariadenia na výrobu elektriny, výrobu a distribúciu energie, a to aj posilnením a rozširovaním mestských a vidieckych distribučných sústav elektriny.

5. Zmluvné strany podporujú energetickú transformáciu tichomorského regiónu prostredníctvom rozvoja a zavádzania čistých, rozmanitých, nákladovo účinných a udržateľných energetických technológií vrátane technológií zameraných na energiu z obnoviteľných zdrojov a nízkoemisných energetických technológií.

ČLÁNOK 26

Prepojenosť

1. Uznávajúc geografické obmedzenia, ktorým čelia tichomorské ostrovné štáty, zmluvné strany posilňujú prepojenosť v celom tichomorskom regióne, pričom zabezpečujú, aby bola udržateľná, komplexná, založená na pravidlách a aby podporovala investície a rovnaké podmienky pre podniky. Usilujú sa o vybudovanie bezpečných, chránených, odolných a udržateľných spojení leteckej, pozemnej a námornej dopravy a digitálnych sietí, od mobilných až po pevné siete, od internetovej chrbticovej siete až po účastnícke vedenie, od káblov až po satelity. Zaväzujú sa spolupracovať na prepojenosti energie s cieľom rozvíjať moderné, efektívne a čisté riešenia a podporovať kontakty medzi ľuďmi.

2. Zmluvné strany sa zaväzujú reštrukturalizovať, posilňovať a zlepšovať dopravné a súvisiace systémy infraštruktúry, pričom uľahčujú a zlepšujú pohyb cestujúcich vrátane osôb so zníženou pohyblivosťou a pohyb tovaru a zároveň poskytujú nákladovo účinný, bezpečný, chránený a udržateľný prístup k spoľahlivým a účinným mestským, leteckým, námorným, vnútrozemským vodným, železničným a cestným dopravným službám. Zlepšujú celkovú správu sektora dopravy vypracovaním a vykonávaním efektívnych právnych predpisov s cieľom uľahčiť harmonizáciu v tichomorskej oblasti, umožniť spravodlivú hospodársku súťaž a interoperabilitu v rámci jednotlivých spôsobov dopravy a medzi nimi, ako aj podnecovať a podporovať účasť súkromného sektora na dopravných projektoch vrátane údržby a odstránenia kapacitných obmedzení a chýbajúcich prepojení infraštruktúr.

3. Zmluvné strany uznávajú význam nákladovo účinných a efektívnych služieb námornej dopravy ako hlavného spôsobu dopravy uľahčujúceho obchod. Zmluvné strany spolupracujú v sektore námornej dopravy s cieľom podporiť úsilie tichomorských členov organizácie OAKTŠ pri rozvoji konkurencieschopných prístavov a prístavných služieb vrátane navigačnej infraštruktúry s cieľom zlepšiť pohyb tovaru a osôb.

4. Zmluvné strany spolupracujú v sektore letectva, a to aj zvážením zvýšenia počtu tratí a frekvencie leteckých dopravných služieb do tichomorskej oblasti. Zároveň spolupracujú s cieľom posilniť a zlepšiť bezpečnosť letectva a bezpečnostnú ochranu letectva a dozor nad vzdušným priestorom vrátane schopnosti reagovať na súvisiace hrozby a riziká. Dohodli sa na posilnení a zlepšení navigačných zariadení v leteckej a námornej doprave vrátane riadenia letovej prevádzky a kartografie.

5. Zmluvné strany sa zameriavajú na zlepšenie prístupu k otvorenému, cenovo dostupnému a bezpečnému širokopásmovému pripojeniu a digitálnym infraštruktúram, a to aj prostredníctvom kvalitnejších podmorských káblov. Prijímajú opatrenia s cieľom umožniť ľahký prístup k informačným a komunikačným technológiám (IKT) a podporiť primerané využívanie umelej inteligencie a internetu vecí a zavádzanie rozsiahlych nízkonákladových bezdrôtových sietí, ktoré sú prispôsobené miestnym podmienkam. Usilujú sa o zriadenie potrebných regulačných inštitúcií na udeľovanie licencií poskytovateľom služieb, o podporu súťažného správania a o zabezpečenie blahobytu a ochrany spotrebiteľov, pričom posilňujú regionálnu spoluprácu s ohľadom na príslušné politické rámce zmluvných strán vrátane strategického akčného plánu pre tichomorský región v oblasti IKT (PRISAP).

ČLÁNOK 27

Ťažobný priemysel

1. Zmluvné strany, uznávajúc prínos ťažobného priemyslu k hospodárskemu rozvoju, umožňujú udržateľné a zodpovedné investície prostredníctvom vhodných právnych predpisov, politík a regulačných rámcov v súlade s medzinárodnými osvedčenými postupmi. Usilujú sa zabezpečiť spravodlivý a nerušený prístup k surovinovým zdrojom, pričom plne rešpektujú vnútroštátne právne predpisy a zvrchovanosť štátov nad ich prírodnými zdrojmi a dodržiavajú práva dotknutých miestnych spoločenstiev.

2. Zmluvné strany sa dohodli na podpore zodpovednej správy surovinových zdrojov vrátane vypracovania legislatívnych rámcov s ohľadom na ich vplyv na životné prostredie. Podporujú transparentnosť a zodpovednosť v súlade so zásadami stanovenými v iniciatíve pre transparentnosť v ťažobnom priemysle (EITI).

3. Zmluvné strany podporujú využívanie príslušných technológií na uľahčenie udržateľného a zodpovedného prieskumu a využívania surovinových zdrojov.

ČLÁNOK 28

Lesné hospodárstvo

1. Zmluvné strany podporujú udržateľné obhospodarovanie lesov a využívanie lesných zdrojov, znižujú a zastavujú odlesňovanie a degradáciu lesov, chránia lesnú biodiverzitu a ekosystémy, bojujú proti nezákonnej ťažbe dreva a súvisiacemu obchodu a podporujú energeticky účinné výrobky, ktoré účinne využívajú zdroje, z lesov obhospodarovaných udržateľným spôsobom.

2. Zmluvné strany podporujú udržateľné hodnotové reťazce agropriemyslu a lesných komodít a výrobkov, pričom uprednostňujú vytváranie pracovných miest a ďalších hospodárskych príležitostí v rámci ochrany ekosystémov. Spolupracujú na udržateľnom obhospodarovaní lesov, a to aj v prípade zákonného a udržateľného poskytovania výrobkov na účely obchodných ziskov a udržateľnej komercializácie lesných rastlín a živočíchov, pričom plne rešpektujú medzinárodné najlepšie postupy a normy a príslušné medzinárodné dohody. Spolupracujú a podporujú používanie vhodných technológií a metód na identifikáciu a vývoj bylín a iných lesných materiálov, ktoré sa môžu používať na výrobu liekov, a zároveň zabezpečujú, aby nedošlo k strate biodiverzity, aby nevznikla nerovnováha medzi ekosystémami a aby sa nebránilo prístupu k liekom.

3. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom zlepšiť správu a udržateľnosť lesov, a to aj zohľadnením akčného plánu pre vynútiteľnosť práva, správu a obchod v lesnom hospodárstve (FLEGT) a podporou rozvoja dohôd o dobrovoľných partnerstvách. Na úrovni jednotlivých krajín sa usilujú o posilnenie súdržnosti a pozitívnych interakcií medzi FLEGT a opatreniami v oblasti klímy v sektore lesného hospodárstva a využívania pôdy, a to aj v kontexte iných medzinárodných iniciatív, najmä varšavského rámca pre znižovanie emisií z odlesňovania a degradácie lesov v rozvojových krajinách (REDD+). Ďalej sa zapájajú do vypracovania a revízie politík, právnych predpisov, nariadení, stratégií a plánov týkajúcich sa opatrení v oblasti klímy v sektore lesného hospodárstva a využívania pôdy v súlade s vnútroštátne stanovenými príspevkami jednotlivých krajín. Podnikajú kroky na zlepšenie kvality inventárov emisií a ich odstraňovanie z lesného hospodárstva.

4. Zmluvné strany podporujú vypracovanie stratégií a iniciatív zameraných na adaptáciu lesov a ochranu lesov s cieľom zlepšiť ich zdravie, zvrátiť odlesňovanie, obnoviť degradované lesné krajiny, zvýšiť odolnosť voči zmene klímy a znovu zalesniť plochy. Uznávajúc význam prírodných lesov a pralesov pri poskytovaní služieb ekosystémov, klimatických a kultúrnych služieb, od ktorých závisia naše spoločnosti, spolupracujú na vypracúvaní a vykonávaní vhodných prístupov a pozitívnych stimulov na ich prispôsobenie a ochranu.

5. Zmluvné strany podporujú inštitucionálne posilnenie a budovanie kapacít v rámci regionálnych, subregionálnych a národných inštitúcií a agentúr, ktoré zodpovedajú za udržateľné obhospodarovanie lesov. Zvyšujú informovanosť verejnosti o odlesňovaní na všetkých úrovniach a podporujú spotrebu výrobkov, ktoré účinne využívajú zdroje, a energeticky účinných výrobkov z lesov obhospodarovaných udržateľným spôsobom. Propagujú a podporujú používanie alternatívneho, udržateľného a čistého paliva na varenie v miestnych spoločenstvách. Zmluvné strany posilňujú zapojenie miestnych orgánov a spoločenstiev do ochrany lesov.

HLAVA III

OCEÁNY, MORIA A RYBOLOV

ČLÁNOK 29

Zmluvné strany uznávajú nezastupiteľnú úlohu oceánov pre život na Zemi, udržateľný rozvoj a živobytie ľudí. Dohodli sa na zintenzívnení úsilia zameraného na ochranu oceánov a morí pred nepriaznivými následkami a pred vplyvom rôznych tlakov, ako je zmena klímy, acidifikácia oceánov a blednutie koralov, nadmerné využívanie rybolovných zdrojov, nezákonný, nenahlásený a neregulovaný (NNN) rybolov a iné ničivé a neudržateľné činnosti. Podporujú udržateľný rozvoj modrého hospodárstva, ochraňujú morské ekosystémy a biodiverzitu, znižujú znečistenie každého druhu a zavádzajú politiky na zmiernenie a adaptáciu v oblasti zmeny klímy.

KAPITOLA 1

SPRÁVA OCEÁNOV

ČLÁNOK 30

Udržateľnosť oceánov

1. Zmluvné strany uznávajú úsilie, ktoré obe strany už vynaložili na zlepšenie integrovanej správy oceánov, posilnenie regionálnych a subregionálnych opatrení na ochranu a hospodárenie v oblasti rybárstva, monitorovanie, kontrolu a dohľad nad rybárstvom a iné stratégie špecifické pre jednotlivé regióny a nástroje na účinné riadenie oceánov.

2. Zmluvné strany prijímajú potrebné kroky na vykonávanie príslušných medzinárodných a regionálnych zmlúv, dohovorov a dohôd týkajúcich sa správy oceánov, ktorých sú zmluvnými stranami, a na ochranu zdrojov a hospodárenie so zdrojmi v nich.

3. Zmluvné strany posilňujú správu oceánov na ich udržateľné využívanie a ochranu v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov o morskom práve a s ohľadom na príslušné regionálne rámce, a to aj podporou integrovaného prístupu k riadeniu so zreteľom na sociálne, hospodárske a environmentálne rozmery udržateľného rozvoja.

4. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom zmierniť a znížiť tlak na oceány a ich zdroje v záujme bezpečných, chránených, čistých a udržateľným spôsobom riadených oceánov, ako aj posilniť poznatky o oceánoch. Spolupracujú v oblasti ochrany, zachovania a obnovy pobrežných a morských ekosystémov.

5. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom predchádzať znečisťovaniu mora a obmedzovať ho a bojovať proti podmorskému hluku a morskému odpadu vrátane plastov a mikroplastov, ropných škvŕn a jadrových kontaminantov. Podporujú reguláciu znižovania emisií skleníkových plynov z lodí a usilujú sa o ňu, pričom aktívne podporujú naliehavé vykonávanie stratégie Medzinárodnej námornej organizácie na zníženie emisií skleníkových plynov z lodí. Prijímajú právne predpisy a nariadenia upravujúce vypúšťanie škodlivého odpadu a odpadkov vrátane ukladania sankcií za ich porušenie.

6. Zmluvné strany sa dohodli, že svoje rozhodnutia budú prijímať na základe najlepších dostupných vedeckých poznatkov s cieľom náležite zohľadniť zásady ekosystémového prístupu, zásadu predbežnej opatrnosti a význam tradičných poznatkov a vedomostí pôvodného obyvateľstva.

7. Zmluvné strany posilňujú spoluprácu v oblasti výskumu, navrhovania a vykonávania opatrení zameraných na ochranu a hospodárenie, morského priestorového plánovania a vytvárania chránených morských oblastí a morských rezervácií v súlade s medzinárodným právom, na základe najlepších dostupných vedeckých poznatkov a s ohľadom na znalosti pôvodného obyvateľstva a miestnych spoločenstiev.

8. Zmluvné strany spolupracujú na budovaní kapacít a odborných znalostí v oblasti správy oceánov, a to aj vykonávaním morského vedeckého výskumu a transferu morských technológií v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov o morskom práve.

9. Zmluvné strany podporujú dialóg o všetkých aspektoch správy oceánov a spoluprácu týkajúcu sa týchto aspektov vrátane záležitostí súvisiacich so zmenou klímy, zvyšovaním hladiny oceánov a ich možnými vplyvmi a dôsledkami, s ťažbou na morskom dne, rybolovom, so znečisťovaním morí, ako aj s výskumom a vývojom.

10. Zmluvné strany uznávajú všeobecné znepokojenie vyvolané vplyvom ťažby na morskom dne na morské prostredie a jeho biodiverzitu. Využívajú najlepšie dostupné vedecké poznatky, uplatňujú zásadu predbežnej opatrnosti a ekosystémový prístup, podporujú výskum a vymieňajú si najlepšie postupy v oblastiach spoločného záujmu týkajúcich sa nerastných surovín na morskom dne, aby zabezpečili vhodné environmentálne riadenie činností na ochranu a zachovanie morského prostredia a jeho biodiverzity.

ČLÁNOK 31

Biodiverzita v oblastiach mimo vnútroštátnej jurisdikcie

1. Zmluvné strany spolupracujú, a to aj prostredníctvom príslušných medzinárodných a regionálnych organizácií a dohôd, na ochrane a udržateľnom využívaní morskej biodiverzity v oblastiach mimo vnútroštátnej jurisdikcie na základe najlepších dostupných vedeckých poznatkov.

2. Zmluvné strany podporujú budovanie kapacít a transfer morských technológií na ochranu a udržateľné využívanie morskej biodiverzity v oblastiach mimo vnútroštátnej jurisdikcie, a to aj prostredníctvom medzinárodnej spolupráce.

KAPITOLA 2

RYBÁRSTVO

ČLÁNOK 32

Udržateľná ochrana rybolovných zdrojov a hospodárenie s nimi

1. Zmluvné strany podľa potreby spolupracujú s cieľom zabezpečiť ochranu a udržateľné hospodárenie s rybolovnými zdrojmi a ich využívanie na dvojstrannej, subregionálnej, regionálnej a mnohostrannej úrovni.

2. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom zabezpečiť, aby sa rybolovné zdroje účinne chránili a účinne sa s nimi hospodárilo, aby sa ich výlov uskutočňoval udržateľným spôsobom a aby sa optimalizovala sociálna a hospodárska návratnosť.

3. Zmluvné strany sa dohodli, že v prípade potreby podporia transparentné a vedecky podložené opatrenia zamerané na ochranu a riadenie v súlade s medzinárodným právom, najmä s pravidlami a zásadami stanovenými v Dohovore Organizácie Spojených národov o morskom práve a dohode OSN o populáciách rýb, a v relevantných prípadoch dodržia opatrenia zamerané na ochranu a hospodárenie prijaté regionálnymi organizáciami pre riadenie rybárstva.

4. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom zabezpečiť hospodársky rozvoj pobrežného rybolovu prostredníctvom účinných politík, zákonov a právnych predpisov. Podporujú prístup miestnych spoločenstiev, drobných a maloobjemových rybárov k rybolovným zdrojom a podporujú potravinovú bezpečnosť a medzigeneračnú spravodlivosť a spravodlivosť v rámci generácie.

ČLÁNOK 33

Nezákonné, nenahlásené a neregulované rybolovné činnosti

1. Zmluvné strany v súlade s medzinárodnými záväzkami udržiavajú alebo prijímajú iniciatívy na boj proti nezákonným, nenahláseným a neregulovaným (NNN) rybolovným činnostiam vo svojich jurisdikciách, v iných jurisdikciách a na šírom mori, pričom uznávajú, že takéto činnosti predstavujú vážnu hrozbu pre účinnú ochranu, riadenie a udržateľné využívanie rybolovu.

2. Zmluvné strany vykonávajú politiky a opatrenia na vylúčenie produktov NNN rybolovu z obchodných tokov. Vykonávajú a presadzujú opatrenia na monitorovanie, kontrolu a dohľad, ako sú systémy pozorovateľov, systémy monitorovania plavidiel, licencie a oprávnenia na rybolov, zaznamenávanie úlovkov a hlásenie o úlovkoch, kontrola prekládky, inšpekcie a štátna prístavná kontrola a súvisiace opatrenia na zabezpečenie súladu vrátane opatrenia na presadzovanie práva a sankcií podľa vnútroštátnych predpisov, ktorých cieľom je ochrana populácií rýb, predchádzanie nadmernému rybolovu a podpora udržateľného rybolovu.

3. Zmluvné strany sa v súlade so svojimi záväzkami vyplývajúcimi z existujúcich vnútroštátnych právnych predpisov a subregionálnych, regionálnych a medzinárodných nástrojov dohodli, že plavidlám zmluvných strán, o ktorých sa zistilo, že vykonávajú NNN rybolovné činnosti v iných jurisdikciách a na šírom mori, alebo ktoré v minulosti vykonávali NNN rybolovné činnosti, nepovolia vstup do svojich prístavov, odmietnu im v nich poskytnúť služby alebo ich vyhostia zo svojich prístavov.

4. Zmluvné strany sa usilujú ratifikovať príslušné medzinárodné dohody týkajúce sa NNN rybolovu, najmä Dohodu o opatreniach prístavných štátov zameraných na prevenciu a odrádzanie od nezákonného, nenahláseného a neregulovaného rybolovu a na jeho odstránenie, a podporujú komplementárnosť a konzistentnosť medzi medzinárodnými a regionálnymi opatreniami a stratégiami na boj proti NNN rybolovným činnostiam.

ČLÁNOK 34

Škodlivé dotácie v oblasti rybolovu

Zmluvné strany sa dohodli, že podniknú potrebné kroky s cieľom zakázať určité formy dotácií v oblasti rybolovu, ktoré prispievajú k nadmernej kapacite a nadmernému rybolovu, zrušiť dotácie, ktoré prispievajú k nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu, a upustiť od zavádzania takýchto nových dotácií, pričom uznávajú, že vhodné a účinné osobitné a diferencované zaobchádzanie s rozvojovými a najmenej rozvinutými tichomorskými štátmi by malo byť neoddeliteľnou súčasťou rokovaní Svetovej obchodnej organizácie o dotáciách v oblasti rybolovu.

HLAVA IV

BEZPEČNOSŤ, ĽUDSKÉ PRÁVA, DEMOKRACIA A SPRÁVA VECÍ VEREJNÝCH

ČLÁNOK 35

Zmluvné strany spolupracujú na dosiahnutí mierumilovných a odolných spoločností, chránia, podporujú a uplatňujú ľudské práva a posilňujú demokratické zásady a dobrú správu vecí verejných. Podporujú zodpovedné a transparentné inštitúcie na všetkých úrovniach a prijímajú konkrétne kroky v oblasti dobrej správy v daňových záležitostiach a boja proti korupcii, podvodom a praniu špinavých peňazí. Riešia nové alebo rozširujúce sa bezpečnostné hrozby vrátane terorizmu, ohrozenia kybernetickej bezpečnosti a všetkých foriem nadnárodnej organizovanej trestnej činnosti, najmä v súvislosti s námornou bezpečnosťou, počítačovou kriminalitou, ľudskou bezpečnosťou a environmentálnou bezpečnosťou, a zároveň chránia ľudské práva, a to aj prostredníctvom regionálnej spolupráce so zreteľom na ich príslušné politické rámce vrátane zásad stanovených v Deklarácii z Boe o regionálnej bezpečnosti a príslušných stratégiách EÚ v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Vždy, keď je to vhodné, sa v súlade s existujúcimi medzinárodnými záväzkami usilujú uľahčiť prácu mechanizmov pre oblasť ľudských práv vrátane práce Úradu vysokého komisára OSN pre ľudské práva v príslušných záležitostiach.

KAPITOLA 1

BEZPEČNOSŤ

ČLÁNOK 36

Mier a bezpečnosť

1. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom zabezpečiť mier, bezpečnosť a spravodlivosť prostredníctvom ochrany, podpory a uplatňovania ľudských práv, dobrej správy vecí verejných, posilnenej ľudskej bezpečnosti, environmentálnej bezpečnosti a predchádzania konfliktom a budovania mieru.

2. Zmluvné strany sa zaoberajú všetkými formami násilia motivovaného identitou vrátane sexuálneho, rodovo motivovaného násilia, násilia medzi komunitami, etnického a náboženského násilia. Podporujú procesy zmierenia prostredníctvom mechanizmov spravodlivosti v prechodnom období, a to aj prostredníctvom tradičných alebo obvyklých postupov, ak sú nezlučiteľné s medzinárodne uznávanými ľudskými právami. Poskytujú podporu všetkým obetiam násilia.

3. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom zlepšiť námornú bezpečnosť v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov o morskom práve a so zreteľom na príslušné regionálne rámce, a to prostredníctvom výmeny informácií, reakcie na hrozby pre lode a námorné zariadenia a prostriedky a presadzovania príslušných zákonov a právnych predpisov. Spolupracujú, a to aj s použitím vesmírnych technológií, na riešení bezpečnostných otázok, ktoré vyplývajú z nadnárodnej trestnej činnosti, ako je nedovolené obchodovanie s drogami, pirátstvo a ozbrojené lúpeže na mori, nútená práca, obchodovanie s ľuďmi a prevádzačstvo.

4. Zmluvné strany sa usilujú rozvíjať nové iniciatívy na predchádzanie terorizmu a na boj proti nemu vo všetkých jeho formách pri plnom rešpektovaní zásad právneho štátu a medzinárodného práva, pričom sa zaoberajú faktormi, ktoré môžu vytvárať prostredie vedúce k násilnému extrémizmu a radikalizácii. Podľa potreby vypracúvajú nové alebo posilňujú existujúce právne predpisy a stratégie a spolupracujú v boji proti terorizmu, financovaniu terorizmu a prípadne súvisiacim hrozbám, v plnom súlade s medzinárodným právom. Spolupracujú s cieľom vykonávať všetky príslušné rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN vrátane rezolúcie BR OSN č. 2396 a rezolúcie BR OSN č. 2462, ako aj rezolúcie Valného zhromaždenia OSN. Zdržiavajú sa poskytovania akejkoľvek formy podpory štátnym a neštátnym subjektom, ktoré sa pokúšajú vyvíjať, získať, vyrábať, vlastniť, prepravovať, prenášať alebo používať jadrové, chemické, biologické alebo akékoľvek iné zbrane a ich nosiče na teroristické účely. Posilňujú spoluprácu s cieľom umožniť jednotlivcom a spoločenstvám predchádzať teroristickým činom, násilnému extrémizmu a radikalizácii a zvyšovať ich odolnosť proti nim.

5. Zmluvné strany opätovne potvrdzujú, že zmena klímy predstavuje existenčnú hrozbu pre živobytie, bezpečnosť a blahobyt ľudí a spoločenstiev, a zaväzujú sa dosiahnuť pokrok vo vykonávaní Parížskej dohody. Podporujú celosvetové uznanie zmeny klímy ako bezpečnostného rizika a spolupracujú na tom, aby zabránili ďalšiemu pôsobeniu vplyvov zmeny klímy ako multiplikátoru hrozieb, ako sú hrozby súvisiace so zvyšovaním hladiny morí a s extrémnymi poveternostnými javmi, čo má vážne dôsledky pre mier a bezpečnosť. Uznávajú hrozbu, ktorú pre mier a bezpečnosť predstavuje zmena klímy, a reagujú na ňu, a to posilnením opatrení na zvýšenie schopnosti adaptácie a odolnosti, ako aj včasnými systémami varovania.

6. Zmluvné strany posilňujú spoluprácu s cieľom podporiť kybernetickú bezpečnosť a predchádzať počítačovej kriminalite a trestným činnostiam umožneným počítačom vrátane krádeží duševného vlastníctva umožnených počítačom a bojovať proti týmto činnostiam. Spolupracujú s cieľom vymieňať si najlepšie postupy týkajúce sa účinnejšej ochrany národných a regionálnych kritických infraštruktúr pred kybernetickými útokmi. Podporujú správu internetu viacerými zainteresovanými stranami a zaoberajú sa problémami týkajúcimi sa šírenia nezákonných alebo škodlivých materiálov online. Vymieňajú si informácie o vzdelávaní a odbornej príprave technických odborníkov na kybernetickú bezpečnosť a vyšetrovateľov počítačovej kriminality, o vyšetrovaní počítačovej kriminality a o digitálnej forenznej vede. Posilňujú medzinárodnú spoluprácu s cieľom podporiť bezpečnosť a stabilitu v kybernetickom priestore. Zmluvné strany ďalej uznávajú, že počítačová kriminalita je globálnym problémom, a uznávajú, že je potrebné vychádzať z existujúcich medzinárodných právnych predpisov a noriem vrátane tých, ktoré sú stanovené v Budapeštianskom dohovore o počítačovej kriminalite.

ČLÁNOK 37

Organizovaná trestná činnosť

1. Zmluvné strany posilňujú a vykonávajú právne predpisy a stratégie na boj proti nadnárodnej organizovanej trestnej činnosti, ktorou je okrem iného obchodovanie s ľuďmi, nelegálnymi drogami, ručnými a ľahkými zbraňami, nezákonná ťažba dreva a súvisiaci obchod, nezákonný obchod s ohrozenými druhmi vrátane ohrozených morských druhov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, ako aj odvodených produktov a iné nezákonné hospodárske a finančné činnosti.

2. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom udržiavať koordinované úsilie pri predchádzaní používaniu finančných systémov na financovanie trestných činností a boji proti takému používaniu finančných systémov. Vymieňajú si informácie a presadzujú primerané opatrenia na boj proti praniu špinavých peňazí, financovaniu terorizmu a nezákonným finančným tokom v súlade s príslušnými medzinárodnými normami a rámcami, najmä s odporúčaniami Finančnej akčnej skupiny (FATF).

3. Zmluvné strany posilňujú dialóg a spoluprácu v oblasti presadzovania práva s cieľom bojovať proti činnostiam nadnárodných organizovaných zločineckých a teroristických sietí. Zlepšujú koordináciu medzi existujúcimi národnými a regionálnymi bezpečnostnými mechanizmami prostredníctvom otvoreného dialógu a výmeny strategických informácií na podporu včasného varovania a spolupráce s príslušnými medzinárodnými organizáciami, partnermi a zainteresovanými stranami.

KAPITOLA 2

ĽUDSKÉ PRÁVA, DEMOKRACIA A SPRÁVA VECÍ VEREJNÝCH

ČLÁNOK 38

Ľudské práva

1. Zmluvné strany uznávajú, že ľudské práva sú univerzálne, nedeliteľné, vzájomne závislé a prepojené, a dohodli sa dodržiavať, chrániť, uplatňovať a podporovať všetky ľudské práva, či už sú občianske, politické, hospodárske, sociálne alebo kultúrne. Prijímajú potrebné opatrenia v súlade s príslušnými medzinárodnými zmluvami na zabezpečenie plného a rovnakého využívania všetkých ľudských práv a základných slobôd vrátane slobody presvedčenia a prejavu, slobody zhromažďovania a združovania a slobody myslenia, náboženstva a viery. Zaoberajú sa všetkými formami rasizmu, diskriminácie, rodovej diskriminácie vrátane ich prejavu prostredníctvom rodovo motivovaného násilia, obchodovania s ľuďmi, pričom obzvlášť ženy a dievčatá sa stávajú cieľom sexuálneho vykorisťovania, prostredníctvom nenávistných prejavov a trestných činov z nenávisti, xenofóbie a s tým súvisiacej neznášanlivosti a bojujú proti nim.

2. Zmluvné strany zintenzívňujú úsilie o dosiahnutie rodovej rovnosti a plného využívania všetkých ľudských práv ženami a dievčatami a posilnenia ich postavenia. Podporujú, chránia a uplatňujú práva dieťaťa.

3. Zmluvné strany podporujú práva osôb patriacich k menšinám a presadzujú práva pôvodného obyvateľstva, ako sa stanovuje v Deklarácii OSN o právach pôvodného obyvateľstva.

4. Zmluvné strany podporujú opatrenia na zlepšenie prístupu k rozvoju založeného na právach, ktorý zahŕňa všetky ľudské práva, a prijímajú potrebné kroky, aby okrem iného zabezpečili rovnosť a nediskrimináciu pre všetkých pri využívaní ľudských práv vrátane prístupu k zdrojom a službám nevyhnutným na využívanie práva na primeranú životnú úroveň a kontroly nad nimi. Okrem iného sem patrí právo na vzdelávanie, zdravie, a to aj sexuálne a reprodukčné zdravie, výživu, pitnú vodu a hygienu, primerané bývanie, prácu a spravodlivosť. Kroky, ktoré sa majú prijať na uskutočnenie týchto práv, zahŕňajú dostupné služby so zameraním na riešenie príčin a nepriaznivých vplyvov zmeny klímy a podporu spravodlivého a rovnocenného rozdeľovania zdrojov.

5. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom uplatňovať ľudské práva v tichomorskom regióne, a to aj vytvorením a posilnením nezávislých národných a regionálnych mechanizmov a inštitúcií pre oblasť ľudských práv a posilňovaním priaznivého a bezpečného prostredia pre aktívne zapojenie občianskej spoločnosti, obhajcov ľudských práv a iných príslušných zainteresovaných strán, a to aj budovaním ich kapacít a prístupom k regionálnym a medzinárodným mechanizmom pre oblasť ľudských práv.

ČLÁNOK 39

Demokracia a správa vecí verejných

1. Zmluvné strany podporujú demokratické procesy a inštitúcie v súlade s medzinárodne uznávanými zásadami a vnútroštátnymi právnymi rámcami vrátane zodpovedných vlád volených prostredníctvom pokojných, inkluzívnych, transparentných a dôveryhodných volieb, prijatia výsledkov volieb a následnej zmeny vlády a práva jednotlivca zúčastňovať sa na verejných záležitostiach spoločnosti, v ktorej žije.

2. Zmluvné strany zlepšujú úlohu parlamentov, podporujú nezávislosť a pluralitu médií a zachovávajú a rozširujú priestor priaznivý pre občiansku spoločnosť s cieľom zlepšiť demokratickú zodpovednosť. Posilňujú vnútroštátne, regionálne a decentralizované kapacity s cieľom zabezpečiť dodržiavanie demokratických zásad a postupov.

3. Zmluvné strany uplatňujú zásady dobrej správy vecí verejných. Prijímajú konkrétne opatrenia na vybudovanie inkluzívnych, zodpovedných a transparentných verejných inštitúcií. Podporujú kapacity na navrhovanie a vykonávanie politík, budujú zodpovednú, efektívnu, transparentnú a profesionálnu verejnú službu a posilňujú poskytovanie kvalitných verejných služieb.

4. Zmluvné strany urýchľujú zavádzanie služieb elektronickej správy vecí verejných a infraštruktúry digitálnych služieb ako prostriedku na rozšírenie prístupu k verejným službám a ich dostupnosti, na zlepšenie demokratických postupov a správy vecí verejných a na podporu, ochranu a uplatňovanie ľudských práv a základných slobôd.

5. Zmluvné strany vytvárajú alebo posilňujú mechanizmy a inštitúcie na boj proti korupcii, úplatkárstvu, podvodom a trestnej finančnej činnosti právnických osôb, a to aj prostredníctvom vykonávania a presadzovania príslušných medzinárodných noriem a nástrojov, predovšetkým Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii. Podporujú transparentnú správu verejných zdrojov a zodpovednosť, podnecujú činnosti na podporu hodnôt kultúry transparentnosti, zákonnosti a zmeny správania s cieľom odstrániť korupciu a ďalej rozvíjajú právne predpisy na uľahčenie vymáhania a vrátenia aktív.

6. Zmluvné strany posilňujú systémy správy vecí verejných s cieľom zastaviť neregulárnu migráciu a bojovať proti prevádzačstvu a súvisiacim zločineckým sieťam, ako aj proti obchodovaniu s ľuďmi, pričom sa osobitne zameriavajú na ochranu obetí.

ČLÁNOK 40

Právny štát a spravodlivosť

1. Zmluvné strany presadzujú dodržiavanie práva a spolupracujú pri upevňovaní právneho štátu. Ich cieľom je zabezpečiť nezávislé, nestranné a účinné súdnictvo a posilniť inštitúcie pri výkone spravodlivosti. Prijímajú potrebné kroky na zabezpečenie prístupu k spravodlivosti pre všetkých v riadnom procese.

2. Zmluvné strany vystupujú proti všetkým formám mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania zo strany štátnych a neštátnych subjektov vo všetkých kontextoch a odsudzujú takéto praktiky, pričom podporujú ratifikáciu a účinné vykonávanie Dohovoru proti mučeniu a opčných protokolov k nemu.

3. Zmluvné strany podporujú reformy súdnictva s cieľom zabezpečiť efektívne súdne systémy a konania a modernizovať väzenské systémy. Spolupracujú s cieľom zvýšiť kapacity kľúčových aktérov v súdnych a legislatívnych orgánoch.

ČLÁNOK 41

Finančná správa

1. Zmluvné strany podporujú správne riadenie verejných financií vrátane účinnej mobilizácie a využívania verejných príjmov, udržateľného riadenia verejného dlhu, udržateľných, transparentných, konkurencieschopných a predvídateľných systémov verejného obstarávania a podporujú vnútroštátne orgány dohľadu.

2. Zmluvné strany prijímajú právne predpisy, ako aj konkrétne opatrenia a posilňujú príslušné inštitúcie a mechanizmy na uplatňovanie zásad dobrej správy v daňových záležitostiach.

3. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom bojovať proti daňovým únikom, vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam a nezákonným finančným tokom a zabezpečiť efektívnosť, účinnosť, transparentnosť a spravodlivosť daňových systémov.

HLAVA V

ĽUDSKÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ

ČLÁNOK 42

Zmluvné strany sú odhodlané odstrániť chudobu vo všetkých jej formách do roku 2030, podporovať ľudský a sociálny rozvoj prostredníctvom inkluzívneho a spravodlivého prístupu k sociálnym službám a posilnenej potravinovej bezpečnosti, účinne bojovať proti nerovnosti, podporovať rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien a mládeže, zabezpečiť, aby každý mal potrebné prostriedky na dôstojný život, a vytvárať podmienky na účinnú účasť ľudí na demokratickom živote a na ich aktívny prínos k udržateľnému hospodárskemu rastu. Prijímajú konkrétne opatrenia s cieľom podporovať sociálnu súdržnosť a sociálnu ochranu ako základnú investíciu na odstránenie chudoby a boj proti nerovnosti a ako dôležitý prostriedok na rozsiahlejšie reinvestovanie hospodárskych výnosov do spoločnosti a ľudí. Podporujú kultúru a šport ako stimuly udržateľného ľudského a sociálneho rozvoja a inkluzívneho hospodárskeho rastu, ako aj sociálneho začlenenia a mierumilovných spoločností.

KAPITOLA 1

SOCIÁLNE SLUŽBY

ČLÁNOK 43

Vzdelávanie

1. Zmluvné strany podporujú inkluzívny a spravodlivý prístup ku kvalitnému vzdelávaniu na základnej, sekundárnej a terciárnej úrovni, k starostlivosti v ranom detstve a k technickému a odbornému vzdelávaniu a príprave, pričom zohľadňujú svoje príslušné politické rámce vrátane tichomorského regionálneho vzdelávacieho rámca. Podporujú rozvoj digitálnej gramotnosti a zručností. Osobitnú pozornosť venujú ženám a dievčatám a marginalizovaným a zraniteľným skupinám vrátane osôb so zdravotným postihnutím.

2. Zmluvné strany prijímajú opatrenia na zlepšenie kvality formálneho a neformálneho vzdelávania a na podporu rozvoja zručností prostredníctvom technického a odborného vzdelávania a prípravy s cieľom zvýšiť počet vysokovzdelaných a kvalifikovaných pracovníkov, ktorí zodpovedajú potrebám a príležitostiam na trhoch práce.

3. Zmluvné strany propagujú iniciatívy, ktoré podporujú a umožňujú rozvoj a širšie využívanie vedy, technológií, inžinierstva a matematiky (STEM).

4. Zmluvné strany sa usilujú zlepšiť infraštruktúru a vybavenosť vzdelávacích zariadení. Zlepšujú kvalitu vzdelávania prostredníctvom politík založených na dôkazoch, rozvoja učebných plánov a posilnenej kvality odbornej prípravy učiteľov a profesijného rozvoja.

ČLÁNOK 44

Zdravotná starostlivosť

1. Zmluvné strany sa usilujú o dosiahnutie všeobecne dostupnej zdravotnej starostlivosti a spravodlivého prístupu k službám zdravotnej starostlivosti, a to aj prostredníctvom posilnených vnútroštátnych zdravotníckych systémov, zmodernizovaných zariadení a vybavenia a kvalitných a cenovo dostupných základných liekov a očkovacích látok.

2. Zmluvné strany prijímajú opatrenia na posilnenie prevencie a kontroly neprenosných ochorení s cieľom znížiť ich výskyt, a to zvýšením investícií na podporu zdravia a do stratégií primárnej a sekundárnej prevencie. Zohľadňujú pri tom svoje príslušné politické rámce, ktoré podporujú prevenciu a kontrolu neprenosných ochorení. Zmluvné strany riešia problémy súvisiace s duševným zdravím prostredníctvom rozvoja služieb zdravotnej starostlivosti a komunitných služieb vrátane služieb zameraných na psychosociálne poruchy.

3. Zmluvné strany posilňujú národné a regionálne systémy dohľadu a monitorovania s cieľom rýchlo a účinne odhaľovať prenosné ochorenia a iné núdzové zdravotné situácie, ktoré majú celoštátny, regionálny a medzinárodný význam vrátane infekcií s pandemickým potenciálom, ako je chrípka, a reagovať na ne. Spolupracujú na vykonávaní prístupu „jedno zdravie“ k riešeniu antimikrobiálnej rezistencie a jej dôsledkov na zdravie ľudí aj zvierat.

ČLÁNOK 45

Voda a hygiena

1. Zmluvné strany posilňujú úsilie na podporu prístupu k dostatočnému množstvu vody, ktorá je bezpečná a cenovo dostupná, na osobnú a domácu spotrebu, pričom venujú osobitnú pozornosť zraniteľným osobám. Podporujú opatrenia na posilnenie bezpečnosti vôd vzhľadom na vplyv populačného rastu, premenlivosti klímy a zmeny klímy, a to aj prostredníctvom zlepšenia efektívnosti využívania vody, bezpečnosti pitnej vody, udržateľného využívania vodných zdrojov a rozvoja národných povodí a systémov skladovania vody.

2. Zmluvné strany posilňujú fyzický a cenovo dostupný prístup k hygiene pre všetkých vo všetkých oblastiach života, ktorý je bezpečný, hygienický, spoľahlivý, sociálne a kultúrne prijateľný a poskytuje súkromie a zabezpečuje dôstojnosť. Zmluvné strany podporujú a posilňujú účasť miestnych spoločenstiev na zriaďovaní, riadení a údržbe zariadení a hygienických postupov v domácnostiach, školách a zariadeniach zdravotnej starostlivosti, najmä v oblastiach, ktoré čelia zložitým problémom, ako sú vidiecke a vzdialené regióny, malé ostrovy a neformálne mestské sídla.

3. Zmluvné strany uznávajú význam spoločných vedomostí a technológií vrátane budovania kapacít potrebných na plánovanie, poskytovanie a udržiavanie kvalitných vodných a hygienických systémov a infraštruktúry.

ČLÁNOK 46

Bývanie

1. Zmluvné strany posilňujú úsilie zabezpečiť spravodlivý prístup k primeranému, bezpečnému a cenovo dostupnému bývaniu pre všetkých vrátane zraniteľných osôb. Zaoberajú sa otázkou nerovností medzi mestskými domácnosťami a vidieckymi oblasťami, ako aj medzi vzdialenými a hlavnými ostrovmi. Podporujú výmenu najlepších postupov vrátane postupov týkajúcich sa stavebných predpisov s cieľom posilniť odolnosť životného prostredia a zabezpečiť bývanie, ktoré zohľadňuje klímu.

2. Zmluvné strany sa usilujú zabezpečiť všeobecný prístup k udržateľným energetickým službám pre všetkých, zlepšiť prístup k elektrine a podporovať efektívnosť využívania energie v domácnostiach.

ČLÁNOK 47

Potravinová bezpečnosť a lepšia výživa

1. Zmluvné strany sa usilujú zabezpečiť prístup k cenovo dostupným, bezpečným a výživným potravinám v dostatočnom množstve pre všetkých, a to aj prostredníctvom podpory miestnych výživných potravín a investovania do udržateľných potravinových systémov vrátane prepravných a skladovacích systémov odolných voči zmene klímy. Osobitnú pozornosť venujú zabezpečeniu, aby v procese obnovy po katastrofe boli dostupné dostatočné núdzové potravinové zdroje.

2. Zmluvné strany spolupracujú s cieľom ukončiť všetky formy podvýživy a riešiť základné príčiny potravinovej a výživovej neistoty.

3. Zmluvné strany podporujú diverzifikáciu poľnohospodárstva a miestnej potravinárskej výroby na účely zabezpečenia živobytia a na obchodné účely. Zameriavajú sa na posilnenie odolných a diverzifikovaných poľnohospodárskych systémov a poľnohospodárstva efektívne využívajúceho zdroje používaním odolných a vysoko výnosných nutričných odrôd plodín. Riešia nadmerné využívanie rybolovných zdrojov, pričom sa zohľadňuje, že ryby sú nevyhnutným zdrojom pre potravinovú a výživovú bezpečnosť.

4. Zmluvné strany podporujú zdravé stravovanie, znižovanie závislosti od dovážaných potravín s nízkou výživovou hodnotou, posilňovanie právnych predpisov v oblasti označovania výživovej hodnoty, rozvoj programov vzdelávania a zvyšovania informovanosti verejnosti o výžive a zdravých stravovacích návykoch a propagáciu výroby a spotreby miestnych zdravých potravín.

KAPITOLA 2

NEROVNOSŤ, SOCIÁLNA SÚDRŽNOSŤ A SOCIÁLNA OCHRANA

ČLÁNOK 48

Sociálna ochrana

1. Zmluvné strany presadzujú vytváranie inkluzívnych a dobre fungujúcich trhov práce a politík zamestnanosti zameraných na dosiahnutie dôstojnej práce pre všetkých vrátane zlepšenia podmienok týkajúcich sa bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov. Riešia otázky týkajúce sa neformálneho hospodárstva vrátane prístupu k úverom a mikrofinancovaniu a posilnených opatrení v oblasti sociálnej ochrany s cieľom uľahčovať plynulejší prechod k formálnemu hospodárstvu. Bojujú proti všetkým formám vykorisťovania pre zisk vrátane sexuálneho a pracovného vykorisťovania, a to vo formálnom hospodárstve, ako aj v neformálnom hospodárstve.

2. Zmluvné strany sa usilujú o rozšírenie rozsahu sociálnej ochrany, najmä na zraniteľné osoby a marginalizované skupiny, ako aj na osoby, ktoré sú zamestnané formálne alebo neformálne, s cieľom postupne dosiahnuť všeobecnosť, a to prostredníctvom istoty základného príjmu a primeraných systémov sociálnej ochrany, ktoré sú odolné proti otrasom.

ČLÁNOK 49

Rodová rovnosť a posilnenie postavenia žien a dievčat

1. Zmluvné strany posilňujú politiky, programy a mechanizmy zamerané na zabezpečenie, zlepšenie a rozšírenie rovnakej účasti a príležitostí pre mužov a ženy vo všetkých sférach politického, hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho života. Vyzývajú na ratifikáciu Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a opčného protokolu k nemu a podporujú jeho účinné vykonávanie. Zabezpečujú, aby sa rodové hľadisko systematicky začleňovalo do všetkých politík. Zohľadňujú svoje príslušné politické rámce vrátane regionálnej architektúry na podporu rodovej rovnosti v Tichomorí.

2. Zmluvné strany podporujú posilnenie hospodárskeho postavenia žien, identifikujú hospodárske príležitosti pre ženy a zabezpečujú dodržiavanie a presadzovanie ich hospodárskych a sociálnych práv. Zmluvné strany uľahčujú ženám prístup k finančným službám a k zamestnaniu a umožňujú im kontrolu nad pôdou a iným výrobným majetkom, ako aj ich využívanie. Prijímajú opatrenia na podporu žien podnikateliek, na zníženie rozdielov v odmeňovaní žien a mužov a na odstránenie ďalších diskriminačných predpisov a postupov. Usilujú sa o vybudovanie odolnosti žien voči dôsledkom zmeny klímy a udržiavajú ich živobytie v poľnohospodárstve, rybolove a akvakultúre a kultúrnom priemysle. Posilňujú zber, zostavovanie, analýzu a šírenie prístupných štatistických údajov týkajúcich sa posilnenia hospodárskeho postavenia žien.

3. Zmluvné strany sa zaväzujú prijať potrebné legislatívne a politické opatrenia na ukončenie detských, skorých a nútených manželstiev a odstrániť všetky formy sexuálneho a rodovo motivovaného násilia, najmä domáceho násilia, všetky formy sexuálneho a pracovného vykorisťovania a všetky formy obťažovania vo verejnej aj súkromnej sfére, a to aj prostredníctvom iniciatív v oblasti zvyšovania informovanosti zameraných na zmenu správania.

4. Zmluvné strany prijímajú opatrenia na zvýšenie účasti žien a dievčat na verejnom a politickom živote a na zohľadňovanie ich názorov v týchto oblastiach vrátane v rámci volebných, politických, riadiacich a rozvojových procesov, v miestnych samosprávach, tradičných a zvykových mechanizmoch, na vedúcich pozíciách, v ústavných orgánoch, štátom vlastnených podnikoch a v rámci úsilia o budovanie mieru a zmierenie.

5. Zmluvné strany posilňujú vnútroštátne a regionálne inštitúcie, aby sa mohli zaoberať riešením otázok súvisiacich so všetkými formami násilia páchaného na ženách a dievčatách vrátane predchádzania všetkým formám sexuálneho násilia a rodovo motivovaného násilia a ochrany pred ním, mechanizmov vyšetrovania obťažovania a vyvodzovania zodpovednosti a poskytovania starostlivosti a podpory obetiam. Snažia sa zosúladiť vnútroštátne právne predpisy a iné predpisy a regionálne rámce s príslušnými medzinárodnými dohovormi a regionálnymi rámcami.

6. Zmluvné strany sa zaväzujú v plnom rozsahu a účinne vykonávať Pekinskú deklaráciu a akčnú platformu, akčný program Medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji a výsledky súvisiacich konferencií o preskúmaní. Stanovujú politiky a navrhujú programy, ktorých cieľom je dosiahnutie všeobecného prístupu k cenovo dostupným, komplexným a integrovaným kvalitným službám v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia s primeranými programami poradenstva, informácií a sexuálneho vzdelávania, podľa potreby so zreteľom na medzinárodné technické usmernenia UNESCO k sexuálnej výchove, ako aj poskytovanie služieb starostlivosti o sexuálne a reprodukčné zdravie. Podľa potreby zmluvné strany podporujú účinné vykonávanie ázijského a tichomorského ministerského vyhlásenia o populácii a rozvoji.

ČLÁNOK 50

Mládež

1. Zmluvné strany vytvárajú riadiace štruktúry s cieľom využiť prínos mládeže a posilniť postavenie mladých ľudí a zvyšujú ich vplyv na rozhodovacie procesy a ich aktívnu účasť na politickom živote, úsilí o budovanie mieru a zmierení. Podporujú vyššiu účasť mladých ľudí na environmentálnych opatreniach, najmä na programoch monitorovania zmeny klímy a adaptácie na zmenu klímy.

2. Zmluvné strany podporujú mladých podnikateľov a dôstojné pracovné miesta pre mladých ľudí, pričom sa osobitná pozornosť venuje mládeži v procese vzdelávania, zamestnávania alebo odbornej prípravy, aby sa jej pomohlo získať zručnosti relevantné na nájdenie zamestnania na trhu práce.

3. Zmluvné strany rozvíjajú sociálne a justičné programy na predchádzanie kriminalite mladistvých a na ich začlenenie do hospodárskeho a spoločenského života. Podporujú inštitúcie, ako sú školy, náboženské organizácie a mládežnícke organizácie, ktoré môžu prispievať k budovaniu odolnosti zraniteľných spoločenstiev a rizikovej mládeže.

4. Zmluvné strany prijímajú opatrenia na zlepšenie a posilnenie systémov a záruk ochrany dieťaťa. Podporujú opatrenia na ukončenie detskej práce a týrania detí, skorého a núteného manželstva a telesných trestov.

ČLÁNOK 51

Osoby so zdravotným postihnutím

1. Zmluvné strany podporujú, chránia a uplatňujú práva osôb so zdravotným postihnutím bez akejkoľvek diskriminácie. Prijímajú konkrétne opatrenia na zabezpečenie ich plného začlenenia do spoločnosti prostredníctvom rovnakého prístupu k sociálnym službám, a to aj k službám v oblasti vzdelávania a zdravotným službám, a na zabezpečenie ich účinnej účasti na trhoch práce a iných hospodárskych príležitostiach.

2. Zmluvné strany vyzývajú na ratifikáciu Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím s náležitým zohľadnením ich príslušných politických rámcov a podporujú jeho účinné vykonávanie.

ČLÁNOK 52

Kultúra, šport a kontakty medzi ľuďmi

1. Zmluvné strany podporujú ochranu a zveľaďovanie hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva, ako aj rozmanitosť kultúrnych prejavov s cieľom zlepšiť vzájomné porozumenie a rozvíjať vyvážené kultúrne výmeny. Spolupracujú s cieľom podporiť uchovávanie a propagáciu tradičného umenia a kultúry, vedomostí pôvodného obyvateľstva a kultúrnej rozmanitosti a podporujú investície v tejto oblasti.

2. Zmluvné strany podporujú kreatívny a kultúrny priemysel a kultúrny cestovný ruch ako hnacie sily vytvárania pracovných miest a udržateľného rastu. Usilujú sa o podporu mobility pracovníkov z kultúrnych a kreatívnych odvetví a šírenia umeleckých diel a vykonávajú spoločné iniciatívy v rôznych kultúrnych a kreatívnych sférach. Podporujú posilnenie hospodárskeho postavenia žien a mládeže prostredníctvom kultúrnych hodnotových reťazcov, a to podporou verejno-súkromných partnerstiev na účely kultúrnej produkcie a začleňovania kultúry, pričom zohľadňujú svoje príslušné politické rámce vrátane tichomorskej regionálnej kultúrnej stratégie.

3. Zmluvné strany podporujú tvorivosť a inovácie, výmenu vedomostí, medzinárodnú a regionálnu spoločnú tvorbu a možnosti prístupu na trh pre tovary a služby kultúrneho charakteru. Vytvárajú regulačné rámce pre jednotlivé odvetvia a poskytujú inštitucionálnu podporu, ktorou sa okrem iného chránia práva duševného vlastníctva kreatívnych diel.

4. Zmluvné strany podporujú výmeny v kultúrnom odvetví vrátane výmen medzi inštitúciami, ako sú múzeá a konzervatóriá, a podporujú medzikultúrny dialóg medzi ľuďmi, ako aj medzi príslušnými zainteresovanými stranami. Podporujú mobilitu mladých ľudí a pracovníkov s mládežou ako prostriedku na podporu medzikultúrneho dialógu a získavanie vedomostí, zručností a schopností mimo formálnych vzdelávacích systémov. Usilujú sa vykonávať príslušné iniciatívy v oblasti mobility vo vysokoškolskom vzdelávaní s cieľom podporovať spoluprácu a modernizáciu vo vysokoškolskom vzdelávaní a podporovať mobilitu študentov a akademickú mobilitu.

5. Zmluvné strany podporujú šport ako hnaciu silu udržateľného rozvoja, inkluzívneho hospodárskeho rastu, sociálneho začlenenia, nediskriminácie a presadzovania ľudských práv. Usilujú sa o budovanie kapacít, rozvoj primeraných zariadení a podporu vyššej účasti ľudí na športových a iných telovýchovných činnostiach s osobitným dôrazom na mládež a ženy. Podporujú šport ako prostriedok medzikultúrneho dialógu a spolupráce medzi národmi a ako prostriedok predchádzania konfliktom a násiliu a zmierenia po ukončení konfliktu.

PRÍLOHY

PRÍLOHA I

PROCESY NÁVRATU A READMISIE

Na účely tejto prílohy:

(1) „žiadajúci štát“ je štát (jeden z členov organizácie OAKTŠ alebo jeden z členských štátov EÚ), ktorý predkladá žiadosť o readmisiu podľa článku 74 ods. 3 všeobecnej časti dohody;

(2) „požiadaný štát“ je štát (jeden z členov organizácie OAKTŠ alebo jeden z členských štátov EÚ), ktorému je určená žiadosť o readmisiu podľa článku 74 ods. 3 všeobecnej časti dohody.

Readmisia osôb bez platného cestovného dokladu

Procesy návratu a readmisie sa vykonávajú takto:

Ak je osoba, ktorá má byť prijatá späť, držiteľom cestovného pasu, ktorého platnosť uplynula, platného preukazu totožnosti alebo preukazu totožnosti, ktorého platnosť uplynula, alebo iného úradného dokladu totožnosti s fotografiou, alebo ak bola totožnosť osoby potvrdená všetkými primeranými prostriedkami, a to aj ako výsledok prehliadky vykonanej v záznamoch žiadosti o udelenie víza alebo akýchkoľvek iných úradných záznamoch žiadajúceho štátu, požiadaný štát po prijatí príslušných informácií poskytne cestovné doklady čo najskôr od prijatia žiadosti žiadajúceho štátu, pokiaľ sa v každom prípade v čo najkratšom možnom čase neuvedie opodstatnený dôvod na predĺženie lehoty.

V iných prípadoch, ak je potrebné overiť štátnu príslušnosť osoby, ktorá má byť prijatá späť, požiadaný štát vykoná potrebné overenie hneď po prijatí žiadosti od žiadajúceho štátu s použitím najvhodnejšieho a najefektívnejšieho identifikačného postupu vrátane rozhovoru na účely identifikácie na žiadosť žiadajúceho štátu. Žiadajúci štát a požiadaný štát sa zaväzujú nahliadnuť do registrov s biometrickými údajmi, ak sú k dispozícii.

V každom prípade, keď sa požiadanému štátu doručí žiadosť o readmisiu pre jedného z jeho štátnych príslušníkov, odpovie najneskôr do 30 dní od podania takejto žiadosti v súlade s lehotami stanovenými v kapitole 5.26 prílohy 9 k Chicagskemu dohovoru tak, že poskytne svojim štátnym príslušníkom príslušné cestovné doklady na účely návratu alebo oznámi žiadajúcemu štátu, že dotknutá osoba nie je jeho štátnym príslušníkom.

Dopravný prostriedok na účely návratu

Návrat sa uskutoční akýmkoľvek dopravným prostriedkom v súlade s povinnosťami stanovenými v článku 74 všeobecnej časti tejto dohody, pričom sa najprv oznámi požiadanému štátu. Návrat vzdušnou cestou sa neobmedzuje len na využitie pravidelných letov.

Návrat maloletých osôb bez sprievodu

S cieľom zabezpečiť najlepší záujem dieťaťa môže byť maloletá osoba bez sprievodu vrátená len členovi jeho rodiny, stanovenému poručníkovi, iným orgánom stanoveným vo vnútroštátnych právnych predpisoch alebo primeraným prijímacím zariadeniam tretej krajiny.

Dvojstranné dohody a dojednania

Bez toho, aby bola dotknutá priama uplatniteľnosť hlavy VI kapitoly 4 všeobecnej časti dohody a tejto prílohy, zmluvné strany uzatvárajú na žiadosť jednej z nich dvojstranné dohody a dojednania upravujúce osobitné povinnosti týkajúce sa readmisie a návratu štátnych príslušníkov členských štátov Európskej únie a dotknutého člena organizácie OAKTŠ. Tieto zmluvy zahŕňajú kratšie lehoty na identifikáciu a vydanie cestovných dokladov, čím sa ďalej uľahčuje vykonávanie tejto prílohy. Ak to ktorákoľvek zo zmluvných strán považuje za nevyhnutné, takéto dvojstranné dohody a dojednania sa vzťahujú na dojednania týkajúce sa readmisie štátnych príslušníkov tretej krajiny a osôb bez štátneho občianstva, ktoré majú obvyklý pobyt na území požiadaného štátu.

Povinnosti stanovené v týchto dvojstranných dohodách a dojednaniach sú v súlade s ustanoveniami uvedenými v tejto prílohe.

PRÍLOHA II

OPERÁCIE EURÓPSKEJ INVESTIČNEJ BANKY

ČLÁNOK 1

Právna subjektivita a právny štatút

1. Európska investičná banka (ďalej len „EIB“) a každá dcérska spoločnosť EIB majú úplnú právnu subjektivitu na území členov organizácie OAKTŠ, najmä vrátane schopnosti uzatvárať zmluvy, získavať hnuteľný a nehnuteľný majetok a nakladať s ním a byť účastníkom súdnych konaní.

2. EIB a každej dcérskej spoločnosti EIB sa na území každého člena organizácie OAKTŠ poskytuje zaobchádzanie v súvislosti s daňovými pravidlami a colnými režimami priznané medzinárodnej inštitúcii pôsobiacej v tomto členskom štáte organizácie OAKTŠ, ktorá je v súvislosti s takýmito opatreniami a štatútom najviac zvýhodnená.

ČLÁNOK 2

Bankové a finančné predpisy

EIB a akákoľvek dcérska spoločnosť EIB ako medzinárodná organizácia na území člena organizácie OAKTŠ môžu na účely predpokladané v tejto dohode vykonávať činnosti uvedené v štatúte EIB alebo takejto dcérskej spoločnosti, ktoré sa môžu priebežne meniť, okrem iného aj financovanie prostredníctvom úverov, dlhopisov, záruk, vlastného imania, kvázi vlastného imania alebo akýchkoľvek ďalších finančných nástrojov, poskytovanie alebo financovanie technickej pomoci, investovanie na peňažných trhoch, nákup a predaj cenných papierov a uskutočňovanie akejkoľvek ďalšej finančnej operácie súvisiacej s takouto činnosťou, ako aj vedenie bankových účtov v akejkoľvek mene.

ČLÁNOK 3

Devízy

1. V prípade všetkých operácii uskutočnených EIB alebo akoukoľvek jej dcérskou spoločnosťou, ktoré sú financované z prostriedkov EÚ na podporu dosiahnutia cieľov uvedených v tejto dohode, členovia organizácie OAKTŠ zabezpečia, že:

    a) príjemcovia a protistrany môžu podľa vtedajšieho výmenného kurzu previesť sumy v národnej mene potrebné na včasné zaplatenie všetkých súm splatných EIB alebo akejkoľvek dcérskej spoločnosti EIB v súvislosti s takýmito operáciami na akúkoľvek voľne zameniteľnú menu; a

b) takéto sumy sú voľne, okamžite a účinne prevoditeľné na území dotknutého člena organizácie OAKTŠ alebo mimo neho tak, aby takýto príjemca alebo protistrana mohli splniť svoje povinnosti voči EIB alebo voči tejto dcérskej spoločnosti.

2. Členovia organizácie OAKTŠ zabezpečia, že v prípade všetkých operácii uskutočnených EIB alebo akoukoľvek jej dcérskou spoločnosťou, ktoré sú financované z prostriedkov EÚ na podporu dosiahnutia cieľov uvedených v tejto dohode:

a) EIB alebo takáto dcérska spoločnosť môžu:

i) podľa vtedajšieho výmenného kurzu previesť sumy v národnej mene dotknutého člena organizácie OAKTŠ, ktoré prijala EIB alebo táto dcérska spoločnosť, na akúkoľvek voľne zameniteľnú menu; a

ii) voľne, okamžite a účinne previesť sumy takto prevedené mimo územia dotknutého člena organizácie OAKTŠ na také bankové účty, aké EIB alebo takáto dcérska spoločnosť môžu slobodne určiť, alebo narábať s takýmito sumami na území dotknutého člena organizácie OAKTŠ;

b) EIB alebo takáto dcérska spoločnosť môžu podľa vtedajšieho výmenného kurzu previesť akékoľvek sumy v akejkoľvek zameniteľnej mene do národnej meny dotknutého člena organizácie OAKTŠ.

ČLÁNOK 4

Uznávanie súdnych rozhodnutí

Každý člen organizácie OAKTŠ sa v súvislosti s akýmkoľvek sporom medzi EIB alebo akoukoľvek dcérskou spoločnosťou EIB a príjemcom alebo akoukoľvek treťou stranou súvisiacou s činnosťami EIB alebo akejkoľvek dcérskej spoločnosti EIB zaväzuje dosiahnuť ciele tejto dohody: i) zabezpečiť, aby súdy člena organizácie OAKTŠ mali právomoc uznať konečné rozhodnutie vydané na základe riadneho procesu príslušným súdom vrátane Súdneho dvora Európskej únie alebo akéhokoľvek vnútroštátneho súdu členského štátu EÚ alebo akéhokoľvek rozhodcovského súdu v rozsahu povolenom ústavou takého člena organizácie OAKTŠ; a ii) zabezpečiť výkon každého takéhoto rozhodnutia v súlade s jeho uplatniteľnými vnútroštátnymi pravidlami a postupmi.